

Қиёмиддин Миралиев

**ҶАВОНОН
ВА 20 СОЛИ
ИСТИҚЛОЛИЯТ**

Душанбе 2012

ББК

Чавонон ва 20 соли истиклолият: Қиёмиддин Миралиев,
Душанбе, 2012 – 272 с.

Китоби мазкур фарогири тамоми тадбирҳои андешида дар самти татбиқи сиёсати давлатӣ нисбат ба насли чавони кишвар дар давоми 20 соли Истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Дар китоб дастовардҳо, мушқилот ва дурнамои соҳаи кор бо чавонон мухтасар оварда шудаанд.

Китоб барои истифода ва дастури фаъолият ба масъулони мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, муассисаҳои таҳсилотӣ, аз ҷумла хизматчиёни давлатӣ, олимон ва муҳаққиқон тавсия карда мешавад.

Зери таҳрири:

Набиев В.М. доктори илмҳои таърих,
Ашуров С.Б. номзоди илмҳои физика-математика ва
Ҷӯраев К.К. муовини авали раиси Кумитаи чавонон,
варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати
Ҷумҳурии Тоҷикистон

ISBN- 978-99947-791-5-6

© Қиёмиддин Миралиев - 2012

ПЕШГУФТОР

Тоҷикистон давлати ҷавон аст, 70% аҳолиро шахсони то 30 сола ташкил медиҳад. Бо дарназардошти ин ва таваҷҷӯҳи бевоситаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон ба насли ҷавон дар Тоҷикистон ҳанӯз аз солҳои аввали ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ ба татбиқи сиёсати давлатӣ нисбат ба ҷавонон афзалият дода шуд.

Қадамҳои аввал дар роҳи ташаккули сиёсати давлатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қабул гардидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи сиёсати давлатии ҷавонон» 13 марти соли 1992 гузошта шуд. Яъне, сиёсати давлатии ҷавонон ҳамқадами Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, татбиқи онро дар Тоҷикистон 20 сол пур мешавад.

Дар ин давраи фаъолият Тоҷикистон дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ба дастовардҳои зиёд ноил гардид. Бахусус, дар раванди фаъолгардонӣ ва маърифатнокии ҷавонон дар роҳи бунёди давлати соҳибистиклол қорҳои назаррас ба анҷом расонида шуданд.

Яке аз дастовардҳои муҳими истиқлолияти давлатӣ барои ҷавонон ин таваҷҷӯҳи бевосита ва падаронаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон ба насли ҷавони кишвар мебошад. Дар тӯли 20 соли истиқлолияти давлатӣ Сарвари кишвар чор маротиба бо ҷавонон мулоқоти бевосита баргузор намуд, ки дар ин ҳамоишҳо масъалаҳои зиёди мубрами ҳаётии наврасону ҷавонон баррасӣ ва ҳал гардидаанд. Дар баробари ин, Президенти ҷумҳурӣ дар ҳама сафарҳои қорӣ хоҳ дар хориҷ, хоҳ дар дохили қашвар пайваста бо ҷавонон вохӯриҳо анҷом медиҳад, аз қору пайқор ва мушқилоти ҳаётӣ пурсон мешавад ва ҷихати бартараф гардонидани мушқилоти ҳаётии онҳо ва мусоидат ба рушду такомулӯбӣ дар ҷаҳони муосир дастурҳо медиҳад.

Дар яке аз мулоқотҳои бевосита таъкид менамоянд, ки «Чавонон бояд сабақҳои истиқлолиятро ҳаматарафа омӯзанд, аз равандҳои солиму носолими сиёсати имрӯз огоҳ бошанд, таърихи гузаштаву ҳозираи халқи худро гаштаву баргашта ҷараёнро зананд ва аз Ватан, миллат, забон ва фарҳанги худ ифтихор намоянд». Яъне, сарвари кишвар дар роҳи бунёди давлати соҳибтамаддун ва нигоҳ доштани истиқлолияти давлатӣ нақши чавонро хело муҳим арзёбӣ менамояд ва ҳамин буд, ки то имрӯз баҳри худташаққули ва рушди чавонон тадбирҳои зиёде татбиқ гардиданд.

Президент сиёсати давлатии чавонро самти афзалиятнок дониста, бар он таъкид мекунад: «Мо бояд сиёсати давлатии чавонро дар қатори масъалаҳои стратегии давлатӣ ва амнияти миллии кишвар ҳисобида, авзои иҷтимоӣ ва иқтисодии насли наврас, аз қабилӣ ҷараёни демографӣ ва муҳофизати чавонон, сатҳи саводнокии ҳуқуқӣ ва сиёсӣ, танзими оила, афзудани иллатҳои нашъамандӣ, зӯрварӣ дар байни чавонон ва ғайраро мавриди таҳлилу омӯзиши ҷиддӣ қарор диҳем».

Дастоварди дигаре, ки хусусияти муҳим дорад ва асоси татбиқи сиёсати давлатии чавонро дар Тоҷикистон ташкил медиҳад, ин созишҳои мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи кор бо чавонон мебошад, ки тамоми фаъолияти ҳамбаста ба чавонро ҳамоҳанг месозад, ҳадамоти алоқамандро таҳия ва барои татбиқ муосидат менамояд.

Ҳамчунин, яке аз дастовардҳо, ки хусусияти миллии дорад, ин ташаққули мақомоти заминаи меърию ҳуқуқии сиёсати давлатии чавон мебошад. Имрӯз дар кишвар вобаста ба татбиқи афзалиятҳои сиёсати давлатии чавон асноди меърию ҳуқуқӣ аз қабилӣ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон», Консепсияи миллии сиёсати давлатии чавонон, Стратегияи сиёсати давлатии чавонон то соли 2020, Барномаи миллии «Чавонони Тоҷикистон» (огоҳ аз соли 1999 пай дар пай барои ҳар се сол инҷониб), Барномаи давлатии тарбияи ватандӯсти чавонони

Тоҷикистон (оғоз аз соли 2002 инчониб) ва Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (оғоз аз соли 2006 инчониб) амалӣ гардида истодаанд.

Ба ҳамин монанд дастовардҳо хело зиёданд ва онҳо ба таври мушаххас дар адабиёте, ки манзуратон мегардад, оварда шудаанд. Китоби мазкур фарогири тамоми тадбирҳои андешида вобаста ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонони кишвар дар тӯли 20 соли Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад. Дар китоб дастовардҳо, мушкилот ва дурнамои соҳаи кор бо ҷавонон мухтассар оварда шудааст. Китоб барои истифода ва дастури фаъолият ба мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, муассисаҳои таҳсилотӣ, аз ҷумла хизматчиёни давлатӣ ва ҷамъиятии кишвар, олимон ва муҳаққиқон тавсия карда мешавад.

Раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Неъматов М.М.

1. ТАШАККУЛЁБИИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИИ ҶАВОНОН (1991-1996)

Ҷумҳурии Тоҷикистон баробари ба даст овардани истиқлолият зарурати ташаккул ва амалӣ намудани сиёсати давлатии ҷавононро пазируфтааст. Баъди 6 моҳи соҳиб гаштан ба истиқлолияти давлатӣ аз ҷониби Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гаштани қонуни асосии ҷавонон – қонун «Дар бораи сиёсати давлатии ҷавонон» (13 март соли 1992 тасдиқ гаштааст) далели ин гуфтаҳост. Ибрози он бамаврид аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон миёни Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил яке аз аввалинҳо шуда, қонуни асосии ҷавононро қабул кардааст. Ин бори дигар собит месозад, ки кишвари азизамон Тоҷикистон дар таҳкими сиёсати давлатдорӣ ва сохтмони ҷомеаи демократии ҳуқуқбунёд ташаккули сиёсати ҷавононро яке аз самтҳои асосӣ ва стратегии фаъолият медонад.

Иброн кардани он зарур аст, ки пеш аз қабули қонуни мазкур заҳмати Кумитаи Марказии анҷумани XXV Иттифоқи Ленинии Коммунистии Тоҷикистон (ИЛКҶТ) беканор буд. Бо амри тақдир вазифаи азнавсозии фаъолияти комсомол дар шароити ноустувори ҷамъиятӣ, бӯҳрони системаи иҷтимоию иқтисодӣ, ки ба рушди иҷтимоии ҷавонон халал мерасониданд, ба зиммаи ҳамин анҷумани комсомоли Тоҷикистон воғузур гашта буд.

Бо назардошти ин, анҷумани XXV ИЛКҶТ 18 сентябри соли 1990 қарори дахлдорро оид ба лоиҳаи Қонун «Оид ба сиёсати ҷавонони РСС Тоҷикистон» қабул менамояд, ки дар он анҷуман изтиробу ҳаракати худро нисбат ба вазъияти номусоиди иқтисодӣ, ҳолати ногувори саломатии рӯҳию маънавӣ ва ҷисмонӣ ахлоқии насли ҷавон изҳор намуда, диққати роҳбарияти давлат ва ҳукумати мамлакатро ба ҳалли таъҷилии масъалаҳои ҷавонон, коркард ва асосҳои сиёсати давлатии ҷавонон, фароҳам овардани шароитҳо барои рушди фаъолияти иқтисодию сиёсӣ ҷавонон ҷалб карда буд. Ҳамзамон вакилони

анҷуман муҳимият ва зарурати ин сиёсатро дар раванди ташаккули тарбияи идеологии ҷавонон пазирой намуда, ҳамаҷониба дастгирӣ намуданд. Дар марҳилаи хотимаёбии ин анҷуман ногузирии таҳия ва татбиқи амалии сиёсати комилу босамари давлат нисбат ба ҷавонон иброз гардида, ҳайати нави Кумитаи Марказии ИЛКҶТ вазифадор гардид, ки ҳарчи тезтар лоиҳаи Қонуни РСС Тоҷикистон «Дар бораи ҷавонон»-ро таҳия намуда, ба сессияи навбатии Шӯрои Олии ҷумҳурӣ барои баррасӣ пешниҳод намояд.

Тибқи ин супориш, пленуми Шӯрои Кумитаи Марказии (ШКМ) ИЛКҶТ-и 27 декабри соли 1990 баргузор гашта лоиҳаи Қонун «Дар бораи ҷавонон»-ро ба Шӯрои Олии РСС Тоҷикистон пешниҳод намуд.

Кумитаи Марказии комсомоли Тоҷикистон роҷеъ ба масъалаи таъсис додани сохтори иҷроияи сиёсати давлатии ҷавонон расман ба Президенти РСС Тоҷикистон Қ.Маҳкамов муроҷиат менамояд. Дар ин ҳуҷҷат зикр гаштааст, ки «Ҳоло дар доираи қонунгузорӣ КМ ИЛКҶ Тоҷикистон лоиҳаи Қонун «Дар бораи ҷавонони РСС Тоҷикистон»-ро пешниҳод намуд, қарорҳои Шӯроҳои вилоятию шаҳрии депутатҳои халқи Ленинобод «Дар бораи тадбирҳо оид ба ташаккул додани сиёсати давлатии ҷавонон» қабул гаштаанд, корҳо барои омода сохтани барномаҳои ҷавонон дар вилоятҳои Қурғонтеппа ва Кӯлоб оғоз шудаанд, дар баъзе шаҳру ноҳияҳо корхонаҳои саноатӣ, колхозу савхозҳо як қатор қарорҳо оид ба ҳимояи манфиатҳои ҷавонон, мусоидат намудан ба фаъолияти хочагии онҳо ва дастгирии созмонҳои ҷавонон қабул гаштааст». Ҳамин тавр, дар ҷумҳурӣ чараёни сиёсати мақсаддори ҷавонон фаъолона ташаккул меёбад. Дар ҳуҷҷати мазкур КМ ИЛКҶТ талаботи худро оид ба ҳарчи тезтар таъсис додани мақомоти давлатии қор бо ҷавонон дар сохтори ҳокимияти иҷроия изҳор намуда тартиботи мушаххаси ташаккул додан ва муайян кардани статуси ин мақомотро пешниҳод кардааст.

Дар натиҷаи ин заҳматҳо 9 феввали соли 1991 бо Фармони

Презденти РСС Тоҷикистон №ФП–27 Кумитаи давлатӣ оид ба кор бо ҷавонон, тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш таъсис дода шуд.

Ақидаи КМ ИЛКҶ Тоҷикистон нисбати дар марҳилаи аввали ташаккулёбии сиёсати давлатии ҷавонон номатлуб будани таъсиси сохтори ҳамҷоя («ҳамхӯдуд») ҳануз дар мурочиатномаи он ба унвони Президенти ҷумҳурӣ аз 15 феввали соли 1991 иброз гардида буд. Роҷеъ ба ин масъала дар ин санад омадааст: «Дар даврае, ки сиёсати давлатии ҷавонон нав ташаккул меёбад, ба назари мо дар як Кумита якҷоя намудани ду самти кофӣ муваҷҷиба мувофиқи мақсад нест. Ин метавонад самти фаъолияти Кумитаи пешниҳодшавандаро ҷиддӣ тағйир дода, мақоми онро дар масъалаҳои ҳифзи иҷтимоии ҷавонон, рушди ҳаракати ҷавонон дар ҷумҳурӣ ва нақши онро дар азнавсозии ҷомеа паст намояд».

Новобаста аз ин КМ ИЛКҶ Тоҷикистон иқдоми пешгирифтаро пазири намуда, тақлифҳои гуногунро дар самти баланд бардоштани самарранокии фаъолияти мақомоти давлатии кор бо ҷавонон пешниҳод менамуд. Масалан, КМ ИЛКҶТ соли 1991 ба роҳбарияти Кумитаи давлатии оид ба кор бо ҷавонон, тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш ва Кумитаи кор бо ҷавонони Шӯрои Олии РСС Тоҷикистон мурочиат намуда, тақлифи мушаххасро оид ба сохтор ва вазифаҳои Кумитаи давлатӣ дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон пешниҳод карда буд. Дар ин пешниҳодот аз ҷумла иброз гашта буд, ки «... вазифаи давлат ва сохторҳои вайро ҳамчун кафолати ҳифзи иҷтимоии ҷавонон эътироф карда, дар ҷараёни бевоситаи коркард ва татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон нерӯ ва имкониятҳои худро ҷавонон бояд фаъолона истифода гарданд». Бешубҳа ин гуфтаҳо, бори дигар собит месозад, ки таҷрибаи комсомол дар соҳаи кор бо ҷавонон бою рангин буда нерӯи бузург дошт.

Таҳлилу омӯзиши ҷараёни баъдинаи ташаккулёбии сиёсати давлатии ҷавонон дар Тоҷикистон нишон медиҳад, ки маҳз аз мадди назар дур мондани пешниҳодоту тақлифҳои ташкилоти

ботачрибаю бонуфузи чавонон, истифода нагаштани иқтидору имкониятҳои он дар марҳилаи аввали ташаккулёбии сиёсати давлатии чавонон боиси баъди як соли фаъолияти нопурра соли 1991 барҳам хурдани нахустин идораи давлатии кор бо чавонон гардид.

Баъди барҳам хурдани сохтори давлатии кор бо чавонон кадрҳои ботачрибаи он пароканда шуданд, ба дигар сохторҳои давлатӣ ба кор гузаштанд, шабакаи мавҷудаи хадамоти иҷтимоӣ барои чавонон барҳам хурд.

Ҳамин тавр, кӯшиши нахустини ташаккули сиёсати давлатии чавонон дар Тоҷикистон бо сабабҳои субъективӣ тақдирӣ бебарориро соҳиб гашт ва моҳи январи соли 1992 дар ҳайати нави Девони Вазирон бар ивази Кумитаи давлатӣ оид ба кор бо чавонон, тарбияи ҷисмонӣ ва варзиш Кумитаи давлатӣ оид ба варзиш ва туризм таъсис меёбад.

Новобаста ба ин, 13 марти соли 1992 Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон қонуни асосии чавонон «Дар бораи сиёсати давлатии чавонон»-ро қабул намуд. Сипас, мобайни соли 1992 бори дигар мақомоти давлатии кор бо чавонон дар шакли Кумитаи давлатӣ оид ба кор бо чавонон, варзиш ва туризм барқарор мегардад, вале бо сабаби номусоидии вазъияти сиёсии кишвар он фаъолияти муккамал намебарад.

9 июни соли 1993 баъди барқарор гаштани сохти киститутсионӣ бо қарори Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Тоҷикистон №256 Кумитаи корҳои чавонони назди Шӯрои Вазирони Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис меёбад. Ин оғози кӯшиши дуҷуми ташаккул додани сиёсати давлатии чавонон буд. Мутаасифона, ташаббуси индафъаина пешгирифта низ чомаи амал напушид. Баъди якуним соли фаъолият дар натиҷаи ислоҳоти ҳокимияти давлатӣ Кумитаи мазкур барҳам хурд.

Ҳамин тавр, саъйи дуҷуми комилан ташаккул додани сиёсати давлатии чавонон дар Тоҷикистон низ бо нобарорӣ дучор гашт. Сабаҳои объективии рух додани ин ҳолат нисбат ба сабабҳои субъективиаҷ зиёд буданд, ҳол он ки дар кушиши

якум вазъият хусусияти бараксро дошт. Новобаста ба он, ки хангоми кушиши аввал низ ҷамъият дар вазъияти ногувор ва муборизаи шадидаи сиёсии тарафҳои гуногун қарор дошт, дар он вақт имконияти бузурги истифода намудани иқтисодии комсомол, баъдан Иттифоқи Ҷавонони Тоҷикистон, мавҷуд буд. Аммо хангоми кушиши дуюм чунин имконият набуд, аллакай ташкилоти ҷавонон иқтисодии худро гум карда буд.

II. МАҚОМОТИ ДАВЛАТИИ ВАКОЛАТДОРИ КОР БО ЧАВОНОН (1997-1998)

Равшан аст, ки пас аз барқарор намудани соҳти конституционӣ роҳбарияти нави ҷумҳурӣ фаъолияти нерӯи худро ба самти барқарор намудани сулҳу субот, ваҳдат, ризоияти миллӣ дар мамлакат равона мекард. Баъди орому осоишта гаштани ҳаёти халқ, ба даст овардани ризоияти миллӣ, ваҳдат, Президенти мамлакат Э.Ш.Раҳмонов 23 май соли 1997 бо намояндагони ҷавони кишвар вохӯрӣ доир менамояд ва фармони худро таҳти рақами №727 "Дар бораи баъзе тадбирҳои беҳтар намудани кор бо ҷавонон" ба имзо мерасонад. Сипас, мутобиқи он фармон қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 майи соли 1997, №240 дар бораи таъсиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба имзо мерасад. Бо ин кӯшиши сеюми ташаккули сиёсати давлатии ҷавонон оғоз гашт.

Ҳамин тариқ, кӯшиши навбатии ташаккули қисмати ташкилии сиёсати давлатии ҷавонон бомуваффақият анҷом ёфта қисмати ташаккули идеологии он оғоз ёфт. Таҷрибаи 7 сола доштани Кумитаи кор бо ҷавонони имрӯза шаҳодати он шуда метавонад, ки иқтидори он пурқувват гаштааст ва барои минбаъд нигоҳ доштани мақоми абадии худ тайёр мебошад.

Дар натиҷаи номукамалии сиёсати давлатии ҷавонон солҳои 1990-1997 ба Кумитаи кор бо ҷавонони навтаъсис ба ғайр аз қонуни асосии ҷавонон қариб, ки чизе мерос намонда буд. Набудани асоси меъёрию ҳуқуқӣ ба татбиқи бошитоби қонуни асосии ҷавонон мусоидаткунада, самтҳои тамоюлноки аз мавқеи илмию назариявӣ асоснок гашта, заминаҳои методӣ, иттилоотию таҳлилӣ, моддию техникӣ ва кадрӣ сиёсати давлатии ҷавонон нишондиҳандаҳои асосии фазоеро, ки Кумитаи кор бо ҷавонон дар он фаъолияти худро оғоз намуд, ташкил менамуданд.

Бо вучуди ин ба роҳбарияти Кумита муяссар гашт, ки

охирҳои соли 1997 ба муваффақиятҳои чиддӣ соҳиб гардад. Дар ин муддати кӯтоҳ ду қарори муҳиму умдаи Ҳукумати ҷумҳурӣ таҳия ва қабул гаштанд, ки тибқи онҳо асосҳои ташкилӣ ва маблағгузорию фаъолияти Кумитаи кор бо ҷавонон, ягонагӣ дар муайян намудани моҳияти сиёсати давлат нисбат ба насли ҷавон, системаи амудии роҳбарӣ, пешбурди сиёсати кадрӣ ва маблағгузорию мақомоти кор бо ҷавонон, инчунин мақоми Кумита, чун мақомоти идораи давлатӣ ва Ҳамоҳангсози байнисоҳавӣ оид ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, муқаррар гаштаанд. Ғайр аз ин, то охири соли 1997 чор идораҳои вилоятӣ ва шаҳри Душанбе, қариб 60 шӯъбаҳои шаҳрию ноҳиявии кор бо ҷавонон таъсис дода шуда буданд. Ба даст овардани чунин нишондодҳо дар ду марҳилаҳои пешинаи ташаккулёбии Кумита муяссар нагашта буданд.

Ин аз он шаҳодат медиҳад, ки охири соли 1997 даври ташкилёбии сиёсати давлатии ҷавонон дар Тоҷикистон бомуваффақият анҷом ёфт. Ин марҳила хело вазнину мушкил ва тулонӣ (7 сол) гузашт, хусусияти рушди он инъикоси вазъияти дар ҷомеа ҷойдошта буд.

Марҳилаи дуҷуми ташаккулёбии сиёсати давлатии ҷавонон дар Тоҷикистон аввалҳои соли 1998 оғоз ёфт. Кумита дар тӯли чор соли фаъолият фазои сиёсати давлатиро нисбати ҷавонон ба куллӣ тағйир дод. Дар ин давра дар раванди таҳкими асосҳои меъёрию ҳуқуқии сиёсати давлатии ҷавонон, таҳияи механизмҳои татбиқи қонуни асосии ҷавонони ҷумҳурӣ, дастгирии ҷавонони боистеъдод ва ташаккули хадамоти иҷтимоӣ барои ҷавонон ва ё дар умум натиҷаҳои муҳиму самарабахш дар ҷараёни инкишофи сиёсати ҷавонон ба даст омаданд.

Айни замон бо дарназардошти тақозои ҷомеаи муосир ва ислоҳоти идораи давлатӣ Кумитаи мазкур тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2006 №609 ба Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон табдил дода шуд, ки фаъолиятро дар

самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, варзиш ва тарбияи ҷисмонӣ ва сайёҳӣ ба роҳ мондааст.

III. МУЛОҚОТҲОИ ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БО ҶАВОНОН

Яке аз дастовардҳои муҳими истиқлолияти давлатӣ барои ҷавонон ин таваҷҷӯҳи бевосита ва падаронаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба насли ҷавони кишвар мебошад. Дар тури 20 соли истиқлолияти давлатӣ Сарвари кишвар чор маротиба бо ҷавонон мулоқот баргузор намуд, ки дар ин ҳамоишҳо масъалаҳои зиёди муҳими ҳаётии наврасону ҷавонон баррасӣ ва ҳал гардидаанд. Ин муносибат бори дигар ғамхории Президенти кишвар ва Ҳукумати ҷумҳуриро нисбат ба насли ҷавон ва татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон инъикос менамояд.

3.1. 17 март соли 1994: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонон дар Анҷумани якуми ҷавонони Тоҷикистон

Нахустин мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷавонон дар шароите доир гардид, ки Тоҷикистон акнун ҳамчун як кишвари соҳибистиқлол шинохта мешуд ва ҳамагӣ се сол дошт. Дар баробари ин, тазоду муноқишаҳои дохилидавлатии ҷанги шаҳрвандии ангешишдода, ки то он замон ба таври пурра бартараф нагардида буданд, имкон наметоданд, ки Ҳукумати навтаъсис ва соҳибмақом тадбирҳои судмандро андешад ва амалӣ гардонад. Дар ҳамин шароит, чун ақсарияти аҳолии Тоҷикистон ҷавон буд, ҷалби насли ҷавон ба фаъолнокии сиёсӣ ва беҳтар гардонидани вазъи сиёсӣ иҷтимоӣ дар кишвар мувофиқи мақсад буд.

Ҳамзамон, ҷавонон дар рӯхияе зиндагӣ доштанд, ки "хубро аз бад", "сафедро аз сиёҳ" фарқ намекарданд. Собик комсомолӣ

Ленинӣ бошад, аллақай аз фаъолияти комил монда буд, чун дар баробари пош хурдани давлати абарқудрати Шӯравӣ ин система низ, аз ҷумла дар Тоҷикистон барҳам хурд. Иттиҳодия ва ё ҷамъияте набуд, ки ҷавононро сарпарастӣ кунад ва онҳоро дар рӯҳияи ватандӯстию идеологияи солим тарбия созад.

Дар ҳамин асно, бо мақсади шиносоии ҷавонон бо вазъи воқеии сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодии кишвар мулоқоти нахустини Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо намояндагони ҷавони кишвар 17 март соли 1994 баргузор гардид.

Дар мулоқот аслан масъалаҳо¹ атрофи оқибатҳои муноқишаҳои (чанги) шаҳрвандӣ, огоҳонии ҷавонон аз ҳатогҳои гузашта ва муттаҳидии онҳо дар роҳи бунёди ҷомеаи демократӣ, ташаккул ёфтани ҳизбу ҳаракатҳои сиёсӣ ва ҷамъиятӣ, сохтани давлати демократию дунявӣ ва ҳуқуқбунёд, риояи урфу одатҳо, анъанаҳо ва суннатҳои дини ислом, риояи Конститутсияи ҷумҳурӣ ва дигар қонунгузориҳои ҷорӣ, гузариш ба иқтисоди бозоргонӣ, ҷалб ва фаъолнокии Созмони ҷавонон дар ҳаёти ҷамъиятии кишвар, омӯзиши илму ҳунар, ихтисосҳои нав ва техникаи ҳозиразамон ба ҷавонон, дастгирии кӯдакони бепарастор ва мактаб-интернатҳо, таъмини ҷавонон ба манзили истиқоматӣ ва рушди сиёсати демографӣ, ҷинойткорӣ, дуздӣ, гонатгарӣ ва нашъамандии ҷавонон, тарбияи ҳарбии ватандӯстӣ ва ахлоқии ҷавонон баррасӣ гардиданд.

Дар натиҷа аз мулоқоти мазкур таваҷҷӯҳ нисбат ба насли ҷавони кишвар зиёд гардид. Ҳаракатҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятии ҷавонон ба ташаккулёбии устувор оғоз карданд.

¹Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон – созандагони фардои ҷомеа. – Душанбе: «Деваштич», 2008. С.23-38

3.2. 23 майи соли 1997: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонон " Ҷавонон ояндаи Тоҷикистони соҳибистиклол мебошанд "

Дар чараёни оромӣ осоишта гаштани ҳаёти мардум, ба даст овардани ризоият ва ваҳдати миллӣ, Президенти мамлакат Эмомалӣ Раҳмон 23 майи соли 1997 бо намояндагони ҷавони кишвар вохӯрӣ мегузаронад.

Мулоқоти навбатии сарвари кишвар бо ҷавонон хусусияти хос дошта, он ба як навъ натиҷагирӣ аз кӯшишу талошҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҷавонони мамлакат дар ба даст овардани ризоияти миллӣ ва сулҳу субот ва тақвияти он равона гардида буд.

Бахусус Президенти кишвар дар самти ташаккули имконоти иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва фарҳангиву сиёсии мамлакат таъкид кард, ки аксарияти аҳолиро (70%) ҷавонон ташкил медиҳанд, ҷавонон қувваи пешбарандаи ҷамъият буда, ҳама чиз аз онҳо вобастагӣ дорад, дар натиҷаи ҷанги шаҳрвандӣ ҳазорон ҷавонони навхати тоҷик ҷон доданд, даҳҳо ҳазор манзилу мактаб ва беморхонаҳо валангор гардиданд.

Дар пайваستاгӣ ба ҳамин, сӯҳбати Президенти ҷумҳурӣ бо ҷавонон атрофи фароҳам овардани шароити мусоид ва равона сохтани нерӯ ва заковатмандии онҳо ба сарҷамъии миллат ва ободии Ватан равона гардид.

Таъкид гардид, ки пас аз ба даст овардани истиқлолият дар кишвар созмонҳои гуногуни ҷавонон ташкил гардиданд ва теъдоди онҳо аз 16 адад иборат аст. Ин ташкилотҳо, аз қабилӣ Иттифоқи ҷавонон, Шӯрои олимон ва муҳаққиқони ҷавон, Иттифоқи скаутҳо, Комсомоли Ленинӣ, Ҷамъияти ҷавонони эҷодкор, Ҷамъияти экологони ҷавон ва ғайра мебошанд.

Инчунин, ба дастгирии саривақтии истеъдодҳои ҷавон, рушди сиёсати кадрӣ, ба кор таъминкунии ҷавонони бекор, ки теъдоди онҳо ба 32 ҳазор мерасид, рушди соҳибкорӣ миёни ҷавонон, таҳсили ҷавонон дар шароити бозори меҳнатӣ,

ислохоти соҳаи маориф, ба илму хунаромӯзӣ чалб гардидани насли ҷавон, таҳсили духтарон, танзими оила, солимии насли ҷавон, паст гардидани ҷинойткорӣ ва ҳуқуқвайронкунӣ миёни ҷавонон, тарбияи ҷавонон дар рӯҳияи суннатҳои ахлоқӣ, аз худ кардани таърих, адабиёт ва ғалсафаи халқи худ, тақвияти сулҳу ваҳдат ва ғайра таваҷҷӯҳи махсус зоҳир карда шуд.

Дар радифи рушди иқтисодиёти кишвар Президенти кишвар ибраз намуданд, ки "Асри XXI дар минтақаи мо асри энергетикаи обӣ, асри Ватани мову шумо хоҳад шуд". Пайваста ба ин зикр намуданд, ки "... тафаккури нави созанда ва аввалтар аз ҳама муттаҳидии халқамон лозим аст. Мутаассифона имрӯз гуфта наметавонем, ки ҳамаи ҷавонони мо ин рисолати таърихии худро пурра дарк кардаанд. Дар тафаккури бисёр шаҳрвандон ва ҳатто ҷавонон рӯҳияи кӯҳнапарастӣ ё муҳофизати низоми пештара ҳанӯз хеле мустаҳкамӯ пойдор аст"

Воқеан ҳам то имрӯз ин таъкидҳои Президент рӯи қор мондаанд, яъне солҳо сипарӣ шуданду мо ҳанӯз аз дастрасии мутахассисони соҳавӣ тангдастӣ дорем, қисми зиёди калонсолони мо ҳоло ҳам дарк накардаанд, ки мо соҳибхонаем, касе (ба мисли собиқи соҳти Шӯравӣ) ба мо аз берун нон намедихад. Нони худро мо худ, оғоз аз гандум парвариш дода, ҷамъоварӣ намуда, пухта ва истеъмол карданамон лозим, роҳи дигаре нест, чун мо дар хонаи худ ҳастем ва соҳибмаконем. Маҳз ҳамин муносибати кӯҳнапарастонаи калонсолон аст, ки имрӯз садҳо ҳазор ҷавонон ба сифати мардикор дар кишвари бегона, дур аз ватан бо азобу шиканҷаҳо, миннати касе, машғули ғайриҷамъоварӣ мебошанд, қомилан солим нестанд, фарзандҳояшон аз тарбияи падар ғофил мондаанд ва як қатор мушкилоте, ки ҳаёти насли ҷавонро доғдор сохтааст.

Яъне, имрӯз дар шароити ҷомеаи муосир вақти он расидааст, ки ҳар як фарзанди миллат, пеш аз ҳама соҳиби маълумот, донишманди таърихӣ фарҳанг ва тамаддуни ҳеш, ҳадди ақал як забони хоричӣ, русӣ ва англисӣ, касбу ихтисоси мувофиқ ба қобилияти худ ва ҷавобгӯӣ ба бозори меҳнат бошад,

ин аст, тақозои чомеаи имрӯзаи ҷаҳонӣ.

Дар ҷоддаи маориф аз соли 1997 то инҷониб корҳои зиёде ба анҷом расонида шудааст (ахбороти муфассал дар поён оварда мешавад), вале ҳануз ҳам сохтори идорӣ ва таълимӣ ислоҳоти ҷиддиро талаб мекунад. Махсусан масъалаҳои таълим ва омодагии касбӣ ва олии касбии ҷавонон. Омӯзишгоҳҳои касбӣ, ки аслан бояд барои омода намудани мутахассисони касбӣ фаъолият кунанд, вале сатҳи фаъолияти онҳо начандон хуб буда, ба талаботи воқеии бозори меҳнат ҷавобгӯй нестанд. Ба азхудкунии маълумоти олии касбӣ бошад, насли ҷавони кишвар зиёд майл доранд, гарчанде ин тамоюлро бозори меҳнати Тоҷикистон талаб надорад. Чун Тоҷикистон, кишвари кӯҳсор аст ва талаботи бозори меҳнат асосан ба саноат ва кишоварзӣ равона гардидааст, системаи омодагии кадрӣ низ бояд ба ҳамин тамоюл равона бошад, яъне омодагии касбии ҷавонон дар омӯзишгоҳҳои касбӣ, на дар омӯзишгоҳҳои олии касбӣ.

Дар масъалаи ташаккули иқтисодиёти энергетикӣ кишвар Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳануз дар мулоқоти мазкур ибрози ақида намуда буданд, ки "Ояндаи Тоҷикистон маҳз ба энергетика ва маъданшиносӣ вобаста аст". Оре, имрӯз агар бойиғарии кишварҳои ҳамсояро нефту газ ташкил диҳанд, пас бойиғарии Тоҷикистон ин захираҳои энергетикӣ он аз ҳисоби об мебошад.

Вобаста ба ин масъала, сарвари кишвар таваҷҷӯҳи иштирокдорони мулоқотро ба тарбияи кадрҳои баландихтисос ва олимони ҷавон ҷалб намуд. Бахусус аз камфаъолии омӯзишгоҳҳои техникӣ нигаронӣ намуданд. Воқеан ҳам то ҳол вазъи омӯзиш ва тайёрии касбии ҷавонон таввасути омӯзишгоҳҳои касбии техникӣ беҳбудиро талаб менамояд. Дар кишвар 120 омӯзишгоҳҳои таълими ибтидоӣ ва миёнаи касбӣ мавҷуданд, вале мутаассифона сафи бекорӣ ҳамарӯза афзоиш ёфта истодааст. Сабаби асосӣ ин ба талаботи бозори меҳнат ва таҳсилоти муосир ҷавобгӯй набудани омӯзишгоҳҳо, барномаҳои

таълимӣ ва имконоти техникий онҳо мебошад.

Дар ҷоддаи иштироки ҷавонон дар татбиқи сиёсати давлат Президенти кишвар ба ҷавонон чунин муроҷиат намуд: "Ҳеч кас монанди шумо моҳияти дигаргуниҳои сарнавиштсозро ба ҳамсолонатон беҳтар фаҳмонда наметавонад"². Яъне, таваҷҷӯҳи эшон бар он равона гашта буд, ки ҷавонон барои баланд гардонидани сатҳи маърифатнокӣ ва маънавии ҳамсолони худ дар самти бунёди давлати пешрафта ва орому осоишта фаъол бошанд.

Дар ҳамин асно сарвари кишвар дар назди ҷавонон ва ба ҷавонон чунин вазифаҳоро воғузур намуд (фишурдаи онҳо)³:

"- Аввало, ҳамаи мо бояд худамонро барои расидан ба ваҳдати халқамон ва роҳ надодан ба ҳисси хусумату қасосгирӣ омода созем;

- Дуввум, ба ҷавонон лозим аст, ки тамоми нозуқиҳои давлатдорӣ ва худидоракуниро омӯхта, ислоҳоти куллии иқтисодиро бо дили гарму нерӯи ҷавонӣ дар амал ҷорӣ намоянд. Ман аз шумо умеди калон дорам.

Фақат насли ҷавони мамлакат қодир аст, ки забонҳои хориҷӣ ва технологияи муосирро аз худ карда, усулҳои хоҷагидорӣ иқтисодиёти бозориро омӯхта, корхонаҳои фалаҷгаштаро дубора барқарор намуда, фаъол гардонанд.;

- Сеюм, робитаи мустаҳкамаи манфиатҳои шахс ва Ватан бе дарки категорияҳои ахлоқии поквичдонӣ, вазифашиносӣ ва фидокорӣ ба нафъи халқу Ватан имкон надорад.

Зарур аст, ки як барномаи муфассали бо кор таъмин намудани ҷавонро тартиб дода, наврасони бекорро аз ҷанголи олами ҷиной раҳо созем.;

- Ҷорум, мо бояд муносибатро ба хизмати ҷавонон дар сохторҳои низомӣ ба кулӣ тағйир диҳем.

Барои насли наврас яке аз муҳимтарин мактаби обутоби

² Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон-созандагони фардои ҷомеа. - Душанбе: «Деваштиҷ», 2008. С.65

³ Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон-созандагони фардои ҷомеа. - Душанбе: «Деваштиҷ», 2008. С.65,

ҳаёт хизмат дар Қувваҳои Мусаллаҳ аст.

Даъват ба хизмати ҳарбӣ бояд ид бошад.;

- *Панҷум, тадқиқоти сотсиологӣ нишон медиҳад, ки аксарияти ҷавонон аз оддитарин меъёрҳои ҳуқуқӣ беҳабаранд. Ба вазоратҳои адлия, маориф, фарҳанг ва иттилоот, созмонҳои ҷавонон, ҳукуматҳои шаҳру ноҳияҳо, комиссариатҳои ҳарбӣ лозим аст, ки барномаи муфассали маърифати ҳуқуқии ҷавонро тартиб дода, ҳам дар мактабу донишгоҳҳо, ҳам дар қисмҳои ҳарбӣ ва ҳам дар маҳалли зисти ҷавонон таблиғоти ҳуқуқиро вусъат диҳанд.;*

- *Шашум, ба вазоратҳои тандурустӣ, фарҳангу иттилоот, маориф ва Пажӯҳишгоҳи тадқиқотии модару кӯдак лозим аст, ки як барномаи муфассали танзими оиларо тартиб дода, онро дар байни халқ ва махсусан ҷавонон дар маҳалли зист, донишқадаҳои олий ва ба воситаи матбуот, телевизион ва радио мунтазам таълиқ намоянд.;*

- *Ниҳоят, ҳафтум, мувофиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи сиёсати давлатии ҷавонон" дар системаи мақомоти идорақунӣ бояд умури давлатии оид ба кори байни ҷавонон таъсис меёфт, ки салоҳияти таъмини идораи комплекси сиёсати Ҳукуматро дар байни ҷавонон дошта бошад.*

Бо дарназардошти талаботи замон ва амалӣ гардонидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи сиёсати давлатии ҷавонон" ман имрӯз фармонро дар бораи таъсис додани Кумитаи кор бо ҷавонон имзо кардам. Умедворам ин сохтори давлатӣ аз ӯҳдаи идора қардани фаъолияти ҷавонон мебарояд."

Дар воқеъ, вазифаҳои аз ҷониби мақоми олий дар назди ҷавонон ва идораҳои давлатӣ гузошташуда, моҳияти муҳим ва саривақтӣ дошт. Аз ҷумла, таъсиси мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба кор бо ҷавонон, ки барои сарпарастии насли наврас ва аз гумроҳиву парешонӣ наҷот додани онҳо, нақши муҳим гузошт.

Дар алоҳидагӣ, агар чараёни татбиқи ҳар як вазифаи

гузошташударо тархрезӣ намоем, пас чунин натиҷахоро мебинем.

Вазифаи аввал, ки ба фаъолнокии чавонон дар ташаккули сулҳу субот ва ваҳдати миллӣ ҳидоят гардида буд, амалӣ гардид. Имрӯз дар Тоҷикистон Ваҳдати миллӣ ҳукмфармо аст ва чавонон низ дар ташаккул ва ниғаҳдории он ҳамеша дар талош ҳастанд. Ҷамасола бахшида ба Рӯзи Ваҳдат - 27 июн чорабиниҳои гуногуни маърифатиро фарҳангӣ дар байни наврасону чавонон (мардум) амалӣ мегарданд, ки бори дигар мардум аз ноқомӣ ва гумроҳӣҳои гузашта ёдовар мегарданд.

Вобаста ба татбиқи вазифаи дуюм ҳамарӯза сафи соҳибкорони чавон зиёд гардида истодааст. Ҷамзамон шахсони чавон корхонаҳои муосири истеҳсоли ташкил карда, нафарони зиёдро ба кор таъмин намуда истодаанд. Чихати дастгирии соҳибкорони чавон дар доираи Барномаи маҷмӯии чавонони Тоҷикистон, ки пай дар пай барои се сол аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул ва амалӣ мегардад, соҳаи махсуси афзалиятнок "Мустақилияти иқтисодии чавонон" муқаррар гардидааст. Дар Барномаи мазкур, гарчанде маблағи кам ҳам бошад, соҳибкорони чавон барои амалӣ гардонидани фаъолияти соҳибқории худ дастгирӣ мегарданд. Ҷамчунин, соли 2011 дар таърихи сиёсати давлатии чавонон бори нахуст дар доираи ҳамкориҳо бо Бонки умумиҷаҳонӣ Лоихаи таъмини қарзҳои имтиёзнок барои чавонони соҳибкор ба тасвиб расид. Тибқи ин Лоиха чавонони соҳибкор имкон доранд, ки ба андозаи то 3000 сомони қарзҳои кӯтоҳмуддати имтиёзнок ба даст биёранд ва нақшаҳои тижоратии худро амалӣ созанд.

Дар самти татбиқи вазифаи сеюм бояд, ки барномаи муфассали бо кор таъмин намудани чавонон ба тасвиб мерасид, мутаассифона он амалӣ нагардид. Вале, ин вазифа таввасути ҷойгир намудани соҳаҳои афзалиятнок дар барномаҳои давлатии ба шуғл таъмин намудани аҳоли ва барномаи маҷмӯии чавонон акси худро ёфт. Ҷамчунин, дар заминаи Кумита аз соли 1998 инҷониб Биржаи меҳнатии чавонон фаъолият менамояд,

ки тамоми масъалаҳои ба шуғлноқӣ ва ба кор таъмингардии ҷавонон алоқамандбударо татбиқ месозад. Корхонаи мазкур дар ҳамкорӣ бо сохторҳои Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли мунтазам ярмаркаҳои ҷойҳои кори ҳолӣ ва ҷорабиниҳои таблиғотӣ доир намуда, ҷиҳати ба кор таъмингардии ҷавонони бекор мусоидат менамояд.

Новобаста аз ин, масъалаҳои марбут ба таъмини кор ба ҷавонон таҷдиди назар талаб менамоянд, чун имрӯз 58% бекоронро ҷавонон ташкил медиҳанд⁴. Яъне, дар ин самти фаъолият дар воқеъ таҳия ва амалӣ гардонидани барномаи махсуси давлатӣ мувофиқи мақсад аст.

Вобаста ба татбиқи масъали ҷорум дар кишвар Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстӣ аз соли 2002 инҷониб амалӣ гардида истодааст, ки мақсади асосии он дар рӯҳияи ватандӯстӣ ва худшиносии миллӣ тарбия намудани ҷавонон ва мусоидат ба фароҳам овардани шароити мусоид ҷиҳати адои хизмати муваффақонаи ҷавонон дар Қувваҳои Мусаллаҳ мебошад. Барнома, гарчанде тангдастӣ аз ҳисоби маблағгузорӣ дошта бошад, вале дар сатҳи ҳадалимкон ҷорабиниҳои гуногуни хусусияти ватандӯстидоштаро амалӣ гардонида истодааст.

Вале, то ҳол сатҳи хизмат дар Қувваҳои Мусаллаҳ беҳбудиро талаб мекунад. Шаҳрвандон, аз ҷумла волидон аз номусоид будани шароит дар қисмҳои ҳарбӣ нигаронӣ доранд. Ҳамзамон, қисми ками ҷавонон майли ба таври ихтиёрӣ адои хизмат кардан дар Қувваҳои Мусаллаҳро доранд, қисми зиёди онҳо бошад аз беаҳамиятию камтаваҷҷӯҳӣ ва ногувор будани шароитҳои маишӣ нигаронӣ менамоянд.

Тибқи вазифаи панҷум дар кишвар барномаи махсуси давлатӣ оид ба тарбияи ҳуқуқии шаҳрвандии ҷавонон амал карда истодааст ва сатҳи маълумотнокии ҷавонон низ нисбатан тағйир ёфтааст. Вале, ҳоло ҳам сатҳи ҳуқуқдонии ҷавонон паст аст, чун бисёр ҳолатҳои номатлубе ба чашм мерасанд, ки аз надониستاني қонуну тартиботи муқарраргардида мебошад. Дар

⁴ Омори сиёсати давлатии ҷавонон - 2011

ин чодда масъалаи муҳим дар дастрас набудани ҷавонон ба шакли хаттӣ ва ё электронии қонунҳои кишвар мебошад. Дар ин ҷо месазад, ки қорҳои таблиғотиро зиёд наоём ва ба ҷавонон ҷиҳати дастрасии асноди ҳуқуқӣ шароити дахлдор фароҳам биёрем, чун шахси ҷавон ҳамеша толиби иттилоот аст.

Вобаста ба вазифаи шашум дар Тоҷикистон барномаҳои давлатии рушди саломатии ҷавонон, рушди солимии репродуктивӣ ва рушди солимии наврасон ва ҷавонон амалӣ гардида истодаанд, ки тадбирҳои зиёде дар ин бахш андешида шудаанд. Ҳамчунин, ташкилотҳои байналмилалӣ низ дар ин раванд фаъол ҳастанд ва дар бисёр ҷорабиниҳо ташкилотҳои давлатиро ҳамқадамӣ менамоёнд.

Масъалаи ҳафтум бошад, бо таъсис ёфтани собиқ Кумитаи қор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва айни ҳол Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом ёфта, маҳсуб мегардад, ки фаъолияти он назаррас аст.

3.3. 16 майи соли 1998: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонони лаёқатманд

Пай дар пай се сол баргузори мулоқоти бевосита Президенти кишвар бо ҷавонон аз таваҷҷӯҳи хоса доштани эшон ба насли ҷавони кишварро ифода менамоёнд.

Чун даҳсолаи аввали бадастории истиқлолият барои Тоҷикистон талафҳои зиёдро ба бор овард, дар ин раванд новобаста аз аксариятро ташкил додан, ҷавонон дар паси парда боқӣ монда буданд. Шаҳодати ин гуфтаҳо дар мӯҳлати шаш соли аввали сохибистиклолӣ ташкил нагардидани мақомоти устувори қор бо ҷавонон шуда метавонад, гарчанде талошҳои зиёде низ амалӣ гардида буданд.

Дар ҳамин радиф маҳз бо таваҷҷӯҳи бевоситаи мақоми боло

ва мулоқоти пайвастаи эшон бо чавонон дар нимаи аввали соли 1997 мақомоти ваколатдори давлатӣ оид ба кор бо чавонон таъсис ёфт ва то ҳануз фаъолият дорад.

Мулоқоти навбатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон 16 майи соли 1998 бо чавонони лаёқатманд баргузор гардид ва он бори нахуст буд.

Мақсади асосии баргузорию вохӯрӣ бо чавонони лаёқатманд, ин аз ибрази андешаҳо оид ба роҳи интихобгардида, дурнамои оянда ва вазифаҳои насли чавон дар ин росто иборат буд.

Ба қавли дигар дар шароити дигаргуниҳои сохтори идорӣ ва ҷамъиятӣ барои рушду такомул ва ташаккули пойдевори устувори давлатдорӣ зарур буд, ки қувваҳои чавон ва поянда эҳё гарданд. Ва дар ҳамин васила дар мулоқот Президенти кишвар ибраз намуданд: "Агар чавонон ояндаи миллат бошанд, чавонони боистеъдоду лаёқатмандро метавон мояи ифтихор ва сарбаландии он номид"⁵.

Дар воқеъ муаррифгари дилхоҳ миллату давлат, маҳз фарзандони он бо истеъдодмандӣ ва лаёқати худ дар пешбарии илму техника мебошад. Шаҳодати ин гуфтаҳо он аст, ки пас аз ҳазорсолаҳо мо аз фарзандони миллати хеш, ба мисли Абуабдуллои Рӯдакӣ, Абулқосим Фирдавсӣ, Абурайҳон Берунӣ, Умари Хайём ва ғайра ёд мекунем. Чаро садсолаҳо гузаштаанду, маҳз номи ҳамин фарзандони баруманди миллати тоҷик ҷовид мондааст? Чун, маҳз ҳамин фарзандон бо истеъдодҳои эҷодкории хеш на танҳо ба миллати хеш, балки ба мардум дар саросари ҷаҳон хизмат кардаанд ва номи миллати тоҷикро ҷовид гардониданд. Ҳамин аст, ки номи онҳо садсолаҳо боз зинда мондаанд ва ҳазорсолаҳои дигар низ зинда хоҳад монд.

Умри шахсони соҳибистеъдод, эҷодкор ва лаёқатманд аз ҳаёти заминӣ канданӣ надорад, ҷовидон мемонанд, гарчанде ҳаёти заминии онҳо қатъ ҳама гардида бошад.

⁵ Эмомалӣ Раҳмон: Чавонон – созандагони фардои ҷомеа, С.76

Аз ин лиҳоз, Тоҷикистон чун бори дигар эҳё гардид, зарур аст, ки иқдоми хизмат карда ба ҷаҳонро тавассути фарзандони лаёқатманди хеш идома диҳад. Вале дар солҳои 7-8 - уми соҳибистиклолӣ хануз мардум, бахусус ҷавонон ба худ намомада буданд ва ба хубӣ дарк намекарданд, ки давлату давлатдорӣ чист ва ҷовидонию соҳибистиклолӣ чист? Насли ҷавон бошад, дар баробари насли калонсол дар роҳи бунёди давлати ягона ба хидмат машғул буд, вале эҷодкориҳои онҳо дастгирӣ намеёфтанд ва ягон системаи муайяне ташаққули наёфта буд.

Дар ҳамин асно, сарвари кишвар мавриди мулоқот иброз намуд, ки "Истеъдод, ба назари ман, мисли чашмаест, ки агар пеши роҳи онро накушоем, чашма дер ё зуд хушк мегардад". Бо ин гуфтаҳо Президенти ҷумҳурӣ тавачҷӯҳи масъулинро ҷиҳати дастгирии пайвастаи лаёқатҳо ва эҷодкориҳои ҷавонон ҷалб намуда, насли ҷавонро хушдор намуд, ки дар роҳи бунёд ва эҳёи кишвари тамаддунофари хеш камари ҳиммат банданд.

Ҷамҷунин, иброз намуданд, ки "Набояд фаромӯш кард, ки танҳо ифтихор кардан аз тамаддуну фарҳанги бой ва бузургони гузаштаи хеш ҳанӯз кам аст"⁶. Оре, ифтихор хуб, вале кор ва ё саҳмгузори ба рушду нумӯи Ватан ва олам дигар аст. Дар пайвастагӣ ба ин дар мулоқот тавачҷӯҳи масъулин ба беҳтар гардонидани вазъи иҷтимоӣ, фароҳам овардани шароит ҷиҳати таълиму тарбияи насли наврас, дастгирии мунтазами ҷавонони лаёқатманд, зиёд гардонидани теъдоди муассисаҳои таҳсилотӣ ва ғайра ҷалб гардид.

Дар баробари хусусияти эҳёи ва таъкидӣ доштан, ҷамҷунин мулоқот барои дар воқеъ фароҳам овардан ва ё ташкил гардонидани иқдомот баҳри дастгирии ҷавонони лаёқатманд замина гузошт. Маҳз дар заминаи ҳамин мулоқот бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Ҷоида ба номи Исмоили Сомонӣ барои олимони ҷавон дар соҳаи илм ва техника таъсис ёфт. Аз ҳамин сол иборат барои олимони ҷавон 6 ҷоида ба маблағи 500 каратаи андозаи маоши ҳадди аққал мунтазам ҳар

сол таъмин мегардад.

Ҳамзамон Президенти кишвар аз муҳимият ва роҳҳои ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ иброи ақида намуд ва дар пайвастагӣ ба иштироки ҷавонон таъкид намуд, ки "Ҷавонон бояд сабақҳои истиқлолиятро ҳаматарафа омӯзанд, аз равандҳои солиму носолими сиёсати имрӯз огоҳ бошанд, таърихи гузаштаву ҳозираи халқи худро гаштаву баргашта ҷараёнро аз Ватан, миллат, забон ва фарҳанги худ ифтихор намоянд"⁷. Таъкидҳои эшон бар он равона гардида буд, ки ҷавонон дар ба дастории истиқлолияти комили сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангӣ иштироки фаъол дошта бошанд ва ба ҳар гуна ҳаракатҳои иртиқдорӣ шомил нагарданд ва аз нуқтаи сиёсӣ зираку доно бошанд ва Ватанро обод созанд.

Новобаста аз он ки барои ба дастории ҳаёти ошошта ва ҳонаи обод роҳҳои даҳшатовар тай намуда, қурбонҳои зиёдеро додем, имрӯз ҳам теъдоди шахсони бетараф ва эҳсоси соҳибватанӣ надошта зиёданд. То ҳол дарк накардаанд, ки мустақилият ва соҳибхонагӣ чист?, ватандорӣ ва соҳибмиллатӣ чист?.

Барои равшанӣ андохтан ба суҳанҳои боло, дар мулоқот низ ҳаёти ҷавонон дар кишвари ҳамсоя Афғонистон мисол оварда шуааст. Ҷавонони Афғонистон, аксаран бо яроқ хуб шиносанд, аз эҳсоси соҳибватанӣ, фарҳанг, тамаддун, маърифат, лаёқат ва эҷодкориҳо дуранд. Агар дар шароити ҷомеаи муосир Тоҷикистонро бо Синову Рудаки ва қуллаҳои баланди қатгоркӯҳҳои Помир шиносанд, пас Афғонистонро бо ноқомӣ ва ҷой доштани ҷангу нооромӣ мешиносанд. Магар ин ифтихор аст, ватандорӣ аст, ҳаргиз на.

Ба ҳамин хотир Президенти кишвар дар мулоқот гаштаву баргашта муттаҳидӣ ва иштироки фаъоли ҷавононро дар рушди нумӯи кишвар таъкид намуд.

Масъалаи ба вартаи гумроҳӣ қашида шудани ҷавонон

⁶ Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон – созандагони фардои ҷомеа, С.77

⁷ Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон – созандагони фардои ҷомеа, С.98

тавассути ҳаракатҳои динӣ низ дар мулоқоти мазкур мавриди таваҷҷӯҳи иштирокдорон баррасӣ гардид. Аз ҷумла, иброз гардид, ки дар кишвар 5000 масҷиди намози панҷвақта ва 200 масҷидҳои ҷомеъаҳои доранд, дар ҳоле ки теъдоди мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ дар кишвар ҳамагӣ 4379 адад мебошанд⁸.

Ибрози ин далелҳо бар он асос меёфт, ки новобаста аз шароитҳои фароҳамоварда, норозигии мардум аз давлат нисбат ба дастгирӣ аз иқдомоти соҳаи дин идома меёфт. Дахшатовар он буд, ки мардуми маҳаллӣ, аз ҷумла ҷавононро бо истифода аз соддагӣ ва камсаводӣ ҳаракатҳои иртиқӣ истифода мекунанд ва ҳаёти ҷамъиятиро ҳалалдор мекунанд.

Дар пайвастагӣ ба ин Президенти ҷумҳурии иброз намуданд, ки "Тамоми мардуми Тоҷикистон хуб дар хотир доранд, ки даҳлати дин ва рӯҳонӣ ба қорҳои давлат ба ҷӣ оқибатҳои вазнин боис гардид". Воқеан ҳам тибқи Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки тариқи раӣ бевоқофат халқ қабул гардидааст, Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷумҳурии дунявӣ муқаррар гардидааст, яъне дин ва давлат ҷудо аст ва ин равиҳо ба яқдигар ҳуқуқи дахл қардан надоранд. Вале на ҳама вақт ин муқаррарот аз ҷониби мардум риоя мегардад ва пайваста дар бисёр мавридҳо он дар пайвастагӣ бо ҳаракатҳои динӣ вайрон низ мегардад.

Дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон дар мулоқот масъалаи ба тасвиб расидани Барномаи миллии ҷавонон аз ҷониби Сарвари давлат баррасӣ гардид. Ҷамҷунин, иброз намуданд, ки "Мо бояд сиёсати давлатии ҷавононро дар қатори масъалаҳои стратегии давлатӣ ва амнияти миллии кишвар ҳисобида, авзои иқтисодӣ ва иқтисодии насли наврас, аз қабилӣ қараёни демографӣ ва муҳофизати ҷавонон, сатҳи саводнокии ҳуқуқӣ ва сиёсӣ, танзими оила, афзудани иллатҳои наҷамандӣ, зӯрварӣ дар байни ҷавонон ва ғайраро мавриди таҳлилу омӯзиши ҷиддӣ қарор диҳем"⁹.

⁸ Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон – созандагони фардои ҷомеа, С.118.119

⁹ Эмомалӣ Раҳмон: Ҷавонон – созандагони фардои ҷомеа, С.125

Дар радифи ин дастуру супоришҳо бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 октябри соли 1998 №400 Барномаи миллии чавонони Тоҷикистон барои солҳои 1999-2000 қабул гардид ва инчониб амалӣ гардида истодааст.

Дар анҷоми суҳанронӣ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар мулоқот бо чавонони лаёқатманд иброз намуд: "Чавонон қувваи бузург ва ояндаи миллатанд ва мо ба онҳо боварии калон дорем. Бо мақсади дастгирии ҳамаҷонибаи онҳо ва боз ҳам баланд бардоштани мақомашон дар ҳаёти умумии ҷомеа ман ба наздикӣ ба Маҷлиси Олӣ мурочиат кардам, ки ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи рӯзҳои ид" тағйирот ворид намуда, 23 майро Рӯзи чавонони Тоҷикистон эълон намоянд".

Аз ҳамин мурочиат инчониб ҳамасола бахшида ба Рӯзи чавонони Тоҷикистон - 23 май дар саросари кишвар ба сифати Ҳафтаи чавонон, Даҳаи чавонон ва ё Моҳонаи чавонон таҷлил гирифта мешавад. Садҳо чорабиниҳои маърифатӣ фарҳангӣ, илмӣ- амалӣ ва варзишию оммавӣ баргузор гардида, ҳазорон чавонон бо фароғат ва шуғлмандии гуногун фаро гирифта мешаванд.

3.4. 21 майи соли 2005: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо намояндагони чавони мамлакат

Бо дарназардошти мавқеи муҳимро ишғол намудани чавонон дар ҷомеаи муосири Тоҷикистон дар даҳсолаи аввали истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон се маротиба мулоқоти бевоситаи Президенти кишвар, Ҷаноби Олӣ, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон бо чавонон баргузор гардид. Дар натиҷаи мулоқотҳои пай дар пай дар таърихи чавонон, аз ҷумла ташаккули сиёсати давлатии чавонон саҳифаҳои рангине пайдо гардид. Тавачҷӯҳи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, вазорату идораҳо ва ҷомеаи Тоҷикистон нисбат ба насли чавон ба маротиб зиёд гардид. Сохтори асосии идораи давлатии чавонон

дар симои Кумитаи қор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (собик) ташаккул ёфт, дар самти татбиқи босамари сиёсати давлатии ҷавонон Барномаи миллии ҷавонони Тоҷикистон пай дар пай барои се сол аз 1999 инҷониб мунтазам таҳия ва амалӣ гардид ва барои дастгирии ҷавонони лаёқатманд Ҷоизаи ба номи Исмоилӣ Сомонӣ, стипендияи Президентӣ ва стипендияҳои мақомоти маҳаллӣ амалӣ гардид.

Дар даҳсолаи дувуми бадастории истиқлолияти давлатӣ мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо намоёндагони ҷавон як маротиба доир гардид, ки ин 21 майи соли 2005 сурат гирифт.

Мулоқоти мазкур бо ҷавонон бо дарназардошти дастовардҳои истиқлолияти давлатӣ, таҳкими давлатдорӣ, ваҳдати миллий, сулҳу субот ва рушди рӯкнҳои иқтисодию иҷтимоии кишвар ва бо мақсади баррасии чараҳои татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, вазъи ҳаёт ва мушкилоти фарогирифтаи ҷавонон ва бар ин васила муқаррар кардани вазифаҳо барои солҳои оянда баргузор гардид.

Сарвари кишвар таваҷҷӯҳ ва ғамхорӣ бевоситаи худро бо ҷавонон чунин изҳор намуд: "Шумо-ҷавонони бонангу номуси миллати тоҷик офаранда ва созандаи ин фарҳанг мебошед", "Ҷавонон муҳофизони беэътимоди Ватан, амнияти давлату миллат, сарчашмаи ташаббусҳо ва манбаи асосии кадрҳои ҳастанд", "Одобу рафтор ва сатҳи маънавиёти наврасону ҷавонони мо давоми даҳ-дувоздаҳ соли охир хеле баланд рафта, эҳсоси худшиносӣ ва нангу номуси миллий дар байни онҳо торафт густариш ёфта истодааст, ки ин боиси қаноатмандист", "Шумо-ҷавонон бояд пайгириона омӯзед ва эътимод пайдо намоед, ки миллати тоҷик яке аз халқҳои қадимтарини ҷаҳон аст", "Шумо-ҷавонон бояд ифтихор кунед, ки идомадиҳандаи ҳамин таърих, ҳамин фарҳанг ва ҳамин миллати қадимтарини олам мебошед", "Шумо-ҷавонон идомадиҳандаи таъриху фарҳанги қадимаи Ватани худ, сарчашмаи ташаббусҳои бузург, манбаи ғояҳои нав, эҷодкори тақдири имрӯзу ояндаи Тоҷикистон соҳибистиклол

мебошед", "Имрӯз халқи тоҷик ва ҳамаи мо боварии комил дорем, ки шумо-ҷавонон ин масъулияти бузурги таърихӣ ва қарзи пурифтихори фарзандии худро сарбаландона адо хоҳед кард".

Ҳамчунин, дар мулоқот масъалаҳои гуногуни фарогирандаи ҳаёти иҷтимоию иқтисодӣ ва сиёсӣ фарҳангии ҷавонон баррасӣ гардида, ба Ҳукумати ҷумҳурӣ ва вазорату идораҳои дахлдор дастуру супоришҳои алоқаманд вобаста ба татбиқи босамари сиёсати давлатии ҷавонон ва бар ин васила беҳдошти ҳаёти наврасону ҷавонони кишвар дода шуд.

Дар натиҷа аз мулоқот бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2005 №184 Нақшаи чорабиниҳои ҷиҳати иҷрои дастуру супоришҳои, ки дар мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷавонони кишвар 21 майи соли 2005 баён шудаанд, ба тасвиб расид.

Нақша иборат аз 54 дастуру супоришҳо бо нишондоди мӯҳлатҳои муайян тартиб дода шуда буд, ки 12 чорабиниҳои қисман ва 10 чорабиниҳои он иҷро нагардидаанд.

Дар зер вазифагузорӣ тибқи Нақша, чараҳои татбиқи дастовардҳои ноилгардида ва сабабҳои қисман ва пурра иҷро нагардидани чорабиниҳои муайяни Нақша баррасӣ мегардад.

Нақша-ҷорабиниҳои дар натиҷаи супоришу дастурҳои, ки дар мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷавонони кишвар 21 майи соли 2005 баён шудаанд, аз се соҳаҳои афзалиятнок, аз қабилӣ "Таҳияи санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ", "Омӯзиши масъалаҳо ва пешниҳоди таклифҳо ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон" ва "Масъалаҳои оммавӣ ташкилӣ" иборат буд.

Дар самти татбиқи соҳаи афзалиятноки "Таҳияи санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ" 18 чорабиниҳои зерин баррасӣ ва татбиқи гардиданд.

1. Ворид намудани тағйироту иловаҳо ба қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон "Оид ба таъсиси грантҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи

тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон" аз 10 майи соли 2005 № 167 дар хусуси зиёд намудани миқдор (10 адад) ва маблағи (10000 сомонӣ) грантҳо

Дар шароити ташаққули сохтори демократӣ рушди ҷомеаи шаҳрвандӣ мақоми хосаро касб кардааст. Бахусус рушди имконоти иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ки яке аз институтҳои фаъоли ҷомеаи шаҳрвандӣ мебошанд, таваҷҷӯҳи махсусро талаб мекунад.

Аз ин лиҳоз, дар мулоқоти навбатии Президенти ҷумҳурӣ бо намояндагони ҷавон ба дастгирии ташкилотҳои ҷамъиятии ҷавонон дар самти тарбияи ватандӯстии ҷавонон таваҷҷӯҳ карда шуд ва дар натиҷа бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10 майи соли 2005 №167 ба қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон "Оид ба таъсиси грантҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ дар соҳаи тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон" тағйироту иловаҳо ворид карда шуд, ки теъдоди грантҳо аз 5 ба 6 адад ва маблағи он аз 5000 ба 10000 сомонӣ зиёд карда шуд.

2. Таҳия ва пешниҳоди санад оид ба се маротиба зиёд намудани миқдори стипендияи Президентӣ барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ (300 стипендия)

Дар мулоқоти навбатӣ сарвари кишвар ба фароҳам овардани шароити мусоид барои таҳсили ҷавонон, аз ҷумла ҳавасмандгардонии онҳо дар ҷоддаи тақмили дониш, лаёқат, эҷодкорӣ ва фаъолнокӣ дар ҳаёти ҷамъиятӣ таваҷҷӯҳ намуда, дастгирии мунтазами ҷавонони лаёқатмандро таъкид кард.

Бо ин мақсад қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2005 №283 "Оид ба Низомномаи стипендияҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ, литсейҳо, гимназияҳо, омӯзишгоҳҳои касбӣ-техникӣ, омӯзишгоҳҳо, техникумҳо" ба тасвиб расид ва теъдоди стипендияҳои Президентӣ ба 300 адад расонида шуд.

Стипендияҳои Президентӣ ҳамасола тариқи озмун бо

фарогирии 9 моҳи таҳсил ба ҷавонони фаъол ва лаёқатманд таъмин мегардад.

3. Таҳия ва пешниҳоди санад оид ба 100 ғоиз зиёд намудани теъдоди ҷавондухтарону ҷавонписароне, ки аз ноҳияҳои дурдасти кӯҳистон тариқи квотаи Президентӣ ба макотиби олий қабул карда мешаванд.

Дар шароити гузариш сатҳи баланди камбизоатӣ дар байни аҳолии кишвар ҷой дорад. Дар баробари ин, чун Тоҷикистон кишвари кӯҳистон аст, қисми муайяни аҳоли дар навоҳии дурдаст ва кӯҳистон зиндагӣ доранд ва воқеист, ки дар ин шароит таъмингардӣ ба таҳсилоти касбӣ ва ё олии касбӣ на барои ҳама дастрас аст.

Аз ин лиҳоз дар вохӯрӣ бо ҷавонон Президенти ҷумҳурӣ масъалаи дастгирии ҷавононро, аз ҷумла духтаронро аз ноҳияҳои дурдаст барои таъмин ба таҳсилоти олии касбӣ баррасӣ намуд.

Дар ҳамин радиф қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 январи соли 2006 №58 "Дар бораи қабули донишҷӯён ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ тибқи квотаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010" ва аз 3 апрели соли 2006 №137 "Дар бораи тасдиқи қоидаҳои қабули донишҷӯён ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ тибқи квотаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон" ба тасвиб расид ва теъдоди квотаҳои муқарраргардида аз 300 ба 1000 адад расонида шуд. Имрӯз теъдоди квотаи Президентӣ барои қабули донишҷӯён ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ аз ҳисоби ҷавонони аз оилаҳои камбизоат 1200 ададро ташкил медиҳад, ки қисми зиёди онҳо барои ҷавондухтарон муқаррар гардидааст.

4. Ворид намудани тағйироту иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадихӣ ба баъзе намудҳои фаъолият" бо дарназардошти содда гардонидани тартиби гирифтани иҷозатномаҳо барои фаъолияти соҳибкорӣ.

Чун ҷабҳаи иқтисодии ҷомеаи демократӣ ба иқтисоди бозоргонӣ асос меёбад ва дар ин васила дар шароити рушди

чомаи муосир, ки соҳибқории хурду миёна мавқеи хоса касб кардааст, дар мулоқот ба ин ҷабҳаи фаъолият, аз ҷумла соҳибқории ҷавонон таваҷҷӯҳ карда шуд.

Дар натиҷа бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 июли соли 2006 №195 ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи иҷозатномадиҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият" тағйироту иловаҳо оид ба содда кардани масъалаҳои иҷозатномадиҳӣ ва бақайдгирии давлатӣ ворид карда шуд.

5. Таҳия ва пешниҳоди лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи Барномаи давлатии тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010", ки ба эҳтиром ва ҳифзи арзишу манфиатҳои миллӣ ва давлатӣ, тарбияи ҷавонон дар рӯҳияи ватанпарастӣ ва садоқат ба Ватан мусоидат менамояд.

Дар вохӯрӣ масъалаҳои тарбияи ватандӯстӣ ва пешгирии омилҳои номатлуб дар байни ҷавонон, аз қабилӣ экстремизм, шомил шудан ба ҳизбу ҳаракатҳои иртиҷоӣ, нашъачалобӣ, ҷинояткорӣ ва ғайра мавриди баррасии махсус қарор гирифт.

Дар воқеъ Тоҷикистон, чун воҳиди том ва кишвари ҷавон дар ҳоли ҳозир беш аз пеш ниёз ба азму иродаи қаввӣ аҳоли ва баҳусус ҷавонон дорад. Маҳз ҷавонон эҳсоси ватандӯстиашон боло метавонанд пешбаранда ва ҳимоятгари асили кишвар бошанд ва ба рушду нумӯи он мусоидат намоянд.

Дар пайвастагӣ ба ин бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 октябри соли 2005 №421 Барномаи давлатии тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 қабул гардид.

Ҳамзамон бо мақсади танзим ва рушди фаъолияти сохторҳо ва ташкилотҳои алоқаманд дастурҳои методи "Сиёсати давлатии ҷавонон ва масоили ватанпарастӣ", "Маҷмӯи санадҳои меърию ҳуқуқии оид ба тарбияи ватанпарастии ҷавонони Тоҷикистон" ва адабиётҳои илмӣ оид ба Қаҳрамонони миллӣ (Спитамен, Муқанаъ, Темурмалик, Абӯмуслими Хуросонӣ, Сарбадорони Самарқанд) чоп ва паҳн гардиданд.

6. Омода намудани Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи таъсиси Шӯро оид ба технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо назардошти истифодаи технологияи иттилоотӣ, техникаи компютерӣ, телекоммуникатсияи муосир ва ворид шудани Тоҷикистон ба фазои иттилоотии ҷаҳонӣ.

Агар дар асри XX ҳаёти инсониро ба адабиёту техникаҳои амалӣ шаҳодат меоданд, пас дар асри XX I ин муносибат ба кулلى тағйир ёфт ва он ба технологияҳои иттилоотӣ рӯй овард, ки имрӯз ҳаётро бе истифода аз ин имконот тасаввур кардан ғайриимкон аст.

Дар ҳамин асно сарвари кишвар дар мулоқот бо ҷавонон ба дастрасии насли наврас ва ҷавони кишвар ба технологияҳои иттилоотӣ, аз ҷумла дастгоҳҳои компютерӣ тавачҷӯҳи хоса зоҳир намуд.

Дар натиҷа аз дастури мазкур аз 27 феввали соли 2006 №1707 Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи таъсиси Шӯро оид ба технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон" қабул гардид.

7. Таҳияи санад оид ба таъсис ва таҷҳизонидани марказҳои ҷавонон дар шаҳру ноҳияҳо.

Ҷун Тоҷикистон кишвари ҷавон аст ва 70% аҳолиро шахсони то 30 сола ташкил медиҳад, зеро тавачҷӯҳ гирифтани таъсиси марказҳои ҷавонон тадбири муҳим дар самти татбиқи босамари сиёсати давлатии ҷавонон ба ҳисоб меравад.

Мутаассифона дар самти ташкил ва таҷҳизонидани марказҳои ҷавонон дар ҷумҳурӣ санади махсус дар мӯҳлати муқарраргардида ба тасвиб нарасид, вале охири соли 2006 мавриди табдилёбии Кумитаи кор бо ҷавонон ба Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ дар Низомномаи Кумита, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2006 №609 "Дар бораи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон" тасдиқ гардид, банди махсус

бо номи "Корхонаҳои воҳиди давлатии "Марказҳои ҷавонон дар шаҳру ноҳияҳо" муқаррар гардид, ки тибқи он имкони бемамонияти таъсиси марказҳои ҷавонон дар шаҳру ноҳияҳо пайдо гардид.

Ҳамчунин, бо Фармоиши Раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 январи соли 2012 №2 Оинномаи намунавии Корхонаҳои воҳиди давлатии "Марказҳои ҷавонон дар шаҳру ноҳияҳо" ба тасвиб расид, ки минбаъд мавриди таъсиси марказҳо маҳз ҳамин Оиннома мавриди дастур қарор дода мешавад.

8. Таҳия ва пешниҳоди лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи ворид намудани омили сиёсати давлатии ҷавонон дар системаи омили солони Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Сарчашмаи дилхоҳ фаъолият ба арқами омили ва таҳлили вазъият асос меёбад. Бо ҳамин мақсад дар натиҷаи мулоқот дастур дода шуд, ки омили сиёсати давлатии ҷавонон ба системаи яғонаи Омили солони Ҷумҳурии Тоҷикистон ворид карда шавад.

Вале мутаассифона ин дастур ба таври пурра амалӣ нагардид. Сабаби асосӣ дар серхарҷ будан ва ё набудани маблағгузори зарурӣ аз ҷониби роҳбарияти собиқ Кумитаи давлатии омили арзёбӣ гардид.

Новобаста аз ин, бо гуфтушунидҳои пайваста дар Омили солони Ҷумҳурии Тоҷикистон танҳо як нишондиҳанда "Ҷавонони 14-30 сола" ворид гардид, ки тибқи он шумораи умумии ҷавонон ҳамасола нишон дода мешавад.

Ҳамчунин, дар сатҳи Кумитаи Омили сиёсати давлатии ҷавонон ташаккул ёфт ва он вобаста ба имконот ҳамасола дар шакли Маҷмуаи омили сиёсати давлатии ҷавонон ҷоп ва паҳн мегардад.

9. Таҳия ва пешниҳоди Барномаи рушди саломатии ҷавонон бо назардошти ташкили ҳадамоти иҷтимоии хайрхоҳона барои ҷавонон дар солҳои 2006-2015.

Дар мулоқот дар масъалаи тандурустии ҷавонон ва

фароҳам овардани шароити мусоид барои ташаккули тарзи ҳаёти солим таваҷҷӯҳи махсус зоҳир карданд. Аз ҷумла, аз афзоишбӯии сатҳи нашъмандӣ миёни ҷавонон нигаронӣ карда, ба масъулин дастури дахлдор дода шуд.

Дар натиҷа бо дарназардошти шароити ҷомеаи муосир бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 март соли 2006 №107 Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 (баъдан барои солҳои 2011-2013" ба тасвиб расид.

Имрӯзҳо дар доираи ин Барнома садҳо чорабиниҳои амалӣ гардида, ҷавонон бо иттилоот ва хизматрасонии зарурӣ фаро гирифта шуда истодаанд.

10. Таҳияи Барномаи махсус оид ба дастгирии давлатии марказҳои эҷодии кӯдакон ва дигар ташкилотҳои, ки бо тарбияи берунамактабӣ машғуланд.

Президенти ҷумҳурӣ дар ду мулоқоти охир ба эҳёи эҷодкорон ва лаёқатмандони ҷавон пайваста дастурҳо медиҳанд. Чун маҳз бо рушд додан ва дастгирии мунтазами фаъолияти ихтирокорию эҷодкориҳои ҷавонон метавон кашфиётҳои нав ба вучуд овард.

То имрӯз оид ба татбиқи вазифаи мазкур қорҳои натиҷанок ба даст оварда нашуд, гарчанде чунин марказҳои эҷодии ҷавонон дар системаи маориф фаъолият доранд.

11. Таҳияи Консепсияи миллии сиёсати ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Бо мақсади амалисозии самараноки сиёсати давлатии ҷавонон дар сатҳи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ гурӯҳи қорӣ таъсис дода шуда, Консепсияи миллии сиёсати ҷавонон таҳия ва бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2006 №228 "Дар бораи тасдиқи Консепсияи миллии сиёсати ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" қабул гардид.

12. Таҳия ва пешниҳоди лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи Барномаи миллии "Ҷавонони Тоҷикистон" барои солҳои 2007-2009" бо назардошти татбиқи

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон " Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон" .

Бо дарназардошти вазъи воқеъӣ ва имконоти хадамоти соҳаи кор бо чавонон таҳия ва қабули пай дар пайи Барномаи миллии "Чавонони Тоҷикистон" ба ҳукми анъана даромадааст.

Дар натиҷаи дастури мазкур бошад, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 ноябри соли 2006 №485 Барномаи "Чавонони Тоҷикистон" барои солҳои 2007-2009 қабул ва амалӣ гардид.

Вобаста ба дастовардҳои ниҳой дар натиҷа аз татбиқи Барнома иттилооти алоқаманд дар поён оварда мешавад.

13. Таҳия ва пешниҳоди лоиҳаи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба таъсиси Фонди махсуси Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дастгирии чавонони лаёқатманде, ки аз ҷониби Ҳукумати Тоҷикистон ба кишварҳои хориҷӣ барои таҳсил фиристода мешаванд.

Чи тавре дар боло зикр гардид, дар ду мулоқотҳои охир сарвари кишвар дар масъалаи дастгирии чавонони лаёқатманд ва устувор гардонидани нерӯи зеҳнии насли чавон махсус истода гузаштанд.

Дар ин мулоқот фароҳам овардани шароити мусоид барои таҳсили чавонон дар хориҷи кишвар ва ҳавасмандгардонии онҳо барои таҳисли илму маърифати амиқ баррасӣ гардид.

Ҳамин тариқ, бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 июли соли 2006 №1574 Фонди махсуси Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дастгирии чавонони лаёқатманд, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба хориҷи кишвар фиристода мешаванд, таъсис дода шуд, ки дар доираи он чавонони лаёқатманди дар хориҷи кишвар таҳсилдошта мунтазам ҳавасманд гардонидани мешаванд.

14. Таҳияи барномаҳои махсуси ҷиҳати ташкили курсҳои тарбияи омӯзгорон бо назардошти таълими асосҳои компютерӣ ва омӯзиши технологияи компютерӣ барои мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ дар маҳалҳо.

Дар масъалаи нарасидани омӯзгорон дар мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ, аз ҷумла дар маҳалҳо ва надоштани малакаҳои кофӣ истифодаи технологияҳои муосири иттилоотии омӯзгорон сарвари кишвар нигаронӣ кард.

Аз ин лиҳоз, барои тақмили ихтисоси омӯзгорон дастурҳо дода шуданд.

Вобаста ба татбиқи вазифаи мазкур мутаассифона барномаи махсуси доимоамалкунанда таҳия нагардид, вале аз ҷониби Вазорати маориф мунтазам омӯзгорон тақмили ихтисос мегузаранд.

Аз ҷумла, курсҳои тақмили ихтисоси омӯзгорон дар шаҳрҳои Душанбе, Хӯҷанд, Қурғонтеппа, Кӯлоб, Хоруғ, Панҷакент ба роҳ монда шуда, ҳамчунин курсҳои омӯзиши компютерӣ ташкил карда шуданд.

15. Таҳияи Консепсия ва Барномаи рушди соҳаи хизмати давлатӣ дар байни ҷавонон бо мақсади инкишофи соҳаҳои хизмати давлатӣ, муайян намудани нақши ҷавонон ва мавқеи онҳо дар идоракунии давлат, таъсиси системаи ягонаи захираи кадрҳои мақомоти давлатӣ.

Бо кадрҳои баландихтисос таъмин намудани системаи хизмати давлатӣ мавриди баррасии махсуси мулоқот қарор дода шуд.

Дар шароити иҷтимоии кишвар хизматчиёни давлатӣ, аз ҷумла ҷавонон, ки аксариятро ташкил медиҳанд, аз таъмини маблағи кофӣ ва манзили истиқоматию маишӣ танқисӣ доранд. Дар баробари ин, дар ҳолатҳои ҷобачогузории кадрӣ ҷавонони лаёқатманд дар бисёр мавридҳо паси парда боқӣ мемонанд.

Аз ин лиҳоз, дар мулоқот масъулин барои таҳияи Барномаи махсуси давлатӣ ҷиҳати дастгирӣ ва ҷалби иштироки фаъоли ҷавонон ба хизмати давлатӣ дастурҳо дода шуданд.

Вале мутаассифона вазифаи мазкур пурра амалӣ нагардид ва то ҳол (гарчанде, захираҳои кадрӣ ташкил ёфта бошанд ҳам) масъалаи дастгирӣ ва ҷалби ҷавонон ба хизмати давлатӣ мубрам боқӣ мондааст.

16. Таҳияи барномаи мушаххас бобати муҳайё кардани шароити мусоид барои омӯзгорони ҷавон ва ҳалли масъалаҳои вобаста ба фаъолияти онҳо дар мактабҳои деҳот.

Чӣ тавре дар боло ибраз гардид, бинобар сабаби фароҳам набудани шароити кофии зист дар маҳалҳо ҷавонон аз фаъолияти омӯзгорӣ дар маҳалҳо худдорӣ мекунанд.

Дар воқеъ, чун дар маҳал на ҳама шароитҳо барои ҳаёти ошошта фароҳам оварда шудаанд, бисёре аз омӯзгорони ҷавон баъди хатми донишгоҳҳо ба маҳалҳо бар намегарданд.

Аз ин рӯ ва бо мақсади дастгирии омӯзгорони ҷавон аз 3 майи соли 2006 №197 қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи муқаррар намудани имтиёзҳо ба омӯзгорони ҷавон" ба тасвиб расид, ки дар асоси он омӯзгорони ҷавон дар маҳалҳо мунтазам бо китъаҳои замин барои сохтмони манзил ва дигар шароитҳо таъмин ва дастгирӣ меёбанд.

17. Таҳияи барномаҳои махсус доир ба ҷорӣ намудани технологияи муосири чопи китоб, фароҳам овардани шароити зарурии нашр ва таъмини мактабҳои кишвар бо китобҳои дарсӣ ва дастурҳои методӣ.

18. Таҳия ва қабули Барномаи махсус доир ба тарбияи ҷавонон дар рӯҳияи арзишҳои суннатӣ, худшиносиву ҳудогоҳӣ ва пешгирии такмили идеологияи ғайр, ки тачовуз, хушунат, таассуб ва дигар аъмоли номатлубро таблиғ менамояд.

Дастурҳои 17. ва 18., ки яке муассирият, дигаре тарбия ва таблиғро нисбат ба насли ҷавони кишвар тақозо мекунанд, амалӣ нагардиданд ва ё аниқтараш вобаста ба татбиқи онҳо ягон иттилооте рӯи қор нест.

Новобаста аз ин, дар самти тарбияи ҷавонон дар рӯҳияи арзишҳои суннатӣ, худшиносиву ҳудогоҳӣ ва пешгирии такмили идеологияи ғайр, ки тачовуз, хушунат, таассуб ва дигар аъмоли номатлубро таблиғ менамояд, дар доираи татбиқи барномаҳои давлатии ҷорӣ соҳаи ҷавонон қорҳо ба анҷом расиданд.

Вале татбиқи масъалаи дар шакли муассир таҳия, чоп ва таъмин гардидани муассисаҳои таҳсилотӣ бо китобҳои дарсӣ

дар сатҳи Вазорати маориф мубрам боқӣ менамояд.

Дар зер сатҳи татбиқи соҳаи афзалиятноки "Омӯзиши масъалаҳо ва пешниҳоди таклифҳо ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон"-ро баррасӣ менамоем.

19. Таъсиси ҷоизаи махсуси номӣ ва баргузории озмунҳо дар соҳаҳои маҳорати касбӣ (хизматрасонӣ, соҳибкорӣ).

Дар шароити иқтисоди бозоргонӣ рушди соҳибкории хурду миёна боиси ташаккул ва рушди ҷабҳаҳои иқтисодии кишвар мегардад.

Дар ҳамин радиф дар мулоқот масъалаҳои дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии соҳибкорон мавриди баррасӣ қарор гирифт.

Вале, мутаассифона дастури мазкур ба пуррагӣ татбиқ нагардид, аз ҷумла ҷоизаи махсуси номӣ, бояд ки дар сатҳи Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис меёфт, (вобаста ба иттилооти мавҷуда) ташкил нагардид.

Новобаста аз ин, аз тарафи Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли озмунҳои соҳибкори беҳтарин гузаронида мешавад, ки қисме аз вазифаи гузошташударо пур мекунад.

20. Омода намудани пешниҳод бо назардошти таҷрибаи сохторҳои Кумитаи кор бо ҷавонон ва марказҳои ҷавонон оид ба истифодаи самарабахши компютерҳои аз ҳисоби фонди захиравии Президент ҷудошуда.

Дастури мазкур бо дарназардошти истифодаи самараноки имкониятҳои фароҳамоварда дар соҳаи маориф дар самти дастрасии ҷавонон ба имконоти технологияҳои муосир ва васеъ гардидани ҷаҳонбинии онҳо баррасӣ гардида буд. Аммо, мутаассифона бинобар ҷой доштани маҳдудиятҳо ва монеаҳои худэҷод дар ниҳоди мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ барои ҷавонони маҳал (ва дар бисёр мавридҳо барои хонандагони худи мактаб) ҷиҳати истифодаи дастгоҳҳои муччаҳазгардидаи компютерӣ татбиқи вазифаи гузошташуда, ғайриимкон гардид.

21. Таҳия ва пешниҳоди таклиф оид ба ҳимояи бозори дохилӣ ҷиҳати дастгирии истехсолоти ватанӣ.

Чун яке аз самтҳои асосии сиёсати давлатии ҷавонон ин мусоидат ба мустақилияти иқтисодии ҷавонон ва дастгирии соҳибкории ҷавонон аст, дар мулоқот масъалаи ҳимояи бозори дохилӣ чиҳати дастгирии истеҳсолоти ватанӣ баррасӣ гардид ва чиҳати таҳия ва пешниҳоди таклифҳо дастур дода шуд.

Дар пайвандӣ ба ин дастур аз ҷониби Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи чораҳои махсуси ҳимояткунанда, пешгирикунандаи шикасти нарх (антидемпингӣ) ва ҷубронкунандаи воридоти молҳо" таҳия аз соли 2006 қабул гардид.

22. Таъсис додани Шабакаи дуҷуми телевизиони марказӣ бо мақсади баланд бардоштани сатҳи маърифати фарҳангӣ ва завқи бадени мардум.

Дар шароити ҷомеаи муосир дар набардҳои манфиатҳо шакли муқобилият ва ё мубориза дигар шуда, хусусияти мураккаб ва иқтисодӣ пайдо кардааст, ки он набарди иттилоотӣ ном дорад.

Имрӯз ҳар кишваре, ки имконияти иттилоотии васеъ ва ё технологияҳои иттилоотии устувор дорад, метавонад дар ҷаҳони муосир муқовимати калон нишон диҳад ва ғолибият ба даст орад.

Дар ҳамин асно сарвари кишвар, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон мавриди мулоқот бо ҷавонон масъалаи васеъ гардидани имкониятҳои дастрасӣ ба иттилоотро нисбат ба аҳоли мавриди баррасӣ қарор дод.

Чиҳати иҷрои ин дастур дар кишвар ду шабакаи телевизионӣ, телевизиони "Сафина" дар самти рушди фарҳанг ва имконияти ҷавонон ва телевизиони "Баҳористон" барои кӯдакону наврасон дар ҷоддаи рушди имкониятҳои зехнию равонии онҳо таъсис дода шуд.

23. Омӯзиши масъала ва таҳияи нақшаи чорабиниҳо оид ба баргузории силсилаи чорабиниҳои ташвиқотию таблиғотӣ бо назардошти ҷалби созмону ташкилотҳои ҷавонон чиҳати

эмин доштани насли чавон аз таъсири зухуроти ифротгарой, таассуби динӣ ва аксуламал ба фаъолияти фирқаву мазҳабҳои гайрисуннатӣ ва иртиҷой.

Дар мулоқот сарвари кишвар масъалаҳои афзоиш ёфтани омилҳои номатлубро дар байни чавонон, аз қабилҳои қинояткорӣ, экстремизм, ифротгаройӣ, шомилшавӣ ба ҳизбу ҳаракатҳои иртиҷоиро маҳсус таъкид карданд ва дастур доданд, ки вазорату идораҳои дахлдор фаъолиятро дар ин самт тақвият бахшанд.

Дар ҳамин асно, Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳӣ дар ҳамкорӣ бо вазоратҳои маориф, корҳои дохилӣ ва кумитаҳои кор бо занон ва оила ва оид ба корҳои дин ҳамасола нақша-чорабиниҳои муштаракро таҳия ва амалӣ мегардонад. Дар пайваستاгӣ ба ин иқдом дар сатҳи маҳалҳо низ ҳамкориҳои сохторҳои ҷиҳати пешгирии омилҳои номатлуб миёни чавонон ба роҳ монда шудааст.

24. Таҳия ва пешниҳоди таклиф оид ба таъсиси Шабакани ягонаи иттилоотии чавонон.

Сатҳи иҷроии дастури мазкур дар ҳоли ҳозир қонёқунанда нест, чун он ба пуррагӣ ташаккул наёфтааст.

Бо мақсади дастрасии васеи чавонон ба иттилооти алоқманд оид ба сатҳи татбиқи сиёсати давлатии чавонон ва фаъолият ҷиҳати худташаққули ва худамалигардонӣ дар сатҳи Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳӣ сомонии интернетӣ www.youth.tj таъсис ёфтааст, вале фаъолияти он беҳбудиро талаб мекунад, аз ҷумла, фаъолнокии чавононро ҷиҳати ба истифодаи васеъ қарор додани он.

25. Таҳия ва пешниҳоди таклиф оид ба ҷудо намудани хобгоҳ барои донишҷӯёни тибқи квотаи Президентӣ ба мактабҳои олии дохил шуда.

Дастури мазкур ба тарбия, таълим ва дастгирии чавонон, баҳусус духтарон аз оилаҳои камбизоат равона гардида буд ва он амалӣ гардид.

Дар шаҳри Душанбе хобгоҳ бо 200 ҷой барои донишҷӯдухтарони ятиму бепарастор, инчунин хобгоҳ бо 200

ҷой барои писарон ва духтарони тибқи квотаи Президентӣ таҳсилдошта ба истифода дода шуд.

26. Таҳияи пешниҳод вобаста ба афзалиятҳои истеҳсолии минтақаҳои Тоҷикистон андешидани тадбирҳо оид ба таъсис додани корхонаҳои хурди коркарди ашёи хом бо мақсади беҳтар намудани неқӯаҳволии мардуми маҳаллӣ ва бо шугли доимӣ таъмин намудани аҳоли, махсусан қавонон.

Вобаста ба татбиқи дастури мазкур Вазорати рушди иқтисод ва савдо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро аз 35 октябри соли 2005 №422 "Оид ба тасдиқи Барномаи рушди соҳаҳои саноати сабук дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" ба имзо расонид.

Ҳамчунин, лоиҳаҳои "Стратегияи рушди иқтисодии содироти меваю сабзавоти Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010", "Барномаи барқарорсозӣ, рушди минбаъдаи коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва зиёд намудани ҳаҷми содироти он дар солҳои 2006-2010 ва то давраи соли 2015" таҳия ва тасдиқ гардиданд.

Дар сатҳи Вазорати кишоварзӣ лоиҳаи Барномаи барқарорсозӣ, рушди минбаъдаи саноати коркарди маҳсулоти кишоварзӣ ва зиёд намудани ҳаҷми содироти он таҳия ва барои солҳои 2006-2010 тасдиқ гардид.

27. Омода намудани пешниҳод ҷиҳати таъмир ва сохтмони мактабҳои нав бо ҷалби маблағҳои ташкилотҳои байналмилалӣ, сармоягузoron, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ.

Аз ҷониби Вазорати маориф лоиҳаи инвеститсионӣ барои 7 бинои мактаби сохтмонаш нотамои тайёр карда шуда, ба Вазорати рушди иқтисод ва савдо ва Бонки миллии барои дастгирӣ пешниҳод ва амалӣ гардид. Аз тарафи Бонки Исломии Тараққиёт барои маблағгузории лоиҳаи инвеститсионии мазкур розигӣ дода шуда, созишнома ба маблағи 13,024 млн. доллари ИМА ба имзо расидааст.

Аз тарафи идораи сохтмони асосии Вазорати маориф дар соли 2006 лоиҳаи инвеститсионии сохтмони бинои мактабҳо,

ки дар хонаҳои шахсӣ ва вагонҳо чойгиранд, ба маблағи 10 млн 950 ҳазор долари ИМА тайёр карда шуда, ба Вазорати рушди иқтисод ва савдо барои дастгирӣ пешниҳод шуд.

Мувофиқи нишондиҳандаҳои асосии дурнамои рушди иҷтимоӣ иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2006 аз ҳисоби маблағҳои бучети ҷумҳуриявӣ, маҳаллӣ ва ғайрибучетӣ сохтмон ва ба истифода додани мактабҳои таҳсилоти умумӣ барои 6742 нафар хонанда пешбинӣ карда шуд.

28. Омода намудани пешниҳод оид ба ворид намудани дарсу факултативҳои махсус ба барномаи таълимии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии, ҷиҳати омӯзиши Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии насли ҷавон.

Дар мулоқот сарвари кишвар баланд бардоштани сатҳи маърифатнокии ҷавононро оид ба қонунгузорию қорӣ, аз ҷумла Сарқонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон таъкид намуд.

Аз ин лиҳоз, аз ҷониби Вазорати маориф дар барномаҳои таълимии муассисаҳои таҳсилоти миёна ва олии касбӣ дарсҳои иловагӣ дар шакли факултатив қорӣ карда шуданд.

29. Андешидани чораҳои мушаххас ҷиҳати ба мансабҳои хизмати давлатӣ ҷалб намудани кадрҳои ҷавон бо дарназардошти сатҳи омодагии касбӣ, қобилияти ташкилотчигӣ, забондонӣ ва мувофиқати донишу маҳорати онҳо ба талаботи иқтисоди бозорӣ.

Чун Тоҷикистон ҷавон аст ва бисёр соҳаҳои ҳаёти иҷтимоӣ аз ҳамин кишри ҷомеа вобастагӣ дорад, сарвари кишвар дар мулоқот андешидани табирҳоро дар самти тарбия ва тақмили ихтисоси мунтазами кадрҳои ҷавон дастур доданд.

Дар ҳамин радиф, ҳамасола мутахассисони кор бо ҷавонон ба курсҳои омӯзиши Донишкадаи тақмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ фаро гирифта мешаванд.

30. Ҳангоми таҳияи Консепсияи шугли аҳолии барои солҳои 2006-2015 ва Барномаи мусоидат ба шугли аҳолии барои солҳои 2006-2008 ба назар гирифтани таъсиси корхонаҳои ашӯи хом:

алюминий, тилло, нуқра, санғҳои қиматбаҳо ва ороишӣ, маъдан, нахи пахта ва дигар маҳсулоти кишоварзӣ, рушди боғдориву асалпарварӣ.

Мавриди таҳияи Барномаи мусоидат ба шуғли аҳоли барои солҳои 2006-2007 вобаста ба татбиқи дастури мазкур 165,8 ҳазор ҷои корӣ таъсис дода шуд.

Ҷамчунин, дар сатҳи Вазорати кишоварзӣ 20175 ҷои корӣ ташкил гардид.

31. Омода намудани пешниҳод ҷиҳати ҷалби сарпарастон, падарону модарон ва тоҷирону соҳибкорон барои таъмини мактабҳо бо таҷҳизоти компютерӣ.

Дар мулоқот ба компютеркунони мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ ва барои истифодаи васеъ пешниҳод кардани онҳо мавриди баррасӣ қарор гирифт.

Дар натиҷа то имрӯз қисми зиёди муассисаҳои таҳсилотӣ бо таҷҳизоти компютерӣ таъмин карда шуданд.

32. Таҳияи пешниҳоди мушаххас оид ба дастгирии давлатии ҷавонони лаёқатманд аз оилаҳои камбизоат, муқаррар намудани имтиёзҳо барои таҳсил дар муассисаҳои таълимӣ.

Сарвари кишвар мавриди мулоқот бо намояндагони ҷавон ба эҳё қардан ва давом додани мероси гузаштагони миллат таваҷҷӯҳ карданд. Аз ҷумла, масъалаи муқаррар кардани имтиёзҳо барои таҳсили ҷавонон ва дастгирии давлатии ҷавонони лаёқатмандро баррасӣ намуданд.

Бо ҳамин мақсад Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба зиёд намудани стипендияи Президентӣ барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ, литсейҳо, гимназияҳо, омӯзишгоҳҳои касбии техникӣ, омӯзишгоҳҳо, техникумҳо ва коллеҷҳо аз 14 июли соли 2005 №1573 қабул гардид.

Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2005 №283 "Оид ба Низомномаи стипендияҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ, литсейҳо, гимназияҳо, омӯзишгоҳҳои касбӣ-техникӣ,

омӯзишгоҳҳо, техникумҳо" ба имзо расид.

Ҳамчунин, бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 октябри соли 2005 №1625 андозаи амалкунандаи стипендияҳо барои донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии миёнаи касбӣ 100 фоиз зиёд карда шуд.

Новобаста ба ин татбиқи дастури мазкур хануз пурра амалигардида баҳогузорӣ намегардад, чун он натиҷаҳое, ки интизораш будем, то ҳол ба даст наомадааст.

33. Таъсиси комиссияҳои назоратии ҷамъиятӣ аз ҳисоби созмону ташкилотҳои ҷавонон, донишҷӯён ва падару модарон дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, миёнаи касбӣ ва олии кишвар, ҷиҳати мусоидат намудан дар пешгирии амалҳои ғайриқонунӣ ва коррупсия.

Тибқи иттилооти ба даст омада, масъалаи мазкур татбиқи худро наёфт ва то ҳол мубрам боқӣ мемонад.

34. Таҳия ва пешниҳоди барномаҳои муштарак байнисоҳавии таъмин бо шугл ва дар ин замина дастгирии ташкилотҳои махсусгардонидашуда, ки бо масъалаҳои шугли ҷавонон сару кор доранд.

Вобаста ба ин масъала тавачҷӯҳи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон дар мулоқот ба ташкил ва таъмини ҷойҳои корӣ ба ҷавонон равона гардида буд, чун сатҳи бекорӣ маҳз дар байни ҳамин кишри ҷомеа зиёд аст.

Вале мутаассифона масъалаи мазкурро пурра татбиқёфта арзёбӣ кардан аз воқеият дур аст, чун чунин як барномаҳои муштарак таҳия нагардиданд ва сатҳи бекорӣ низ дар байни ҷавонон ҳамоно рӯ ба афзоиш аст.

Новобаста аз ин, тавассути КВД "Биржаи меҳнати ҷавонон" дар ҳамкориҳои бевосита бо сохторҳои алоқаманди Вазорати меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли чанде ҷорабиниҳо, аз қабилӣ ярмаркаҳои ҷойҳои кории ҳолӣ мунтазам баргузор мегарданд.

Мубрамии масъала дар он аст, ки дар бозори меҳнат имрӯз мушкилоти номувофиқатии ихтисоси аз худ кардаи шахси ҷавон

бо ҷойи кории маҳфузбуда, дар бозори меҳнат пайдо гардидааст ва ҳалли ин ҳамдастии соҳаҳоро тақозо мекунад.

35. Дар иртибот бо созмонҳои молиявии ғайрибонкӣ, фондҳои қарзи хурд ва ҷамъиятҳои қарздиҳӣ баргузор намудани семинарҳои омӯзишӣ ва мизҳои мудаввар бо мақсади шарҳу тавзеҳоти механизмҳои гирифтани ва истифодаи қарз.

Вобаста ба татбиқи дастури мазкур вазоратаҳои рушди иқтисод ва савдо, молия, Бонки милли ва Бонки давлатии амонатгузори "Амонатбонк" вазифадор гардида буданд, вале мутаассифона он дар сатҳи зарурӣ татбиқи худро наёфт, гарчанде дар алоҳидагӣ баъзе семинарҳо ташкил гардиданд.

Мақсад аз дастури мазкур он буд, ки чиҳати ҷалб ва амалигардонии самараноки қарзҳои хурд дар самти рушди соҳибкорӣ байни соҳибкорон мунтазам семинарҳои омӯзишӣ гузаронида шаванд. Чун бисёре аз соҳибкорон новобаста аз сатҳи фаъолият аз механизмҳои қарзӣ ва рушди фаъолияти тичоратӣ дар муқоиса ба бозори муосир бархурдор набуданд ва имрӯз ҳам масъала мубрам боқӣ мемонад.

36. Таҳияи чораҳои мушаххас ва пешниҳод оид ба пурра таъмир ва таҷҳизонидани хобгоҳҳои донишҷӯён то соли 2008.

Дар мулоқот ба таҳсил ва таъминоти маишӣ фаро гирифтани ҷавонони донишҷӯ сарвари кишвар тавачҷӯҳи хоса зохир карданд.

Бар ин васила ба мақомоти дахлдор чиҳати андешидани чораҳо оид ба таъмири хобгоҳҳо дастурҳо дода шуд.

То мӯҳлати муқарраргардида миқдори ками хобгоҳҳо таъмир гардиданд ва то имрӯз низ вазъият ногувор боқӣ мемонад, чун бисёре аз хобгоҳҳо шароити оддии маишӣ надоранд.

Дар ҳамкории муштараки вазорату кумитаҳо ҳамасола вазъияти маишию таълимии хобгоҳҳо бо баргузори амалиётҳои сайёр таҳлил ва баррасӣ мегарданд, вале мушкilotи ошкоргардида то дараҷаи лозимӣ ҳалли худро намеёбад.

37. Андешидани тадбирҳои дарозмӯҳлат бо назардошти

эҳтиёҷоти иқтисодӣ, ҷиҳати барқарорсозии низоми касбомӯзӣ, тарбияи зиёиёни техникӣ, таъмини шуғли хатмкунандагони муассисаҳои таълимии касбӣ, дастгирии фаъолияти устувор ва самарабахши меҳнати онҳо.

Масъалаи сатҳи таълимоти касбӣ ва дар ҳамбастагӣ ба ин таъмини шуғлноқӣ ба ҷавонон дар мулоқот мавриди баррасӣ қарор гирифт. Нигаронӣ аз он карда шуд, ки сатҳи таълимоти касбӣ дар шароити ҷомеаи муосир ҷавобгӯи бозори меҳнат нест ва ҳамин аст, ки сатҳи бекорӣ рӯ ба афзоиш дорад.

Дар воқеъ, ҷомеаи муосир бар он тақозо дорад, ки сатҳи таълимот дар кишвар муассир бошад ва он тибқи талаботи бозори меҳнати дохилӣ ва хориҷӣ баррасӣ гардида, роҳандозӣ шавад.

Вале то ҳанӯз, масъалаи ба таълимоти касбии муассир фаро гирифтани ҷавонон нигароникунанда боқӣ мондааст. Гарчанде дар доираи ҳамкориҳо бо ташкилотҳои байналмилалӣ чанде аз барномаҳо амалӣ гардида бошанд ҳам.

Имрӯз вақт ба мо фурсат намедиҳад, ки мо даҳсолаҳо ислоҳоти муассири соҳаи маориф ва илму техникро дар кишвар мунтазир бошем. Дар ҷумҳури даҳҳо институтҳо, аз ҷумла Академияи илмҳо фаъолият менамояд, ки масъули ҳамин масъалаҳо мебошанд ва итминон низ дорем, ки дар ҳоли муттаҳид сохтани қувваҳо ин институтҳои илмию методӣ метавонанд дар мӯҳлати кӯтоҳтарин барномаҳои таълимиро ба тақозои ҷомеаи муосир ва талаботи бозори меҳнат мутобиқ гардонанд ва мусоидатгари рушди маориф ва илму техника дар кишвар гарданд.

38. Омӯзиши масъала ва пешниҳоди таклиф доир ба ҷалб намудани мутахассисони ҷавон ба сохтмони иншоотҳои бузурги энергетикиву металлургияи ранга ва дигар сохтмонҳои аҳамияти умумиҷумҳуриявӣ дошта.

Вобаста ба дастури мазкур тадбирҳои зарурӣ ҷиҳати ҷалби ҷавонон ба сохтмони иншоотҳои бузурги энергетикӣ андешида шуданд, чун аксарият ҷавон аст ва барои корҳои амалӣ, аз ҷумла

сохтмон маҳз қувваи ҷавон лозим меояд.

Вале паҳлӯи дигари масъала он аст, ки ҷавонони тоҷик мутаассифона аксаран ба корҳои амалӣ равона гардидаанд, ба корҳои назариявӣ дастурӣ, аз қабилӣ муҳандисӣ, барномарезӣ ва ғайра бошад, мутахассисони хориҷӣ ҷалб гардиданд.

Дар ин росто сабаб як аст, набудани мутахассиси соҳибмалака. Дар бисёр ҳолатҳо ин ба зарари ҷомеа аст, чун маблағи зиёд ба хориҷ меравад ва пай бурдан мушқил аст, ки мутахассиси хориҷӣ кори дуруст дорад ва ё на.

39. Таъсиси озмунҳои грантӣ барои кашфиёту ихтирооти олимони ҷавон, ки арзиши ҷаҳонӣ доранд, тадқиқоти бунёдӣ ва амалӣ, ки барои иқтисодиёти кишвар муҳиманд.

Ин дастур ба таври зарурӣ амалӣ нагардид, гарчанде дар сатҳи ташкилотҳои байналмилалӣ озмунҳои гуногун дар самти тақмили дониши ҷавонон дар хориҷи кишвар мунтазам амалӣ гардида истодаанд.

40. Таҳияи Барномаи давлатии дастгирии ташкилоту созмонҳои ҷамъиятии ҷавонону наврасон.

Дар ин самти фаъолият, низ барномаи мушаххасӣ давлатӣ таҳия нагардид. Вале кор бо ташкилотҳои ҷамъиятии ҷавонон рушд ёфта истодааст, аз ҷумла барои дастгирии мунтазам Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи фармоиши иҷтимоии давлатӣ" ба тасвиб расид. Ин санад имкон медиҳад, ки ҳар чӣ бештар нерӯи амалию зеҳнии ташкилотҳои ҷамъиятӣ дар татбиқи босамари сиёсати ҷавонон истифода гардад.

41. Мутобиқ гардонидани қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба адлияи ноболиғон ва низомномаҳои муассисаҳои боздошт ва ниғаҳдорӣ кӯдакон бо санадҳои меъёрии ҳуқуқии байналмилалӣ ва Конвенсияи ҳуқуқи кӯдак, ки аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф гардидаанд.

Вобаста ба татбиқи дастури мазкур дар кишвар Комиссияи оид ба ҳуқуқи кӯдаки назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият менамояд, ки ба он муовинони вазорату идораҳо ва намоёндагони ташкилотҳои ҷамъиятии ватанӣ ва байналмилалӣ

шомиланд.

Ҳамчунин, дар ин самти фаъолият дар заминаи мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатии шаҳру ноҳияҳо Шӯъбаҳои оид ба ҳуқуқи кӯдак таъсис ёфтанд, ки мунтазам дар таъмини ҳифзи ҳуқуқи кӯдакон тадбирҳо меандешанд.

Яъне, корҳои муайян андешида шудааст, вале то ҳол масъалаи эмин доштани кӯдакон аз зуроварӣ, меҳнати маҷбурӣ ва танфурӯшӣ дар байни ноболиғон нигароникунада боқӣ мемонад. Имрӯз кишварро зарур аст, ки механизми махсуси фаъолиятро дар самти таъмини ҳифзи ҳуқуқи кӯдак, таъминоти иҷтимоӣ, таҳсилоти амиқ ва барқарорсозии рӯҳӣ таҳия ва татбиқ намояд.

42. Омӯзиш ва пешниҳоди масъала оид ба ворид намудани дастовардҳои илму техникаи муосир ва таҷрибаи ҷаҳонии рушди иқтисодиёт дар системаи маориф ва муассисаҳои таълимии касбомӯзӣ.

Истифодаи имкониятҳои иттилоотӣю техникаи ҷомеаи муосирро дар системаи маорифи кишвар Президенти ҷумҳурӣ, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон махсус таъкид карданд.

Воқеан ҳам асри ҷорӣ асри технологияи иттилоотӣ баҳогузорӣ гардидааст. Даҳсолаҳо пеш инсон тасаввур намекард, ки дар хона нишаста бо шахси наздиқаш дар хориҷи дур рӯ ба рӯ сӯҳбат мекунад, аз ҳолу аҳвол ва бурду бохти якдигар доимо бархурдор мегарданд.

Дар ҳамин радиф дар кишвар Барномаи давлатии компютерикунони мактабҳои таҳсилоти ҷамагонӣ ба тасвиб расид ва амалӣ гардида истодааст.

То имрӯз 30536 компютерҳо ба мактабҳо таъмин карда шуданд, ки боиси баланд гардидани савияи дониши хонандагон оид ба малақаҳои компютерӣ мегардад.

43. Ташкил ва ба таври зарурӣ ба роҳ мондани фаъолияти майдончаҳои варзишӣ дар назди мактабҳои таҳсилоти ҷамагонӣ, муассисаҳои таълимии касбию техникӣ ва олий

Мутаассифона дастури мазкур ба таври пурра амалӣ

нагардид ва то имрӯз баъзе масъалаҳои соҳа беҳбудиро талаб мекунад.

Қисми муайяни майдончаҳои варзишӣ ба корхонаву ташкилотҳо ва ё манзилҳои истиқоматӣ табдил ёфтаанд. Вобаста ба деҳот метавон зикр намуд, ки дар қисми зиёди қитъаҳои аҳолинишин майдончаҳои варзишӣ умуман вучуд надоранд ва ҷавонон маҷбуранд майдонҳои холиро (дар аксар ҳолатҳо майдонҳои пахта ва ё шудгоршударо) барои футбол, волейбол ва дигар бозиҳои варзишӣ истифода намоянд.

Вобаста ба солимгардонии аҳоли ва наврасон метавон зикр намуд, ки айни ҳол дар аксари хонаҳои бисёррошёна майдончаҳои солимгардонӣ варзишӣ ва фароғатӣ аз қор баромадаанд ва ё умуман вучуд надоранд, ки боиси камфаъолии ҷисмонии кӯдакон ва наврасон, инчунин афзоиши омилҳои номатлуб миёни онҳо гардидааст.

Тибқи тартиби муқарраргардида бояд тамоми муассисаҳои таълимӣ майдончаҳои махсусгардонидани варзишӣ дошта бошанд, вале мутаассифона на ҳамаи мактабҳои таълимӣ бо чунин шароит таъмин гардидаанд. Дар баробари ин, мактабҳои таълимии дорой имконоти варзишӣ солимгардонӣ баъди соатҳои дарсӣ дарвозахоро баста, даромадро ба қаламрави мактаб манъ мекунанд.

Дар ҳамин васила 20 декабри соли 2010 мулоқоти Президенти кишвар бо варзишгарон доир гардид ва бори дигар ҷиҳати васеъ гардонидани имконоти варзишии муассисаҳои таҳсилотӣ дастури алоқаманд дода шуд.

44. Таъсиси Академияи хурди илмҳо ва мактабҳои истироҳатӣ таъбаҳои тобистонаи фанҳои дақиқ.

Академияи хурди илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва лагери (ҳамоиши ихтисосии) "Дониш" дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ташкил гардид ва фаъолияти босамар дорад.

45. Таҳияи Барномаи давлатӣ оид ба таъмини мустақилияти иқтисодии ҷавонон, омодагии касбӣ ва рушди соҳибкорӣ.

Новобаста аз кӯшишу талошҳои пай дар пай дастури

мазкур амалӣ нагардид, чун маблағгузорию зиёдро талаб мекунад.

46. Омода намудани пешниҳод оид ба бехтарсозии шароити манзилии оилаҳои ҷавон барои солҳои 2007-2015 бо назардошти ҷудо намудани қитъаҳои замин барои сохтмони манзил ба оилаҳои ҷавон аз ҳисоби заминҳои бекорхобида ва заминҳои навбунёд, ки ба шароити зист мутобиқ қунонида шудааст ва амалӣ намудани лоиҳаи пилотии "Сохтмони манзил барои оилаҳои ҷавон" бо истифода аз механизми вомгузорию ипотекаӣ дар шаҳри Душанбе.

Масъалаҳои таъминоти иҷтимоии оилаҳои ҷавон ва бар ин васила дастгирии мутахассисони ҷавон дар мулоқот мавриди таваҷҷӯҳи махсуси сарвари кишвар қарор дода шуд ва барои таъмини манзил ба оилаҳои ҷавон дастурҳо дода шуданд.

Бо мақсади дастгирии оилаҳои ҷавон, ҷудо намудани қитъаҳои замин барои сохтмони манзил аз ҳисоби заминҳои бекорхобида ва заминҳои навбунёд, ки ба шароити зист мутобиқ қунонида шудаанд, қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 майи соли 2006 №197 "Дар бораи муқаррар намудани имтиёзҳо ба омӯзгорони ҷавон" қабул гардид, ки то имрӯз садҳо оилаҳои ҷавон дар натиҷаи татбиқи ин қарор баҳравар гардиданд.

Инчунин, аз ҷониби Кумитаи лоиҳаи озмоишии Барномаи дастгирии оилаҳои ҷавон барои таъмини манзил таҳия гардида, барои татбиқ ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар шаҳри Душанбе пешниҳод гардид.

Дар ҳамин асно аз 22 июни соли 2006 №292 бо қарори Маҷлиси маҳаллии вакилони халқии шаҳри Душанбе Барномаи дастгирии оилаҳои ҷавон барои таъмин бо манзил тасдиқ гардид.

Вобаста ба татбиқи Барномаи иброзгардида, дар шаҳри Душанбе маҷмӯаи манзилии ҷавонан иборат аз 8 хонаи бисёршӯнаи нӯҳқабата сохта шуд.

Вале мутаассифона Барномаи таъмини манзил ба оилаҳои ҷавонан дар сатҳи ҷумҳурӣ таҳия нагардид, чун Барномаи озмоишӣ дар сатҳи шаҳри Душанбе номуваффақ татбиқ ёфт.

Номуваффакии Барномаи мазкур он асос меёбад, ки дар самти татбиқи он кори натиҷанок ба анҷом нарасид. Мисол: Маҷмӯаи манзилии ҷавонон, ки сохта шуд, дар ҳақиқат барои дастгирии оилаҳои ҷавон ҷиҳати таъмини манзил ба нақша гирифта шуда буд. Вале ин ният амали пурраи худро наёфт. Баъди ба итмом расидани маҷмӯаи манзилӣ, он ба маҷмӯаи манзилии умумӣ табдил дода шуд.

Ҳамин тариқ, амалигардии дастури мазкур ба пуррагӣ таъмин нагардид.

Дар зер сатҳи татбиқи соҳаи афзалиятноки "Масъалаҳои оммавию ташкилӣ"-ро баррасӣ менамоем.

47. Баргузории конференсия илмию амалӣ олимони ва муҳаққиқони ҷавон дар мавзӯи "Кашфиёти ҷавонон барои тараққиёти Тоҷикистон".

Дар самти татбиқи дастури мазкур 2-3 майи соли 2006 дар шаҳри Кӯлоб ва 18 августи соли 2006 дар доираи фестивали ҷавонони Тоҷикистон дар шаҳри Душанбе бахшида ба 2700-солагии шаҳри Кӯлоб, 15-солагии Истиқлолияти давлатӣ ва Соли бузугдошти тамаддуни ориёӣ Конференсияи олимони ва муҳаққиқони ҷавон баргузор гардид.

48. Ташкили силсилаи барномаҳои телевизионӣ ва радио барои оилаҳои ҷавон доир ба масъалаҳои танзими оила ва устувори он.

Дар мулоқоти навбатӣ сарвари кишвар ба иштироки фаъоли васоити ахбори омма, аз ҷумла шабакаҳои телевизионӣ ва радиои дар татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон тавачҷӯҳи махсус зоҳир карданд. Аз ҷумла, таҳия ва паҳши барномаҳои мунтазами телевизиониро дар самти тарбияи ватандӯстӣ ва худшиносии миллии ҷавонон дастур доданд.

Дар ҳамин васила, пайваста чорабиниҳои гуногуни телевизионӣ бо фарогирии теъдоди васеи ҷавонон ва наврасон баргузор мегарданд.

49. Баргузории озмунҳои муҳоҷисавӣ "Лидерони ҷавони асри XXI" бо мақсади дарёфт ва ҷалби ҷавонони лаёқатманд

ба корҳои ҷамъиятиву давлатӣ.

Вобаста ба татбиқи дастури мазкур фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ ҷоннок карда шуданд. Аз ҷумла, тавассути Иттифоқи Ҷавонони Тоҷикистон, иттиҳодияи ҷамъиятии "Ҷавонони асри XXI" ва ғайра маҳфилҳои гуногуни мувоҳисавӣ ташкил ва баргузор карда шуданд.

50. Баргузорию семинару мизҳои мудаввар, таҳияи барномаҳои телевизионӣ ва кушодани саҳифаҳои махсуси тарбиявӣ тарғиботӣ дар рӯзномаву маҷаллаҳо ҷиҳати ақсуламал аллайҳи афкори экстремистии мазҳабҳои ғайрисуннатӣ, равияҳои навбаромад ва ҳизбу фирқаҳои иртиқоии исломӣ.

Дар мулоқот бо ҷавонон, ки ояндаи давлату миллатанд, Президенти кишвар масъалаҳои ҷой доштани ҳолатҳои экстремистиро махсус қайд карданд, чун солҳои охир сафи шомилшавандагон ба ҳизбу ҳаракатҳои иртиқоӣ зиёд гардида истодааст.

Дар воқеъ новобаста аз даҳшатҳои хунини паси сар гардида (солҳои 1992-93) боз шахсоне ёфт мешаванд, ки мардумро, аз ҷумла ҷавононро ба гумроҳӣ мебаранд.

Дар ҳамин асно ҷорабиниҳои муайяни маърифатӣ сиёсӣ тавассути ВАО гузаронида шуданд, ки аслан онҳо тариқи мақомоти давлатӣ сурат гирифт.

Масъала чун хусусияти оммавӣ дорад ва кафили таъмини амнияти миллию ҷамъиятӣ мебошад, бояд пеш аз ҳама ВАО-и ғайридавлатӣ фаъол бошанд, аммо мутаассифона иштироки онҳо дар татбиқи сиёсати давлатӣ ва тарғиби ғояҳои ватандӯстӣ кам ба назар мерасад.

51. Баргузор намудани силсилаи ҷорабиниҳо дар доираи "Соли тамаддуни ориёӣ" доир ба таблиғи андешаи миллии ҳамчун шакли тафаккур, маҷмӯи ғояву шуур, рукнҳои ваҳдату ризоият, ҳуввият ва ифтихори миллии, бунёди ҷомеаи пешрафта ва мутамаддини шахрвандӣ.

Вобаста ба татбиқи дастури мазкур соли 2005 ва давоми

соли 2006 Маҳфил-озмуни адабии "Набзи шеър", се маротиба, маҳфил - озмуни "Орифа" байни донишчӯдухтарони квотаи Президентӣ, чор маротиба озмуни ҷумҳуриявӣ "Ровиёни ҷавон", Наврӯзи ҷумҳуриявӣ ҷавонон дар қалъаи таърихӣ Ҳисор ва як қатор семинарҳои таълимӣ баргузор гардиданд.

52. Ташкили озмуну олимпиадаҳои ҷумҳуриявӣ дар самти мухталифи фаъолияти илмию техникӣ ва эҷодии кӯдакону ҷавонон.

Дар самти татбиқи дастури мазкур аз ҷониби Вазорати маориф олимпиадаҳои ҷумҳуриявӣ мактаббачагон аз фанҳои таълимӣ ва озмуни ҷумҳуриявӣ техникони ҷавон баргузор гардид.

Чунин олимпиадаҳо ҳамасола ташкил мегарданд.

53. Санҷиши ҷараёни татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи хизмати давлатӣ" доир ба масъалаҳои баргузори озмун барои ишғоли мансаби хизмати давлатӣ, аттестатсияи хизматчиёни давлатӣ ва ташкили захираи кадрҳо дар мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва вазорату идораҳо

Дар самти татбиқи дастури мазкур дар сатҳи мақомоти дахлдор чораҳои зарурӣ андешиданд, вале на дар мӯҳлати муқарраргардида.

Бо дарназардошти ҳамин дастур имрӯз тамоми хизматчиёни давлатӣ тариқи озмун ба қор қабул карда мешаванд. Ҳамчунин, ба хизматчиёни давлатӣ рутбаҳои алоқаманд дода мешавад, ки мавқеъи ўро дар системаи фаъолият муқаррар месозад.

54. Баргузори Фестивали дӯстии ҷавонони Тоҷикистон таҳти унвони "Ташаббуси ҷавонон - ояндаи дурахшони Тоҷикистон".

Дар мулоқот сараври кишвар ба муттаҳидию фарҳангшиносии насли ҷавон таваччӯҳ карданд ва дастур дода шуд, ки минбаъд барои тарбияи ватандӯстии ҷавонон, муттаҳид сохтани онҳо ва тарбияи фарҳангӣ тадбирҳои алоқаманд андешида шаванд.

Дар ҳамин радиф ҳамасола дар саросари ҷумҳурӣ Фестивали дӯстии ҷавонони Тоҷикистон бахшида ба санаҳои таърихӣ баргузор мегардад, ки дар он намояндагони ҷавонон аз тамоми минтақаҳои кишвар иштирок мекунанд.

Ҳамин тариқ, мулоқоти охири Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо намояндагони ҷавони Тоҷикистон, ки 21 майи соли 2005 доир гардид, дар шароити дигаргунсозии давлатӣ нақши муҳим гузошт.

Барои ҷавонони кишвар дар тули 20 соли истиқлолияти давлатӣ чор маротиба мулоқоти рӯ ба рӯ доштан бо Президенти ҷумҳурӣ неъматӣ бебаҳост ва мояи ифтихор аст, ки пуштибони онҳо бевосита худи роҳбари олии аст.?

Лаҳзаҳо аз мулоқот:

IV. АСНОДИ МЕЪЁРИЮ ҲУҚУҚӢ ДАР САМТИ ТАТБИҚИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИИ ЧАВОНОН

4.1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бори чавонон ва сиёсати давлатии чавонон"

Манбаи асосӣ ва устувори дилхоҳ фаъолият ва ё амалиёт аз имкониятҳои ҳуқуқӣ ва меъёрии мутаносибан муқарраргардида манша мегирад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, чун аксриятро чавонон ташкил медиҳанд, хануз аз солҳои аввали бадастории истиқлолияти давлатӣ ва мустақилият системаи махсуси фаъолият бо номи "Сиёсати давлатии чавонон" ташаккул ёфт ва ҳамзамон барои татбиқи босамари он дар кишвар бо қарори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 13 март соли 1992 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи сиёсати давлатии чавонон" қабул гардид.

То имрӯз бо дарназардошти шароити ҷомеаи муосир ва рушду такомули чавонон дар ҳолати рақобатнокӣ ва муқовимат ба тазодҳои ҷомеа ба қонуни асосии чавонон ду маротиба тағйирот ворид карда шуд.

Маротибаи аввал соли 2004 бо қарори Шӯрои Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 9 июни соли 2004 №1142 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон" дар таҳрири нав қабул гардид.

Маротибаи дуюм соли 2011 бо қарори Шӯрои Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 14 феввали соли 2011 №521 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба "Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон" қабул гардид.

Новобаста аз он, ки имрӯз барои мутобиқ гардонидани қонунгузорӣ дар самти татбиқи сиёсати давлатии чавонон

тадбирҳои муайян андешида шуда истодааст, вале, мутаассифона ҳоло ҳам ин нокифоя аст.

Боиси зикр аст, ки дар чараёни таҳияи лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба "Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон" муаллиф бевосита иштирок намуда буд. Ва барои ворид намудани тағйирот ба лоиҳаи Қонуни асосии ҷавонон пешниҳодоти бисёр ҷолиб ва воқеӣ дар муносибат ба рушди ҳаёти ҷавонони кишвар дар муқобилият ба тазодҳои ҷомеаи муосир таҳия ва асоснок гардида, ба унвони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол гардида буд, вале мутаассифона дар лоиҳаи қабулгардидаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба "Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон" ҳудуди 70% тақлифҳои пешниҳодгашта ворид нагардиданд. Сабабҳои қабул нагардидани кулли пешниҳодоти мутахассисони соҳаи кор бо ҷавонро (ки ҳамон ҳам бошад, ба таври шифоҳӣ) асоснок намуданд, ки онҳо маблағи зиёди буҷетро талаб мекунад, мафҳумҳои нишондодашуда, барои қонунгузориҳои ҷорӣ нав мебошанд, тадбирҳо ва ҳадамоти муайянгардида, амалинашаванда мебошанд ва ғайра.

Дар ҳақиқат бо дарназардошти масъулияти бардушдошта аз Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон чунин арзёбии ғайривоқеиро интизор набудем. Чун агар сабабҳои нишондодаи эшонро баррасӣ намоем, пас маҳз ҳамин омилҳо ва ё монеаҳо пайдо мегарданд, ки ба қонунгузори тағйироту иловаҳо ворид мегардад, на баракси он. Агар, мо ҳамагуна тағйироту иловаҳоро ба қонунгузори бидуни маблағгузориҳои иловагӣ ва навоарӣ ворид намоем, пас он зарурати худро мекунад, чун танҳо дар ҳолати ба вуқӯъ пазируфтани зарурат, зарурат ба маблағгузориҳои иловагӣ, зарурат ба навоарӣ ба соҳа, зарурат ба ҳадамоти қаноаткунандаи талабот, бартарафкунандаи мушкилот,

рушддихандаи фаъолият, гизодихандаи амалиётҳо ва зарурат ба таъминоти ҳуқуқии аҳоли баҳри беҳдошти вазъи зиндагӣ, зарурати таҳияи қонунгузорӣ пайдо мегардад.

Сабаби асосӣ ва воқеӣ бошад, дар қабул гардидани Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ворид намудани тағйироту иловаҳо ба "Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон" бидуни кулли пешниҳодоти мутахассисон дар он аст, ки имрӯз дар ниҳоди Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳз мутахассисон нест, мутахассиси ҷавонон ва ё ҳадди аққал мутахассисони соҳаи кор бо ҷавонон нест, аксарият калонсоланд ва аз ҷараёни ташаккулёбӣ ва татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон тасаввуроти кам доранд.

Барои дарк кардани соҳа ихтисосманд ва ё коршиноси асил будан зарурат надорад, кифоя аст, ки ҷавон бошӣ ва ё таҷрибадори соҳаи кор бо ҷавонон бошӣ.

Новобаста аз мушкилоти боло боиси ифтихор аст, ки дар фазои кишварҳои минтақа ва Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон" яке аз қонунҳои беҳтарин шинохта шудааст, чун механизми татбиқи он возеҳ аст.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон" аз 6 боб ва 33 модда иборат мебошад.

Дар бисёр ҳамоишҳо баҳсҳо атрофи зарурати ташаккул ва татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ва ё қабули қонунгузори махсус дар ин самти фаъолият сурат мегиранд. Имрӯз, мутаассифона ин воқеият аст, воқеиятест, ки аксарият зарурати маърифатнокӣ, тарбияи комил, таълими муассир, таъминоти ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодии фарзандони хешро дарк намекунанд.

Бо ҳамин мақсад дар поён Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон"-ро мухтасар таҳрир менамоем, ки зарурати қабули қонунгузориро дар самти

татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон инъикос менамояд.

Боби аввали Қонуни асосии ҷавонон аз муқаррароти умумӣ иборат буда, мафҳумҳои "Ҷавонон", "Иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон", "Оилаи ҷавон", "Ҳадамоти иҷтимоии ҷавонон", "Воҳидҳои зерсохтори ҷавонон" ва "Сиёсати давлатии ҷавонон"-ро, ки ҷабҳаҳои асосии фаъолиятро ташкил медиҳанд, муқаррар намудааст.

Ҳамчунин, дар боби аввал қонунгузорӣ дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон муқаррар гардидааст, ки он чунин аст "Қонуни мазкур асосҳои ташкилӣ, ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ тарбия, ташаккул ва камолоти ҷавононро муқаррар намуда, принципҳо ва тадбирҳои татбиқи сиёсати давлатро дар соҳаи истифодаи пурсамари иқтисодӣ зехнӣ ва маънавии онҳо, ки ба манфиати ҷамъият равона мешавад, муайян мекунад".

Ҷавонон ҳамчун гурӯҳи иҷтимоӣ демографӣ, ки шахсони 14-30-соларо дар бар мегирад, муайян карда шудааст.

Дар сатҳи кишварҳо дар ҷаҳон сарҳадоти гуногуни синнусолӣ барои шахси ҷавон ба таври алоҳида муқаррар гардидааст ва ҳар як кишвар онро ба таври муносиб ба сохтори ҷамъиятӣ ва давлатдорӣ хеш маънидод менамояд.

Ҳамчунин, дар ҷаҳони муосир нишондиҳандаҳои байналмилалӣ сарҳадоти синнусолии ҷавонон муайян гардидааст, ки он дар сатҳи минтақаҳо ва ташкилотҳои алоҳидаи байналмилалӣ низ гуногунанд. Фарз кардем, тибқи нишондиҳандаҳои Иттиҳоди Аврупо меъёрҳои синнусолӣ барои ҷавонон 15-29 муқаррар гардидааст ва тибқи нишондиҳандаҳои дар сатҳи Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил бошад, он ба 14-30 муқаррар гардидааст.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар гардидани сарҳадоти синнусолии ҷавонон 14-30 чунин асос меёбад:

- чун Тоҷикистон узви ҷомеаи ҷаҳонӣ, аз ҷумла Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил аст, дар пешбурди фаъолият вазифадор аст, ки муқаррароти ҷаҳониро татбиқ намояд;

- кишвари мо ҷавон аст, 70% аҳолиро шахсони то 30 сола

ташкил медиҳад ва маҳз шахсони дар доираи синнусоли 14-30 бештар ба дастгирии иҷтимоӣ, рӯҳӣ ва тарбияи ҷинсию тандурустӣ ҷиҳати пайдо кардани мавқеи худ дар ҷомеа ниёз доранд. Маҳз дар ҳамин синну сол шахси ҷавон ба қадам ниҳодан ба ҳаёти мустақил оғоз мекунад, худшинос мегардад, мустақилиятро эҳсос мекунад ва аз нигоҳи ҷинсӣ ба балоғат мерасад. Ҳамчунин аз ҳаёти кӯдакӣ, ки пур аз меҳру муҳаббат ва садоқат аст, ба ҳаёти калонсолӣ, ки пур аз нофаҳмиҳо, ноқомӣҳо ва талаботҳо ҳаст мегузарад. Наврасони то 14 сола бошад, бо дарназардошти урфу одат ва анъанаҳои миллии дар парастории бевоситаи волидон қарор доранд, ки ниёз ба таваҷҷӯҳи махсус надоранд.

Дар Боби 2. асосҳои ташкилии татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон муқаррар гардидааст, ки он мақоми идоракунӣ, салоҳияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти давлатии кор бо ҷавонон, вазорату идораҳо, мақомоти маҳаллӣ, мақомоти маҳаллии кор бо ҷавонон ва ташкилотҳои ғайридавлатиро дар соҳаи татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон муайян намудааст.

Ба қавли дигар муқаррароти мазкур механизми татбиқи сиёсати давлатии ҷавононро дар кишвар бо фарогирии соҳаҳои дахлдор муайян ва вазифадор намудааст.

Тибқи моддаи 9 татбиқкунандаи сиёсати давлатии ҷавонон муқаррар карда шудааст, ки он мақомоти давлатии ваколатдори кор бо ҷавонон мебошад.

Ҳамчунин, тибқи ҳамин модда бартарияти мақомоти давлатии кор бо ҷавонон нисбат ба дигар соҳаҳо, аз ҷумла вазорату идораҳо нишон дода шудааст, ки он чунин аст "Мақомоти давлатии кор бо ҷавонон: - сиёсати давлатии ҷавононро ба амал мебарорад; - фаъолияти вазорату идораҳо, ташкилоту муассисаҳо, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва шӯроҳои ҷавонон, шаҳрвандон, дигар шахсони воқеӣ ва ҳуқуқиро дар соҳаи татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ҳамоҳанг мегардонад; - дар бораи ҳамкорӣ дар соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон мутобиқи тартиби муқарраршуда шартнома ва дигар санадҳои

ба имзо мерасонад, ...".

Тибқи моддаи 10 бошад, салоҳияти вазорату идораҳо, чунин муайян гардидааст: "Вазорату идораҳои дигари Ҷумҳурии Тоҷикистон: - дар доираи салоҳияти худ татбиқи сиёсати давлатии ҷавононро дар соҳаҳои марбута таъмин менамоянд; - барномаҳои соҳавии мусоидат ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавононро таҳия, баррасӣ ва тасдиқ карда, иҷрои онҳоро назорат ва таъмин менамоянд;...".

Яъне, тибқи қонунгузорӣ механизми татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ба таври возеҳ муайян гардидааст ва ба мақомоти давлатии қор бо ҷавонон нисбат ба дигар вазорату идораҳои соҳавӣ бартарият додааст, то самаранокии татбиқи сиёсати давлатии ҷавононро тариқи ҳамоҳангсозии фаъолияти вазорату идораҳо, мақомоти маҳаллӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ташкилотҳои ғайридавлатӣ таъмин созад.

Боби 3 асосҳои ҳуқуқи татбиқи сиёсати давлатии ҷавононро муқаррар намудааст, ки тибқи он ҳуқуқҳои ҷавонон дар ҳаёту фаъолият бо дарназардошти соҳаҳои гуногун ва мубрами ҳаёти муайян гардидааст.

Аз ҷумла, муқаррароти мазкур ҳуқуқҳои ҷавонон ва оилаҳои ҷавононро дар соҳаи татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, ба моликият ва фаъолияти соҳибқорӣ, ба меҳнат, ба истироҳат ва ҳифзи саломатӣ, ба таҳсил, ба эҷодқорӣ ва ба манзил муайян кардааст.

Яъне, новобаста аз қонунҳои соҳавӣ, ки ҳуқуқҳои ҷавононро бавосита ва ё бевосита таъмин месозанд, аммо Қонуни мазкур таъмини ҳуқуқҳои ҷавононро бо дарназардошти тазодҳои ҷомеаи муосир бевосита фаро гирифтааст.

Бисёр ҳолатҳои мавҷуданд, ки дар қонунҳои соҳавӣ манфиатҳои ҷавонон ба таври умумӣ омадааст ва ё умуман мавҷуд нестанд. Аз ин лиҳоз, Қонуни мазкур Қонуни асосии ҷавонон маҳсуб гардида, тамоми паҳлӯҳои ҳаёти ҷавононро фаро гирифтааст.

Боби 4 асосҳои иқтисодию иҷтимоии сиёсати давлатии

ҷавононро муқаррар намудааст, ки он маблағгузори татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, асосҳои дастгирии иқтисодию иҷтимоии давлатии ҷавонон ва дастгирии иҷтимоии ҷавононро фаро мегирад.

Ҳамчунин, ҷиҳати таъминоти асосҳои иқтисодию иҷтимоӣ ташаккули муассисаҳои иҷтимоии ҷавонон, ташкилотҳои махсуси кор бо ҷавонон, фондҳои мусоидат ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ва воҳидҳои зерсохтори иҷтимоии ҷавононро муқаррар намудааст, ки онҳо ҳамзамон механизми ташкили корро таъмин месозанд.

Дар боби мазкур таваҷҷӯҳи беш ба дастгирии иҷтимоии ҷавонон низ дода шудааст, ки дар самти татбиқи он андешидани тадбирҳо ҷиҳати дастгирии ҷавонони маъҷуб, бепарастор, камбизоат ва оворагард муқаррар гардидаанд.

Боби 5 механизмҳои ташаккул ва дастгирии иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавононро баҳри рушди ҷомеаи шахрвандӣ муқаррар намудааст. Аз ҷумла, тибқи ин муқаррарот вазъи ҳуқуқӣ, дастгирии давлатии иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон ва шӯроҳои кор бо ҷавонон муайян гардидаанд.

Дар ин муқаррарот барои ҷавонон ҷиҳати ташкили иттиҳодияҳои ташаббусӣ ва татбиқи мақсаду маромҳои муайян шароити ҳуқуқӣ фароҳам оварда шудааст. Ҳамчунин, ҷавонон метавонанд мустақилона дар ҳама сатҳи фаъолият иттиҳодияҳои худфаъолиятро таъсис бидиҳанд ва бар ин васила дар таҳия ва татбиқи барномаҳои давлатӣ фаъолна ширкат варзанд ва саҳмгузор бошанд.

Боби 6 муқаррароти хотимаӣ буда, эътиборнокӣ ва мавриди амал қарор додани Қонунро муайян намудааст.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни кори Парламентӣ вобаста ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон

4.2. Концепсияи миллии сиёсати давлатии чавонон

Дар шароити дигаргунисозиҳои ҷаҳонӣ муқаррар кардани ҷаҳорҷӯбаҳо ва меъёрикунонии муносибат нисбат ба кишрҳои муайяни ҷомеа, бахусус чавонон, ки ояндаро месозанд, тақозои замон мебошад.

Чун Тоҷикистон чавон аст ва қувваи асосии меҳнатиро низ чавонон ташкил медиҳанд, барои он муайян намудани ҷабҳаҳои фаъолият ва дурнамо нисбат ба чавонон мувофиқи мақсад аст.

Дигар зарурати меъёрикунонии муносибатҳо нисбат ба чавонон дар он аст, ки Тоҷикистон дар марҳилаи гузариш қарор дорад ва онро зарур аст, ки соҳаҳои афзалиятнок ва таъсиррасони ҷамъиятиро муайян созад ва баҳри тараққиёти кишвар фаъолиятро дар ҷаҳорҷӯбаи он афзалиятҳо роҳандозӣ намояд. Вале дар ин ҷо баъзе мушкилот, ки хусусияти бархурдӣ дорад пеш омадааст, аз ҷумла дар тавачҷӯҳи кам қарор доштани насли чавон бинобар дар муҳолифати доимӣ қарор доштани онҳо бо насли калонсол мебошад. Насле, ки имрӯз идоракунандаи давлат ва ҷомеа аст ва ба ҳар самте, ки хоҳад онро равона месозад. Бошад, ки онро ба фикри ояндаи нек, аз ҷумла бо дарназардошти тарбия ва таълими комил ва муассири насли чавон, яъне ояндагони кишвар равона созад.

Дар ҳамин васила, дар заминаи Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон гурӯҳи корӣ ташкил гардида, лоиҳаи Концепсияи миллии сиёсати давлатии чавонон таҳия карда шуд.

Мутаассифона Конспесия фарогири тамоми ҷабҳаҳои ҳаёти чавонон намебошад, чун дар марҳилаи таҳия намояндагони қисми зиёди институтҳои ҷомеаи шаҳравандӣ ва вазорату идораҳои дахлдор фаъолнокӣ нишон надоданд, яъне бетарафиро интиҳоб карданд.

Новобаста аз ин, ба тасвиб расонидани чунин як ҳучҷати меъёрӣ зарур буд, то ҷаҳорҷӯбаи муносибатҳоро нисбат ба

насли чавон муайян созад, аз чумла ба таҳияи сандаҳои меъёрӣ дар самти рушду такомули чавонон дар ҷомеаи мусоир асос гардад. Бо ҳамин мақсад, лоиҳаи Концепсияи миллии сиёсати давлатии чавонон дар мувофиқа бо вазорату идораҳои дахлдор таҳия гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2006 №228 тасдиқ гардид.

Концепсия мақсад, принцип ва афзалиятҳои асосии сиёсати давлатии чавононро муайян менамояд, ки мутобиқи он бояд механизмҳои меъёрию ҳуқуқии татбиқи сиёсати давлатии чавонон муайян гардида, асосҳои таъмини методологӣ, ташкилӣ ва иттилоотии он ташаккул дода шавад.

Яке аз асосҳои татбиқи Концепсияи мазкур аз таъмини ҳуқуқии механизмҳои ташкилӣ ва иқтисодии сиёсати давлатии чавонон, пеш аз ҳама такмили қонунгузори дахлдори Ҷумҳурии Тоҷикистон иборат мебошад, ки мустақиман ин ё он муносибатро бо иштироқи чавонон, ташкилотҳои чавонон ва кӯдакон танзим менамояд.

Ҳамин тариқ, Концепсияи миллии сиёсати чавонон аз 6 бандҳои зерин, ки асоснокӣ ва механизмҳои татбиқи самараноки сиёсати давлатии чавононро дар кишвар муайян месозад, иборат мебошад:

1. Нақши чавонон дар рушди кишвар, таъмини рақобатпазирӣ ва амнияти миллии он;
2. Мақсади асосии сиёсати давлатии чавонон;
3. Принципҳои асосии сиёсати давлатии чавонон;
4. Самтҳои асосӣ ва афзалиятноки сиёсати давлатии чавонон;
5. Механизмҳои асосии татбиқи сиёсати давлатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон;
6. Натиҷаҳои мунтазира вобаста ба татбиқи Концепсия;

4.3. Стратегияи сиёсати давлатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020

Стратегияи сиёсати давлатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020 (минбаъд Стратегия) ҳуччати муайянкунандаи сиёсат буда, фаъолиятеро инъикос менамояд, ки Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи миёнамӯҳлат анҷом медиҳад ва ҷавобгӯи афзалиятҳои асосии Стратегияи рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020 мебошад.

Стратегия барои муайян намудани мақсад, афзалият ва тадбирҳои нигаронида шудааст, ки татбиқи онҳо ба ҳалли вазифаҳои мубрами рушди иҷтимоию иқтисодии Тоҷикистон дар ҷаҳони муосир мусоидат менамояд. Стратегия барои даҳ сол пешбинӣ шуда, то соли 2020 тахмин менамояд ба мақсадҳои худ ноил гардад. Интиҳоби самтҳои стратегияи сиёсати давлатии ҷавонон метавонад танҳо ба натиҷаҳои таҳлил ва дурнамои равандҳои миёнамӯҳлат ва дарозмӯҳлати рушди ҳаёти иҷтимоию фарҳангии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар асоси таҳлили ҳисобот ва ҳуччатҳои расмӣ ошкор гардидаанд, асос ёбад. Файр аз ин, Стратегия бояд дигаргунӣро, ки дар соҳаи фаъолияти ҳаётан муҳими ҷамъият ва давлат рӯй медиҳад, ба инобат гирад ва пешбинӣ намояд.

Дар Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон зикр гардидааст: «Ҳадафи сиёсати давлатии мо дар бахши ҷавонон тарбияи кадрҳо, мутахассисони донишманду соҳибмаърифат, насли дорои ҷаҳонбинии васеъ ва ҳислатҳои ватандӯстиву ватанпарастӣ мебошад.»

Тавре маълум аст, яке аз омилҳои асосии рушди ҳар кишварро дар қатори дигар арзишҳои захираҳои инсонӣ, аз ҷумла ҷавонон ташкил медиҳад. Ин имкон медиҳад, ки сиёсати давлатии ҷавонон ҳамчун яке аз самтҳои муҳими рушди ҷомеа мавриди баррасӣ қарор дода шавад. Дар кишваре, ки вазъи демографӣ мунтазам афзоиш меёбад ва беш аз 35 фоизи аҳолиро

насли чавон ташкил медиҳад, муайян намудани сиёсати давлатии чавонон аз нуқтаи назари сиёсӣ ва иҷтимоӣ аҳамияти калон дорад.

Ба сиёсати чавонон, ҳамчун бахши стратегӣ ва афзалиятноки сиёсати давлатӣ дар ҳамаи марҳилаҳои рушди ҷомеа таваҷҷӯҳи махсус зоҳир мегардад.

Стратегияи мазкур ба шаҳрвандони чавони Ҷумҳурии Тоҷикистон аз синни 14 то 30 сола, аз ҷумла чавононе, ки дар вазъи душвори зиндагӣ қарор доранд ва ба оилаҳои чавон нигаронида шудааст.

Бинобар он ки қисми асосии аҳолии Тоҷикистонро шаҳрвандони то 30 сола ташкил медиҳанд ва синни миёнаи аҳоли ба 24,7 сол баробар аст, шаҳрвандони чавони мамлакат минбаъд захираи асосии меҳнати Тоҷикистонро ташкил хоҳанд дод ва фаъолияти меҳнати онҳо барои таъминоти иҷтимоии кӯдакон, маъбӯбон ва калонсолон манбаи асосии маблағ маҳсуб меёбад.

Стратегияи сиёсати чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд-Стратегия) то соли 2020 таҳия гардида, маҷмӯи самтҳои афзалиятнокро муайян менамояд, ки ба чавонон нигаронида шудааст ва вазифаҳоеро фаро мегирад, ки ба иштироки чавонон дар татбиқи лоиҳаҳои афзалиятноки миллӣ алоқаманд мебошанд.

Мақсади сиёсати давлатии чавонон аз рушд ва татбиқи нерӯи чавонон манфиатҳои Тоҷикистон иборат мебошад. Сиёсати давлатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти рушди иҷтимоӣ ва иқтисодӣ, дар асоси принципҳои зайл таҳия ва татбиқ мегардад:

- муайян намудани самтҳои афзалиятнок;
- ба инобат гирифтани манфиат ва талаботи гурӯҳҳои мухталифи чавонон;
- иштироки чавонон дар таҳия ва татбиқи самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатии чавонон;
- ҳамкориҳои мутақобилаи давлат, институтҳои ҷомеаи

шаҳрвандӣ ва намояндагони бизнес;

- шаффофият иттилоот;
- мустақилият чихати баҳодиҳии натиҷаҳои Стратегия.

Стратегия системаи самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатии ҷавононро дар Тоҷикистон баррасӣ менамояд.

Лоихаҳое, ки барои татбиқи самтҳои афзалиятнок таҳия гардидаанд, ба ҷавонони Тоҷикистон нигаронида шуда, имкон медиҳанд ҷавонон сарфи назар аз ҷинс, миллат, касб, маҳали зист ва мақоми иҷтимоӣ дар он ба таври баробар иштирок намоянд.

4.4. Барномаи " Ҷавонони Тоҷикистон "

Зарурат

Зарурати ба тасвиб расонидани чунин як Барномаи маҷмӯӣ барои ҷавонон тақозои ҷомеаи муосир буда, дар шароити гузариш ва раванди тараққиёбии кишвар баҳри устуворӣ ва пояндагии ояндаи миллату давлати тоҷик асоси муносиб мегузорад.

Барномаи "Ҷавонони Тоҷикистон" ҳамчунин механизми амалӣ баҳри татбиқи босамари афзалиятҳои сиёсати давлатии ҷавонон муқаррар гардидааст.

Зарурати воқеии таҳия ва амалигардонии Барнома ба яқчанд рухҳои ҳаёти ва омилҳои дар роҳи бунёди ҷомеаи демократӣ пайдогардида, асос меёбад.

Рухҳои демографӣ

Дар ҷаҳони муосир бисёр кишварҳоро тамоюли пиршавии аҳоли таҳдид карда истодааст, ки боиси нигаронӣ гардидааст, вале хушбахотона на Тоҷикистонро, чун кишвари мо аз нигоҳи аҳоли ҷавон аст, 70% аҳолиро шахсони то 30 сола ташкил медиҳад. Шахсони дорои қобилияти меҳнатӣ ва ё ҷавонони 14-30 сола бошад, дар тули 20 соли истиқлолияти давлатӣ то ба 60,3% афзоиш ёфтаанд ва теъдоди онҳо имрӯз 2 715 000 нафарро ва ё 35% аҳолиро ташкил медиҳад.

Амнияти миллӣ ва давлатӣ

Масъалаи муҳиме, ки боиси ташвиши ҷаҳониён гардидааст, ин ҳамарӯза афзоиш ёфтани омилҳои номатлуб дар байни насли ҷавон, аз қабилҳои ҳолатҳои террористӣ, экстремистӣ, ифротгарой, шомилшавӣ ба ҳизбу ҳаракатҳои иртиқоӣ, қинояткорӣ, хариду фурӯши инсон, танфурӯшӣ ва ғайра, ки ҳаёти ҷамъиятиро ҳалалдор кардааст ва ба амнияти миллию давлатӣ таҳдид карда истодааст, мебошад.

Дар шароити Тоҷикистон, ки аксариятро насли ҷавон ташкил медиҳад, ин масъала бояд мадди таваҷҷӯҳи асосӣ қарор дошта бошад. Чун, дар солҳои таҳлили 2010 ва 2011 сатҳи

чинояткорӣ дар байни чавонон то 21,6% ва дар байни ноболигон 2,8% афзоиш ёфтааст. Ҳолатҳои нашъачалобӣ 10,6%, фоҳишагӣ бошад, байни чавондухтарон 4,9%, вале нисбат ба ноболигон 31,6% афзоиш ёфтааст.

Таъминоти иҷтимоӣ

Дар ҳолати гузариш ба ҷаҳони технологияи иттилоотӣ, ки аслан рушд додани имконоти техникий кишварҳоро тақозо мекунад, таъминоти иҷтимоӣ, аз ҷумла ба кор таъмингардии одамон танназул ёфта истодааст ва дар ниҳоят ба афзоишҳои сатҳи бекорӣ ва норозигии аҳоли дар ҷаҳони муосир боис гардидааст.

Дар шароити Тоҷикистон бошад, дар баробари таҳдиди технологияи иттилоотӣ, рӯкнҳои демографӣ низ, ки ба чавон будани аҳоли асос меёбад, ба таъминоти иҷтимоӣ, аз ҷумла ба шуғл ва ба кор таъмингардии аҳоли таҳдид намуда истодааст.

Сатҳи бекорӣ дар байни чавонон дар соли 2011 28200 (58,6% аз ҳисоби умумӣ) ҳолатро ташкил дода, он нисбат ба соли 1991 297,2% зиёд гардидааст. Сатҳи зиёди бекорӣ ва бешуғли миёни чавонони 14-18 сола ҷойд дорад. Дар соли 2011 31,2% бекоронро чавонони дорои маълумоти миёнаи нопурра ташкил додаст, ки он нисбат ба соли 2010 11% ва нисбат ба соли 1991 875% афзоиш ёфтааст.

Шароитҳо/шуғлноқӣ барои чавонон

Дар воқеъ яке аз усулҳои тарбияи комили чавонон ва эмин доштани онҳо аз ҳар гуна омилҳои номатлуб ин ба шуғл ва кор фарогирии онҳо мебошад.

Тибқи омили расмӣ ҳамагӣ 27,4% (738900) чавонон ба таҳсил фаро гирифта шудаанд, ки барои ин ҳудудан 4000 муассисаҳои таҳсилоти ташаккул ёфтаанд. Ҳамчунин, ҳудуди 7000 чавонон дар хориҷи кишвар ба таҳсил фаро гирифта шудаанд.

Беш аз 4500 чавонон ба ҳайси хизматчи давлатӣ ва қисми муайян дар сафи қувваҳои мусаллаҳ фаъолият доранд.

Дар бораи машғулияти дигар гурӯҳҳои чавонон маълумоти

зарурӣ дастрас нагардид, ки дар ниҳоят аз теъдоди умумии ҷавонон ҳудудан 65% онҳо бешуғл баҳогузорӣ мегарданд.

Ҳамин тариқ, бо дарназардошти вазъияти баамаломада (таҳлили боло) зарурати мунтазам таҳия ва татбиқи барномаи махсусгардонидашуда ва маҷмӯӣ барои ҷавонон дар сатҳи ҷумҳурӣ, минтақа ва маҳал дар алоҳидагӣ ба вуқӯъ пазируфт.

МАҚСАД ВА СОҲАҲОИ АФЗАЛИЯТНОК

Мақсади асосии Барномаи маҷмӯии ҷавонон ин татбиқи босамари сиёсати давлатии ҷавонон дар самти ташаккул ва рушди шароитҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ташкилӣ барои амалӣ намудани имкониятҳои ҷавонон, тарбияи ахлоқӣ, маънавӣ, ҳуқуқӣ, рушди саломатӣ ва инкишофи ҷисмонии онҳо мебошад.

Вобаста ба татбиқи босамари мақсади гузошташуда ва беҳдошти вазъи иҷтимоии ҷавонони Тоҷикистон Барнома соҳаҳои афзалиятноки зеринро муқаррар намудааст, ки ба амалигардонии онҳо тамоми мақомоти ваколатдори давлатии қор бо ҷавонон, сохторҳои дахлдорӣ давлатӣ, аз ҷумла мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ вазифадор гардидаанд.

1. Ташаккули фарҳанги маънавию сиёсӣ ва маърифати ҳуқуқии ҷавонон.

2. Беҳдошти вазъи саломатии ҷавонон, инкишофи оммавии тарбияи ҷисмонӣ ва туризм.

3. Дастгирӣ ва мусоидат ба рушди ташаббусҳои ҷавонон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон.

4. Таъмини шуғлноқӣ, мустақилияти иқтисодии ҷавонон ва рушди соҳибқорӣ дар байни ҷавонон.

5. Рушди таҳсил, тақмили ихтисос, тайёр намудани кадрҳо ва дастгирии ҷавонони лаёқатманд.

6. Рушди муносибатҳои байналмилалӣ ҷавонон.

7. Таъмини меъёри ҳуқуқӣ, илмӣ ва иттилоотии сиёсати ҷавонон.

Соҳаҳои афзалиятноки боло дар доираи татбиқи Барномаи ҷавонон барои солҳои 2010-2012 муқаррар гардидааст, ки он ба маротибаи/давраи панҷум рост меояд. Дар давраҳои гузаштаи Барнома (солҳои 1999-2000, 2001-2003, 2004-2006 ва 2007-2009) бошад, вобаста ба шароити марҳилаҳои татбиқи афзалиятҳо муқаррар ва амалӣ гардидаанд.

ДАСТОВАРДҲО

Дастовардҳои Барнома мутаассифона ҳадди ниҳой ва ё натиҷаҳои интизорӣ аз мақсад ва афзалиятҳои муқарраргардидаро ноил нагардидаанд. Сабаби асосии ин номуваффақӣ як аст ва он ҳам ба таври кофӣ маблағгузори нагардидан ва ё камтаваҷҷӯҳии роҳбарони мақомоти алоқаманд ба татбиқи афзалиятҳои Барнома мебошад (сатҳи маблағгузори Барнома дар поён баррасӣ мегардад).

Новобаста аз ин, дар самти татбиқи мақсад ва вазифаҳои Барнома дар кишвар имкон фароҳам оварда шуд, то тадбирҳои алоқаманд ва мусоидаткунанда ба рушду такомулӯбии ҷавонон андешида шавад.

Дар самти ташаккули фарҳанги маънавию сиёсӣ ва маърифати ҳуқуқии ҷавонон дар тамоми кишвар мунтазам чорабиниҳо, аз қабيلي Фестивали "Ҷавонони Тоҷикистон", Озмун-фестивали ҷавонон "Ориён-Сомониён-Тоҷикистон", Ҳафта ва ё Даҳаи ҷавонон дар доираи таҷлили Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон-23 май, озмунҳои Маҳфили ҳозирҷавобон, Маҳфили зарифон ва ғайра баргузор гардиданд.

Муҳимии чорабиниҳои мазкур дар он аст, ки дар доираи онҳо ҳамасола ҳазорон ҷавонони минтақаҳои гуногуни кишвар дар дилҳо як минтақаи кишвар чамъ меоянд, ба якдигар шинос мешаванд, табодули таҷриба мекунанд ва дӯстӣ баҳри ободии ватани азиз Тоҷикистон меороянд. Мақсади ниҳой сатҳи маълумотнокӣ ва дониши онҳо оид ба фарҳанг ва тамаддуни миллӣ, маънавиёти сиёсӣ ва маърифати ҳуқуқӣ дар шароити

ҷомеаи демократӣ баланд мегардад. Ҳамчунин, вобаста ба таъмини робитаи доимӣ бо ҷавонон дар самти тарбияи фарҳангӣ, маънавӣ, ахлоқӣ ва ҳуқуқии онҳо дар кишвар марказҳои фарҳангию фароғатӣ ва имконоти ҷавонон ба теъдоди 67 адад таъсис дода шуданд ва онҳо фаъолият доранд.

Вобаста ба беҳдошти вазъи саломатии ҷавонон, инкишофи оммавии тарбияи ҷисмонӣ, варзиш ва туризм дар кишвар мунтазам чорабиниҳои маърифатӣ иттилоотӣ ташкил карда шуданд. Муваффақиятҳои назаррас дар ин самт он буд, ки Тоҷикистон ҳамчун як узви ҷаҳон тавонист бо андешидани тадбирҳои байналмилалӣ ҳамқадами ҷаҳони муосир бошад. Тамоми чорабиниҳо дар бахши рушди саломатии ҷавонон бо дарназардошти принципҳои фаъолият ва меъёрҳои байналмилалӣ амалӣ гардонидани шуданд, аз ҷумла ташаккули фаъолият аз рӯи принципи "ҳамсол ба ҳамсол", хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонон ва маҳфилҳои ихтиёриёни ҷавон. Ҳамчунин, дар ин самт ҳамасола чорабиниҳо, аз қабилӣ Амалиёти моҳона "Иттиҳоди ҷавонон бар зидди ВНМО/БПНМ", аксияҳо бахшида ба санаҳои таърихӣ Рӯзи умумиҷаҳонии мубориза аллайҳи БПНМ (СПИД), Рӯзи умумиҷаҳонии мубориза аллайҳи нашъамандӣ ва ғайра, озмунҳо, викторинаҳо ва ғайра бо фарогирии ҳазорон наврасон ва ҷавонон ва ҳидоят намудани онҳо ба ташаккули тарзи ҳаёти солим баргузор гардиданд.

Вобаста ба рушди туризм чорабиниҳо дар самти саёҳати наврасон ба ҷойҳои таърихӣ, осорхонаҳо ва нигоҳдошти ниёғони миллӣ амалӣ гардиданд.

Чун Тоҷикистон кишвари иҷтимоӣ аст, дар доираи Барнома дастгирии иҷтимоӣ ва мусоидат ба рушди ташаббусҳои ҷавонон ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон нақши муҳим дошт. Дар ин самт мунтазам наврасон ва ҷавонони эҳтиҷманд, аз ҷумла маъюбон ва бепарасторон дастгирии молиявӣ ва моддӣ карда шуданд. Бахусус ба мактаб-интернатҳои ноҳияҳои Ҷиргатол ва Қубодиён дар арафаи таҷлили идҳо ва санаҳои таърихӣ бо

маводи ғизой ва хӯрока кӯмак расонида шуд.

Дар самти ташаққули мустақилият ва таъмини иштироки фаъоли чавонон дар ҳаёти ҷамъиятии кишвар маҳфилҳои ихтиёриёни чавон, стипендиатҳо, духтарон ва ғайра ташкил гардиданд. Ҳамчунин, тибқи дархостҳо мунтазам лоиҳаҳои ташкилотҳои ҷамъиятии чавонон дар самти татбиқи сиёсати давлатии чавонон дастгирӣ гардиданд.

Соҳаи афзалиятноки таъмини шуғлноқӣ, мустақилияти иқтисодии чавонон ва рушди соҳибкорӣ дар байни чавонон дар самти татбиқи сиёсати давлатии чавонон мавқеъи муҳимро ишғол намуд. Дар ин самт чорабиниҳо, аз қабил мизҳои мудаввар, мулоқотҳо, семинарҳо, машваратҳо, ярмаркаҳои ҷойҳои кории ҳолӣ ва ғайра барои чавонон мунтазам амалӣ гардонидани шуд ва он ҳамчун анъана гардидааст. Дар баробари ин, дар сатҳи маҳалҳо (ноҳияҳои интихобӣ) бо мақсади дастгирӣ ва ба қор таъминкунии чавонон хоҷагиҳои ёрирасони картошкапарварӣ, замбури асалпарварӣ, мурғпарварӣ ва ангурпарварӣ амалӣ гардонидани шуд.

Ҷиҳати паст кардани сатҳи бекорӣ дар байни чавонон шартномаҳои ҳамкорӣ бо хориҷи кишвар, аз ҷумла ширкату корхонаҳои Федератсияи Русия ба имзо расонида шуда, садҳо чавонони бешуғл ба қорҳои мавсимӣ мунтазам фаро гирифта мешаванд.

Дар самти рушди таҳсил, тақмили ихтисос, тайёр намудани кадрҳо ва дастгирии чавонони лаёқатманд, ҳамасола дастуру китобҳо ва эҷодиёти гуногуни олимони ва муҳаққиқони чавон дастгирӣ меёбанд, ҳамчунин вобаста ба тақмили фаъолияти сохторҳои Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва мутахассисони қор бо чавонон дастуру китобҳо мунтазам таҳия ва ҷоп мегарданд. Дар ин самт чорабиниҳо, аз қабил конференсияҳои илмию амалии олимони чавон, озмунҳо байни соҳибистеъдодони чавон, семинарҳо оид ба тақмили ихтисос гузаронида шуданд, ки дар натиҷа садҳо эҷодқориҳои чавонон дастгирӣ ёфтанд.

Вобаста ба татбиқи соҳаи афзалиятноки рушди муносибатҳои байналмилалӣ ҷавонон, мубодилаи таҷриба бо кишварҳои хориҷ ташкил гардид. Ҳамчунин, мутахассисони соҳаи қор бо ҷавонон аз хориҷи кишвар тавонистанд, ки аз дастовардҳои ҷумҳурӣ дидан намоянд ва таҷриба андӯзанд. Дар баробари ин, дар ин самти фаъолият ҳамкориҳои хуб бо ташкилотҳои байналмилалӣ ба роҳ монда шуд, ки дар натиҷа миллионҳо сомонӣ ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ҷалб гардид.

Дар самти татбиқи таъмини меъёрҳои ҳуқуқӣ, илмӣ ва иттилоотии сиёсати ҷавонон 4 номзадҳои илм қорҳои илмию тадқиқотӣ анҷом доданд, даҳҳо китобҳои илмию амалӣ ва методӣ, инчунин дастурҳои методӣ ва иттилоотӣ таҳия ва ҷоп гардиданд. Дар самти таъминоти иттилоотӣ омори сиёсати давлатии ҷавонон ташаккул дода шуд. Ҳамчунин, ҳамкориҳои судманд бо ВАО ба роҳ монда шуд ва даҳҳо барномаҳои телевизионии махсус дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон таҳия ва паҳш гардид.

Дигар дастовардҳо ба таври мушаххас дар поён оварда мешаванд.

ЗАМИНАҲОИ МЕЪЁРИЮ ҲУҚУҚӢ

Асоси ҳуқуқии Барномаи маҷмӯии ҷавонро ба сифати яке аз механизмҳои амалӣ Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон" ташкил медиҳад.

Ҳамчунин, заминаҳои меъёрию ҳуқуқии Барномаро дар кишвар асноди зерин ташкил медиҳад:

- Концепсияи миллии сиёсати ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2006 тасдиқ гардидааст №228;

- Стратегияи сиёсати давлатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 октябри соли 2011 №480 тасдиқ гардидааст;

- қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2006, №609 "Дар бораи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон";

- қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2005 №184 "Оид ба тасдиқи Нақшаи чорабиниҳо ҷиҳати иҷрои супоришу дастурҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мулоқот бо ҷавонони кишвар аз 21 майи соли 2005 баён гардидаанд".

Яъне, асоси ҳуқуқию меъёрии Барномаи маҷмӯии ҷавонони Тоҷикистон дар сатҳи зарурӣ ташаккул ёфтааст ва татбиқи босамари он боиси амалигардии тадбирҳои андешидаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар роҳи бунёди ҷомеаи муттамадин ва ояндаи устувор мегардад.

САТҲИ МАБЛАҒГУЗОРИИ ТАТБИҚИ БАРНОМА

Боиси зикр аст, ки бо дарназардошти таҳлил ва асоснокии боло Барномаи маҷмӯии ҷавонони Тоҷикистон мунтазам ҳар се сол аз соли 1999 инҷониб таҳия ва амалӣ гардида истодааст.

Чун Барнома хусусияти амалӣ дорад, воқеист ки татбиқи самараноки он аз маблағгузорӣ вобастагии зич дорад. Маблағгузори Барнома давра ба давра афзоиш ёфта истодааст, вале то ҳол вобаста ба шароити ҷомеаи муосир қонёқунанда намебошад.

Дар Ҷадвали 1 маблағгузори Барномаи маҷмӯӣ, ки аз рӯи мақсаду мантиқ фарогири тамоми ҷавонони кишвар аст, дар сатҳи ҷумҳурӣ оварда шудааст.

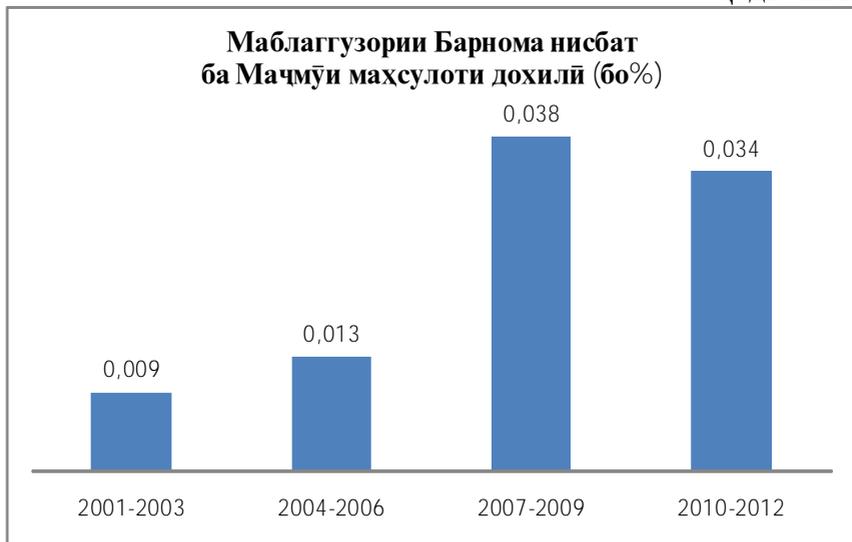
Чадвали 1.

Чй тавре аз Чадвали 1 бармеояд сатҳи маблағгузорӣ нисбат ба теъдоди чавонон дар солҳои 2001-2003 ниҳоят кам буда, он дар соли 2010 баробар гардидааст. Баробарии маблағгузорӣ бо теъдод маъноӣ дар як сол чудо гардидани 0,35 сомони ро ба ҳар нафар чавон дар самти татбиқи сиёсати давлатии чавонон ифода мекунад.

Маблағгузори Барнома нисбат ба Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД) низ инъикосгари сол ба сол зиёд гардидани он мебошад, гарчанде мутаносибан он хело ғоизи камро ҳам ташкил диҳад.

Ҷадвали 2.

Чи тавре аз Ҷадвали 2 маълум мегардад, маблағгузори Барнома дар давраи 2001-2012 ба ҳисоби миёна ҳамагӣ 0,02% аз ММД кишварро ташкил медиҳад, дар ҳоле, ки 35% аҳолиро ҷавонон ташкил медиҳанд, яъне хело кам аст. Ва ҳамин аст, ки ҳамасола сатҳи омилҳои номатлуб, аз ҷумла ҷинояткорӣ ва ҳолатҳои экстремистӣ дар байни ҷавонон афзоиш ёфта истодааст.

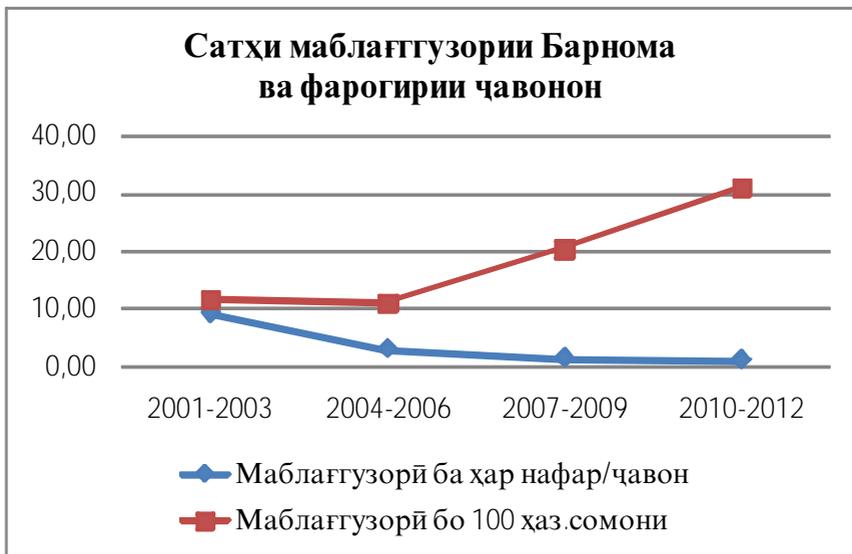
Новобаста аз ин бо талошҳои пайдарҳамӣ маблағгузори Барнома аз 0,09% то 0,038% зиёд гардид ва дар давраи 2007-2009 он ба 0,038% расид. Вале мутаассифона, бинобар сабаби бӯҳрони молиявии ҷаҳонӣ ин муносибат барои давраи 2010-2012 то 0,034% танназул ёфт, гарчанде аз ҳисоби манбаҳои ғайрибюджетӣ хело ҳам маблағи зиёд (мутаносибан) ҷалб ва амалӣ гардид.

Аммо асли воқеият дигар аст. Тибқи баҳогузори иқтисодӣ ва нишондиҳандаҳои рушди инсонӣ бояд, ки сатҳи маблағгузорӣ нисбат ба рукнҳои демографӣ мӯътадил бошад, яъне мутаносибан баробар бошад. Танҳо дар ҳамин ҳолат устувории

фаъолият таъмин мегардад.

Вале сатҳи маблағгузори Барнома нисбат ба тамоюли демографӣ тамоман дигар аст, ки он дар Ҷадвали 3 ба таври возеҳ нишон дода шудааст.

Ҷадвали 3

Чи тавре аз Ҷадвали 3 дида мешавад, дар давраи аввали маблағгузори Барнома мӯътадилӣ ҷой дошт, гарчанде миқдоран он маблағ хело ҳам кам буд. Вале бо гузашти сол, новобаста аз афзоишёбии миқдории маблағгузорӣ, сатҳи номӯътадилӣ зиёд мегардад, аз ҷумла дар давраи солҳои 2005-2012 ин вазъият ба сатҳи нигароникунанда мерасад.

Яъне, маблағгузори Барнома аз 10 сомони ба нафар ҷавон дар соли 2001 то ба 0,9 сомони дар соли 2012 танназул меёбад (кам мешавад) ва ё дар давоми даҳ соли таррақиёти кишвар маблағгузори Барномаи маҷмӯии ҷавонон нисбат ба тамоюли демографии аҳоли 10 маротиба (1000%) кам мегардад.

Татбиқи Барнома дар солҳои 2010-2012

Дар боло ҷараёни татбиқ, аз ҷумла маблағгузори Барномаро дар сатҳи ҷумхурӣ баррасӣ намудем. Дар инҷо

бошад барои пайдо кардани иттилооти бештар оид ба татбиқи Барнома дар сатҳи ҷумҳурӣ, вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо дар алоҳидагӣ ва бар ин васила муайян кардани сатҳи фаъолнокии вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳоро нисбат ба Барнома дар поён баррасӣ менамоем.

Дар зер сатҳи татбиқи Барномаи «Чавонони Тоҷикистон» барои солҳои 2010-2012, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 июли соли 2009 №372 тасдиқ гардидааст, мавриди баррасӣ қарор мегирад.

Чун Барнома давлатӣ аст, он хусусияти миллӣ дошта, дар сатҳи вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо дар алоҳидагӣ бо дарназардошти шароит ва имконоти маҳал мунтазам қабул ва амалӣ мегардад.

Асоси амалии Барномаро маблағгузорӣ ташкил медиҳад, ки он аз ҳисоби бучети давлатӣ ва вобаста ба имконот аз ҳисоби манбаҳои ғайрибучетӣ ташкил карда мешавад.

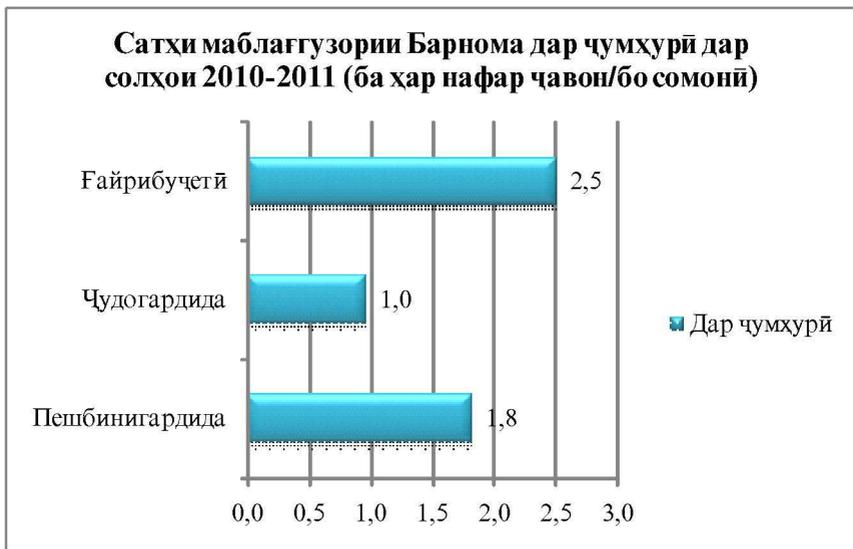
Чун соли чорӣ соли сеюм ва ё соли охири татбиқгардии марҳилаи навбатии Барнома мебошад, дар зер сатҳи маблағгузорӣ ва ё сатҳи татбиқ дар солҳои 2010 ва 2011 оварда мешавад.

Барои татбиқи Барнома дар сатҳи ҷумҳурӣ, яъне дар сатҳи тамоми шаҳру ноҳияҳо дар солҳои 2010-2011 4 923110 сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки бинобар сабабҳои воқеию ғайривоқеӣ ҳамагӣ 52,8% (26000736 сомонӣ) он ҷудо ва амалӣ карда шудаасту ҳалос. Таносубияти воқеӣ байни маблағи пешбинигардида ва ҷудогардида дар Ҷадвали 4 оварда мешавад.

Маблағгузори Барнома хушбахтона аз ҳисоби манбаҳои ғайрибучетӣ 6775311 сомони ро ташкил додааст, ки дар давраи таҳлили барои чавонони Тоҷикистон муваффақияти калон мебошад.

Ба ҳисоби умумӣ маблағгузори Барнома барои ҳар як нафар чавон 3,5 сомони ро ташкил медиҳад, ки аз ҳисоби бучети давлатӣ ба 1 сомонӣ ва аз ҳисоби манбаҳои ғайрибучетӣ ба 2,5 рост меояд.

Ҷадвали 4.

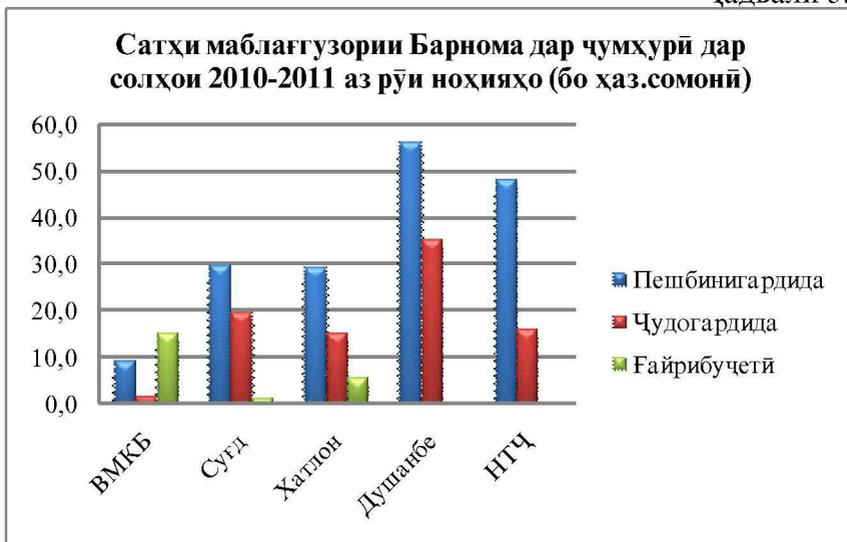

Маблағгузори Барнома дар минтақаҳо гуногун мебошад ва ин гуногунӣ асосан ба малакаи корӣ, қобилиятнокӣ ва дастгирии пайвастаи роҳбарияти мақомоти маҳаллии иҷроияи ҳокимияти давлатӣ хос аст.

Маблағгузори Барнома дар ВМКБ нигароникунада аст. Новобаста аз он ки барои амалигардони барномаҳои маҳаллӣ дар ВМКБ дар солҳои таҳлилӣ 163400 сомонӣ пешбинӣ гардида бошад ҳам, вале ҳамагӣ 7,8% (260900 сомонӣ) он ҷудо гардидаасту халос.

Ҳамчунин, маблағгузори Барнома дар вилояти Суғд 535800 сомонӣ пешбинӣ гардида, сатҳи иҷро 66,1% (ва ё 354200 сомонӣ), дар вилояти Хатлон 736020 сомонӣ пешбинӣ гардида, сатҳи иҷро 52,3% (ва ё 384675 сомонӣ), дар шаҳри Душанбе 225900 сомонӣ пешбинӣ гардида, сатҳи иҷро 62,6% (ва ё 141446 сомонӣ) ва дар сатҳи НТҶ 626990 сомонӣ пешбинӣ гардида, сатҳи иҷро 33,1% (207715 сомонӣ)-ро ташкил медиҳад (Ҷадвали 5).

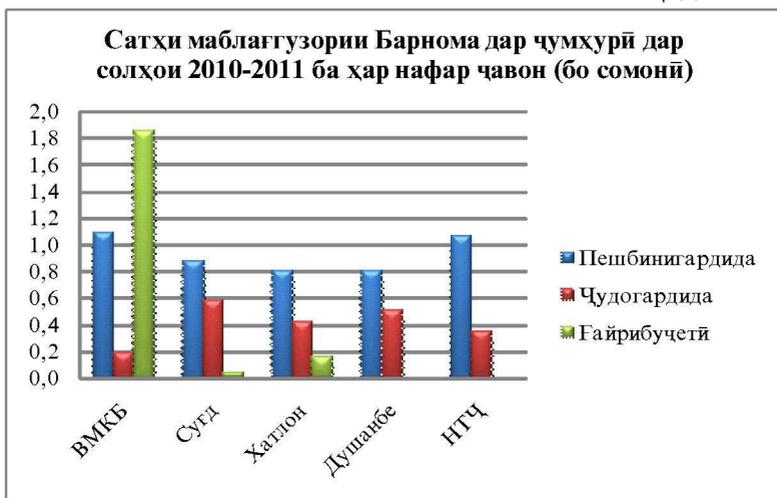
Чадвали 5.

Тибқи Чадвали 5, яъне маблағгузори ҷудогардидаи Барнома аз рӯи миқдор ва ё маблағи амалигардида, вилоятҳои Хатлон ва Суғд дар пешанд, вале сатҳи маблағгузорӣ нисбат ба фарогирии ҷавонон ранги дигар дорад.

Мушаххасот дар Чадвали 6 оварда шудааст.

Чадвали 6

Чӣ тавре Чадвали 6 нишон медиҳад, нисбат ба маблағгузори Барнома аз рӯи ҳар нафар/чавон вилояти Суғд ва шаҳри Душанбе пешсаф мегарданд. Ҳамчунин, ачиб он аст, ки сатҳи маблағгузори Барнома аз ҳисоби манбаҳои ғайрибучетӣ дар ВМКБ хело пешрафта аст, агар маблағи бучетӣ ба ҳар нафар 0,4 сомонӣ бошад, пас маблағи ғайрибучетӣ ба ҳар нафар ба 1,8 сомонӣ баробар аст, ки ин барои чавонони ВМКБ муваффақияти калон мебошад.

Ҳамзамон, Барномаи заминавӣ, яъне маблағгузори Барномаи ҷумхуриӣ, ки бевосита аз ҷониби Кумита амалӣ мегардад, дар солҳои таҳлилӣ 1500000 сомониро ташкил медиҳад, ки мутаносибан 56,9% сатҳи иҷро аз маблағи пешбинишуда ташкил медиҳад.

Тибқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 июли соли 2009 №372 «Дар бораи тасдиқи Барномаи «Чавонони Тоҷикистон» барои солҳои 2010-2012» раисони тамоми вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо вазифадор гардида буданд, ки дар асоси Барнома барномаҳои маҳаллии чавонро таҳия намуда, маблағгузори онро дар сатри алоҳидаи бучети маҳаллӣ пешбинӣ намоянд. Вале ин супориш на аз ҷониби ҳамаи мақомоти алоқаманд иҷро гардид. Бахусус дар сатҳи ҷумхуриӣ низ барои маблағгузори гардидани Барнома сатри алоҳида ҷудо нагардидааст.

Татбиқи банди 5 қарори мазкур танҳо дар сатҳи вилояти Суғд нисбат ба татбиқи Барномаи маҷмуии вилоятӣ чавонон амалӣ гардидааст, дигар вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо ин супоришро иҷро накардаанд.

Маҳз ҳамин муносибат сабаб гардид, ки сатҳи маблағгузори Барнома дар ҷумхуриӣ то 43,1% танназул ёбад.

Дар баробари ин, дар бисёр ҳолатҳо маблағҳои пешбинишуда, ҷудо намегарданд ва воқеист, ки чорабиниҳои Барнома амалӣ гардонидани намешаванд.

Ҳамчунин, каммасъулияти мақомоти алоқаманд, аз ҷумла мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бар он асос

меёбад, ки барномаи маҳаллӣ бидуни таҳлили амиқ, баҳогузорию вазъият ва имконоти маҳал таҳия мегардад. Дар аксари мавридҳо, масъулини шаҳру ноҳияҳо мазмуну мӯҳтавои Барномаи дар сатҳи ҷумҳурӣ таҳия гардидаро мекушонанд ва ниҳоят дар муайян кардани чорабиниҳо ва маблағгузорию барномаи маҳаллӣ мушкилӣ мекашанд, маблағгузорию пешбинигардида, чудо намегардад ва ё қисми зиёди чорабиниҳо амалӣ намегарданд.

Барои мисол, дар ноҳияи Мурғоб барномаи маҳаллӣ қабул нагардидааст ва дар ноҳияҳои Дарвоз, Шугнон, А.Ҷомӣ, Қубодиён, И.Сомонӣ, Ваҳдат ва Конибодом бошад, маблағгузорӣ пешбинӣ гардидааст, вале чудо нагардидааст, яъне дар рӯи қоғаз мондааст.

Дар баробари ин дар сатҳи ҷандре аз ноҳияҳо Барнома дар сатҳи ниҳоят паст маблағгузорӣ гардидааст, аз ҷумла маблағгузорию Барнома дар сатҳи ВМКБ (барномаи вилоятӣ) 3,1%, дар ноҳияҳои Фирдавсӣ 4,1%, Н.Хусрав 5,9%, Рашт 11,6%, Восеъ 13,9%, Роғун 17,9%, Вахш 20,1% ва Муъминобод 21,6%-ро ташкил додааст, ки боиси нигаронист.

Маҳз ҳамин муносибат боиси паст гардидани сатҳи маърифатнокӣ ва зиёд гардидани омилҳои номатлуб, аз қабили ҷинояткорӣ, экстремизм, худкушӣ, танфурӯшӣ ва ғайра дар байни ҷавонон гардидааст.

Ҳамаи ин каммасъулиятӣ ба амалигардии номуккамали Барнома оварда расонидааст.

Бо дарназардошти он ки ҷавонон аксарият буда, қишри асосӣ ва ояндасозро ташкил медиҳанд, баррасӣ намудани маблағгузорию Барнома дар сатҳи милли баробар ба афзалиятҳои давлатӣ мувофиқи мақсад мебошад.

Имрӯз кишвар новобаста аз дигаргунишавиҳои муносибатҳои ҷаҳонӣ рӯ ба таррақӣ ниҳодааст, истиқлолият дорад, тинҷию оромӣ ҳукмфармо аст. Ҳамаи ин омилҳо устувор ва абадӣ мегарданд дар ҳоле, ки аксарият ба он эҳтиром гузоранд, дарк кунанд ва аз ҳар гуна қувваҳои бегона ҳифз

намоянд. Ва имрӯз ин аксариятро чавонон ташкил медиҳанд. Аҳолии ҷумҳурӣ агар 7500 млн. бошад, пас 5 млн. онро насли чавон, яъне шахсони то 30 сола, ки ниёз ба таълиму тарбия ва дастгирии ҳамарӯза доранд, ташкил медиҳанд.

Бар ҳамин васила имрӯз баррасӣ гардидани Барномаи асосии чавонон, ки ба он ҳазорон умед доранд ва он ягона механизми муассир ва ё пулест, ки дар шароити рушдҳои кишвар муносибати чавононро бо давлат ва ҷамъият (насли калонсол) ташаққул медиҳад ва устувор мегардонад, мувофиқи мақсад аст.

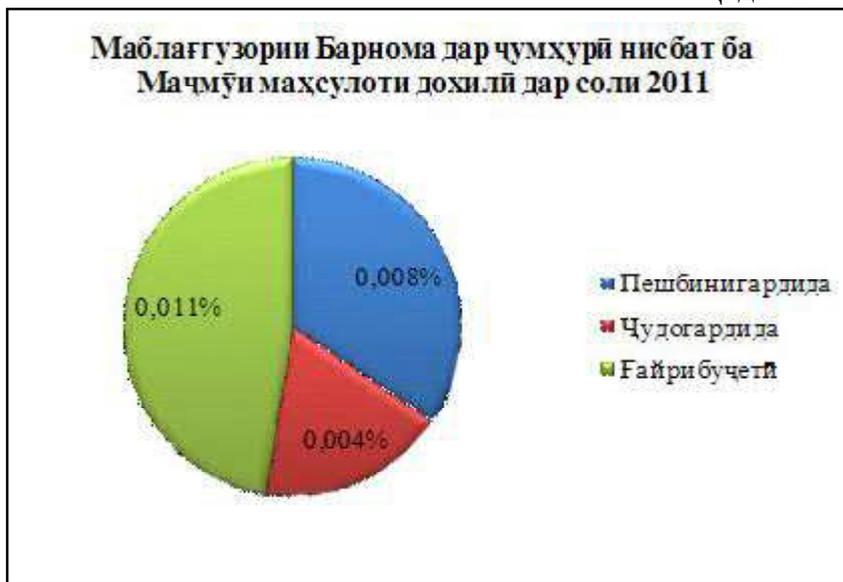
Вале чӣ тавре огоҳ гардидед, ин механизм ва ё пули пайвандгари насло носоҷ аст ва тармиму таҷдиди амиқро талаб мекунад.

Носоҷии онро дар муқоиса бо Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД) низ бараъло дидан мумкин аст, ки он ҳолати нугуворро инъикос мекунад. Маблағгузории Барнома дар ҷумҳурӣ нисбат ба ММД ҳамагӣ 0,004%-ро ташкил медиҳад, дар ҳоле ки 35% аҳолии кишварро чавонон ва 70% аҳолиро шахсони то 30 сола ташкил медиҳанд.

Магар ин кифоя аст барои кишвари чавон ва ояндасоз, албатта не. Пас сараввал биёед ақаллан сатҳи маблағгузории сиёсати давлатии чавонон, аз ҷумла Барномаи маҷмӯии чавононро то ба 1% ММД бирасонем ва натиҷаҳоро муқоиса кунем, ки ин иқдом ба мо чӣ дод?

Вазъияти воқеӣ дар Ҷадвали 7 ба таври возеҳ оварда шудааст.

Ҷадвали 7.

ДУРНАМО/ТАВСИЯҶО

Ҳамаи таҳлилҳои боло моро бори дигар водор месозанд, ки ба тарбия, таълим, дастгирӣ ва таъминоти иҷтимоӣ маънавии ҷавонон тавачҷӯҳи хоса дошта бошем ва баҳри худташаққули ва худамалигардии онҳо тамоми шароитҳоро фароҳам биёрем.

Аз ин лиҳоз, пешниҳод менамоем, ки тадбирҳои зерин баҳри пойдеории давлати тозабунёд, устувории истиқлолияти давлатӣ ва созгории ояндаи дурахшон нисбат ба насли ҷавон андешида шаванд:

1. Маблағгузори Барномаи миллии ҷавонони Тоҷикистон барои давраҳои минбаъда дар сатҳи ҷумҳурӣ, вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо то 500% зиёд карда шуда, дар бучети ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ тибқи тартиби муқарраргардида дар сатри алоҳида шинонда шавад;

2. Барномаҳои маҳаллии ҷавонон бо дарназардошти шарту шароитҳои маҳал ва бо иштироки васеи намояндагони

сохторҳои давлатӣ ва ҷамъиятии дахлдор таҳия ва тасдиқ карда шаванд;

3. Барои татбиқи самараноки Барнома дар сатҳи маҳалҳо барои кормандони масъули мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохторҳои кор бо ҷавонон машғулиятҳои омӯзишӣ ташкил карда шаванд;

4. Дар се сол як маротиба сатҳи татбиқи Барнома дар Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олӣ ва маҷлисиҳои вакилони халқии вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо муҳокима карда шавад.

**Лахзаҳо аз ҷараёни муҳокимаи
Парламентии Барномаи ҷавонони Тоҷикистон
барои солҳои 2010-2012**

4.5. Барномаи «Тарбия ватандӯстии ҷавонони Тоҷикистон»

Тарбия манбаи асосии муносибатҳо дар роҳи рушду такомулӯбӣ ва пайдо кардани мавқеи хоса дар ҷомеа мебошад. Бахусус дар ҷомеаи муосир, ки тамоми муносибатҳо аз муошират ва гузоштани эҳтиром нисбат ба атрофиён, ҳамкорон, шарикон ва ғайра ба вуқӯъ мепазирад, аз тарбияи инсон манша мегирад.

Дар шароити Тоҷикистон, ки воҳиди мустақил аст, соҳиби миллати соҳибтамаддун ва таъриху фарҳанги бой аст, тарбия бояд нақши хело боло дошта бошад, чун мо имрӯз муаррифгар ва меросдори миллати қадимаи ҷаҳон, тамаддуншинос ва фарҳангвола ҳастем.

Дар баробари ин, Тоҷикистон ҳамчун воҳиди том бояд, ки ҳамқадами кишварҳои абарқудрат бошад, то соҳибмеросии миллати соҳибтамадуни қадимаи тоҷикро, ки фарзандони он дар ҷаҳон бо хизматҳои байналмилалӣ хеш шинохта шудаанд, собит созад. Дар ин раванд моро танҳо тарбия, бахусус тарбияи ватандӯстӣ, меҳанпарастӣ, худшиносӣ, ҳуввияти миллӣ ва тамаддунофарӣ метавонад сармашқ бошад.

Чун Тоҷикистон ҷавон аст, тарбияи ватандӯстӣ ва худшиносии миллии ҷавонон бояд ки афзалияти махсусро соҳиб бошад. Дар шароити бархурди набардҳо дар даҳсолаҳои наздик кишвари мо, метавонад танҳо бо нерӯи инсонӣ ва ё ақлонӣ муқовимат нишон диҳад, дигар сарватҳо, аз қабилӣ, нафту газ, яроқи муассир ва ғайра, ки асоси рушдҳои абарқудратҳоро ташкил медиҳанд, барои мо дастрас нест.

Аз ин лиҳоз, таваҷҷӯҳ кардан ба тарбияи ватандӯстию фарҳангӣ ва худшиносии насли ҷавони кишвар амри мудаост.

Бо ҳамин мақсад дар кишвар аз соли 2002 инҷониб Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстии ҷавонон амалӣ гардида истодааст.

Мақсади асосии Барнома, ин тарбияи маънавию ҷисмонии

чавонон, инкишофи ҳисси ватанпарастӣ ва муҳаббат ба ватан дар онҳо баҳри ҳифзи амният, таҳкими истиқлолият ва ободии Ватан, аз таъсири таблиғоти ифротгароёна ва оштинопазирии милливу мазҳабӣ эмин нигоҳ доштани чавонон, пешгири кардани зуҳуроти экстремизм ва таасуби динӣ дар байни чавонон ва мусоидат ва тавсеа бахшидани эҳсоси худшиносӣ, садоқат ба Ватан, нангу номуси миллӣ ва муҳайё сохтани шароит барои таҳкими заминаи маърифати ҳуқуқӣ, сиёсӣ ва фарҳангии чавонон мебошад.

Вазифаҳои асосии Барнома, ки аз мақсади он бармеояд, инҳо мебошанд:

- фаъолият дар самти тарбияи ҳарбию ватандӯстии чавонон;
- мусоидат ба баланд гаштани эҳсоси ватандӯстӣ, ифтихори милливу хештаншиносӣ дар байни чавонон;
- фаъолнокии мақомоти ҳокимияти давлатӣ дар маҳалҳо баҳри дарёфти роҳу воситаҳои беҳтару муассиртари таблиғи ғояҳои ватандӯстиву ифтихори миллӣ;
- амалӣ намудани чорабиниҳо баҳри пешгирии фаъолияти қувваҳои иртиқоӣ, ташаккули арзишҳои ахлоқиву маънавии чавонон, ҳифзи маънавии давлату миллат;
- гузоштани эҳтиром ба мукаддасоти миллӣ, арзишҳои маънавий, забони модарӣ, таъриху фарҳанги кӯҳанбунёд ва рамзҳои давлатӣ;
- густариши ҳамоҳангсозии байнисоҳавии тарбияи ватанпарастии чавонон;
- васеъ ва мустаҳкам гардонидани асосҳои илмию назариявӣ, методӣ, меъёрию ҳуқуқӣ, ташкилӣ ва кадрӣ сиёсати давлат нисбат ба насли чавон дар соҳаи тарбияи ватанпарастӣ ва тайёрии тодаъватии чавонон;
- беҳтар гардонидани чараёни тайёрии тодаъватии чавонон ва хизмати ҳарбии онҳо;
- ба сатҳи сифатан нав баровардани фаъолияти сохторҳои гуногуни мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар самти тарбияи ватандӯстӣ ва тайёрии тодаъватии чавонон;

- мусоидат ба рушди фаъолияти ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ғайридавлатӣ дар соҳаи тарбияи ватандӯстии ҷавонон;
- дарёфт ва амалӣ гардонидани шаклу усулҳои наву самарабахши тарбияи ватанпарастӣ ва тайёрии тодаъвати ҷавонон.

ДАСТОВАРДҲО

Дастоварди муҳими Барнома ин ташаккул додани механизм ва ё системаи тарбияи ватандӯстӣ, ҳарбию ватандӯстӣ ва фарҳангии ҷавонон мебошад, ки он тавассути ташкили заминаи методию меъёрӣ ва идеологӣ барои рушду такомули ҷавонони кишвар ба роҳ монда шудааст. Яъне, масъулият хело зиёд аст, вале мутаассифона бинобар сабаби ниҳоят кам маблағгузорӣ гардидани Барнома ва бар ин васила камтаваҷҷӯҳии мақомоти соҳаи молиёт ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ на ҳамаи вазифаҳои гузошташуда татбиқ ёфтаанд.

Новобаста аз ин, бо кӯшишу талошҳои бевоситаи мақомоти соҳавӣ Барнома амалӣ гардида истодааст ва он чун давлатӣ аст, дар сатҳи тамоми шаҳру ноҳияҳо дар алоҳидагӣ бо дарназардошти шароити маҳал татбиқ мегардад.

Чорабиниҳои Барнома вобаста ба сатҳи амалигардӣ хусусиятҳои хос доранд. Чорабиниҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ, аксаран хусусияти методологӣ, таҳлилӣ ва иттилоотӣ доранд. Чорабиниҳои сатҳи минтақавӣ бошад, хусусияти таҳлилию иттилоотӣ ва амалӣ ва ҳамчунин, чорабиниҳои сатҳи маҳал хусусияти амалию оммавӣ доранд. Ҳамин тариқ, дар ҳама сатҳҳо мунтазам тадбирҳо андешида мешаванд.

Ҳадафи тадбирҳои анҷомдодашуда аз таъсири таблиғоти ифротгароёна ва оштинопазири милливу мазҳабӣ эмин нигоҳ доштани ҷавонон, пешгирии зухуроти экстремизм ва таассуби динӣ дар байни ҷавонон, таблиғи ғояҳои асосии давлатӣ ва ҳифзи арзишҳои миллӣ ва дастовардҳои истиқлолият мебошад.

Дар ҳамин радиф бахшида ба Рӯзи Қувваҳои Мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон чихати тарбияи насли ҷавон дар рӯҳияи

хештаншиносиву фарҳангдӯстӣ ва эҳтироми таъриху тамаддуни миллат мунтазам вохӯриву мулоқотҳо, озмунҳо ва чорабиниҳои фарҳангӣ ташкил мегарданд. Баргузориҳои саёҳати хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ ба қисмҳои низомии вазоратҳои мудофия, корҳои дохилӣ, адлия, ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи граждани низ мунтазам ба роҳ монда шуд. Чорабиниҳои фарҳангӣ, аз қабилҳои Фестивал - озмуни «Суруди сарбоз» ва барномаҳои телевизионӣ мақолаҳо, аз қабилҳои «Минбари ҷавонон», «Ватандор», «Ҷоми ҷам», «Рисолаи таърихӣ», «Марзбон» ва ғайра ҳамасола ташкил мегарданд.

Ҳамчунин, чорабиниҳои маърифатӣ ва фарҳангӣ бахшида ба Рӯзи Ваҳдати миллий, Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон, Истиқлолияти давлатӣ, Рӯзи забон, Рӯзи Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон, Рӯзи Парчам ва ғайра, ки ҷавононро ба ташаккули ниҳоди ватандӯстӣ ва пос доштани ифтихори миллий даъват менамояд, ташкил гардиданд.

Дар доираи Барнома мунтазам дастурҳо ва китобҳои хусусияти тарбияи ватандӯстона ва худшиносидошта шоирон, нависандагон ва муҳаққиқон ҷоп мегарданд, ки дар натиҷа қисми муайяни адабиётҳо байни ҷавонон, аз ҷумла байни қисмҳои низомӣ паҳн карда мешаванд.

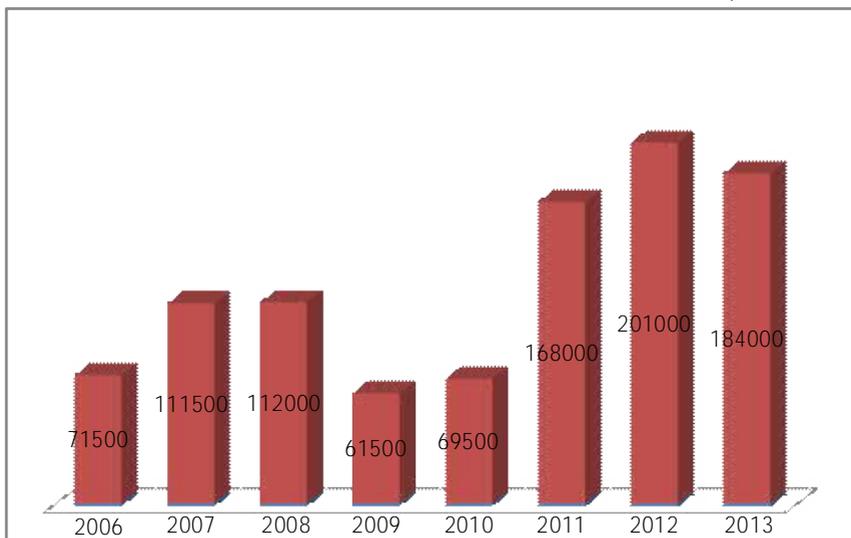
Маълумоти муфасссал оид ба дастовардҳо дар самти татбиқи Барномаи тарбияи ватандӯстии ҷавонон дар поён оварда мешавад.

МАБЛАҒГУЗОРИИ БАРНОМА

Чи тавре дар боло иброз гардид, яке аз сабабҳои иҷро нагардидан ва ё нисбатан кам амалӣ гардидани вазифаҳои гузошташудаи Барнома, ин маблағгузориҳои кам ва ё маблағгузорӣ нагардидани чорабиниҳои беши Барнома мебошад.

Дар тақвият ба ин изҳорот дар Ҷадвали 8. маблағгузориҳои Барномаро аз соли 2006 инҷониб баррасӣ менамоем.

Чадвали 8.

Чадвали 8 инъикосгари воқеият аст ва нишон медиҳад, ки маблағгузори Барнома, ки ба ташаккули идеологияи солим равона гардидааст, дар муқоиса ба талаботи ҳаёти имрӯза, аз ҷумла тақозои ҷомеаи муосир ниҳоят кам аст.

Маблағгузори Барнома асосан аз ҳисоби бучети давлатӣ сурат мегирад, ки ин бори дигар камтаваҷҷӯҳӣ ва ё бетарафӣи дигар қишри ҷомеа, бухусус ҷомеаи шаҳрвандиро инъикос менамояд.

Маблағгузори Барнома барои ҳар як шаҳрванди ҷавон дар як сол ба 0,035 сомонӣ ва ё 3,5 дирам рост меояд. Бо истилоҳи дигар барои дар рӯҳияи ватандӯстӣ тарбия намудани як фарди ҷавон ва ё ба роҳи дурустӣ ҳаётӣ ҳидоят сохтани ӯ дар як сол ҳамагӣ 3,5 дирам ҷудо гардидааст. Аммо татбиқи Барнома дар таносубият ба ҳаҷми маблағгузорӣ хело фарқкунанда буда, он даҳчанд зиёдро ташкил медиҳад, ки он ба қобилнокӣ ва фаъолнокии мутахассисони мақомоти кор бо ҷавонон асос меёбад.

Ҳамчунин, ин муносибат онро ифода менамояд, ки дар

ҳолати 100% зиёд гардидани маблағгузорӣ, даҳ баробар ва ё 1000% аз худ кардани натиҷаи интизорино мутахассисони кор бо ҷавонон омода ҳастанд, ки ҷавоб гӯянд ва ё таъмин намоянд.

Таҳлили боло моро водор месозад, ки барои шароит фароҳам овардан ба ташаккули идеологияи солим, аз ҷумла тарбияи ватандӯстӣ, фарҳангӣ, маънавӣ ва худшиносии ҷавонон тавачҷӯҳи хоса дошта бошем ва баҳри худташаккулёбӣ ва худамалигардии онҳо тамоми тадбирҳоро андешем.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни ҷорабиниҳо дар самти татбиқи Барномаи ватандӯстии ҷавонони Тоҷикистон

4.6. Барномаи «Рушди саломатии ҷавонон»

Солимӣ нерӯест, ки ба беҳбуди вазъи иҷтимоию иқтисодӣ ва инкишофи инсон шароити мусоид фароҳам меорад. Аз ин рӯ, стратегияи ташаккул ва рушди тарзи ҳаёти солим омили муҳимтарини суръатафзои устуворӣ, паст кардани сатҳи камбизоатӣ ва баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли мебошад.

Дар давраи истиқлолият, новобаста аз мушкилиҳои иҷтимоиву иқтисодӣ, дар ҷумҳурӣ оид ба нигоҳдории саломатии аҳоли, аз ҷумла наврасон ва ҷавонон тадбирҳои муҳим қабул ва амалӣ гардиданд.

Дар зер тадбирҳои анҷомдодашуда мушаххас ва интихобан оварда мешавад:

Дар соли 2002

Ҷиҳати танзим ва устувории фаъолият бо қарори Коллегии Кумита аз 13 март соли 2002, №1.12 Нақшаи амалиёти Кумита барои пешгирии нашъамандӣ ва сирояти ВИЧ/СПИД дар байни ҷавонон» барои солҳои 2002-2004 қабул гардид.

Бо мақсади ривож додани заминаи методии фаъолияти мақомоти давлатии қор бо ҷавонон ва баланд бардоштани сатҳи малакаи кордонии ҳайати кадрӣ он 31 январ - 1 феввали соли 2002 семинари ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Роҳҳои пешгирии нашъамандӣ ва касалии ВИЧ/СПИД дар байни ҷавонон» бо иштироки намоёндогони вазорату муассисаҳо ва ташкилотҳои байналхалқӣ баргузор гардид.

Аз 26 май то 26 июн ва аз 1 ноябр то 1 декабри соли 2002 моҳонаҳои амалиёти ҷавонон таҳти унвони «Ба нашъа не гӯед!» ва «Эҳтиёт шав: ВИЧ/СПИД» бахшида ба рӯзҳои умумиҷаҳонии мубориза бар зидди маводи нашъаовар ва ВИЧ/СПИД эълон гашт. Санаҳои 26 июн ва 1 декабр чорабиниҳои ҷамъбастии ин моҳонаҳо дар шакли аксияҳои ҷавонон дар якҷоягӣ бо Агентии назорати маводи нашъаовари назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Маркази ҷумҳуриявӣ оид ба пешгирӣ ва мубориза бар зидди СПИД баргузор гардиданд.

Бо дастгирии Хазионаи нуфузи Созмони Милали Муттаҳид дар шаҳрҳои Душанбе (моҳи сентябр) ва Қургонтеппа (моҳи октябр) марказҳои захиравии ҷавонон таъсис дода шуд, ки фаъолияти онҳо асосан барои тайёр намудани фидоӣён барои таблиғи тарзи солими ҳаёт дар байни наврасон бо тарзи «ҳамсол ба ҳамсол» равона гардид.

Дар соли 2003

Дар асоси Қарордоди сетарафа байни собиқ Кумитаи кор бо ҷавонон, Хазионаи нуфузи СММ ва Ташиклоти ҷамъиятии «Гендер ва тараққиёт» дар шаҳрҳои Кӯлоб ва Хучанд Марказҳои захиравии ҷавонон оид ба солимии репродуктивии ҷавонон ва проблемаҳои ВИЧ/СПИД таъсис дода шуданд. Ин марказҳо дар якҷоягӣ бо Марказҳои захиравии ҷавонони шаҳрҳои Душанбе ва Қургонтеппа вазифаи созмонҳои минтақавии ҳамоҳангсозро дар самти васеъ намудани шабакаи маҳфилҳои фидоӣёни ҷавон иҷро намуданд.

Дар соли 2004

Идораи кор бо ҷавонони вилояти Хатлон дар якҷоягӣ бо Маркази саломатии репродуктивӣ ва Шӯъбаи маорифи шаҳри Қургонтеппа 12 марти соли 2004 дар мактаби таҳсилоти ҳамагонии №12 ҷамъомад оиди танзими оила гузаронид. 14 март дар Маркази фарҳангии шаҳри Қургонтеппа «Ҳафтаи муҳочирони меҳнатӣ» бо дастгирии Созмони байналмилалӣ оид ба муҳочират ва Ташиклоти гайриҳукумати «Фидокор» шуда гузашт. Моҳҳои феврал - марти соли равон Идораи кор бо ҷавонони вилоят дар якҷоягӣ бо Раёсати умури дохила, Идораи амният, Раёсати Агентии назорати маводи нашъаовар, Прокуратураи вилоят, Маркази мубориза бар зидди СПИД-и шаҳри Қургонтеппа ва Шӯъбаи маорифи шаҳри Қургонтеппа дар мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ ва коллеҷҳои шаҳр воҳӯриҳо оиди нашъамандӣ ва зарари он ва ворид шудани он аз дигар мамолик ба давлати мо семинар-маишаратҳо гузаронид.

Дар соли 2005

Аз соли 2003 гурӯҳи корӣ аз ҳисоби мутахассисони соҳаҳои маориф, тандурустӣ ва ташиқлотҳои ғайриҳукумати лоиҳаи Барномаи давлатии «Рушди ҳадамоти хайрхоҳона ба ҷавонон дар соҳаи саломатӣ барои солҳои 2005-2010»-ро таҳия намуд.

Рушди ҳадамоти хайрхоҳона миёни хонандагони макотиби таҳсилоти ҳамагонӣ чиҳати бартараф намудани проблемаҳои саломатӣ, аз ҷумла, бемориҳои сироятии ҷинсӣ, ВИЧ/СПИД ягона усулест, ки бомуваффақона метавонад амал намояд. Аз ин рӯ, дар шаҳри Душанбе 20 мактаби озмоишӣ интиҳоб гишта, дар онҳо таъсиси Маҳфилҳои ихтиёриёни ҷавон аз рӯи принципи «Ҳамсол ба ҳамсол» ҷорӣ гардид.

Тибқи нақшаи Кумита яқоя бо Созмони байналмилалӣ муҳочират барои омӯзиши мушкилоти муҳочирони меҳнатӣ ва роҳу усулҳои ҳалли проблемаи онҳо 20-21 декабри соли 2005 семинар-машварати ҷумҳуриявӣ таҳти унвони «Маълумотнокӣ ва маслиҳатрасонӣ ба ҷавонон дар хусуси масоили муҳочирати меҳнатӣ» гузаронида шуд.

Дар самти рушди саломатии ҷавонони аз гурӯҳҳои маҳсусан осебпазир, аз ҷумла наврасони овозагард дар шаҳри Душанбе Маркази иттилоот ва тамоюли ҷавонон ба фаъолият шурӯъ намуд, ки ҳадафи асосии маълумотнок гардонидани наврасони овозагард оид ба проблемаҳои саломатӣ бо иштироки бевоситаи онҳо мебошад. Бо ин мақсад дар Кумита мизи мудаввар дар мавзӯи «Бачаҳои кӯча» доир гардид, ки дар он Нақшаи таҷрибавӣ кор бо наврасони осебпазир муҳокима ва тасдиқ гардид. Дар доираи Нақшаи мазкур тадбирҳои муайян андешида шуда, дар шаҳру ноҳияҳо яқоя бо мақомоти ҳифзи ҳуқуқ яқчанд амалиётҳо барои пешгирии беназоратӣ дар байни наврасону ҷавонон гузаронида шуд.

Дар солҳои 2006-2010

Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 марти соли 2006 №107 Барномаи «Рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010» тасдиқ гардид.

Дар пайвастагӣ ба ин қарорҳои раисони шаҳру ноҳияҳо дар саросари кишвар оид ба тасдиқи барномаҳои маҳаллии рушди саломатии ҷавонон барои солҳои 2006-2010 қабул гардиданд. Ҳамин тариқ, қадамҳои аввал оид ба амалигардонии чорабиниҳои устувор дар баҳии саломатӣ гузошта шуданд.

Аз ҳисоби мутахассисони соҳаҳои тандурустӣ, маориф, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ Комиссияи байнисоҳавии Ҳамоҳангсозӣ оид ба рушди хадамоти хайрхоҳона ба ҷавонон дар соҳаи саломатӣ таъсис дода шуд. Лоиҳаи механизми татбиқи Барнома таҳия гашта, чиҳати муҳокимаи он ва ҷалби саҳми ташкилотҳои донор дар амалигардии он 28-29 сентябри соли 2006 мизи мудаввари ҷумҳуриявӣ ташкил ва гузаронида шуд. Чорабиниҳои мазкур барои самаранок татбиқ гаштани Барнома тадбири муҳим буд. Аз ин рӯ, дар ҷараёни он мутахассисони масъули вазорату идораҳои дахлдор, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ, ташкилотҳои байналмилалӣ ва мутахассисони соҳавӣ, бахусус аз минтақаҳои кишвар фаъолон иштирок намуданд. Дар натиҷа лоиҳаи Механизми татбиқи Барнома ба ташкилотҳои муқими байналмилалӣ барои муайян кардани маблағгузориҳои чорабиниҳо ирсол гардид, инчунин маҷмӯаи иттилоотии баромаду пешниҳодоти иштирокчиёни мизи мудаввар таҳия гардид.

Ҳамчунин, мувофиқи қарори ҷаласаи Комиссия вазоратҳои маориф, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, кумитаҳои кор бо занон ва оила, телевизион ва радио Нақшаҳои чорабиниҳои соҳавиро дар доираи татбиқи Барнома таҳия намуданд. Бо мақсади самаранок амалигардонии чорабиниҳои Барнома дар сатҳи Кумитаи Нақшаи чорабиниҳо таҳия гашт, ки дар доираи амалигардии он чорабиниҳои мухталифи таблиғотию маърифатӣ баргузор гаштаанд.

Аз ҷумла, пурзӯр гаштани нерӯи шабакаи хадамоти «Телефони боварии ҷавонон», таҳия гаштани лоиҳаи Низомномаи намунавии хадамоти «Телефони боварии ҷавонон», рушди фаъолияти Маҳфили ихтиёриёни ҷавон

«Ғамхор», ки беи аз 60 ихтиёриёро аз ҳисоби ҷавонони оврагард ҷалб намудааст, ҳамчунин амалигардонии лоиҳаҳои ҳаммонанди як қатор иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон аз қабилӣ «Насли наврас», «Хонаи ҷавонон», «Дастгирии ҳуқуқии ҷавонон» мисоли ин гуфтаҳо мебошанд.

5-12 майи соли 2006 гурӯҳи мутахассисони вазорату идораҳои дахлдор ба шаҳри Санкт - Петербурги Федератсияи Русия барои таҷрибаомӯзӣ ва иштирок дар Конференсияи байналмилалӣ «Хадамоти дӯстона барои ҷавонон» сафарбар гардиданд. Натиҷа аз сафари мазкур дастовардҳои мақомоти дахлдор дар соҳаи хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонон дар баҳши саломатӣ мавриди омӯзиши қарор гирифта ва дар асоси онҳо ташаққули шабакаи озмоишӣ дар шаҳри Душанбе ба нақша гирифта шуд. Хадамоти мазкур пеш аз ҳама бояд дастрас, махфӣ ва хайрхоҳона буда, ба ҷавонон хизмати маҷмуавӣ расонад.

Татбиқи Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010, ки фарогири тамоми мушкилоти саломатии наврасон ва ҷавонон мебошад, аз қабилӣ чунин тадбирҳост.

Вазифаи асосии Барнома аз он иборат аст, ки ба беҳдошти вазъи саломатии насли оянда аз имрӯз замина фароҳам оварда шавад. Яъне, агар мақсади мо таҳкими саломатии насли наврас ва ҷомеаи солим бошад (ҳамин тавр ҳам ҳаст), бояд ба татбиқ, рушд ва такмили Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври мунтазам таваҷҷӯҳи хос зоҳир намоем.

Аз ин лиҳоз, зарурати қабул ва амалигардони Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври мунтазам ба миён омадааст.

Дар зер иттилооти маҷмӯи оид ба дастовардҳои Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраҳои 2006-2010 ва 2011-2013 (минбаъд Барнома) ба таври мушаххас оварда шудааст, ки онҳо дар асоси маълумоти аз

ҷониби вазорату идораҳои дахлдор, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ дастрасгардида тартиб дода шудаанд.

Мақсади Барнома аз беҳбуди вазъи саломатии наврасон ва ҷавонон тавассути паст намудани таъсири рафторҳои хавфнок ва одатҳои номатлуб, аз қабилӣ муносибатҳои тасодуфӣ шаҳвонӣ, нашъамандӣ, сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда ва ВНМО/БПНМ иборат мебошад.

Вазифаҳои Барнома иборат аз тадбирҳои зерин ташаккул ёфтаанд:

- Татбиқи босамари стратегияи миллии «Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба ҷавонон» ва ба ин васила мусоидат ба ташаккул ва рушди ҳаракатҳои ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла деҳот.

- Пешгирӣ ва паст кардани таъсири рафторҳои хавфнок ва одатҳои номатлуби вобаста ба масъалаҳои муносибатҳои тасодуфӣ шаҳвонӣ, нашъамандӣ, сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда ва ВНМО/БПНМ бо роҳи беҳбуди шароити ҷиҳати дастрасии иттилоот ва маълумот, ташаккули малакаҳои ҳаёти дар соҳаи саломатӣ.

- Мусоидат ба ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои наврасон ва ҷавонон, аз ҷумла гурӯҳҳои осебпазир оид ба дастгирии иҷтимоӣ ҳуқуқӣ, баробарҳуқуқии гендерӣ ва иштироки ҷавонон дар барномаҳои мақсаднок, ки ба рушди саломатӣ равона гаштаанд.

- Фаъол гардонидани иштирок ва баланд бардоштани ҳисси масъулиятшиносии ҷавонон дар татбиқи барномаҳои мақсаднок, ки ба рушди саломатӣ нигаронида шудаанд.

- Фароҳам овардани шароити мусоид ҷиҳати таъмини хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонон.

- Мусоидат ба рушди имконоти ҳадамоти варзишию солимгардонии кишвар ҷиҳати ҷалби наврасон ва ҷавонон барои ташаккули тарзи ҳаёти солим.

- Фаъол намудани иштироки ҷомеаи шаҳрвандӣ, аз ҷумла раисони маҳаллаҳо ва ходимони динӣ дар фароҳам овардани

шароити мусоид ва имконоти васеъ чиҳати беҳдошти вазъи саломатии ҷавонон, аз ҷумла ҷавондухтарон.

Вобаста ба татбиқи мақсад ва взифаҳои гузошта Барномаи давлатии рушди саломатии ҷавонон афзалиятҳои зеринро барои татбиқ муқаррар намуд.

1. Иштироки ҷавонон дар ҷорабиниҳои маърифатӣ иттилоотӣ ва оммавӣ вобаста ба татбиқи стратегияи «Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба ҷавонон».

2. Рушди имкониятҳо ва иштироки ҷомеаи шаҳрвандӣ, аз ҷумла фаъолгардонии ҷомеаҳои маҳаллӣ.

3. Иштироки ВАО дар иттилоотии наврасон ва ҷавонон оид ба масъалаҳои ВНМО/БПНМ, СТАҶИ, нашъамандӣ, одатҳои номатлуб, солимии репродуктивӣ ва танзими оила.

4. Ташаккул ва рушди имкониятҳо оид ба хизматрасонии хайрхоҳона ба наврасон ва ҷавонон аз гурӯҳҳои осебпазир (шахсони гирифтори ВНМО/БПНМ, нашъамандон, оврагардон, муҳочирони меҳнатӣ, шахсони ба тижорати алоқаи чинсӣ шугӯлдошта, наврасон ва ҷавонони аз озодӣ маҳрумгардида).

5. Рушди имкониятҳо дар самти тарбияи ҷисмонӣ, варзишию оммавӣ ва ҳарбию мудофиавии наврасон ва ҷавонон.

6. Гендер, дастарсии ҷавондухтарон ба хизматрасонӣ, солимии репродуктивӣ ва танзими оила.

Дар зер дастовардҳо вобаста ба татбиқи Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 оварда мешавад.

ДАСТОВАРДҲО

Соҳаи афзалиятноки 1. Рушд ва ҷорӣ намудани сиёсати хизматрасонии хайрхоҳона барои ҷавонон

Ҳангоми татбиқи соҳаи афзалиятноки мазкур, ки ба таъмини сиёсати Барнома равона гардидааст, одатан андешидан ва амалӣ гардонидани ҷорабиниҳои назариявӣ дар назар дошта шудааст.

Ҳамчун тартиби муқарраргардида Барнома, ки давлатӣ

буда, хусусияти миллӣ дорад дар сатҳи тамоми шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ вобаста ба шароит ва имконоти маҳал барои солҳои 2006-2010 қабул гардид.

Мувофиқи банди 7 Барнома дар назди Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби мутахассисони соҳаҳои тандурустӣ, маориф, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ Комиссияи байнисоҳавии Ҳамоҳангсоз оид ба рушди ҳадамоти хайрхоҳона нисбат ба ҷавонон дар соҳаи саломатӣ (минбаъд-Комиссия) таъсис дода шуд.

Ҳамин тариқ, дар ин давра ҷиҳати бартароф намудани мушкилоти мавҷудаи ҷараёни татбиқи Барнома чанд ҷаласаи Комиссия гузаронида шуда, оид ба лоиҳаи Барномаи маърифатии ҷавонон аз рӯи омӯзиши «Ҳамсол ба ҳамсол» (стандартикунонии фаъолият), лоиҳаи Низомнома ва дастури методӣ оид ба фаъолияти ҳадамоти «Телефони боварӣ барои наврасон ва ҷавонон», лоиҳаи Низомнома оид ба фаъолияти Марказҳои маърифатӣ иттилоотӣ хайрхоҳона ба ҷавонон ва ғайра қарорҳои дахлдор қабул гардиданд.

Дар самти омӯзиши таҷрибаи кишварҳои дорои амалияи дахлдор мунтазам сафарҳои хизмати мутахассисони вазорату идораҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ байналмилалӣ ба Ҷумҳурии Ислонд Эрон барои иштирок дар Конференсияи байналмилалӣ оид ба пешгирии бемории ВНО/БПНМ, ба шаҳри Санкт - Петербурги Федератсияи Россия барои иштирок дар Конференсияи байналмилалии «Хизматрасонии дӯстона барои ҷавонон», ба шаҳри Киеви Ҷумҳурии Украина барои таҷрибаомӯзӣ дар бахши хизматрасонии маҷмӯӣ ва байнисоҳавии хайрхоҳона ба ҷавонон, инчунин, вобаста ба ҳамин масъалаҳо ба кишварҳои Македония, Қазоқистон, Қирғизистон ва ғайра доир гардиданд.

Бо мақсади такмили заминаҳои ҳуқуқии имконияти ташкилу расонидани кӯмакҳои хайрхоҳона ба наврасону ҷавонон тӯли солҳои 2009-2010 дар мавзӯи «Таъмин ва

дастрасии наврасон ва чавонон ба хизматрасониҳои тиббию иҷтимоӣ, бо дарназардошти риояи ҳуқуқҳои инсон» тадқиқот гузаронида шуд.

Ҷиҳати омӯхтани арзиши хизматрасониҳои хайрхоҳона ба наврасон ва чавонон Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дастгирии Хазиначи кӯдакони СММ ва дар ҳамкорӣ бо Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон гурӯҳи корӣ таъсис додааст. Мақсади гурӯҳи корӣ, ин ба таври таҷрибавӣ ва бевосита маблағгузорӣ намудани хизматрасониҳои тиббии наврасон ва чавонон мебошад. Айни замон аз тарафи Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои омӯхтани арзиши хизматрасониҳои хайрхоҳона ба наврасон ва чавонон 8 шахру ноҳияҳо интихоб шудааст.

Соҳаи афзалиятноки 2. Омӯзиши малакаҳои ҳаёти дар соҳаи саломатӣ

Дар баҳши мазкури соҳаи афзалиятноки фаъолият асосан ба соҳаи маориф равона гардидааст ва ин воқеист, зеро маҳз тавассути баланд гардидани сатҳи маърифатнокии чавонон боздоштан ва паст намудани сатҳи афзоиши бемориҳои махсусан хавфнок, аз ҷумла ВНМО, имконпазир мебошад.

Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои дахлдори байналмилалӣ байни мактаббачагон, донишҷӯён ва омӯзгорон як қатор чорабиниҳо ва корхоро анҷом дода, барои нашр гардидани дастурҳои методӣ, китобҳои таълимӣ, маҷаллаву рӯзномаҳо, дискҳо ва овезаҳои тарғиботиву ташвиқотии зидди нашъамандӣ, тамокукашӣ, майпарастӣ, таксоманӣ, ВНМО ва БПНМ замина фароҳам овардааст.

Соли 2006 байни 11 ҳазор хонандагони 13-15- сола тадқиқоти сотсиологӣ оид ба «Фаҳмиш ва ҷаҳонбинии кӯдакон дар самти тарзи ҳаёти солим» гузаронида шуд. Ин пурсиш нишон дод, ки сатҳи фаҳмиши кӯдакони 13-15- сола ниҳоят баланд буда, онҳо нисбат ба воқеаву ҳодисаҳои руҳмедода бетараф нестанд. Тадқиқоти мазкур барои ба роҳ мондани таълими "Тарзи ҳаёти солим" тавассути дарсҳои тарбиявӣ ва

машғулиятҳои беруназсинфию беруназмактабӣ замина гузошт.

Соли 2007 мутахассисони вазорату идораҳои дахлдор барои омӯзиши таҷрибаи пешқадам, роҳҳои таҳияи дастурҳои таълимӣ, гузаронидани тренингу семинарҳои тарбиявӣ бо падару модарон дар самти тарзи ҳаёти солим ба Ҷумҳурии Украина сафар намуданд.

Ҳамчунин, омӯзиши Барномаи «Тарзи ҳаёти солим» дар лагерҳои истироҳативу фароғатӣ барои кӯдакон сурат гирифта, аз ҳисоби онҳо сарварон тайёр карда шуданд. Ин хонандагон дар мактабҳои худ бо усули «Ҳамсол ба ҳамсол» оид ба оқибатҳои зараровари нашъа, тамоку, майпарастӣ ва дигар одатҳои номатлуб ба ҳамсолон мунтазам корҳои фаҳмондадиҳӣ мегузаронанд.

Соҳаи афзалиятноки 3. Мусоидат ба ҳифзи ҳукуки гурӯҳҳои чавонони махсусан озордида

Чалби чавонон аз гурӯҳҳои махсусан осебпазир ҷиҳати дастрасӣ ба хизматрасонии тандурустӣ яке аз масъалаҳои асосии ҷомеаи муосир ба шумор меравад. Аз ин рӯ, ҳанӯз дар ҷараёни таҳияи Барномаи мазкур лоиҳаи озмоишии ташкили хизматрасонии хайрхоҳона барои чавонон дар шаҳри Душанбе аз ҷониби Корхонаи воҳиди давлатии «Маркази ҷухуриявии иттилоот ва тамоюли чавонон» ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии «Насли наврас», «Хонаи чавонон» дар шаҳри Қўрғонтеппа, иттиҳодияҳои ҷамъиятии «Ғамхор» ва дар шаҳри Хучанд иттиҳодияи ҷамъиятии «Дина» ташкил карда шуда буд. Имрӯз ташкилотҳои мазкур ба сафи худ садҳо нафар чавонони оврагард ва бепарасторро ба сифати ихтиёрӣ ҷалб намудаанд ва миёни онҳо оид ба тарзи ҳаёти солим, аз ҷумла пешгирии ВНМО/БПНМ корҳои таблиғотӣ мебаранд.

Дар назди Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз моҳи март соли 2005 дар доираи Барномаи рушди саломатии чавонон нисбат ба чавонон аз гурӯҳҳои осебпазир хадамоти «Телефони боварии чавонон» таъсис дода шудааст. Кори хадамоти мазкур дар ҳамбастагӣ

бо мутахассисони соҳаи равоншиносӣ, тиб ва ҳуқуқ, ҳамчунин соҳаи кор бо ҷавонон ба роҳ монда шудааст. Ҷавонон ба ин Хадамот одатан бо мушкилоти ҳаёти мурочиат кардаанд, ки муҳимтарини онҳо аз масъалаҳои хуб набудани муносибат бо волидон, муноқишаҳо бо шахси дӯстдошта ва масъалаи сироятҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолшаванда иборат мебошад. Чунин ҳадамоти «Телефони боварӣ барои ҷавонон» дар заминаи ташкилоти ҷамъиятии «Зӯхро» низ таъсис ёфтааст, ки мунтазам мутахассисони он ҳам ба таври ғойбона ва ҳам шифоҳӣ бо ҷавонони ниёзманд кор мебаранд.

17-20 июни соли 2009 семинари байналмилалӣ дар мавзӯи «Дастрасии ҷавонони аз гурӯҳҳои осебпазир ба хизматрасонии хайрхоҳона дар бахши саломатӣ» баргузор гардид. Дар семинар намояндагони вазорату идораҳо ва ташкилотҳои байналмилалию ҷамъиятии дахлдори кишварҳои Россия, Украина, Қазоқистон, Қирғизистон, Тоҷикистон ва Ўзбекистон ширкат варзиданд. Дар чараёни чорабинӣ иштирокчиён аз дастовардҳои Тоҷикистон дар самти саломатии ҷавонон дар маҳалҳо шинос шуданд.

Соҳаи афзалиятноки 4. Иштироки ҷавонон дар барномаҳои, ки ба рушди саломатии ҷавонон, солимии репродуктивӣ, пешгирии сироятҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолшаванда, ВНМО/БПНМ ва нашаъмандӣ нигаронида шудаанд

Ҷиҳати иштирок дар таҳия ва татбиқи барномаҳои ба рушди саломатии ҷавонон мусоидаткунанда намояндагони Кумита ва дигар вазорату идораҳои дахлдор ба Кумитаи миллии мубориза бар зидди БПНМ, сил ва табларзаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар гурӯҳҳои корӣ шомил гардидаанд, ки вобаста ба мушкилоти саломатии ҷавонон мунтазам кор мебаранд.

Ҷиҳати ташаббускориҳои ҷавонон дар Тоҷикистон, аз ҷумла дар доираи Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 аз соли 2002 то имрӯз Стратегияи миллии "Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба

чавонон" (СТХЧ) ташаккул дода шудааст, ки барои чавонон хизматрасонии дастрас, ихтиёрӣ, маҳрамона ва боваринокро таъмин менамояд.

Яке аз соҳаҳои афзалиятноки СТХЧ аз ҷалби ташкилотҳои байналмилалӣ ва ғаболнокии иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ вобаста ба амалигардонии ташаббусҳо оид ба саломатии чавонон иборат мебошад.

Бо ҳамин мақсад, дар ҳамкорӣ бо ташкилоти байналмилалӣ (Каре Интернэшнл, Тоҷикистон) ва Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи Лоихаи солимии шахвонӣ ва репродуктивии наврасону чавонон дар шаҳрҳои Душанбе, Ваҳдат ва ноҳияи Ёвон 30 марказҳои иттилоотӣ маърифатии хайрхоҳона ва 8 марказҳои тиббӣ машваратии хайрхоҳона барои чавонон таъсис дода шудааст, ки ҳайати марказҳои мазкурро асосан ихтиёриёни чавон аз ҳисоби хонандагон, донишҷӯён ва бекорон ташкил медиҳанд. Онҳо пайваста миёни ҳамсолони худ дар самти тарзи ҳаёти солим, пешгирии омилҳои номатлуб ва тарбияи маънавию ахлоқии чавонон ҷорабиниҳои гуногуни маърифатӣ иттилоотӣ созмон медиҳанд. Барои татбиқи Лоихаи мазкур 2,2 млн. доллари ШМА ҷалб гардидааст.

Доир ба масъалаҳои таҳия ва пахши барномаҳои махсусгардонидашуда оид ба масъалаҳои солимии репродуктивии наврасону чавонон аз ҷониби мутахассисони сохторҳои дахлдор дар якҷоягӣ бо Кумитаи телевизион ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон силсилаи барномаҳои телевизионӣ ва радиой, инчунин, радио-викторинаҳо, гуфтугӯҳои мустақим, шоу-барномаҳо гузаронида шуд, ки дар онҳо бевосита ҳуди чавонон иштирок намуданд ва пахши ин гуна барномаҳо идома дорад.

70,4 фоизи чавонони деҳот, маҳз ҳамин гурӯҳи чавонон бинобар каммаълумотӣ ба бемориҳои гуногуни сироятӣ дучор мегарданд. Аз ин лиҳоз, вобаста ба пешгирии ВНМО/БПНМ ва дигар омилҳои номатлуб миёни чавонони деҳот дар ҳамкорӣ

бо Барномаи рушди СММ тариқи Хазинаяи Глобалӣ оид ба мубориза бо БПНМ, сил ва табларза Лоихаи пешгирии ВНМО/БПНМ байни чавонон деҳот аз моҳи сентябри соли 2007 инҷониб дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардида истодааст. Мақсади асосии Лоиха аз мусоидат ба паст кардани хавфи сироятёбӣ бо ВНМО/БПНМ ва бемориҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолёбанда байни чавонони деҳот тавассути ташаккули усулҳои муосири фаъолият, васеъ намудани ҳамкориҳо дар гузаронидани чорабиниҳои иттилоотию маърифатӣ иборат буда, ба баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ, дониш ва тағйир додани рафтори чавонон нигаронида шудааст.

Дар доираи Лоиха дар 51 шаҳру ноҳияҳои интихобгардидаи ҷумҳурӣ маҳфилҳои ихтиёронии чавон иборат аз 1500 ихтиёрӣ ва 150 омӯзгорон омода гардидаанд, ки мунтазам корҳои фаҳмондадиҳиро байни чавонони деҳот оид ба пешгирии ВНМО/БПНМ ва ташаккули тарзи ҳаёти солим аз рӯи принсипи «Ҷамсол ба ҷамсол» анҷом медиҳанд.

Ихтиёриён ва омӯзгорони Лоиха мунтазам аз ҷониби мутахассисони Хазинаяи рушди СММ ба омӯзиш фаро гирифта шудаанд. Инчунин дар доираи ҳамкориҳо бо Хазинаяи рушди СММ мунтазам сафарҳои хоричӣ ва дохилии таҷрибаомӯзии ихтиёриёни Лоиха аз рӯи принсипи «Ҷамсол ба ҷамсол», барномаҳои радиоиву телевизионӣ ва театрӣ ташкил карда мешаванд.

Вобаста ба татбиқи Лоихаи пешгирии ВНМО/БПНМ байни чавонони деҳот тӯли солҳои 2007-2010 беш аз 3 млн. сомонӣ ҷалб гардид. Маҳз ҳамин Лоиха татбиқи принципҳои асосии Стратегияи «Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба чавонон»-ро таъмин месозад.

Соҳаи афзалиятноки 5. Рушди стратегияҳои коммуникатсионӣ

Дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ бахшида ба рӯзҳои таърихӣ, Рӯзи ҳифзи кӯдакон –1 июн, Рӯзи умумичаҳонии мубориза аллайҳи

нашъамандӣ – 26 июн, Рӯзи умумичаҳонии мубориза бар зидди БПНМ – 1 декабр ва ғайра мунтазам чорабиниҳои гуногуни маърифатию таблиғотӣ аз ҷониби мақомоти қор бо ҷавонон бо иштироқи васеи ҷавонон ташкил ва гузаронида мешаванд. Дар натиҷаи ин чорабиниҳо ҳазорон нафар ҷавонон оид ба пешгирии ВНМО ва бемориҳои нашъамандӣ ва сироятии ҷинсӣ бо иттилооти зарурӣ таъмин мегарданд.

Инчунин, сохторҳои маҳаллии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамасола Маҳфили «Зарифон»-ро байни донишҷӯён ва Маҳфили ҳозирҷавобро байни ҷавонони деҳот мунтазам доир менамоянд, ки дар ташкили ин чорабиниҳо ҳазорон нафар ҷавонон бо шавқу рағбати зиёд иштирок мекунанд. Аз ҷумла, дар доираи чорабиниҳои Лоихаи «Пешгирии ВНМО/БПНМ байни ҷавонони деҳот» бахшида ба 1150-солагии Рӯдакӣ ва Соли забони тоҷикӣ (2008), Соли бузургдошти Имоми Аъзам (2009) ва соли фарҳанги техникӣ ва маориф (2010) Маҳфили ҳозирҷавобон таҳти унвони «Саломатӣ ҳомии мо - ҷавонон» дар сатҳи баланди ташкилӣ доир гардид.

Ихтиёриёни Лоиха дар Амалиёти моҳона зери унвони «Мо ҷавонон-ҷонибдори тарзи ҳаёти солим» ва Марафони ҷумҳуриявӣ зери унвони «Танҳо дар якҷоягӣ бар СПИД ба пирӯзӣ муваффақ мешавем» фаъолона ширкат варзиданд. Бо ташаббуси онҳо ба таври васеъ дар сатҳи шаҳру ноҳияҳо озмунҳои расмкашӣ, иншо ва мусобикаҳои варзишии волейбол ва шоҳмот ҳамасола ташкил карда мешаванд.

Чунин тадбирҳо аз ҷониби вазорату идораҳои дахлдор ва ташкилотҳои байналмилалию ҷамъиятӣ бо фарогирии ҳазорон ҷавонон мунтазам доир мегарданд.

Бо мақсади тарбияи маънавии нафарон дар 21 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ намоиши театрикунидаи Театри ҷавонони ба номи М.Воҳидов дар мавзӯҳои «Ҷанги нафс» ва «Тарзи ҳаёти солим» маърази тамошои нафарону ҷавонон гардид. Боиси зикр аст, ки гурӯҳи театрий аз 12 нафар нафарони касбӣ

иборат буда, писанди тамошобинон мебошанд. Чунин намуди чорабиниҳо мувофиқи мақсад буда, ҷавононро бештар ба ибратомӯзӣ ва тағйир додани рафтору кирдор дар самти ташаккули тарзи ҳаёти солим ҳидоят менамояд.

Соҳаи афзалиятноки 6. Мониторинг ва баҳодихӣ

Тибқи Нақшаи чорабиниҳои Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 вобаста ба чорабиниҳои мониторингӣ чунин тадбирҳо амалӣ гардиданд:

Маҳзани иттилоотии Лоиҳаи пешгирии ВНМО/БПНМ байни ҷавонони деҳот. Маҳзани мазкур яке аз дастовардҳои муҳими Барнома махсуб ёфта, чиҳати танзим, ҳамоҳангсозӣ ва рушди имкониятҳои Лоиҳаи пешгирии ВНМО/БПНМ байни ҷавонони деҳот ва Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010, бо фарогирии 51 шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ равона гардидааст.

Соли 2006 байни 11 ҳазор хонандагони 13-15 сола тадқиқоти сотсиологии «Фаҳмиш ва ҷаҳонбинии кӯдакон дар самти тарзи ҳаёти солим» гузаронида шуд. Ин пурсиш нишон дод, ки сатҳи фаҳмиши кӯдакони 13-15- сола ниҳоят баланд буда, онҳо нисбат ба воқеаву ҳодисаҳои руҳмедода бетараф нестанд. Таҳқиқоти мазкур барои ба роҳ мондани таълими "Тарзи ҳаёти солим" тавассути дарсҳои тарбиявӣ ва машғулиятҳои беруназсинфиву беруназмактабӣ замина гузошт.

Маблағгузории Барнома

Дар натиҷаи давраи нахустини Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010, ки маблағгузорӣ аз ҳисоби бучети давлатӣ пешбинӣ нашуда буд, бо ҷалби маблағгузории ғайрибучетӣ дар ҳаҷми беш аз 5 миллион доллари ШМА ё 22,5 миллион сомонӣ комёбиҳои зиёд ба даст омад.

Дар баробари ин, камбудии асосие, ки омили ногувор дорад, ин маблағгузорӣ нагардидани Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҳисоби бучети

давлатӣ мебошад.

Афзалиятнокии ҳама гуна Барномаи давлатӣ дар сатҳи миллӣ дар ҷаҳони муосир бо маблағгузориҳои давлатӣ муайян карда мешавад, яъне таҳти маблағгузориҳои давлатӣ қарор нагирифтани Барнома аз афзалиятнок набудани он гувоҳӣ медиҳад.

Агар чунин вазро нисбат ба сиёсати инвеститсионии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баррасӣ намоем, пас тибқи меъёрҳои байналмилалӣ он барномаҳое дар сатҳи байналмилалӣ пазируфта мешаванд, ки агар онҳо аз қабилҳои афзалиятҳои давлатӣ, бо назардошти саҳмгузориҳои молиявии (давлатӣ), маҳсуб ёфта, хусусияти миллӣ дошта бошанд.

Воқеан, ҳангоми муайян кардани саҳми маблағгузориҳои давлатӣ имкони ҷалби маблағгузориҳои ғайрибучетӣ, инчунин имконпазирии ҷалби саҳмгузориҳои хазинаҳои байналмилалӣ вобаста ба татбиқи чорабиниҳои Барнома ба маротиб (5-10 маротиба) афзоиш меёбад.

Бо дарназардошти ин давраи навбатии Барнома барои солҳои 2011-2013 бо фарогирии бучети давлатӣ қабул гардид. Вале мутаассифона маблағгузориҳои Барнома дар соли 2011 дар сатҳи зарурӣ амалӣ нагардид, аз ҷумла маблағе (695,00 ҳазор сомонӣ), ки аз ҳисоби бучети ҷумҳуриявӣ муқаррар гардида буд, ҷудо нагардид. Новобаста аз ин, дар доираи татбиқи Барнома бевосита ва ба воситаи Кумита аз ҳисоби сарчашмаҳои ғайрибучетӣ, ки 3850000 сомонӣ пешбинӣ гардида буд, аз ҷумла аз ҳисоби ташкилотҳои байналмилалӣ муқими Тоҷикистон маблағ дар ҳаҷми 2665800 сомонӣ (69,2%) ҷалб ва амалӣ гардид. Инчунин, чорабиниҳои Барнома аз ҳисоби Барномаи "Ҷавонони Тоҷикистон" барои солҳои 2010-2012 дар ҳаҷми 140,0 ҳазор сомонӣ маблағгузорӣ гардид. Дар сатҳи вилояти Хатлон 355700 сомонӣ амалӣ гардидааст. Ҳамагӣ, дар соли 2011 вобаста ба татбиқи Барнома 2805800 сомонӣ ҷалб гардид, ки он таносубан ба ҳар як фарди ҷавон 1,12 сомонӣ рост меояд. Яъне, нисбат ба дигар Барномаҳо вобаста ба стаҳи маблағгузорӣ бо бартарияти хело беш дар пеш аст.

ДУРНАМО/ТАВСИЯҲО

Таҳлили боло моро водор месозад, ки барои беҳдошти вазъи саломатӣ ташаккули тарзи ҳаёти солим барои ҷавонон таваҷҷӯҳи хоса дошта бошем ва баҳри худташаккулёбӣ ва ҳудамалигардии онҳо тамоми тадбирҳоро андешем.

Аз ин лиҳоз, пешниҳод менамоем, ки тадбирҳои зерин баҳри пойдории давлати тозабунёд, устувории истиқлолияти давлатӣ ва созгории ояндаи дурахшон нисбат ба насли ҷавон андешида шавад:

1. Маблағгузори Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар сатҳи ҷумҳурӣ, вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо ба маротиб зиёд карда шуда, дар бучети ҷумҳурӣ ва маҳаллӣ тибқи тартиби муқарраргардида дар сатри алоҳида шинонда шавад;

2. Барномаҳои маҳаллии рушди саломатӣ бо дарназардошти шарту шароитҳои маҳал ва бо иштироки васеи намоёндагони сохторҳои давлатӣ ва ҷамъиятии дахлдор таҳия ва тасдиқ карда шаванд;

3. Барои татбиқи самараноки Барнома дар сатҳи маҳалҳо барои кормандони масъули мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва сохторҳои кор бо ҷавонон машғулиятҳои омӯзишӣ ташкил карда шаванд;

Дар татбиқи Барнома иштироки фаъоли ташкилотҳои байналмилалӣ таъмин карда шавад.

Лаҳзаҳо аз чараёни баргузори чорабиниҳо дар самти татбиқи Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон

V. ТАТБИҚИ СОҶАҲОИ АҶЗАЛИЯТНОКИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИИ ҶАВОНОН

5.1. Дастгирии иҷтимоии ҷавонон

Дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар ҳоли гузариш аст, беҳдошти вазъи иҷтимоию иқтисодии ҷомеа нақши аввалиндарачаро касб намулдааст.

Нақши аввалиндарача доштани соҳаи иҷтимоиёти кишвар пеш аз ҳама тақозои ҷомеаи муосир буда, сипас ба тақдири халқи тоҷик, мавқеъи ҷуғрофӣ ва имконоти заифи иқтисодии кишвар асос меёбад.

Тақдири халқи тоҷик, яъне акнун соҳиби давлати соҳибхитӣ худ гардидем ва акнун имкон дорем вазъи иҷтимоию иқтисодии ҷомеаро беҳбуд бахшем. Дигар он ки, чун тули зиёда аз 70 сол дар тобеияти давлате будем, ки дар чорҷӯбаи маҳдуд фаъолият мекардем, гояҳо ва ақидаҳои бегонагонро амалӣ месохтем, аз дарки амиқи воқеият, илм, хуввияти миллӣ, фарҳанг ва андухтани дониши муассир дур мондем.

Мавқеъи ҷуғрофӣ, яъне Тоҷикистон кишвари кӯҳистон аст (дар ҳоли ҳозир бештар на кӯҳу саҳро, балки ҷангалу об, тавлидгари нафту газ сарвати бебаҳо мебошанд) ва он дар минтақае низ ҷойгир аст, ки имконияти маҳдуди коммуникатсия ва кафолати беҳатарӣ дорад. Маҳз коммуникатсия (рафтуомади бемонеа, роҳи нақлӣ ба чор тараф) ва кафолати беҳатарӣ (барои фаъолият ва ҷалби маблағгузoron ба иқтисодиёт) дар шароити имрӯза нишони муҳими пешрафти давлат муайян гардидааст.

Имконоти заифи иқтисодӣ, яъне Тоҷикистон айни ҳол истеъмолкунандааст на истеҳсолкунанда ва воқеист, ки аз давлатҳои истеҳсолкунанда вобастагӣ дорем. Дар баробари ин 1-2 корхонаҳои истеҳсолӣ кор мекунанду халос, боқимонда, гарчанде кам ҳам бошад, бинобар сабаби ҷанги шаҳрвандӣ ва кӯҳна шудани дастгоҳҳои техникаӣ аз кор мондаанд. Дигар ин

ки кишвари мо мутаассифона захираҳои табиӣ, аз қабилӣ нафту газ надорад, ки нишондиҳандаҳои муҳими иқтисодӣ маҳсуб мегарданд. Ҳатто кишвари моро аз истифодаи қувваи барқи худ низ маҳдуд карда буданд ва имрӯз бо шарофати ташаббускори Президентӣ кишвар, Ҷаноби Олӣ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оҳиста-оҳиста истиқлолияти энергетикӣ ба даст оварда истодаем.

Аз ин лиҳоз, Тоҷикистон ҳамчун кишвари иҷтимоӣ муқаррар гардидааст ва дар навбати худ мо бояд тамоми чораҳои андешем то афзалиятҳои сиёсати иҷтимоиро, аз ҷумла нисбат ба ҷавонон амалӣ созем.

Дар воқеъ чун соҳибистиклолии Тоҷикистонро бист сол мешавад, баъзе арқомро аз ҷараёни тағйирёбӣ, аз ҷумла дар соҳаи сиёсати иҷтимоӣ овардан мумкин аст.

Дар тули 20 сол шумораи ҷавонони 14-30 сола 60,3% зиёд гардидааст ва дар ҳамбастагӣ ба ин шумораи никоҳ 78,4%, аҳолии синнусоли қобили меҳнат 75%, ҷавонони бекор 297,2% ва ҷавонони ба таҳсил фаро гирифта шуда (14-24 сола) 32% афзоиш ёфтаанд.

Арқомӣ боло моро водор месозад, ки ҳарчӣ бештар таваҷҷӯхро ба ҷавонон равона созем, аз ҷумла дар самти таъмини қор, ки нисбатан мубрам арзёбӣ гардидааст.

Сиёсати иҷтимоӣ ҷавонон, маҷмӯи тадбирҳои мебошад, ки ба таъминоти иҷтимоӣ ҷавонон, мутобиқат ба бозори меҳнат, таҳсилот, беҳдошти вазъи саломатӣ, камолоти комил ва эмин нигоҳ доштани (пешгирии) насли ҷавон аз хатари рафтору кирдорҳои номатлуб равона гардидааст.

Рафтору кирдорҳои номатлуб маҳз дар ҳамон қишри ҷавононе дида мешавад, ки қобилияти тобоварӣ, яъне, дурӣ чустан ё малакаи худмуҳофизиро нисбат ба онҳо надоранд. Сабаби ин тамоюлнокиӣ, пеш аз ҳама каммаълумотӣ ва камфаъолии насли ҷавон нисбат ба пешгирии ин омилҳо дар ҳаёти ҷамъиятӣ, инчунин шахсӣ мебошад.

Дигар мушкилоти иҷтимоӣ, ки ҳаёти насли ҷавонро

халалдор намудааст, ин камфаъолии иқтисодии худӣ онҳо мебошад. Насли ҷавони имрӯза дар рӯҳияе ба камол расидааст, ки даринтизории ҳамашағӣ ба ҷизе мебошад. Вале, ҷомеаи муосир тақозо бар он дорад, ки ҳар як шахс, хоҳ хурд, хоҳ калон, бояд доимо дар мубориза ба тазодҳои ҳаётӣ, аз худ кардани илму касб ва худташаққулиёӣ бошад.

Аз ин рӯ, фароҳам овардани шароити мусоид барои худташаққулиёӣ ва худамалигардонии ҷавонон, дастгирии наврасон ва ҷавонони ниёзманд ва танзими муносибатҳо ва харҷҳо ҷиҳати рушди иқтисодиёти ҷавонон ва бар ин васила мусоидат намудан ба беҳдошти вазъи иҷтимоии ҷавонон мувофиқи мақсад аст.

5.1.1. Марказҳои ҷавонон

Дар шароити ҷомеаи муосир яке аз усулҳои тарбияи комили ҷавонон ва эмин нигоҳ доштани онҳо аз ҳар гуна омилҳои номатлуб ин ба шуғл ва кор фарогирии онҳо мебошад.

Тибқи омили расмӣ ҳамагӣ 27,4% (738900) ҷавонон ба таҳсил фаро гирифта шудаанд, ки барои ин ҳудудан 4000 муассисаҳои таҳсилоти ташаққулиётаанд. Ҳамчунин, ҳудуди 7000 ҷавонон дар хориҷи кишвар ба таҳсил фаро гирифта шудаанд.

4516 ҷавонон ба ҳайси хизматчиҳои давлатӣ ва қисми муайян дар сафи қувваҳои мусаллаҳ фаъолият доранд.

Дар бораи машғулияти дигар гурӯҳҳои ҷавонон маълумот дастрас нагардид ва дар ниҳоят аз теъдоди умумии ҷавонон ҳудудан 65% онҳо бешуғл баҳогузори мегарданд.

Дар ҳоле, ки теъдоди масҷидҳо дар кишвар беш аз 5000 ададро ташкил медиҳанд, ки аз рӯи мантиқ барои фарогирии калонсолон (ҳамагӣ 20-25%-ро ташкил медиҳанд) нигаронида шудааст.

Марказҳои фарҳангӣ бошад, ҳамагӣ, аз қабилҳои Клубҳо 953 адад, ки нисбат ба соли 1991 66% кам гардидааст ва театрҳо 16

ададро ташкил медиҳанд.

Дар пайвастагӣ ба ин ва бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоид барои ба шугли доимӣ фаро гирифтани насли ҷавон, тарбия ва омода намудани онҳо барои рушду такомулӯбӣ дар муқобилият ва муқовиматнокӣ ба тазодҳои ҷомеаи муосир дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис ва рушди марказҳои ҷавонон дар шаҳру ноҳияҳо ба роҳ монда шудааст.

Дар кишвар имрӯз ба ҳисоби умумӣ 66 марказҳои ҷавонон таъсис ёфтаанд. Аз ин теъдод ҳамагӣ бинои 4 марказ дар тавозуни бевоситаи мақомоти давлатии ваколатдори соҳа мебошад. 83,3% бинои марказҳо моликияти коммуналӣ\мақомоти маҳаллӣ мебошад. 10,6% бинои марказҳо бошад дар тавозуни КВД "Тоҷиккино" қарор доранд. Бо сабабҳои дастгирии сусти мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва таъмирталабу ниёзи таҷҳизоти корӣ доштан, 43,9% марказҳо камфаъоланд ва ё фаъолият надоранд.

Шакли фаъолияти марказҳо

Марказҳои ҷавонон дар ҷумҳурӣ дар ду шакл шахси ҳуқуқӣ ва ғайри ҳуқуқӣ фаъолият доранд. 10 марказҳои ҷавонон шахси ҳуқуқӣ буда, дар шакли корхонаҳои воҳид ва муассисаҳои давлатӣ, ки пурра мустақил мебошанд, фаъолият карда истодаанд. Боқимонда 56 марказҳо дар тобеияти сохторҳои маҳаллии Кумита ба шакли гурӯҳи ташаббусӣ ва ё ташкилоти ғайриҳуқуқӣ фаъолият доранд.

Дар баробари ин фаъолияти марказҳои ҷавонон ба якҷанд навъ ҷудо мешавад. Аз ҷумла, аз шумораи умумӣ 5 марказҳои имконоти ҷавонон, 27 марказҳои маърифатӣ-иттилоотии хайрхоҳона ба ҷавонон ва 24 марказҳои ҷавонон мебошанд.

Дар воқеъ дил мехоҳад, ки ҳамаи марказҳои фаъолиятдошта ба шахси ҳуқуқӣ табдил дода шаванд ва мустақилона фаъолият намоянд, то хизматрасонии онҳо барои ҷавонон бемамоният бошад. Вале мутаассифона дар ин роҳ якҷанд мушкилот мавҷуд аст, ки ҳалли онҳо дастачамбӣ,

бахусус таъсири Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро тақозо менамояд.

Мушкилоти муҳим он аст, ки биноҳои марказҳои ҷавонон дар тавозун ва ё истифодаи бевоситаи марказҳо намебошад, ҳамчунин, қисми муайяни биноҳо дар тавозуни дигар соҳа, яъне мақомоти Тоҷиккино мебошад ва имрӯз гузаронидани онҳо барои истифодаи марказҳои ҷавонон ғайриимкон гардидааст.

Дигар мушкилот он аст, ки андозҳои қорӣ барои мустақил ва ё худмаблағгузор шудани марказҳои ҷавонон имконпазир нестанд ва мавриди таъсис эҳтимоли ба қарзҳои зиёд бор гардидани марказҳо аз андоз наздик аст.

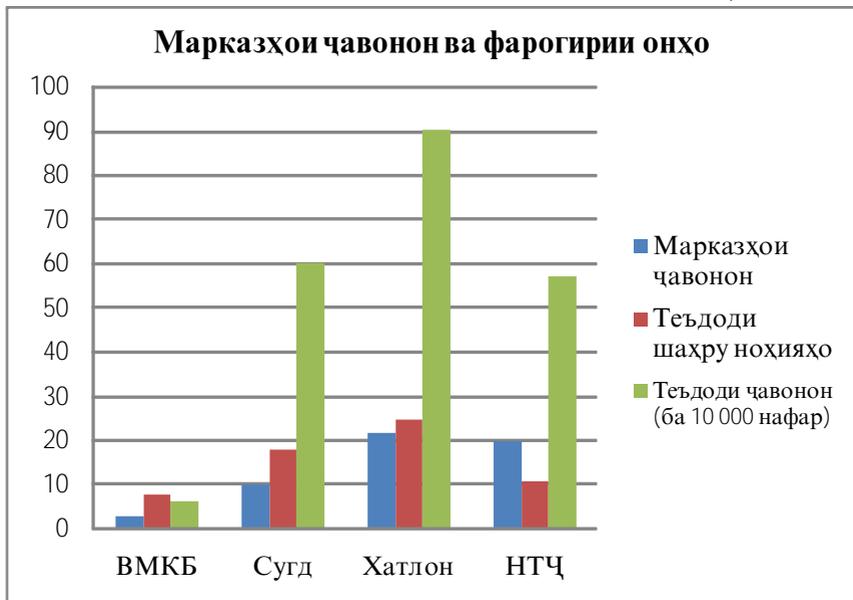
Дар сатҳи маҳалҳо вобаста ба фароҳам овардани шароити мусоид барои рушду тақомули ҷавонон, бахусус таъсиси марказҳои ҷавонон тавачҷӯх начандон зиёд аст. Шаҳодати ин гуфтаҳо он аст, ки теъдоди марказҳо ба 10000 ҷавон низ нугувор арзёбӣ гардидааст (Ҷадвали 9.), ҳол он ки ҳар як Маркази ҷавонон дар як сол иқтидори бо хизматрасонии сифатнок фарогирии ҳамагӣ 2000 ҷавонро дораду ҳалос.

Ҳамин тариқ, дар ВМКБ 3 марказҳои ҷавонон, Суғд 10 марказ, Хатлон 22 марказ ва НТҶ 20 марказ барои ҷавонон ба хизматрасонӣ машғуланд. Мутаассифона дар шаҳри Душанбе ягон маркази маҳаллӣ таъсис наёфтааст.

Дар шаҳри Душанбе дар натиҷаи Фестивали дӯстии ҷавонон - 2007 ва мулоқоти роҳбарияти шаҳри Душанбе бо иштирокдорони Фестивал қарор дода шуда буд, ки дар шаҳри Душанбе Маркази ҷавонон сохта мешавад ва чунин ҳам шуд. Дар шаҳри Душанбе дар мавзеи ҷойгиршавии собиқ кинотеатри "Бадахшон" Маркази ҷавонон сохта шуд ва он 24 июли соли 2008 бо иштироки бевоситаи сарвари кишвар мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон кушода шуда, Маркази ҷавонони пойтахт номгӯзорӣ гардид. Аз ҷумла, Президенти кишвар иброз намуданд, ки "Имрӯз мавриди баҳрабардорӣ қарор гирифтани бинои замонавии Маркази ҷавонони пойтахт давоми мантиқии ҳамин анъанаяи неку созанда мебошад ва итминон дорам, ки он

дар ҳаёти ҷавонони пойтахти мамлакатамон, инчунин тамоми ҷавонони Тоҷикистони соҳибистиклол рӯйдоди фарахбахше гардида, дар остонаи Рӯзи Ваҳдати миллий ҳамчун тӯҳфаи муносиби давлат ба онҳо арзёбӣ ва қабул мешавад".

Ҷадвали 9.

Чӣ тавре аз Чадвали 9 дида мешавад, теъдоди марказҳои чавонон ба 10000 чавон ҳам норасоӣ дорад. Дар баробари ин на дар ҳамаи шаҳру ноҳияҳо марказҳои чавонон таъсис ёфтаанд, ки боиси нигаронист. Танҳо дар ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ теъдоди марказҳо нисбат ба дигар ноҳияҳо бештар нишон дода шудааст, ки аксарияти онҳо ба шаҳри Ваҳдат бо ғаъолият доштани 10 Марказҳои маърифатӣ иттилоотӣ хайрхоҳона ба чавонон рост меояд, ки бо ташаббуси мақомоти ҷумҳуриявӣ кор бо чавонон бевосита таъсис ёфтаанд.

Аслан татбиқи лоиҳаи Марказҳои маърифатӣ иттилоотӣ хайрхоҳона ба чавонон озмоишӣ буда, он ба шаҳрҳои Душанбе, Ваҳдат ва ноҳияи Ёвон рост меояд. Қадами дигар, ин паҳн кардани таҷриба ва ё таъсиси чунин марказҳо дар дигар шаҳру навоҳии кишвар мебошад.

Дар ҳақиқат роҳбарони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатиро мебояд аз таҷрибаи ноҳияи Ёвон дарс бигиранд, чун роҳбарияти ин ноҳия имконоти фароҳамовардари тавонист самаранок истифода намояд. Бахусус дар тамоми ҷамоатҳои ноҳия, ки марказҳои маърифатӣ иттилоотӣ хайрхоҳона ба чавонон ғаъолият доранд, роҳбарони онҳоро (ду воҳид барои ҳар марказе) аз ҳисоби бучети маҳаллӣ маблағгузорӣ намуд. Ин иқдоми хело бузург аст нисбат ба дигар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ.

Иқтидорнокӣ ва хизматрасонии марказҳо

Мутаассифона дар самти ташкил ва таҷҳизонидани марказҳои чавонон дар ҷумҳурӣ санади махсусе ба тасвиб нарасидааст, вале масъалаҳои ҳамбаста ба санадҳои гуногун ба шакли хос оварда шудаанд.

Бахусус дар Нақшаи чорабиниҳо ҷиҳати иҷрои супоришу дастурҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мулоқот бо чавонони кишвар аз 21 майи соли 2005, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2005 №184 тасдиқ шудааст, банди 7, таҳияи санад оид ба таъсис ва таҷҳизонидани марказҳои чавонон дар шаҳру ноҳияҳо ворид гардида буд.

Бо дарназардошти охири соли 2006 мавриди табдилёбии Кумитаи кор бо чавонон ба Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳӣ дар Низомномаи Кумита, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2006 №609 «Дар бораи Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» тасдиқ гардид, банди махсус бо номи «Корхонаҳои воҳиди давлатии «Марказҳои чавонон дар шаҳру ноҳияҳо» муқаррар гардид, ки тибқи он имкони бемамонияти таъсиси марказҳои чавонон дар шаҳру ноҳияҳо пайдо гардид.

Ҳамчунин, бо Фармоиши Раиси Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 январи соли 2012 №2 Оинномаи намунавии Корхонаҳои воҳиди давлатии «Марказҳои чавонон дар шаҳру ноҳияҳо» ба тасвиб расид, ки минбаъд мавриди таъсиси марказҳо маҳз хамин Оиннома мавриди дастур қарор дода мешавад.

Ҳамин тариқ, имрӯз заминаҳои асосии меъёрию ҳуқуқии ташаққули Марказҳои чавононро дар кишвар асноди зерин ташкил медиҳад:

- Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон»;

- Консепсияи миллии сиёсати чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли 2006 тасдиқ гардидааст №228;

- Стратегияи сиёсати давлатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 4 октябри соли 2011 №480 тасдиқ гардидааст;

- барномаҳои давлатии «Чавонони Тоҷикистон», «Тарбияи ватандӯстии чавонон» ва «Рушди саломатии чавонон», ки мунтазам дар сатҳи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул ва амалӣ мегарданд;

- қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2006, №609 «Дар бораи Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон»;

- қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 июни соли

2005 №184 «Оид ба тасдиқи Нақшаи чорабиниҳо чиҳати иҷрои супоришу дастурҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мулоқот бо ҷавонони кишвар аз 21 майи соли 2005 баён гардидаанд».

Марказҳои ҷавонони фаъолиятдошта вобаст ба навъи амалиёт ба ҷавонон маҷмӯи хизматрасониҳоро таъмин менамоянд. Ва ё бо забони содда Марказҳои ҷавонон барои насли ҷавон мавзеи такмили дониш, маълумотнокӣ, маърифатнокӣ, тарбияи муассир, ватандӯстӣ, воло гардидани ҳувияти миллий, фарҳанг, эмин будан аз бешуглӣ ва бекоргардию оворагардӣ, худшиносӣ, худташаккулдиҳӣ ва дар умум пешвогар ва ё роҳкӯшо барои ишғол намудани мавқеи худ дар ҷомеа мебошад.

Дар пайвастагӣ ба ин аксарияти марказҳои ҷавонон чунин навъи хизматрасониро барои наврасон ва ҷавонон, аз ҷумла ҷавонони ниёзманд (аз оилаҳои камбизоат, маъҷуб, бепарастор, оворагард ва ғайра) доранд:

- Баргузориҳои чорабиниҳои маърифатӣ, фарҳангӣ ва фароғатӣ (барномаҳои театри ва кинофилмҳо);

- Ташкили ҷамомадҳо, тренинҳо ва семинарҳо;

- Мусоидат ба рушди фаъолияти эҷодӣ ва ихтирооти ҷавонон;

- Ташкили маҳфилҳои худфаъолияти фарҳангӣ ва фароғатии ҷавонон;

- Мусоидат ба такмили дониш ва рушди малакаҳои забондонӣ, аз ҷумла омӯзонидани забонҳои хориҷӣ;

- Мусоидат ба такмили дониш ва рушди малака оид ба кор бо технологияҳои иттилоотӣ/компютерӣ;

- Омӯзиши малакаҳои дузандагӣ, пазандагӣ ва ғайра;

- Ташкили фаъолияти ихтиёрӣ дар самти пешгирии омилҳои номатлуб дар байни ҷавонон аз рӯи принсипи «ҳамсол ба ҳамсол»;

- Машварат ба ҷавонон оид ба мушкилоти ҳаётӣ, аз ҷумла ташкили хадмоти Телефони Боварӣ;

- Ташкили маҳфилҳои варзишӣ-оммавӣ ва баргузорию чорабиниҳои алоқаманд дар самти ташаққули тарзи ҳаёти солим;

- Мусоидат ба рушди соҳибкорӣ ва ба шуғл таъмингардии ҷавонон;

- Ташкили фаъолияти хоҷагидорӣ ва соҳибкорӣ аз рӯи принсипи Усто-шогирд.

Ҳамин тариқ, дилхоҳ маркази ҷавонон дар баробари хизматрасонии иҷтимоӣ, ҳамчунин барои рушди иқтисодиёти корхона фаъолияти хизматрасонии маблағгузорию имтиёзнокро ба роҳ мемонад, ки он ҳам ба кишри ҷавонон равона гардидааст.

Дурнамо/тавсияҳо

Тибқи таҳлили боло ва бо дарназардошти тақозои ҷомеаи муосир ва вазъияти демографии Тоҷикистон зарур аст, ки дар мӯҳлати наздиктарин чунин тадбирҳо андешида шаванд:

- мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷавонон дар масъалаи фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди тақомулӣ ба тавассути таъсиси ҳаракатҳо ва марказҳои ҷавонон ташаққули карда шавад;

- теъдоди марказҳои ҷавонон афзоиш дода шавад, дар ҳар як ҷамоат ҳадди ақал як маркази ҷавонон бо хизматрасонии маҷмӯӣ ташаққули карда шавад, чун танҳо марказҳо метавонанд барои ҷавонон мавзеи худташаққули-кулдихӣ ва худамалигардонӣ дар шароити ҷомеаи муосир гардад;

- вобаста ба ташаққули ва ҳамоҳангсозии марказҳои ҷавонон дар байни масъулони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ машғулияти омӯзишӣ ташаққули карда шавад;

- доираи соҳибкорони ватанӣ ба таъсис ва рушди фаъолияти марказҳои ҷавонон дар маҳалҳо ҷалб карда шаванд;

- вобаста ба ташаққули ва рушди марказҳои ҷавонон дар шаҳру ноҳияҳо Барномаи давлатӣ бо дарназардошти маблағгузорию бучети давлатӣ таҳия карда шавад.

Лаҳзаҳо аз ғабӯлияти Марказҳои ҷавонон

5.1.2. Кӯмак ба наврасон ва ҷавонони маъҷуб, бепарастор ва аз оилаҳои камбизоат

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон новобаста аз паст будани сатҳи иқтисодӣ дастгирии шаҳрвандони ниёзманд, аз ҷумла наврасон ва ҷавонони аз оилаҳои камбизоат, маъҷуб ва бепарастор ба ҳукми анъана даромадааст.

Ин иқдоми муассир дар ҷараёни танзими расму оинҳои миллӣ, аз ҷумла татбиқи Қонуни яқуми миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо», ки бо ибтикори Президенти ҷумҳурӣ, Ҷаноби Олӣ, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон қабул гардидааст, ба вуқӯъ пазируфт.

Миллӣ будани Қонуни мазкур бар он асос меёбад, ки он аз ҷониби мардум таҳия гардида, давоми ду моҳ дар муҳокимаи умум тариқи ВАО, аз ҷумла микрофони озод қарор гирифт.

Сараввал новобаста аз муҳокимаи кушоди думоҳа, татбиқи он байни мардум норозигӣ ба вуҷуд овард, вале бо мурури вақт дар ҳолати сарфаи маблағ дар баргузори тӯю маросимҳо он боиси рушдҳои иқтисодӣ оилаҳо дар алоҳидагӣ гардид.

Ҳамин тариқ, ин санад дар шароити рушдҳои кишвар санади тақдирсоз низ ба шумор меравад.

Дар баробари ин, дастгирии иҷтимоии кишрҳои ниёзманди насли ҷавони кишвар дар доираи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон», Барномаи миллии «Ҷавонони Тоҷикистон» ва Барномаи рушди саломатии ҷавонон амалӣ мегардад.

Чун анъана, бахшида ба маросимҳо ва санаҳои таърихӣ, аз ҷумла Соли нав, Рӯзи Модар, Рӯзи Қувваҳои мусаллаҳ, Наврӯзи байналмилалӣ, Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон, Рӯзи Ваҳдати миллӣ, Идҳои Рамазон ва Қурбон, Рӯзи Истиқлолияти давлатӣ, Рӯзи Парчами давлатӣ ва Рӯзи Сарқонун дар кишвар садҳо чорабиниҳои хайриявӣ, аз қабиле тӯйҳои намунавии хонадоршавии ҷавонон ва хатнасур барои кӯдакон аз оилаҳои камбизоат, кӯмакҳои моддӣ (сару либос, ҷиҳози мактабӣ,

маводи хӯрока ва ғайра) ба хонаҳои кӯдакон ва мактаб-интернатҳо баргузор мегарданд, ки дар натиҷа ҳазорон ниёзмандони наврасу ҷавон дастгирӣ меёбанд.

Ҳамчунин, Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сохторҳои маҳаллии он пайваста ба наврасону ҷавонон аз оилаҳои камбизоат тӯйҳои намунавии арусӣю домодӣ ва хатнасур ташкил менамоянд.

Барои мисол: Баҳри иҷрои Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 январи соли 2008 №АП-467 ба муносибати идҳои Наврӯз, Саиди Фитр, Саиди Қурбон ва Рӯзи Конституцияи (Сарқонуни) Ҷумҳурии Тоҷикистон давоми сол баҳри рӯҳбаландии тарбиятгирандагони Мактаб-интернати ноҳияи Қубодиён барномаи фарҳангию фароғатӣ бо ороштани дастурхони идона ва тӯхфаю лавозимоти дафтардорӣ (китобҳои дарсӣ, ручка, дафтар ва ғ.) чамъ ба маблағи 10600 (даҳ ҳазору шашсад) сомонӣ кӯмаки хайриявӣ расонида шуд. Дар назар аст, ки ба мактаб-интернати мазкур дар арафаи соли нави мелодӣ низ кӯмаки хайриявӣ расонида шавад.

Дар ҳамин радиф, дар доираи чорабиниҳои идона бахшида ба ҷашни байналмилалӣ Наврӯз 31 марти соли 2011 дар Донишқадаи тарбияи ҷисмонӣ Тоҷикистон ба номи С.Раҳимов маросими хатнасури 15 нафар кӯдакон ва дар доираи чорабиниҳои "Даҳ рӯзи ҷавонӣ" зери унвони "Мо ватандорем!" 21 майи соли 2011 дар Маркази ҷумҳуриявӣ фарҳангии ҷавонон "Ориёно" маросими хатнасури 22 нафар кӯдакон аз оилаҳои камбизоат баргузор гардид ва баҳри ҳавасмандгардонӣ ба ҳар кадоми онҳо тӯхфаҳои хотиравӣ тақдим карда шуд.

Бо мақсади таъминоти иҷтимоӣ ҷавонони маъҷуб, ноқусулақл, бепарастор ва оворагард мунтазм чорабиниҳои дастгирикунанда амалӣ гардонидани шудаанд. Аз ҷумла, дар доираи маблағгузорию Барномаи "Ҷавонони Тоҷикистон" барои солҳои 2010-2012 тибқи дархостҳо шаҳрвандони ниёзманди ҷавон Махмудова М. - 500 сомонӣ, Сафаров Ф. - 1000 сомонӣ,

Акбарова Ҷ - 500 сомони, Раҳмон Валиев – 500 сомони, Холова М. – 500 сомони, Тоиров Ш. – 1000 сомони, Нуров Ҷ. – 8000 сомони, Камолова Н. 500 сомони, Ҳикматова М. - 1000 сомони, Маҳмудов Ҷ. – 500 сомони, Зоиров 2000 сомони ва Ташкилоти ҷамъиятии нобиноёни шаҳри Душанбе – 500 сомони кӯмаки молиявӣ расонида шуд.

**Лаҳзаҳо аз ҷараёни таъмини
кӯмаки иҷтимоӣ ба ниёзмандони ҷавон**

5.1.3. Танзими расму оинҳо ва маросимҳои миллӣ

Чӣ тавре дар боло иброз гардид, механизми танзими анъана ва ҷашну маросимҳои миллӣ барои Тоҷикистон, ҳамчун кишвари иҷтимоӣ ва рӯ ба тараққи ниҳода дар даврони 20 соли Истиқлолияти давлатӣ нақши муҳим гузошт.

Дар ин самт, бахусус дар доираи татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" мақомоти кор бо ҷавонон низ тадбирҳои алоқаманд амалӣ гардонид.

Аз ҷумла, дар самти маърифатнокии ҷавонон ва ҳидоят кардани онҳо ба сариштакорӣ ва танзими оила, ки барои мустақилияти иқтисодӣ саҳми муносиб дорад. Дар ин раванд мақомоти кор бо ҷавонон мунтазам вохӯрӣ ва мулоқотҳо дар донишгоҳу донишқадаҳои олии дар хусуси таҳлил аз натиҷаи расму оинҳо, шумораи хариди хонаҳо, тӯйҳо ва дигар ҷашну маросимҳои миллӣ ташкил намуданд.

Барои мисол: *30 августи соли 2011 тибқи Нақша-чорабиниҳои Кумита бахшида ба 20-умин солгарди Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҷавонон оид ба масъалаҳои танзими оила, ташакулли тарзи ҳаёти солим ва тарбияи фарзандон дар рӯҳияи худшиносиву худогоҳии миллӣ, ватандӯстиву ҳештанпарастӣ дар толори Кумита конфронси ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи "Оиладорӣ ва тарбияи фарзанд" доир гардид. Дар қори конфрос роҳбарияти кумитаҳои ҷавонон, варзиш, ва сайёҳӣ, кор бо занон ва оила ва оид ба корҳои дин, инчунин масъулони сохторҳои кор бо ҷавонон, занон ва дини шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ ширкат варзиданд. Иштирокдорон дар мавзӯҳои "Танзими оила ва фарогирии духтарон ба маълумот", "Тартиби сару либоси духтарон дар ҷойҳои ҷамъиятӣ", "Нақши Зан-модар дар таълиму тарбияи фарзандон", "Ҳуқуқу ӯҳдадориҳои волидайн дар таълиму*

тарбияи фарзанд" , " Нақши оила дар худшиносиву худогоҳии миллии насли ҷавон" , " Солимӣ-поягузори оила ва ҷомеаи солим" ва ғайраҳо маърузаҳо карданд. Ҳамчунин, дар рафти конференси атрофи меъёрҳои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон" ва Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи масъулияти падару модар дар таълиму тарбияи фарзанд" сухан карда шуд. Дар фарҷоми чорабинӣ миёни иштирокдорон мубодилаи афкор сураат гирифт.

Ҳамчунин, дар самти танзими анъана ва ҷашну маросимҳои миллӣ ба истифодаи самараноки қувваи барқ, телефонҳои мобилӣ ва автомашинаҳои сабукрав таваҷҷӯҳи хоса зоҳир карда шуд.

Аз ҷумла, тамоми хонаҳои истиқоматӣ, корхонаҳо ва ташкилотҳо ба истифодаи фурузонакҳои каммасраф гузаштанд, ки дар натиҷа ин иқдом ба беҳтаргардии вазъи иқтисодии оилаҳо ва сарфаи садҳо мегават қувваи барқ боис гардид.

Ҳамзамон, дар ин самти фаъолият дар байни ҷавонон, аз ҷумла донишҷӯён вобаста ба истифодаи телефонҳои мобилӣ ва автомашинаҳои сабукрав корҳои табиғотӣ ташкил карда шуд. Бахусус истифодаи телефонҳои мобилӣ ва автомашинаи сабукрав барои донишҷӯён ва хонандагон ҳангоми (дар вақти) таҳсил манъ карда шуд.

Дар воқеъ дар шароити ҷомеаи муосир аз як тараф истифодаи телефонҳои мобилӣ ба манфиати қор аст, вале аз тарафи дигар истифодаи он, бахусус барои муҳасилини ҷавон таъсири манфии зиёд дорад ва он бар ҷузъ фароғати бенафъ, исрофи маблағ ва гузаронидани вақт, ки бисёр ғанимат аст, дигар чизе надорад.

Тавсияҳо/дурнамо

Дар пайваستاгӣ ба таҳлили боло тавсия мегардад, ки:

- ҷавонон назари иқтисодии хешро тақвият бахшанд, аз ҷумла фоидаи худро аз зарар фарқ кунанд, чун на дар ҳама ҳолат давлат ва ё ҷомеа ва оила дастгири онҳо шуда метавонад;

- оила, бахусус оилаҳои ҷавонро мебояд ба имрӯз ва пайваста ба ояндаи фарзандони худ таваҷҷӯҳи доимӣ дошта бошанд, ки ин ҷомеа, атроф ва муҳит тезивазшаванда аст ва эҳтимоли омадани зарар аз манфиат дар ҳаёт бештар аст;

- навхонадоронро мебояд ҳануз аз оғоз ва ё майли хонадоршавӣ ба танзими оила, бахусус тӯйу маросимҳо таваҷҷӯҳ доша бошанд ва иқтисоди ҳаёти ояндаи оилавии худро пешакӣ ва иштироки якҷоя тарҳрезӣ намоянд;

- оилаҳоро, аз ҷумла калонсолонро зарур аст, ки ба ҷавонон барои интиҳоби шарик (зан ва ё шавҳари оянда) мустақилият фароҳам биёранд, чун қонуни табиат ҳамин аст, яъне мустақилият ва барпо намудани оилаи алоҳида;

- хатнасур дар анъанаи тоҷикон нишастааст ва он орзуи ҳар як падару модар аст, вале набояд фаромуш кард, ки онро (чун мо мусалмон ҳастем) худованд суннат кардааст, яъне фарз нест ва оилаҳои камбизоатро ба ташкили чунин маъракаҳои серхарҷ зарурат нест;

- саркорон, бахусус ходимони диниро зарур аст, ки дар танзими оила ва ҷашну маросимҳои миллий тибқи муқаррароти дини мубини Исломи, аз ҷумла ривоятҳои китоби муқаддаси Қуръони Карим фаъол бошанд, чун масъулияти онҳо ҳамин аст, яъне сиёхро аз сафед ҷудо кардан ва ё фарқи зарарро ва аз ғайри ба мардум нишон додан.

Лахзаҳо аз чараёни чорабиниҳо дар самти танзими расму оинҳо

5.2. Дастгирии давлатии чавонони соҳибистеъдод

Миллати тоҷик аз қадимулайём миллати эҷодкор ва истеъдодпарвар шинохта шудааст ва саҳми он дар бунёди ҷомеаи ҷаҳонӣ ногузир аст. Бахусус саҳми фарзандони миллат дар ташаккулёбии илмҳои риёзӣ, тиб, нучумшиносӣ (астрономия), адабиёт, санъат ва кимиё дар ҷаҳон ҳануз аз асрҳои IX-X гузошта шудааст. Фарзандони тоҷик дар риштаи риёзиёт Умари Хайём, дар риштаи тиб ва кимиё Абуалӣ ибн Сино, дар риштаи нучумшиносӣ Абурайҳони Берунӣ ва дар риштаи адабиёт ва санъат Абуабдуллои Рудақӣ, Абулқосим Фирдавсӣ, Ҷалолиддини Румӣ, Саъдии Шерозӣ, Ҳофизии Шерозӣ ва ғайра саҳми арзанда гузоштаанд ва имрӯз ҷаҳон барои онҳо пуштибон аст. Бахусус Сино созандаи илми тиб мебошад, ки ба шарофати он имрӯз соҳаи тиб бо истилоҳи «Медицина» бо забони русӣ ва ё «Medicine» бо забони англисӣ машҳур аст, ки маънои аслии он бо забони аслӣ, яъне тоҷикӣ «Мадади Сино» мебошад.

Дар ҳамин радиф дастгирии чавонони соҳибистеъдод яке аз афзалиятҳои сиёсати давлатии чавонон муқаррар гардидааст ва дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон» муқаррароти махсус дар моддаи алоҳида «Дастгирии эҷодкориҳои чавонон» оварда шудааст.

Асосан эҷодкориҳои чавонон дар доираи барномаҳои давлатии соҳаи кор бо чавонон, аз қабилӣ Барномаи миллии «Чавонони Тоҷикистон», Барномаи рушди саломатии чавонон ва Барномаи тарбияи ватандӯстии чавонон мунтазам дастгирӣ карда мешаванд.

Ҳамчунин, бо мақсади дастгирӣ ва ҳавасманд-гардониҳои чавонони соҳибистеъдод, бахусус олимони ва муҳақиқони чавон дар ҷумҳурии ташаббусҳои миллии, аз қабилӣ Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ барои олимони чавон, Ҷоизаи Кумита барои муҳақиқони чавон ва Стипендияи Президентӣ барои

хонандагон ташкил гардидааст, ки ҳамасола садҳо чавонон аз онҳо бархурдор мегарданд.

5.2.1. **Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ барои олимони чавон**

Дар даврони 20 соли Истиқлолияти давлатӣ яке аз дастовардҳои муҳим ин ташаккул ёфтани механизми ҳавасмандӣ ва дастгирии олимони чавон дар соҳаи илму техника мебошад, ки он бо Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ сазовор гардонидани олимони чавоне, ки корҳои беҳтаринро дар соҳаи илму техника анҷом додаанд инъикос меёбад.

Мақсади асосии Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ дар баробари дастгирии олимони чавон ин дарёфти истеъдодҳои нав ва мусоидат ба амалигардонӣ ва ё муаррифии корҳои илмӣ беҳтарини анҷом дода дар шароити ҷомеаи муосир мебошад.

Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ ба шарафи пешвои нахустдавлати тоҷикон Исмоили Сомонӣ таъсис ёфтааст ва он дар баробари дигар ҷоизаҳои давлатӣ мавқеи хосаро ишғол намудааст, чун он хусусияти миллӣ касб кардааст ва ҳамасола дар арафаи чашни Истиқлолияти давлатӣ ба миқдори 6 адад аз ҷониби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҷоизадорони чавон тақдим карда мешавад.

Ҷоизаи Исмоили Сомонӣ бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 20 марти соли 1998 №967 барои олимони чавоне, ки дар соҳаи илму техника корҳои намоён анҷом додаанд, таъсис дода шудааст. Барои ин мақсад 6 (шаш) ҷоиза ташкил гардида, ҳар кадом ба маблағи 500 каратаи андозаи маоши ҳадди ақал, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст, муқаррар гардида буд.

Ҳамчунин, ҷиҳати танзими фаъолият қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 августи соли 1998 №301 «Оид ба тасдиқ намудани Низомнома дар бораи ҷоизаи ба номи Исмоили

Сомонӣ барои олимони ҷавоне, ки дар соҳаи илм ва техника корҳои намоён анҷом додаанд» ба имзо расид.

Ҷоиза аз ҷониби Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамасола тариқи озмун ва эълон дар васоити ахбори умум ташкил карда мешавад. Барои таъмини шаффофият дар қори озмуни ҷоиза ҳамасола Комиссия дар ҳайати масъулони Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва олимони варзида, аз қабилӣ академикҳо, профессорон, намоёндагони масъули Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода мешавад.

Мутобиқи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 июни соли 2006 №1768 «Дар бораи ворид намудани тағйирот ба Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 20 март соли 1998 №967 «Дар бораи таъсис ёфтани ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ барои олимони ҷавоне, ки дар соҳаи илм ва техника корҳои намоён анҷом додаанд», ҳар қадам ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ ба маблағи баробар ба 2000 (ду ҳазор) доллари ИМА муайян гардидааст. Дар баробари ин Фармон қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2006 №371 «Дар бораи ворид намудани тағйирот ба қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 августи соли 1998 №301 «Оид ба тасдиқ намудани Низомнома дар бораи ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ барои олимони ҷавоне, ки дар соҳаи илм ва техника корҳои намоён анҷом додаанд» ба имзо расид ва мутобиқи тағйиротҳои дохилшуда ҷоизаҳо барои тадқиқотҳои илмие, ки ба инкишофи илмҳои бунёдӣ, гуманитарӣ, техникӣ, табиатшиносӣ ва тиб мусоидат менамоянд, муайян шудааст¹³.

Дар баробари дарёфти Ҷоиза ҷоизадорон ҳамчунин, имкон пайдо мекунанд, ки эҷодиёти худро дар шакли китоб ва ё дастурҳои илмӣ-методӣ ҷоп кунанд ва онро дар амал татбиқ намоянд.

То имрӯз тибқи тартиби муқарраргардида 89 олимони

¹³ Бӯриев Н.С. - Дастгирии нерӯҳои зехнӣ (дастури методӣ); ш. Душанбе, 2011. С.5-6

ҷавони зерин сазовори Ҷоиза гардиданд, ки корҳои анҷомдодаи онҳо дар амал ва ба манфиати ҷомеа қарор доранд:

Дар соли 2011:

1. Олимова Лола Исмоиловна - дотсенти кафедраи акушерӣ ва гинекологии №1, Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абуали ибни Сино дар соҳаи илмҳои тиб.

2. Низомов Исоҳон Мусоевич - номзади илмҳои химия, муовини декан оид ба корҳои таълим, дотсенти кафедраи «Химияи умумӣ ва ғайриорганикӣ» - и Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ.

3. Қасобов Лоиқ Сафарович - муаллими калони кафедраи «Неругоҳҳои барқии Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ, номзади илмҳои техникӣ дар соҳаи илмҳои техникӣ.

4. Ҷӯраев Бехзод Машрабович - номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсент ва мудири кафедраи баҳисобгирии бухгалтерӣ, таҳлил ва аудити Донишқадаи соҳибкорӣ ва хизмат ва Собиров Нурали Миралиевич - муовини декан оид ба таълим дар шӯъбаи ғойбонаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, номзади илми иқтисодӣ дар соҳаи илмҳои иқтисод барои як ҷой.

5. Сафаров Бахтовар Амралиевич - мудири кафедра ва дотсенти кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муқоисавии факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар соҳаи илмҳои ҳуқуқшиносӣ.

6. Бӯриев Носир Сайдалиевич - сардори Раёсати кор бо ҷавонони Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон.

Дар соли 2010

7. Рӯзиев Муродали Меҳмондӯстович - директори Маркази ҷумҳуриявии пешгирӣ ва муборизаи зидди СПИД - и Вазорати тандурустӣ, номзади илмҳои тиб дар соҳаи илмҳои тиб.

8. Қобилов Қобилҷон Кенчаевич - ассистенти кафедраи ҷарроҳии умумии №1, номзади илмҳои тиб ва Карим-заде Ҳакима Ҷанговаровна - ассистенти кафедраи офталмологияи

Донишкадаи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ Ибни Сино, номзади илмҳои тиб барои як ҷой дар соҳаи илмҳои тиб.

9. Мирзоабдуғафуров Каримҷон Иброҳимҷонович - ходими калони илмии Шӯъбаи назарияи ададҳо, алгебра ва топологияи Институти математикаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои физикаю математика дар соҳаи илмҳои бунёдӣ.

10. Мирсаидов Илҳом Улмасович - мудири Шӯъбаи муносибатҳои байналхалқӣ ва иттилоотии Агентии амнияти ядрӣ ва радиатсионии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Назаров Хайрулло Холназарович - мудири кафедраи фанҳои умумӣ - техникаи Донишкадаи энергетии Тоҷикистон, номзади илмҳои техникӣ дар соҳаи илмҳои техникӣ барои як ҷой.

11. Аҳмадов Баҳромҷон Раҷабович - декани факултаи механиконӣ - кишоварзии Донишгоҳи кишоварзии Тоҷикистон, номзади илмҳои техникӣ, дотсент дар соҳаи илмҳои техникӣ.

12. Маҳмудов Изатулло Тешаевич - муовини декани факултаи ҳуқуқшиносӣ оид ба тарбияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, номзади илмҳои ҳуқуқ дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

Дар соли 2009

13. Бандаев Илҳомҷон Сирочидинович - номзади илмҳои тиб, сардори Шӯъбаи робитаҳои байналмилалӣ ва стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатии Раёсати ислоҳот ва робитаҳои байналмилалии Вазорати тандурустӣ ва Бердиев Рустам Намозович - доктори илмҳои тиб, ассистенти кафедраи ҷарроҳии асаби Донишгоҳи давлатии тиббии Тоҷикистон ба номи Абӯалӣ Ибни Сино дар соҳаи илмҳои тиб барои як ҷой.

14. Ҷабборов Абдурасул Иброҳимҷонович - номзади илмҳои иқтисодӣ, эдвайзери факултаи «Тичорат ва гумрук»-и Донишгоҳи давлатии тичоратии Тоҷикистон дар соҳаи илмҳои иқтисодӣ.

15. Иброҳимов Илҳомуддин Раҷабалиевич - номзади илмҳои иқтисодӣ, мудири кафедраи «Фаъолияти бонкӣ»-и факултети молиявию иқтисодии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар соҳаи илмҳои иқтисодӣ.

16. Давлатмуродов Тоирҷон Мирзоалиевич - номзади илмҳои ветеринарӣ, дотсенти кафедраи «Микробиология, эпизотология ва беҳдошти ветеринарӣ» - и Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон дар соҳаи илмҳои табиатшиносӣ.

17. Бердиев Асадқул Эгамович - номзади илмҳои техникӣ, ходими хурди илмии Институти кимиёи ба номи В.И.Никитини Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Обидов Зиёдулло Раҳматович - номзади илмҳои техникӣ, ходими хурди илмии Пажӯҳишгоҳи кимиёи ба номи В.И.Никитини Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои техникӣ.

18. Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович - номзади илмҳои сиёсатшиносӣ, мудири Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ/сиёсати давлатии ҷавонон.

Дар соли 2008:

19. Сангов Зафар Гулаҳмадович - Номзади илмҳои химия, сармутахассиси Шӯъбаи тандурустӣ оид ба масъалаҳои занон ва оилаи Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

20. Раҳмонов Раҳмон Охонович - номзади илмҳои химия, корманди илмии Институти химияи ба номи В.И.Никитинаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

21. Сатторов Носирҷон Расулович - номзади илмҳои ветеринарӣ, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои табиатшиносӣ

22. Юсупов Гулзархон Амиршоевич - номзади илмҳои физикаю математика, Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои бунёдӣ.

23. Давлатзод Умед - номзади илми иқтисодӣ, муовини аввали Раиси ҶСК «Ориёнбонк», дар соҳаи илмҳои иқтисодӣ.

24. Абдурахмонов Аҳмадҷон Абдулваҳобович - номзади илмҳои сиёсатшиносӣ, Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

25. Амонова Ширин Шодиевна - номзади илмҳои филологӣ, мутахассиси пешбари Шӯъбаи ҳамкорӣ бо кишварҳои хориҷи дури Раёсати ҳамкориҳои иқтисодии хориҷии Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

Дар соли 2007:

26. Сирочиддини Эмомкул - номзади илмҳои филологӣ, Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

27. Ғафуров Абдухалил Давлаталиевич - номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

28. Шаропов Фарҳод Раззоқович - номзади илмҳои иқтисодӣ, Донишгоҳи Давлатии тичорати Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои иқтисодӣ.

29. Норова Муаттар Турдиевна - номзади илмҳои химия, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои техникӣ.

30. Курбонова Муқадас Завайдовна - номзади илмҳои химия, Донишгоҳи техникӣ Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои техникӣ.

31. Сангинов Абдурасул Бобоевич - номзади илмҳои тиб, Донишгоҳи давлатии тиббӣ Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

32. Саидов Баҳромуддин Икромович - номзади илмҳои тиб, Донишгоҳи давлатии тиббӣ Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

Дар соли 2006:

33. Раҷабов Маҳмадёр Носирович - номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

34. Маликова Азиза Хорисовна - номзади илмҳои ҳуқуқ, ходими пешбари илмии Институти давлат ва ҳуқуқи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

35. Сангов Муродалӣ Маҳмадиевич - дотсенти Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

36. Ғаниева Наргис Изатуллоевна - дотсенти Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

37. Ғайзуллоев Машраб Қурбоналиев - номзади илмҳои иқтисодӣ, Донишкадаи иқтисодии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои иқтисодӣ.

38. Солиҳов Дилшод Неъматович - номзади илмҳои тиб, мудири дармонгоҳи Маркази ҷумҳуриявии клиникии «Урология», дар соҳаи илмҳои тиб.

Дар соли 2005:

39. Потапов Вадим Владимирович - ассистенти кафедраи АНР ва ЭЭТТУ Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

40. Неъматова Шаҳнозаҳон Маҳмудҷонова - ассистенти каф. АНР ва ЭЭТТУ Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

41. Сайфиддинов Азимҷон Аҳмадович - номзади илмҳои ҳуқуқ, мудири кафедраи асосҳои ҳуқуқи давлатӣ ва хизмати давлатии Донишкадаи тақмили ихтисоси хизматчиёни давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон,

42. Муҳамадиев Даврон Мансурович - доктори илмҳои тиб, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

43. Олимов Аловуддин Хайруллоевич - номзади илмҳои иқтисодӣ, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон,

Дар соли 2004:

44. Нуров Нуралӣ Норович - номзади илмҳои филология, Донишгоҳи давлатии Хучанд,

45. Алиев Ҳаётҷон Имнозарович - номзади илмҳои тиб, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

46. Муртазоқулов Ҷамшед Сайдалиевич - номзади илмҳои

ҳуқуқ, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

47. Боева Нодира Холмуродовна - номзади илмҳои иқтисодӣ,

48. Ҳасанов Наҳтулло Раҳматович - номзади илмҳои ветеринарӣ, Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

Дар соли 2003:

49. Абдуназаров Абдуназар Ғоибович - номзади илмҳои биологӣ, Донишгоҳи давлатии Хоруғ, дар соҳаи илмҳои биологӣ.

50. Низомов Самариддин Фахриевич - номзади илмҳои иқтисодӣ, дар соҳаи илмҳои иқтисодӣ.

51. Рӯзиев Ҷӯра Раҳимназарович - номзади илмҳои техникӣ, Академияи илмҳо, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

52. Содиқова Насиба Нуралиевна - номзади илмҳои фалсафа, Академияи илмҳои Тоҷикистон дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

53. Ҳайдаров Фаҳриддин Наботович - номзади илмҳои филология, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

54. Миралиев Салоҳиддин Раҷабович - номзади илми тиб, дар соҳаи илмҳои тиб.

Дар соли 2002:

55. Баротов Алишер Кенчаевич – номзади илмҳои тиб, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

56. Ҳақимов Шараф Наимбоевич - номзади илми таърих (баъд аз марг), Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

57. Бобочонова Малика Пӯлотовна - номзади илмҳои биологӣ, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои биологӣ.

58. Назаров Қосимҷон Мачидович - номзади илмҳои техникӣ, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

59. Ғаффорова Замира Абдуллоевна - номзади илмҳои

филалогия, Маркази илми Хучандии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

60. Ғаюров Шукрулло Кароматуллоевич - номзади илмҳои ҳуқуқ, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

Дар соли 2001:

61. Диноршоева Заррина Мӯсоевна - номзади илми фалсафа, Донишгоҳи славяни-русии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

62. Исломов Фаррух Саъдуллоевич - номзади илми иқтисод, Донишгоҳи соҳибкорӣ ва ҳуқуқ, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

63. Муҳиддинов Нуриддин Давлаталиевич - номзади илми тиб, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

64. Саломов Маҳмаддод Қаюмович - номзади илми филалогия, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

65. Ғаффуrow Нӯъмонҷон Усмонҷонович - номзади илми таърих, ДДХТСТ, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

66. Назаров Шохин Қувватович - номзади илми тиб, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

Дар соли 2000.

67. Элназаров Аддис Абдумамодович - номзади илмҳои физика ва математика, Донишгоҳи давлатии Хоруғ, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

68. Фозилоv Мухтор Муродалиевич - номзади илмҳои геология ва минералогия, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои биологӣ.

69. Ғаффуrow Фарҳод Ғиёсович - номзади илмҳои геология ва минералогия, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои биологӣ.

70. Хидирова Махфират Умаровна - муаллими калон, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

71. Нуrow Рустам Мачидович - номзади илми тиб, маркази

клиникии «Урология», дар соҳаи илмҳои тиб.

72. Наимов Алиҷон Набиҷонович - номзади илмҳои физика ва математика, Донишгоҳи давлатии Хучанд, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

73. Холиқов Абдурахим Ғаффорович - номзади илми ҳуқуқ, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

74. Бӯриев Эмомкул Бозорович - номзади илми ҳуқуқ, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

Дар соли 1999:

75. Саидов Раҳимҷон - номзади илми техникӣ, Донишгоҳи давлатии техники Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

76. Эшов Бахтиёр - номзади илми кимиё, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

77. Назаров Холмурод - номзади илми кимиё, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

78. Муродов Алишер - доктори илми тиб, Донишгоҳи давлатии тибби Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои тиб.

79. Мисҳобиддини Нарзикул - номзади илми филалогия, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

80. Саидов Нуралӣ - номзади илми биологӣ, Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои биологӣ.

81. Раҳимов Фарҳод - Номзади илмҳои физика ва математика, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

Дар соли 1998:

82. Мӯсоев Сафол Мираҳмадович - номзади илмҳои фармасевтӣ, Комиссияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба назорати маводи нашъадор, дар соҳаи илмҳои тиб.

83. Юсуфов Саломиддин Ҷабборович - номзади илмҳои техникӣ, Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

84. Ашӯров Субҳониддин Бурҳонович - номзади илмҳои физика ва математика, Кумитаи кор бо ҷавонони назди

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи сиёсати давлати ҷавонон.

85. Шамолов Абдулвоҳид Абдуллоевич - номзади илмҳои фалсафа, Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар соҳаи сиёсати давлати ҷавонон.

86. Исматов Маъруф Марачабович - номзади илмҳои таърих, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои гуманитарӣ.

87. Каримов Маҳмадкул Бобоевич - номзади илмҳои кимиё, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

88. Табаров Абдулло Ҳабибуллоевич - номзади илмҳои физика ва математика, Донишгоҳи давлатии Кӯлоб, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

89. Мӯъминов Ҳикмат Ҳалимович - доктори илмҳои физика ва математика, Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, дар соҳаи илмҳои дақиқ.

Аз ин теъдод, 13 нафар ҷавонзонон (14,6%) мебошанд. Боиси ифтихор он аст, ки дар ин мӯҳлат 4 нафар олимон, аз қабили, Ашӯров С.Б., Шамолов А.А., Миралиев Қ.А. ва Бӯриев Н.С. дар соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон корҳои илмию таҳқиқотӣ анҷом додаанд ва ин Ҷоизаи бонуфузро соҳиб гаштаанд.

Вобаста ба соҳаҳои илмӣ бошад, қариб ки ба тамоми соҳаҳои баробар корҳо барои дарёфти Ҷоиза пешниҳод гардидаанд ва имрӯз он корҳои ҷоизадор дар амал татбиқ гардида истодаанд.

**Лаҳзаҳои супоридани Ҷоизаи
ба номи Исмоили Сомонӣ ба олимони ҷавон**

5.2.2. **Ҷоизаи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барои муҳақиқони ҷавон**

Ҷун Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ташаббускори таъсиси ҷоизаҳо ҷиҳати ҳавасмандгардонии ҷавонон дар ҷоддаи илму техника мебошад, дар сатҳи ҷумҳурӣ ташкили Ҷоизаи номиро низ дар доираи татбиқи Барномаи миллии "Ҷавонони Тоҷикистон" иқдом кардааст.

Дар ҳамин асно, бо мақсади дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии эҷодиёти соҳибистеъдодҳои ҷавон, адибон, рӯзноманигорон, рассомон, бастакорон, меъморон ва санъаткороне, ки дар рушду такомули соҳаи худ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми босазо гузоштаанд, ҳамасола озмуни ҷоизаи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи адабиёт, рӯзноманигорӣ, санъат ва меъморӣ баргузор мегардад.

Ҷоизаи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобики қарори Коллегиияи собиқ Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (собиқ) аз 13 октябри соли 1999 №1 «Дар бораи таъсис додани ҷоизаи Кумитаи кор бо ҷавонон дар соҳаи адабиёт, рӯзноманигорӣ, санъат ва меъморӣ» аз соли 2000 инҷониб 6 (шаш) ҷоиза дар соҳаи адабиёт, рӯзноманигорӣ, санъат ва меъморӣ таъсис дода шуд.

Тибқи Низомнома ҳар кадом ҷоиза ба маблағи 35 каратаи андозаи маоши ҳадди ақал, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст, муқаррар гардидааст. Ҷоизаҳо барои фаъолияти пурсамари эҷодӣ ба адибон, рӯзноманигорон, рассомон, бастакорон, режиссёрон, меъморон ва санъаткороне, ки дар рушду инкишофи соҳаи худ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми босазо гузоштаанд, бояд ки дар як сол як маротиба дода мешуд.

Вале бинобар сабаби маҳдудияти имконоти молиявӣ то имрӯз озмуни Ҷоиза ҳамагӣ шаш маротиба доир гардида, беҳтаринҳо ба он сазовор гардиданд.

Ҳар як голиб ва ё барандаи Ҷоизаи Кумита ба миқдори 1000 сомонӣ (то соли 2009) кадр карда мешавад, ки дар шароити маблағгузории сиёсати давлатии ҷавонон кадрдонии хуб аст.

Маблағи ҷоиза барои соли 2010 бошад мутобиқи зербанди 5.7. қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 июли соли 2009 №372 «Дар бораи тасдиқи Барномаи «Ҷавонони Тоҷикистон» барои солҳои 2010-2012» ва супориши муовини Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 январи соли 2010 №5832(16.2) ҳар кадом ҷоиза (шаш ҷоиза) ба маблағи 3000 сомонӣ муайян шудааст.

Барои гирифтани ҷоиза адибон, рӯзноманигорон, рассомон, бастакорон, режиссёрон, меъморон ва санъаткорони ҷавоне, ки шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, бо тариқи инфиродӣ ва ё дар ҳайати гурӯҳи эҷодӣ (то 8 нафар) дар озмун ширкат меварзанд. Ҷоизаи Кумита барои ҷавонони то 35 сола муқаррар гардидааст. Барои дарёфти ҷоиза дар соҳаи адабиёт, рӯзноманигорӣ, санъат ва меъморӣ корхое, ки муаллифони онҳо ба ҷоизаҳои моҳияти давлатӣ дошта сарфароз гардида бошанд, пешниҳод карда намешаванд. Корҳо барои дарёфти ҷоиза бо пешниҳоди вазорату идораҳо, иттиҳодияҳо, корхонаҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятӣ сурат мегирад.

Лаҳзаҳои супоридани Ҷоизаи Кумита ба муҳақиқони ҷавон

5.2.3. Стипендияи Президентӣ

Яке аз механизмҳои дигари ҳавасмандӣ ва дастгирии иҷтимоии ҷавонон, ин таъсиси Стипендияи Президентӣ барои хонандагон ва донишҷӯёни муассисаҳои таълимии таҳсилоти ҳамагонӣ ва омӯзишгоҳҳои касбии ибтидоӣ ва миёна мебошад.

Стипендияи мазкур стипендияи муқаррарӣ набуда, ба системаи маориф ҳамбастагии бевосита надорад ва он нишондиҳандаҳои махсуси худро дорад, ки аз мадди аввал на сатҳи дониш, балки фаъолнокии шахси ҷавонро дар ҳаёти ҳамаҷуза, аз ҷумла иштироки ӯро дар корҳои ҷамъиятӣ ва ниҳоди ватандӯстона баҳогузорӣ менамояд.

Стипендияи Президентӣ бо мақсади фаъолгардониҳои насли ҷавони кишвар аз ҷониби собиқ Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод гардида, бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 26 феввали соли 1998 №949 «Дар бораи таъсис додани стипендияҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ, литсейҳо, гимназияҳо, омӯзишгоҳҳои касбии техникаӣ, омӯзишгоҳҳо, техникумҳо ва коллеҷҳо» таъсис дода шудааст.

Сараввал стипендия барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ, литсейҳо, гимназияҳо, омӯзишгоҳҳои касбӣ-техникаӣ, омӯзишгоҳҳо, техникумҳо ва коллеҷҳо, яъне то соли 2005 бо теъдоди 100 адад, ҳар кадом ба андозаи 5 – каратаи маоши ҳадди ақал пешбинӣ шуда буд, сипас дар натиҷаи мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ҷавонони кишвар 21 майи соли 2005 бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 14 июли соли 2005 №1573 теъдоди он ба 300 адад расонида шуд, ки ин теъдод аз буҷети ҷумҳуриявӣ маблағгузорӣ мегардад.

Бо мақсади танзими фаъолият дар ин самт бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 августи соли 2005 №283 «Оид ба Низомномаи стипендияҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ,

литсейҳо, гимназияҳо, омӯзишгоҳҳои касбию техникӣ, омӯзишгоҳҳо, техникумҳо ва коллеҷҳо» Низомномаи Стипендияи Президентӣ тасдиқ гардид, ки он механизми татбиқи Стипендияи Президентиро ташкил намуд.

Стипендияи Президентӣ тавассути озмун ташкил карда мешавад. Комиссияи озмунӣ дар ҳама сатҳҳо, ноҳиявӣ, минтақавӣ ва ҷумҳуриявӣ ташкил карда мешавад. Қарори дахлдор (ниҳой) оид ба сазовор гардонидани довталаби муносиб ба Стипендияи Президентӣ бо дарназардошти қарорҳои комиссияҳои минтақавӣ ва маҳаллӣ дар сатҳи ҷумҳурӣ қабул карда мешавад.

Мутобиқи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 6 сентябри соли 2010 №923 «Дар бораи тадбирҳои тақвият додани сатҳи ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва зиёд намудани маоши амалкунандаи вазифавии хизматчиёни давлатӣ, кормандони муассисаю ташкилотҳои бучетӣ, андозаи нафақаҳо ва стипендияҳо» маблағи моҳонаи ҳар кадом Стипендияҳои Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба 150 сомонӣ расонида шуд, ки ҳамасола давоми соли хониш – 9 моҳ дода шуда, маблағи солонаи он 405000 сомониро ташкил медиҳад.

Мӯҳлати Стипендия барои нӯҳ моҳи соли таҳсил муқаррар гардидааст ва он ҳамасола тариқи ташкили озмун барои бехтаринҳо сазовор гардонида мешавад.

Ҳамчунин мутобиқи қарори мушовараи Вазорати маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои донишҷӯёни мактабҳои олии кишвар 16 адад стипендияҳои Президентӣ тариқи озмунҳо пардохт карда мешавад.

5.2.4. Стипендияҳои расиони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва шахсони воқеъӣ

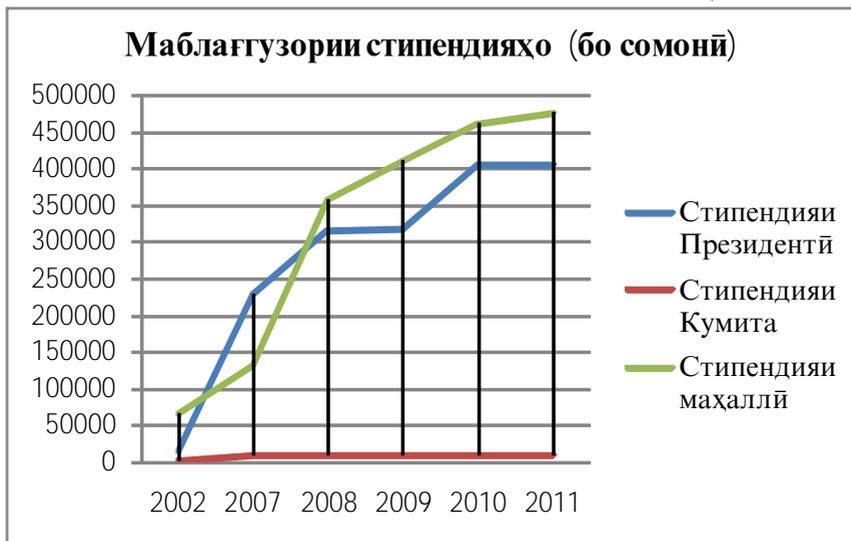
Дар пайравӣ ба ташаббуси Президенти кишвар, расиони шаҳру ноҳияҳо таъсис додани стипендияҳои номро иқдом карданд, ки дар натиҷа ҳазорон ҳавасманд гардонида шуданд.

Ҳамчунин, дар пайравӣ ба иқдоми сарвари чумхурӣ, шахсони воқеъӣ, роҳбарони хоҷагиҳо ва соҳибкорон таъсис додани стипендияҳои номиро ташаббус карданд.

Вақтҳои аввал дар татбиқи ин иқдом мутахассисони соҳаи кор бо ҷавонон дар маҳалҳо душворӣ мекашиданд, чун на ҳама моҳияти ин ташаббусро ба хубӣ дарк карда метавонист.

Ҳамин тариқ, соли 2002 теъдоди стипендияҳои маҳаллӣ ба 1320 адад расид, ки маблағи он 64700 сомонино ташкил дод. Соли 2011 бошад, ин таносубият ба 3340 адад расида, маблағи он 475000 сомонино ташкил дод, ки дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ва ҳавасмандгардонии ҷавонон дар таҳсил ва фаъолнокӣ дастоварди назаррас аст.

Ҷадвали 10.

Чӣ тавре аз Ҷадвали 10. дида мешавад, ҳамасола сатҳи маблағгузорӣ, ҳамчунин теъдоди стипендияҳо барои ҳавасмандгардонии ҷавонон ба андухтани дониш афзоиш ёфта истодааст. Ва он имрӯз ба як механизми устувор табдил ёфтааст, ки татбиқи мунтазами он ба ташаккулёбии ва худмалигардонии мунтазами ҷавонон дар роҳи такмили донишу фаъолнокӣ дар ҳаёти ҷамъиятию сиёсии кишвар боис мегардад.

5.2.5. **Фестивали сарояндағони чавон** **«Ориён, Сомониён, Тоҷикистон»**

Халки тоҷик аз қадимулайём фарҳангдӯст ва фарҳангэҷод аст. Шаҳодати ин тасдиқот эҷодиёти Абуабдуллои Рудақӣ, Умари Хайём, Абулқосим Фирдавсӣ ва ғайра мебошад, ки имрӯз ҳам мавриди баҳрабардорӣ қарор доранд.

Дар ҳамбастагӣ ба ин ва шавқу рағбати зиёди чавонон ба эҷоди шеърӣ суруд ва мусикинавозӣ дар кишвар бо ташаббуси Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамасола баргузорию Фестивали сарояндағони чавон «Ориён, Сомониён, Тоҷикистон» ба роҳ монда шуд.

Мақсади асосии Фестивал эҳёи чавонони соҳибистеъдод дар риштаи сарояндагӣ, рақс ва мусикинавозӣ ва дастгирии эҷодиёти онҳо мебошад.

Ҳамин тариқ, оғоз аз соли 2001 то соли 2006 Фестивали сарояндағони чавон «Ориён, Сомониён, Тоҷикистон» ҳамасола баргузор гардид, ки дар натиҷа даҳҳо ситораҳои чавон рӯи сахна баромаданд. Аз ҷумла, ситораҳои эстрада, аз қабилӣ Зикрилоҳи Ҳаким, Садриддини Начмиддин ва Дилноза Каримова иштирокчию ғолибони ҳамин Фестивал мебошанд.

Дар баробари ин, Фестивал тавонист, ки ҳазорҳо чавонро дар рӯҳияи фарҳангдӯстӣ ва эҷодкорӣ тарбия намояд ва ба хулқу атвори инсонӣ равона созад.

Айни замон сатҳи Фестивали мазкур тағйир ёфт ва он дар ҳамкорию Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Муассисаи телевизионии кӯдакону наврасон «Баҳористон» бо номи «Овози тилоӣ» дар байни наврасони то 20 сола баргузор мегардад.

Фестивал-озмуни «Овози тиллоӣ» низ дар мӯҳлати начандон зиёди фаъолият тавонист, ки даҳҳо соҳибистеъдодро рӯи сахна барорад ва садҳо наврасонро ба эҷодкорию фарҳангдӯстӣ ҷалб намояд.

Барои мисол, *соли 2011 дар ин Озмун зиёда аз 1600*

наврасону ҷавонон аз тамоми гӯшаи канори ҷумҳурӣ, аз ҷумла Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон 70 нафар, аз вилояти Сугд 209 нафар, аз вилояти Хатлон 198 нафар, аз ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ 102 нафар ва аз шаҳри Душанбе 1014 нафар ширкат варзиданд. Тӯли чанд моҳ довтолабон миёни ҳамдигар қувваозмоӣ намуда, ба даври нимниҳой 17 нафар роҳхат гирифтанд ва тибқи барномаи Озмун баъди муқаррар гардидани голибони даври нимниҳой, бо иштироки онҳо 31 июли соли 2011 дар Маҷмааи давлатии "Кохи Ваҳдат" барномаи консертӣ ва маросими супоридани ҷоизаҳо ба голибони озмун баргузор гардид.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни ОСТ

5.2.6. Озмунҳо

Яке аз усулҳои муосири пайдо кардани соҳибистеъдодон ва эҷодкорон дар ҷомеаи гузор ин фароҳам овардани имконоти рақобатпазир ва ҳавасмандӣ барои онҳо мебошад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дарёфти соҳибистеъдодони риштаи фарҳанг начандон душворӣ дорад, чун мардуми тоҷик мардуми фарҳангӣ мебошанд, вале дарёфти истеъдодҳои бахши техникӣ, аз ҷумла истеҳсолоти техникӣ ва технологияи иттилоотӣ имрӯз, мутаассифона аз байни ҷавонони тоҷик хело дур аст.

Ҷомеаи ҷаҳонӣ бошад, маҳз бо кашфиёти техникӣ ва технологияи иттилоотӣ пеш рафта истодааст. Аз ҷумла, кишварҳои Аврупо, Амрико ва Ҷопон, ки имрӯз тамоми ҷаҳонро бо истеҳсолоти техникӣ ва технологияҳои иттилоотии худ вобаста гардониданд. Фаъолияти кориро бе истифодаи компютер, телефони мобилӣ ва дастрасӣ ба шабакаи интернетӣ тасавур кардан номумкин аст.

Ҳамчунин, дар баробари эҷод кардан, тартиби истифода ва ё усули ба даст овардани самарайи онро доништан лозим аст. Эҷодиёт як тарафи кор, вале маҳз истифодаи самараноки он метавонад шахсро ва кишварро маъруф созад ва манфиати зиёд ба бор орад. Сири таракқиёбии кишварҳои Аврупо, Амрико ва Ҷопон маҳз дар ҳамин аст, яъне онҳо сараввал эҷодиёти худро муаррифӣ карданд, таблиғ карданд, доираи мухлисонро ташаккул доданд, сипас истеҳсолоти худро фурухтанд. Мухлисон аз хариди эҷодиёти онҳо даст кашида наметавонистанд, чун аллакай дар ҷараёни муаррифӣ вобаста гардида буданд.

Дар воқеъ 20 сол пеш ва ё охири асри XX инсон хариди маҳсулоти зеҳнро тасавур карда наметавонист ва наметавонист, ки қудрати эҷодиёти зеҳнӣ аз тилло ва нафту газ дида, гарантар ва дастрастар аст. Ҳар миллату халқияте, ки ин имконотро эҳсос карданд, имрӯз молики истеъдодҳои техникӣ ва технологияи

иттилоотӣ ҳастанд ва пешрафтаи ҷаҳон буда, иқтисодиёти хубро низ соҳиб ҳастанд.

Дар ҳамин васила ва бо дарназардошти соҳибтамаддунии халқи тоҷик, вақти он расидааст, ки миллат ва давлат, баҳусус насли ҷавон ба тақвияти имконоти зеҳнӣ ва тавлиди истехсолоти техникую иттилоотӣ саргарм бошанд ва маҳз дар ҳамин раванд таълиму тарбия ёбанд.

Бинобар таҳлили боло Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон» ва барномаҳои давлатии соҳавӣ мунтазам озмунҳоро барои дарёфти соҳибистеъдодон дар риштаи техника ва технологияи иттилоотӣ баргузор менамояд.

Барои мисол, соли 2011 дар байни ҷавонон бахшида ба 20 солаги Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон Озмун барои дарёфти Ҷоизаи Кумита «Эҷодиёти ҷавонон» баргузор гардид. Дар натиҷа 12 корҳо барои иштирок дар озмун пешниҳод гардиданд. Комиссияи озмуни аз миёни корҳо 4 корҳои беҳтаринро дар баҳши хоҷагидорӣ, тиб ва техника интихоб намуд. Корҳои интихобгардида, бо дарназардошти шароити ҷомеаи Тоҷикистон ва ҷаҳон таҳия гардидаанд, ки татбиқи ҳаёти ҷомеаро хело осоишта мегардонанд. Баҳусус эҷодиёти соҳаи тиб, ки «Ғураоб» ном дорад, барои муътадил гардонидани сатҳи қанди беморони гирифтори диабети қанд бидуни парҳез нигаронида шудааст ва монанди он дар ҷаҳон айни ҳол вучуд надорад.

Яъне, имрӯз маҳз таҳия ва татбиқи ҳамин гуна эҷодкориҳо баҳри беҳбудии ҳаёти инсонӣ дар шароити ҷомеаи муосир мувофиқи мақсад аст.

5.3. Дастгирии давлатии оилаҳои ҷавон

Ҳаёти одамизод ба ду қисм ҷудо мегардад, яке оила, хона, ҳамсар, фарзандон, хешу табор ва ғайра, дигаре кор, фаъолияти

меҳнатӣ, илмӣ, амалӣ, эҷодиёт ва ғайра. Яке дигареро пурра мекунад, яъне ҳаёт бе оила ва ё бе меҳнат (шуглноқӣ) нопурра ва ногувор баҳогузори мегардад.

Барои шахс ҳарду низ мавқеи хосаро соҳиб мебошанд, вале оила бартарият бар он дорад, ки манбаи ташаккулёбӣ ба ҳисоб меравад. Шахс дар оила ба воя мерасад, тарбия мегирад, барои таълим, касб ва ҳамагуна фаъолияти меҳнатӣ эҷодӣ омодагӣ мебинад. Дар ҳамин асно барҷост, ки шахси солим, оилаи солим ва ҷомеаи солимро ташкил медиҳад.

Дар шароити Тоҷикистон бо дарназардошти урфу одатҳо ва анъанаҳои миллӣ барпо намудани оила ҳамаҷониба пазируфта мешавад, аз ҷумла аз ҷониби волидон тамоми корҳо барои хонадор намудани фарзанд амалӣ гардонида мешуд ва мешавад. Вале бо дарназардошти шароити ҷомеаи муосир иқтидорнокии урфу одатҳо ва ё имконоти волидон то фарзанддор шудани оилаи ҷавон мерасаду халос. Сипас масъалаи мустақилияти оила баррасӣ мегардад, ки аллақай хело дер мешавад, чун барои барпо кардани оила харчи зиёд карда шудааст ва шароити имрӯза, баҳусус имконоти зехнию ақлонӣ ва қобилиятнокии шахсони навхонадор низ ба мустақил шудан намерасад.

Бо дарназардошти ҳамин нобаробарӣ ва дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон масъалаи дастгирии оилаҳои ҷавон мавқеи хоса пайдо кардааст. Аз ҷумла, дар доираи татбиқи барномаҳои давлатии соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон, аз қабилӣ Барномаи маҷмӯӣ ва Барномаи рушди саломатии ҷавонон чорабиниҳои махсус вобаста ба дастгирии оилаҳои ҷавон мунтазам амалӣ гардонида мешавад.

Дастгирии оилаҳои ҷавон, аз қабилӣ кӯмаки молиявӣ ва моддӣ, ташкили тӯйю маърақаҳо, хатнасур, таъмини қайтҳои замин барои сохтмони манзил, омӯзиши малақаҳои ҳаётӣ, забонмӯзӣ, касбомӯзӣ, ба кор таъмингардӣ ва ғайра расонида мешавад.

Барои мисол дар соли 2011 дар доираи Барномаи

«Чавонони Тоҷикистон» барои солҳои 2010-2012 7 оилаҳои чавон бо кӯмаки пулӣ дастгирӣ карда шуданд. Ҳамчунин, бо ташаббуси сохторҳои кор бо чавонон барои хонадориҳои 12 чавонон тӯйи арусӣ ва барои 40 наврасон хатнасур таъкил карда шуд.

5.3.1. Барномаи давлатии озмоишӣ " Оид ба дастгирии оилаҳои чавон барои таъмини манзил " дар шаҳри Душанбе

Вобаста ба татбиқи дастуру супоришҳои Президенти кишвар дар натиҷа аз мулоқот бо чавонон 21 майи соли 2005 аз ҷониби Кумитаи лоиҳаи озмоишии Барномаи дастгирии оилаҳои чавон барои таъмини манзил таҳия гардида, барои татбиқ ба мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар шаҳри Душанбе пешниҳод гардид.

Дар ҳамин асно аз 22 июни соли 2006 №292 бо қарори Маҷлиси маҳаллии вакилони халқии шаҳри Душанбе Барномаи дастгирии оилаҳои чавон барои таъмин бо манзил тасдиқ гардид.

Вобаста ба татбиқи Барномаи иброзгардида, дар шаҳри Душанбе маҷмӯи манзилии чавонон иборат аз 8 хонаи бисёршӯнаи 9 қабата сохта шуд.

Вале мутаассифона Барномаи таъмини манзил ба оилаҳои чавонон дар сатҳи ҷумҳурӣ таҳия нагардид, чун Барномаи озмоишӣ дар сатҳи шаҳри Душанбе номуваффақ татбиқ ёфт. Номуваффақии Барномаи озмоишии таъмини манзил ба оилаҳои чавон бар он асос меёбад, ки дар самти татбиқи он кори натиҷанок ба анҷом нарасид.

Мисол: Маҷмӯаи манзилии чавонон, ки сохта шуд, дар ҳақиқат барои дастгирии оилаҳои чавон чиҳати таъмини манзил ба нақша гирифта шуда буд ва ҳишти аввал низ бо ҳамин ният гузошта шуда буд. Вале баъди ба итмом расидани маҷмӯаи манзилӣ, он ба маҷмӯаи манзилии умумӣ таъдил дода шуд.

Новобаста аз ин, чун қадамҳои аввал гузошта шуданд,

масъалаи таҳияи Барномаи давлатӣ оид ба дастгирии оилаҳои ҷавон оид ба таъмини манзил мавриди баррасӣ қарор дорад.

5.3.2. Дастгирии оилаҳои ҷавон оид ба таъмини манзил

Дар шароити гузариш қарор доштани кишвар ва иқтисодиёти пасти ҷомеа имкон намедиханд, ки масъалаи таъмин намудани оилаҳои ҷавон ба манзили истиқоматӣ ба таври дилхоҳ амалӣ гардонидани шавад.

Новобаста аз ин, дар давоми 20 соли истиқлолияти давлатӣ тадбирҳои муайян ҷиҳати беҳдошти вазъи манзилии ҷавонон андешида шуданд.

Бо мақсади дастгирии оилаҳои ҷавон, ҷудо намудани қитъаҳои замин барои сохтмони манзил аз ҳисоби заминҳои бекорхобида ва заминҳои навбунёд, ки ба шароити зист мутобиқ кунонида шудааст қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 майи соли 2006 №197 «Дар бораи муқаррар намудани имтиёзҳо ба омӯзгорони ҷавон» қабул гардид, ки то имрӯз садҳо оилаҳои ҷавон дар натиҷаи татбиқи ин қарор баҳравар гардиданд.

Ҳамчунин, тибқи дастури супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон тӯли солҳои охир, аз ҷумла давоми солҳои 2009-2011¹⁴ 25719,17 гектар қитъаҳои замин барои сохтмони манзил ба шаҳрвандони ҷумҳурӣ ҷудо ва таъмин карда шуд. Мутобиқи муқаррароти қабулгардида ба ҳар як оилаи ҷавон, ки аз оилаи серфарзанд мебошад, ба миқдори 0,6 гектар қитъаи замин барои сохтмони манзили истиқоматӣ ҷудо мегардад. Ҳамин тариқ, қитъаҳои ҷудогардида барои 42865 оилаҳо, аз ҷумла оилаҳои ҷавон барои сохтмони манзил таъмин гардид.

¹⁴ Мутобиқи ахбороти Кумитаи заминсозӣ ва геодезии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон

Дар баробари ин ва бо дарназардошти бозори манзили ҷаҳонӣ бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 майи соли 2008 №272 Тартиби таъмини қарзи бефоиз ба хизматчиёни давлатӣ барои харидорӣ, сохтмони манзил ва беҳтар гардонидани шароити манзил тасдиқ гардид. Мутобиқи ин дастур тамоми хизматчиёни давлатӣ метавонанд барои дастрасӣ ба манзили истиқоматӣ тавассути Бонки давлатии "Амонатбонк" ва дар муҳлати 20 сол қарзи бефоизро соҳиб гарданд, дар сурате, ки агар собиқаи кориашон на кам аз 5 сол бошад, таҷрибаи номуваффақи амалигардонии қарзҳои бонкӣ надошта бошад, беш аз 35% маоши моҳона ба дигар хароҷотҳо равона нагардида бошад, аз ҳазинаи давлатӣ манзили истиқоматӣ нагирифта бошад ва барои сохтмони манзил қитъаи замин нагирифта бошад. Яъне, тибқи ин муқаррарот хизматчиёни давлатие имкони дастрас намудани қарзи имтиёзноқро соҳиб мегардад, ки агар дар ҳақиқат ба манзили истиқоматӣ ниёз дошта бошад.

Новобаста аз норасоии маблағгузорӣ дастгирии оилаҳои ҷавон оид ба таъмини манзил дар доираи Барномаи миллии "Ҷавонони Тоҷикистон" низ мунтазам амалӣ гардонида мешавад. Ҳамасола вобаста ба имконот тибқи дархостҳо оилаҳои ҷавон (аз ҷумла, аз гурӯҳи хизматчиёни давлатӣ) барои сохтмони манзил ва ё иҷораи манзили истиқоматӣ, ҳамчунин харидории таҷҳизоти рӯзгор дастгирӣ карда мешаванд.

Ин механизмest, ки аллакай ташаккул ёфтааст, қадамҳои дигар рушд додани он тавассути ҷалби кифояи маблағгузорӣ мебошад. Итминон дорем, ки бо мурури баланд гардидани сатҳи иқтисодии кишвар, ҳамзамон зиёд гардидани маблағгузорию Барнома механизми мазкур дар сатҳи зарурӣ табиқ хоҳад ёфт.

Масъалаи таъмини манзил ба оилаҳои ҷавон дар қонунгузорию соҳаи кор бо ҷавонон ба таври возеҳ нишон дода шудааст, ки он имконият медиҳад то тамоми тадбирҳо ҷиҳати беҳдошти вазъи манзилии оилаҳои ҷавон андешида шаванд.

Маҷмӯаи манзили ҷавонон дар шаҳри Душанбе

Маҷмааи манзилӣ барои ҷавонон
ва табақаҳои иҷтимоӣ

5.4. Рушди имконоти ҷавонон барои такмили дониш

Воқеан аз давраи пайдоиши инсоният илму маърифат ва донишандӯзӣ дар пойдорӣ ҳаёт ва рушди муносибатҳо мақоми хоса пайдо кардааст. Дар урфият низ гуфтаанд «Аз гавҳора то ба гӯр илм омӯхтан!». Яъне, тамоми ҳастии инсоният маҳз бо илму маърифат ва дониши қазоӣ дар ҷаҳони имрӯза арзёбӣ мегардад.

Новобаста аз он ки ҳазорсолаҳо одамон мубориза мебурданд ва сарварони камсавод қувваи ҷисмониро аз қувваи назариявӣ ва ё илмӣ пештар мегузоштанд, олимону муҳаққиқонро ва эҷодиёти онҳоро нобуд месохтанд, вале илм голиб омад ва он имрӯз ҳукмрон аст. Аз зулмгарону ситамгарон бар ҷузъ номи бад, ҷизе боқӣ намонд, вале аз олимони маъруфон ва сарварони маъруф ҳам ном ва ҳам эҷодиёт боқӣ монд, ки ҳазорсолаҳо ба ҷомеа хизмат расонида истодаанд.

Имрӯз маҳз илм аст, ки барои инсоният мушқил осон, дур наздик, номумкин мумкин ва ғайриимкон имконпазир гардидааст.

Дар ҳамин асно яке аз принципҳои асосии сиёсати давлатии ҷавонон ин рушди маънавии ҷавонон, ташаккули ҳисси ватандӯстӣ ва шаҳрвандии онҳо муқаррар гардидааст.

Зарурат бар татбиқи ин принципи фаъолият дар он аст, ки танҳо як системаи маориф имкони таъмини дониши қазоиро ба насли ҷавон, бахусус дар шароити ҷомеаи муосир надорад. Ҷомеаи муосир онро тақозо менамояд, ки сатҳи дониши шахс ҳамқадам бошад, яъне дилхоҳ нафар, хоҳ хурд хоҳ бузург бояд худшинос бошад, иқтисодиётдон бошад, малакаи кор дар дастгоҳҳои компютерӣ ва алоқаи фосилавӣ (телефони мобилӣ) ва интернетро донад, дилхоҳ як забони хориҷии дар ҷаҳон пазируфташударо донад ва ғайра.

Чаро ҳам хурд ва ҳам бузург, чун ҷомеаи муосир, ки ба суръати кайҳонӣ пеш рафта истодааст, маҳз ҳамин

муносибатро, яъне ҳамқадамиро тақозо менамояд. Бар ҳамин васила, ситемаи маорифро зарур меояд, ки ҳамасола корҳои азнавсозиро ба роҳ монад, бахусус барномаҳои таълимиро аз нав созад ва ба бозори меҳнати муосир мутобиқ гардонад. Савол гузошта мешавад, ки оё Тоҷикистон ва ё кишварҳои ИДМ ин имкониятро доранд? Албата не, имрӯз не. Махз дар ҳамин вазъият, барои пур кардани холигӣ ташаққули механизмҳои алтернативӣ (ҳаммонанд), аз қабилӣ татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ва принципҳои амалии он ба вуқӯъ мепазирад.

Имрӯз дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон барои дастрасии насли ҷавони кишвар ба донишандӯзии муосир, бахусус такмили дониш оид ба кор дар дастгоҳҳои компютерӣ, шабакаи интернетӣ ва забодонӣ мунтазам тадбирҳои амалӣ гардида истодааст.

Бо ин мақсад, дар ҷумҳурӣ 67 марказҳои ҷавонон, марказҳои омӯзиши забонҳо, компютерӣ, интернетӣ, дузандагӣ ва ғайра фаъолият доранд, ки ҳамасола садҳо ҷавононро фаро мегиранд.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни ташкили давраҳои омӯзишӣ барои ҷавонон дар Марказҳои ҷавонон

5.4.1. Қвотаҳои Президентӣ барои ҷавонони аз оилаҳои камбизоат ва ноҳияҳои дурдаст

Бо дарназардошти маҳдудияти имконоти қисми муайяни ҷавонон, бахусус духтарон ба донишандӯзӣ, аз ҷумла маълумоти олии касбӣ дар даврони Истиқлолияти давлатӣ ва бо иқдоми бевоситаи сарвари давлат Эмомалӣ Раҳмон соли 1997 квотаи Президентӣ таъсис дода шуд.

Боиси хушнудист, ки аз соли 2005 бо ташаббуси навбатии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ Эмомалӣ Раҳмон квотаи Президентӣ ҳамчунин барои писарони лаёқатманд, ки мактаби миёнаро бо баҳои хубу аъло хатм намуда, аз фанҳои алоҳида дорои лаёқати махсус мебошанд, ҷудо гардид. Мақсад аз ин иқдомот ин аз байн бурдани омилҳои номатлуб миёни ҷавонон ва таъмин намудани адолати иҷтимоӣ мебошад.

Дар ҷамъ солҳои 1997-2010 ба муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ тибқи квотаи Президентӣ 10340 нафар донишҷӯён дохил шудаанд, ки аз онҳо 7501 нафарашонро духтарон ва 2839 нафарашонро писарон ташкил медиҳанд (Омори Вазорати маориф).

Доҳилшавӣ ба муассисаҳои олии касбӣ тавассути квотаи Президентӣ тариқи сӯҳбат сурат мегирад, яъне ҳар нафаре маълумоти ҳадди ниҳой дошта бошад, метавонад дохил шавад. Ҳолатҳои аз сӯҳбат нагузаштани довталабон низ ҷой дорад, вале он хело кам аст, аксарият дохил шудаанд ва аллакай хатмкунандагони солҳои аввали татбиқи ин иқдом ба ҳайси омӯзгор, духтур, иқтисодчӣ ва ғайра қор қарда истодаанд.

Дар ҳамин радиё қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 январӣ соли 2006 №58 «Дар бораи қабули донишҷӯён ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ тибқи квотаи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010» ва аз 3 апрели соли 2006 №137 «Дар бораи тасдиқи қоидаҳои қабули донишҷӯён ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ тибқи квотаи

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба тасвиб расид ва теъдоди квотаҳои муқарраргардида аз 300 ба 1000 адад расонида шуд. Имрӯз теъдоди квотаи Президентӣ барои қабули донишҷӯён ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ аз ҳисоби ҷавонони аз оилаҳои камбизоат 1200 ададро ташкил медиҳад. Дар Ҷадвали 11 чараёни амалигардии квотаи Президентӣ барои ҷавонон оварда шудааст.

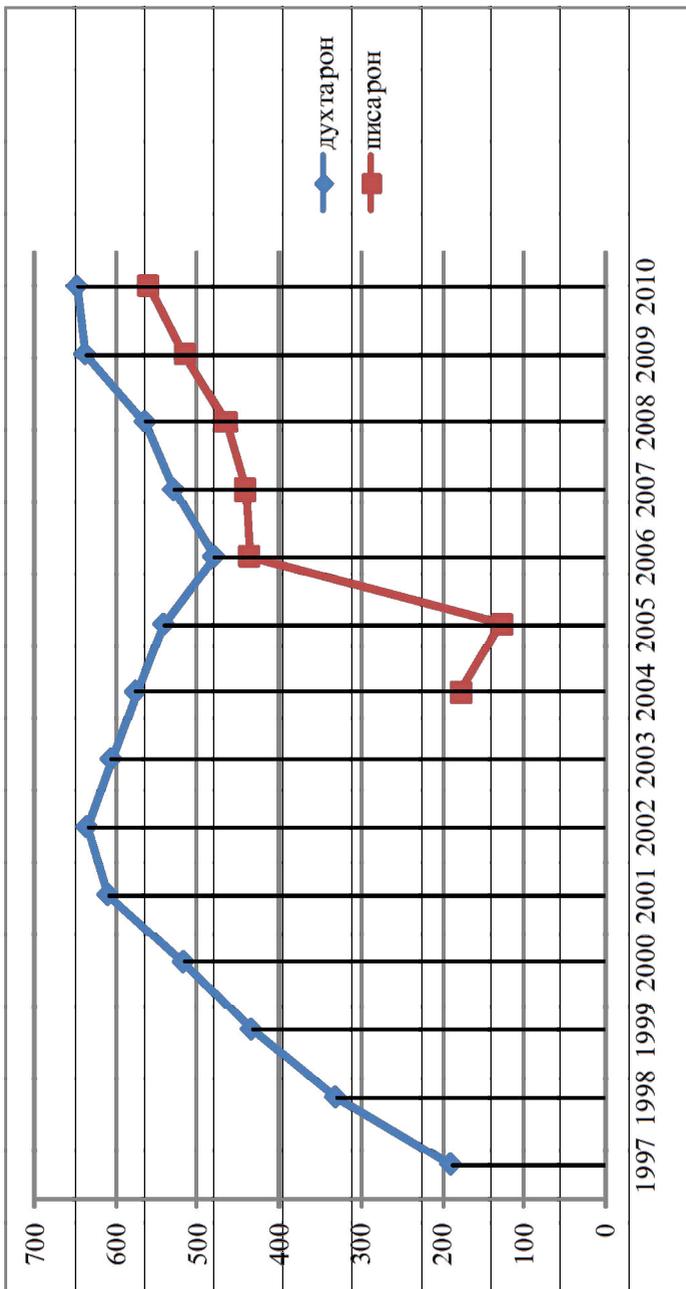
Ҷадвали 11.

Чӣ тавре аз ҷадвал дида мешавад, сатҳи таъмини квотаи Президентӣ ҳамасола зиёд гардидааст, бар қушӯ солҳои 2003 ва 2005. Дар ин солҳо квота ба монанди дигар солҳо рӯ ба афзоиш дошт, вале бинобар каммасъулиятии мақомоти маҳаллӣ ҷавонони ниёзманд сари вақт интиҳоб нагардиданд ва аз марҳилаи қабул боз монданд.

Боиси зикр аст, ки новобаста аз муқаррар гардидани квотаи Президентӣ барои дохилшавии ҷавондухтарон ба макотиби олии бо гузашти вақт ҷалби ҷавонписарон низ ба воситаи квота мубрам гардид. Аз соли 2004 сар қарда инчониб писарон низ барои дохилшавӣ ба мактабҳои олии тавассути квотаи Президентӣ ҷалб гардидаанд (Ҷадвали 12.).

Ҷадвали 12.

Чалбгардии чавонписарон барои таҳсилоти олии касбӣ тавассути квотаи Президентӣ аз мақсад дур аст. Дар баробари ин, агар дар солҳои 2004 ва 2005 20% квотаро барои чалби чавонписарон истифода мекарданд, пас солҳои 2006-2010 он ба 46-48% расидааст. Яъне нисби теъдоди муқарраргардидаро барои дохилшавии чавонписарон ба муассисаҳои олии касбӣ тавассути квотаи Президентӣ истифода намудаанд, ки ин тамоман ба мақсади ниҳой ва мантиқии ин иқдом вобастагӣ надорад. Аслан квота барои чалби чавондухтарон таъсис дода шуда буд, чун маҳз духтарон дар оилаи тоҷик бештар ба дастгирӣ ниёз доранд.

Новобаста аз ин, тибқи ин иқдом теъдоди зиёди чавонон аз оилаҳои камбизоат ва аз ноҳияҳои дурдасти кишвар тавонистанд, ки ба таҳсилоти олии касбӣ дастёб гарданд.

Ҳамзамон, барои таҳсили босамар ва дастгирии иҷтимоӣ барои таҳсилкунандагон тибқи квотаи Президентӣ шароити зарурӣ фароҳам оварда мешавад.

Аз ҷумла, дар баробари дохил шудан, донишҷӯён бо хобгоҳ ва шароити зарурии маишӣ таъмин мегарданд.

Бо ташаббуси Кумита аз 1 январи соли 2004 сар карда, 15 (сипас 25 стипендия бо маблағи 35 сомонӣ) стипендияи Кумитаи кор бо чавонон барои донишҷӯдухтарони квотаи Президентӣ ҳар як стипендия дар ҳаҷми 20 (бист) сомонӣ муқаррар ва маблағгузори карда шуда истодаанд.

Бо мақсади дастгирии иҷтимоию маънавии донишҷӯён сохторҳои кор бо чавонон якҷоя бо мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳамасола воҳӯрии раисони шаҳру ноҳияҳо бо донишҷӯёни мактабҳои олии баргузор менамоянд.

Баро мисол: *дар соли 2003 воҳӯрии раисони ноҳияҳои Мастчоҳ, Исфара, Айнӣ, Кӯҳистони Мастчоҳ ва Ашт бо донишҷӯён баргузор гардиданд. Дар воҳӯриҳо шароити иҷтимоиву маишӣ донишҷӯён, рафти донишандӯзӣ, таъмини онҳо бо хобгоҳҳо, масъалаҳои шугли донишҷӯён баъд аз хатми мактабҳои олии мавриди баррасӣ ва омӯзиши қарор дода шуд. Аз*

тарафи раиси ноҳияи Мастчоҳ ба хобгоҳи донишҷӯёни квотаи Президентӣ 2 телевизор, барои 40 нафар донишҷӯён кӯмакпулиҳо дар ҳаҷми 50 сомонӣ, маҳсулоти озуқаворӣ; аз тарафи раиси шаҳри Исфара 2 телевизор, кӯмакпулиҳо барои 75 нафар дар ҳаҷми 50 сомонӣ, асбобу лавозимотҳои рӯзгор, ба монанди дарзмолу қолин; аз тарафи раиси ноҳияи Ашт 1 телевизор, кӯмакпулиҳо барои 60 нафар донишҷӯён дар ҳаҷми 50 сомонӣ; аз тарафи раиси ноҳияи Шаҳристон маҳсулоти озуқаворӣ ва кӯмакпулиҳо барои 40 нафар донишҷӯён дар ҳаҷми 50 сомонӣ кӯмак расонида шуд.

Ҳамин тариқ, барои донишҷӯёни тибқи квотаи Президентӣ таҳсилкунанда мунтазам аз ҷониби мақомоти дахлдор чорабиниҳои хусусияти фарҳангӣ ва маърифатидошта баргузор мегарданд.

5.4.2. Фонди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҷавонон барои таҳсил дар хориҷи кишвар

Дар ду мулоқотҳои охир (соли 1998 ва 2005) сарвари кишвар дар масъалаи дастгирии ҷавонони лаёқатманд ва устувор гардонидани нерӯи зеҳнии насли ҷавон махсус истода гузаштанд. Бахусус дар мулоқот бо ҷавонон – 21 майи соли 2005 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Ҷаноби Олӣ, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон оид ба фароҳам овардани шароити мусоид барои таҳсили ҷавонон дар хориҷи кишвар ва ҳавасмандгардонии онҳо барои таҳсили илму маърифати амик таваҷҷӯҳи хоса зоҳир намуд.

Ҳамин тариқ, бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 июли соли 2006 №1574 Фонди махсуси Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дастгирии ҷавонони лаёқатманд, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба хориҷи кишвар фиристода мешаванд, таъсис дода шуд, ки дар доираи он ҷавонони лаёқатманди дар хориҷи кишвар таҳсилдошта мунтазам ҳавасманд гардонида мешаванд.

Аз ҷумла, аз ҳисоби Фонди махсуси Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Стипендияи байналмилалии Президентӣ "Дурахшандагон" ҳамасола ба теъдоди 50-60 адад маблағгузори мегардад. Дар соли 2010 ин теъдод 56 ададро ташкил дод.

Ҳамчунин, мунтазам бо дастгоҳҳои компютери таъмин кардани муассисаҳои таҳсилоти аз ҳисоби Фонд амалӣ гардонидани мешавад. Бар ҳамин васила, агар соли 2010 муассисаҳои таҳсилоти кишвар бо 30536 компютерҳо ва 4524 принтерҳо таъмин гардида бошанд, пас 51,8% (15825/2307) онҳо аз ҳисоби Фонди Президент Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат гирифтааст.

Ҳамин тариқ икдоми мазкур аз қатори ташаббусҳои мебошад, ки дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон маҳсули муассир ва тақонбахш ба рушди имкониятҳо ва лаёқату маърифати ҷавонон ба бор овард.

5.4.3. Марказҳои ҷавонон, даврони омӯзиши иловагӣ

Дар боло муҳтасар оид ба фаъолияти умумии марказҳои ҷавонон иттилоъ дода будем ва муайян гардид, ки дар ниҳоди марказҳо ташкил ва амалисозии даврони омӯзиши яке аз қисмҳои асосии фаъолият ба шумор меравад.

Дар воқеъ татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон таъмини таълиму маърифати сифатнок ва муассирро барои ҷавонон тақозо менамояд. Дар ҷаҳони муосир бисёр механизмҳои ташаккул ёфтаанд, ки дар ин самт рӯи қарор доранд. Бахус системаи маориф, ки дар як рӯз худудан 3-4 соат бо шахси ҷавон бевосита қар мекунад ва таълим медиҳад. Вале, чун ҷаҳони шахси ҷавон, қобилияти зеҳнӣ ҷисмонӣ ӯ серталаб аст, доимо толиби ҳаракат аст. Яъне, фаро гирифтани ӯ 3 соат дар як рӯз талаботи воқеии ӯро қонеъ намегардонад ва зарур аст, ки ин фосилаи (ҷойи холигии) фарогири ва ё машғулгардонии шахси

чавон пур карда шавад, то ӯ имкон пайдо нанамояд, ки ба беҳудагардӣ, оворагардӣ ва қорҳои ношоам даст ёбад.

Дар баробари ин, вобаста ба талаботи таҳсилоти муосир ва бозори меҳнат таълими мактабӣ, бахусус дар шароити кишвар ба шахси чавон кифоягӣ намекунад. Имрӯз дилхоҳ шахси чавонро зарур аст, ки ҳануз аз хурдсолӣ малакаи қор бо дастгоҳҳои компютерӣ ва шабакаи интернетиро дошта бошад, забони русӣ ва ё ангисиро доништа бошад ва аз ин гузашта аллакай касб ва ихтисоси худро интихоб карда бошад – ҳамин аст ҷаҳони воқеии шахси чавони муосир.

Ҳамчунин, шахси чавон аз омӯхтан ва таълим гирифтани дида, бештар ба фароғат ва даву тоза рағбат дорад. Ин маънои онро надорад, ки ҳаёти чавонро рангин ва пур аз фароғат намоем, вале зарур аст, ки тавозуни таълиму тарбия ва мустақилият, аз ҷумла фароғати шахси чавон таъмин карда швад, то шахси чавон камолоти пурра бинад.

Бо дарназардошти таҳлили боло дар самти татбиқи сиёсати давлатии чавонон таъмини таълими сифатнок барои чавонон хусусияти афзалиятӣ пайдо намудааст.

Аз ин лиҳоз, дар ниҳоди тамоми марказҳои чавонон дар кишвар марказҳои омӯзиши компютерӣ, интернетӣ, забонҳои хориҷӣ, аз қабилҳои русӣ, англисӣ ва ғайра, дӯзандагӣ, қандакорӣ, соҳибқорӣ ва ғайра ба роҳ монда шудааст. Давраҳои омӯзишӣ дар ду шакл сурат мегиранд, яке бепул, дигаре ба таври имтиёзнок. Давраҳои омӯзиши бепул барои чавонон аз оилаҳои камбизоат ва чавонони осебпазир, аз қабилҳои маъҷубон, оворагардон, бепарасторон ва ғайра ташкил карда мешаванд. Давраҳои пулакӣ бошад, барои қишрҳои чавони дорои имконияти иқтисодӣ бо дарназардошти 30-50% арзон аз бозори дохилӣ нисбат ба шакли хизматрасонии алоқаманд, амалӣ гардонида мешавад.

Дар доираи фаъолияти Кумита чунин навиҳаи ҳадамот, оғоз аз соли 2005 амалӣ гардида истодааст ва ҳамасола афзоиш меёбад. Барои мисол, *дар соли 2011 давраҳои омӯзиши*

алоқамандро 1600 нафар бо малакаи забонҳои хориҷӣ, 800 нафар бо малакаи дӯзандагӣ ва 370 нафар бо малакаи соҳибкорӣ хатм намуданд.

Дар баробари ин, доираи соҳибкорӣ низ ҳамасола ҳазорон наврастону ҷавононро бо омӯзиши малакаҳои компютерӣ, забонҳои хориҷӣ ва дӯзандагӣ фаро мегиранд. Ба ин қабил ҳадамоти соҳибкорӣ, марказҳои забонмӯзӣ ва компютериеро ғайридавлатӣ дохил мешаванд. Теъдоди чунин ҳадамоти соҳибкорӣ низ ҳамасола афзоиш ёфта истодааст, ки манфиатбахши соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон ва ҷомеа аст.

5.4.4. Муассисаҳои таълимӣ

Давоми 20 соли истиқлолияти давлатӣ ҷиҳати рушди имконоти таҳсилоти ҷавонон тадбирҳои зиёд амалӣ гардонидани шудаанд. Тадбирҳои, ки дар 70 соли ҳукмронии давлатӣ Шӯравӣ барои Тоҷикистон дар ин самт наандешида буданд.

Дар давоми 20 соли истиқлолияти давлатии Тоҷикистон теъдоди муассисаҳои таҳсилотӣ то 18,6% афзоиш ёфт. Агар дар соли 1991 теъдоди муассисаҳои таҳсилотӣ 3285 ададро ташкил мекард, пас он дар соли 2010 ба 3897 адад расид. Аз ҷумла, теъдоди муассисаҳои олии касбӣ дар тӯли 20 сол то 153,8% афзоиш ёфт ва имрӯз дар кишвар 33 донишгоҳу донишқадаҳо ба ҷавонон таҳсили касбиро таъмин менамоянд.

Ҳамин тариқ, ҳамасола теъдоди муайяни муассисаҳои таҳсилотӣ сохтмон ва ба истифода дода шуда истодаанд. Барои мисол, дар соли 2010 200 муассисаҳои таҳсилоти миёна сохтмон гардидаанд.

Боиси зикр аст, ки бо мурури замон ва ибтиқори бевоситаи Президенти кишвар иқдоми сохтмони мактабҳои таҳсилотӣ бо ҷалби сармояҳои хориҷӣ ва соҳибкорони ватанӣ рушд ёфта истодааст. Ҳамин тариқ, дар соли 2010 7 адад мактабҳои тарихии хашар ва 9 адад мактабҳои аз ҷониби соҳибкорон сохтмон гардидаанд, ки боиси аҳсан аст.

Ин тақозои чомеа, баҳусус шароити демографии Тоҷикистон аст, ки ҳамасола теъдоди муассисаҳои таҳсилотӣ зиёд гардида истодаанд ва дар муқоиса ба теъдоди аҳоли ин ҳоло ҳам кам аст.

5.5. Рушди имконоти ҷавонон барои истироҳат ва ҳифзи саломатӣ

Маънии фалсафии шахси ҷавон ифодагари истироҳат ва фароғат мебошад. Одатан калонсолон мегӯянд “Дар ҷавонӣ ...”, яъне ҳама навъи корнамоӣ, баҳусус истироҳату фароғат ва беҳдошти солимӣ хоси айёми ҷавонист.

Дар баробари ин маҳз шахси ҷавон осебпазири рафторҳои номатлуб ва хавфноки ба саломатӣ нуқсонваранда мебошад.

Аз ин рӯ, дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон” моддаи маҳусус бо номи “Татбиқи ҳуқуқи ҷавонон ба истироҳат ва ҳифзи саломатӣ” муқаррар гардидааст, ки тибқи он мақомоти давлатии кор бо ҷавонон, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ якҷоя бо ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ғайритиҷоратӣ ҳангоми аз эътидол гузаштани меъёрҳои ҳадди ниҳии паҳншавии касалиҳои маҳсусан хатарнок, аз ҷумла бемориҳои узвҳои таносул, вируси норасоии масунияти бадан (ВИЧ), аломати норасоии масунияти бадан (СПИД), нашъамандӣ, майзадагӣ, дигар касалиҳо, ки ба афзоиши маъҷубӣ ва ғавти ҷавонон сабаб мешаванд, оид ба пешгирии паҳншавии ҷунин касалиҳо тадбирҳои таъхирнопазир меандешанд.

Дар пайвастагӣ ба ин ва бинобар сабаби ҳамаҷуз афзоиш ёфтани бемориҳои сироятӣ чинӣ, ВНО ва нашъамандӣ миёни ҷавонон бо ташаббуси Кумита Барномаи давлатии рушди саломатии ҷавонон қабул ва амалӣ гардида истодааст.

5.5.1. Барномаи рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 ва 2011-2013

Дар самти беҳдошти вазъи саломатии чавонон фаъолият хануз аз солҳои 1998 ба роҳ монда шуда буд. Бо ин мақсад ҳамасола чорабиниҳои гуногуни маърифатӣ-иттилоотӣ байни чавонон баргузор гардидаанд.

Татбиқи Барномаи рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 ва 2011-2013, ки фарогири тамоми мушкилоти саломатии наврасон ва чавонон мебошад, аз қабili чунин тадбирҳост.

Вазифаи асосии Барнома аз он иборат аст, ки ба беҳдошти вазъи саломатии насли оянда аз имрӯз замина фароҳам оварда шавад. Яъне, агар мақсади мо таҳкими саломатии насли наврас ва ҷомеаи солим бошад (ҳамин тавр ҳам ҳаст), бояд ба татбиқ, рушд ва такмили Барномаи рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври мунтазам таваҷҷӯҳи хос зоҳир намоем.

Аз ин лиҳоз, зарурати қабул ва амалигардони Барномаи рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври мунтазам ба миён омадааст.

Дар зер иттилооти маҷмӯи оид ба дастовардҳои Барномаи рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраҳои 2006-2010 ва 2011-2013 (минбаъд Барнома) ба таври мушаххас оварда шудааст, ки онҳо дар асоси маълумоти аз ҷониби вазорату идораҳои дахлдор, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ дастрасгардида тартиб дода шудаанд.

Мақсади Барнома аз беҳбуди вазъи саломатии наврасон ва чавонон тавассути паст намудани таъсири рафтгорҳои хавфнок ва одатҳои номатлуб, аз қабili муносибатҳои тасодуфӣи шахвонӣ, нашъамандӣ, сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда ва ВНМО/БПНМ иборат мебошад.

Вазифаҳои Барнома иборат аз тадбирҳои зерин ташаккул

ёфтаанд:

- Татбиқи босамари стратегияи миллии «Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба ҷавонон» ва ба ин васила мусоидат ба ташаккул ва рушди ҳаракатҳои ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла деҳот.

- Пешгирӣ ва паст кардани таъсири рафторҳои хавфнок ва одатҳои номатлуби вобаста ба масъалаҳои муносибатҳои тасодуфӣ шаҳвонӣ, нашъамандӣ, сироятҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолшаванда ва ВНМО/БПНМ бо роҳи беҳбуди шароит ҷиҳати дастрасии иттилоот ва маълумот, ташаккули малакаҳои ҳаёти дар соҳаи саломатӣ.

- Мусоидат ба ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои наврасон ва ҷавонон, аз ҷумла гурӯҳҳои осебпазир оид ба дастгирии иҷтимоӣ ҳуқуқӣ, баробарҳуқуқии гендерӣ ва иштироки ҷавонон дар барномаҳои мақсаднок, ки ба рушди саломатӣ равона гаштаанд.

- Фаъол гардонидани иштирок ва баланд бардоштани ҳисси масъулиятшиносии ҷавонон дар татбиқи барномаҳои мақсаднок, ки ба рушди саломатӣ нигаронида шудаанд.

- Фароҳам овардани шароити мусоид ҷиҳати таъмини хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонон.

- Мусоидат ба рушди имконоти ҳадамоти варзишию солимгардонии кишвар ҷиҳати ҷалби наврасон ва ҷавонон барои ташаккули тарзи ҳаёти солим.

- Фаъол намудани иштироки ҷомеаи шаҳрвандӣ, аз ҷумла раисони маҳаллаҳо ва ходимони динӣ дар фароҳам овардани шароити мусоид ва имконоти васеъ ҷиҳати беҳдошти вазъи саломатии ҷавонон, аз ҷумла ҷавондухтарон.

Вобаста ба татбиқи мақсад ва взифаҳои гузошта Барномаи давлатии рушди саломатии ҷавонон афзалиятҳои зеринро барои татбиқ муқаррар намуд.

1. Иштироки ҷавонон дар чорабиниҳои маърифатӣ иттилоотӣ ва оммавӣ вобаста ба татбиқи стратегияи «Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба ҷавонон».

2. Рушди имкониятҳо ва иштироки ҷомеаи шахрвандӣ, аз ҷумла фаъолгардонии ҷомеаҳои маҳаллӣ.

3. Иштироки ВАО дар иттилоотонии наврасон ва ҷавонон оид ба масъалаҳои ВНМО/БПНМ, СТАҶИ, нашъамандӣ, одатҳои номатлуб, солимии репродуктивӣ ва танзими оила.

4. Ташаккул ва рушди имкониятҳо оид ба хизматрасонии хайрхоҳона ба наврасон ва ҷавонон аз гурӯҳҳои осебпазир (шахсони гирифтори ВНМО/БПНМ, нашъамандон, оврагардон, муҳоҷирони меҳнатӣ, шахсони ба тичорати алоқаи ҷинсӣ шуғлдошта, наврасон ва ҷавонони аз озодӣ маҳрумгардида).

5. Рушди имкониятҳо дар самти тарбияи ҷисмонӣ, варзишию оммавӣ ва ҳарбию мудофиавии наврасон ва ҷавонон.

6. Гендер, дастарсии ҷавондухтарон ба хизматрасонӣ, солимии репродуктивӣ ва танзими оила.

Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 6 соҳаҳои афзалиятноки зерин иборат буда, татбиқи ҳар кадоми онҳо дорои хусусияти хос мебошанд. Аз ин, рӯ дастовардҳо маҳз бо дарназардошти ҳамин афзалиятҳо оварда мешаванд.

Ҳамин тариқ, Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 ва 2011-2013 имкон дод, ки дар самти беҳдошти вазъи саломатии ҷавонон механизми устувор, ҳатто дар фазои ИДМ ягона ташаккул ёбад.

Чун Барнома байнисоҳавӣ буд аз ҳисоби мутахассисони соҳаҳои тандурустӣ, маориф, меҳнат ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли, ташкилотҳои байналмилалӣ ва ҷамъиятӣ Комиссияи байнисоҳавии Ҳамоҳангсоз оид ба рушди ҳадамоти хайрхоҳона нисбат ба ҷавонон дар соҳаи саломатӣ (минбаъд- Комиссия) таъсис дода шуд. Комиссия фаъолияти худро дар самти Ҳамоҳангсозӣ ва дасгирии методии ташкилотҳои ҷавонон ва вазорату идораҳои дахлдор ба роҳ монд. Аз ҷумла, дастурҳоро, аз қабиле Барномаи маърифатии ҷавонон аз рӯи омӯзиши «Ҳамсол ба ҳамсол» (стандартикунонии фаъолият), лоиҳаи

Низомнома ва дастури методӣ оид ба фаъолияти хадамоти «Телефони боварӣ барои наврасон ва ҷавонон», лоихаи Низомнома оид ба фаъолияти Марказҳои маърифатию иттилоотии хайрхоҳона ба ҷавонон, Модул оид ба пешгирии ВНМО дар байни ҷавонони деҳот, Модул оид ба омода кардани тренерон вобаста ба масъалаҳои пешгирии ВНМО ва ғайра тасдиқ намуд.

Дар самти омӯзиши таҷрибаи кишварҳои дорои амалияи дахлдор мунтазам сафарҳои хизмати мутахассисони вазорату идораҳо ва ташкилотҳои ҷамъиятию байналмилалӣ ба Ҷумҳурии Ислонии Эрон барои иштирок дар Конференсияи байналмилалӣ оид ба пешгирии бемории ВНМО/БПНМ, ба шаҳри Санкт - Петербурги Федератсияи Россия барои иштирок дар Конференсияи байналмилалии «Хизматрасонии дӯстона барои ҷавонон», ба шаҳри Киеви Ҷумҳурии Украина барои таҷрибаомӯзӣ дар бахши хизматрасонии маҷмӯӣ ва байнисоҳавии хайрхоҳона ба ҷавонон, инчунин, вобаста ба ҳамин масъалаҳо ба кишварҳои Македония, Қазоқистон, Қирғизистон, Туркия, Олмон, Молдова ва ғайра доир гардиданд.

Байни 11 ҳазор хонандагони 13-15- сола тадқиқоти сотсиологӣ оид ба «Фаҳмиш ва ҷаҳонбинии кӯдакон дар самти тарзи ҳаёти солим» гузаронида шуд. Ин пурсиш нишон дод, ки сатҳи фаҳмиши кӯдакони 13-15- сола ниҳоят баланд буда, онҳо нисбат ба воқеаву ҳодисаҳои руҳмедода бетараф нестанд. Тадқиқоти мазкур барои ба роҳ мондани таълими "Тарзи ҳаёти солим" тавассути дарсҳои тарбиявӣ ва машғулиятҳои беруназсинфию беруназмактабӣ замина гузошт.

Ҳамчунин, омӯзиши Барномаи «Тарзи ҳаёти солим» дар лагерҳои истироҳативу фароғатӣ барои кӯдакон сурат гирифта, аз ҳисоби онҳо сарварон тайёр карда шуданд. Ин хонандагон дар мактабҳои худ бо усули «Ҳамсол ба ҳамсол» оид ба оқибатҳои зараровари нашъа, тамоку, майпарастӣ ва дигар одатҳои номатлуб ба ҳамсолон мунтазам корҳои фаҳмондадиҳӣ

мегузаронанд.

Чалби чавонон аз гурӯҳҳои махсусан осебпазир ҷиҳати дастрасӣ ба хизматрасонии тандурустӣ яке аз масъалаҳои асосии ҷомеаи муосир ба шумор меравад. Аз ин рӯ, ханӯз дар ҷараёни таҳияи Барномаи мазкур лоиҳаи озмоишии ташкили хизматрасонии хайрхоҳона барои чавонон дар шаҳри Душанбе аз ҷониби Корхонаи воҳиди давлатии «Маркази ҷухуриявии иттилоот ва тамоюли чавонон» ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии «Насли наврас», «Хонаи чавонон» дар шаҳри Қўрғонтеппа, иттиҳодияҳои ҷамъиятии «Ғамхор» ва дар шаҳри Хучанд иттиҳодияи ҷамъиятии «Дина» ташкил карда шуда буд. Имрӯз ташкилотҳои мазкур ба сафи худ садҳо нафар чавонони оврагард ва бепарасторро ба сифати ихтиёрӣ ҷалб намудаанд ва миёни онҳо оид ба тарзи ҳаёти солим, аз ҷумла пешгирии ВНМО/БПНМ корҳои таблиғотӣ мебаранд.

Дар назди Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз моҳи март соли 2005 дар доираи Барномаи рушди саломатии чавонон нисбат ба чавонон аз гурӯҳҳои осебпазир хадамоти «Телефони боварии чавонон» таъсис дода шудааст. Кори хадамоти мазкур дар ҳамбастагӣ бо мутахассисони соҳаи раваншиносӣ, тиб ва ҳуқуқ, ҳамчунин соҳаи кор бо чавонон ба роҳ монда шудааст. Чавонон ба ин Хадамот одатан бо мушкилоти ҳаётӣ муроҷиат кардаанд, ки муҳимтарини онҳо аз масъалаҳои хуб набудани муносибат бо волидон, муноқишаҳо бо шахси дӯстдошта ва масъалаи сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда иборат мебошад. Чунин хадамоти «Телефони боварӣ барои чавонон» дар заминаи ташкилоти ҷамъиятии «Зӯхро» низ таъсис ёфтааст, ки мунтазам мутахассисони он ҳам ба таври ғойбона ва ҳам шифохӣ бо чавонони ниёзманд кор мебаранд.

17-20 июни соли 2009 семинари байналмилалӣ дар мавзӯи «Дастрасии чавонони аз гурӯҳҳои осебпазир ба хизматрасонии хайрхоҳона дар бахши саломатӣ» баргузор гардид. Дар семинар намояндагони вазорату идораҳо ва ташкилотҳои

байналмилалию чамъияти дахлдори кишварҳои Россия, Украина, Қазоқистон, Қирғизистон, Тоҷикистон ва Ўзбекистон ширкат варзиданд. Дар чараёни чорабинӣ иштирокчиён аз дастовардҳои Тоҷикистон дар самти саломатии чавонон дар маҳалҳо шинос шуданд.

Чихати ташаббускории чавонон дар Тоҷикистон, аз ҷумла дар доираи Барномаи рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 аз соли 2002 то имрӯз Стратегияи миллии "Ташаббусҳои хайрхоҳона нисбат ба чавонон" (СТХҶ) ташаккул дода шудааст, ки барои чавонон хизматрасонии дастрас, ихтиёрӣ, маҳрамона ва боваринокро таъмин менамояд.

70,4 фоизи чавонони деҳот, маҳз ҳамин гурӯҳи чавонон бинобар каммаълумотӣ ба бемориҳои гуногуни сироятӣ дучор мегарданд. Аз ин лиҳоз, вобаста ба пешгирии ВНМО/БПНМ ва дигар омилҳои номатлуб миёни чавонони деҳот дар ҳамкорӣ бо Барномаи рушди СММ тариқи Хазионаи Глобалӣ оид ба мубориза бо БПНМ, сил ва табларза Лоихаи пешгирии ВНМО/БПНМ байни чавонон деҳот аз моҳи сентябри соли 2007 инҷониб дар Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ гардида истодааст. Мақсади асосии Лоиха аз мусоидат ба паст кардани хавфи сироятбӣ бо ВНМО/БПНМ ва бемориҳои тавассути алоқаи чинсӣ интиқолёбанда байни чавонони деҳот тавассути ташаккули усулҳои муосири фаъолият, васеъ намудани ҳамкорихо дар гузаронидани чорабиниҳои иттилоотию маърифатӣ иборат буда, ба баланд бардоштани сатҳи маълумотнокӣ, дониш ва тағйир додани рафтори чавонон нигаронида шудааст. Дар доираи Лоиха дар 51 шаҳру ноҳияҳои интихобгардидаи ҷумҳурӣ маҳфилҳои ихтиёронии чавон иборат аз 1500 ихтиёрӣ ва 150 омӯзгорон омода гардидаанд, ки мунтазам корҳои фаҳмондадиҳиро байни чавонони деҳот оид ба пешгирии ВНМО/БПНМ ва ташаккули тарзи ҳаёти солим аз рӯи принципи «Ҳамсол ба ҳамсол» анҷом медиҳанд.

Дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва

иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ бахшида ба рӯзҳои таърихӣ, Рӯзи ҳифзи кӯдакон – 1 июн, Рӯзи умумичаҳони мубориза аллайҳи нашъамандӣ – 26 июн, Рӯзи умумичаҳони мубориза бар зидди БПНМ – 1 декабр ва ғайра мунтазам чорабиниҳои гуногуни маърифатӣ таълимотӣ аз ҷониби мақомоти қор бо ҷавонон бо иштироки васеи ҷавонон ташкил ва гузаронида мешаванд. Дар натиҷаи ин чорабиниҳо ҳазорон нафар ҷавонон оид ба пешгирии ВНМО ва бемориҳои нашъамандӣ ва сироятии ҷинсӣ бо иттилооти зарурӣ таъмин мегарданд.

Инчунин, сохторҳои маҳаллии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамасола Маҳфили «Зарифон»-ро байни донишҷӯён ва Маҳфили ҳозирҷавобнро байни ҷавонони деҳот мунтазам доир менамоянд, ки дар ташкили ин чорабиниҳо ҳазорон наврасон ва ҷавонон бо шавқу рағбати зиёд иштирок мекунанд. Аз ҷумла, дар доираи чорабиниҳои Лоихаи «Пешгирии ВНМО/БПНМ байни ҷавонони деҳот» бахшида ба 1150-солагии Рӯдакӣ ва Соли забони тоҷикӣ (2008), Соли бузургдошти Имоми Аъзам (2009) ва Соли фарҳанги техникӣ ва маориф (2010) Маҳфили ҳозирҷавобон таҳти унвони «Саломатӣ ҳомии мо - ҷавонон» дар сатҳи баланди ташкилӣ доир гардид.

Ихтиёриёни Лоиха дар Амалиёти моҳона зери унвони «Мо ҷавонон-ҷонибдори тарзи ҳаёти солим» ва Марафони ҷумҳуриявӣ зери унвони «Танҳо дар якҷоягӣ бар СПИД ба пирӯзӣ муваффақ мешавем» фаъолона ширкат варзиданд. Бо ташаббуси онҳо ба таври васеъ дар сатҳи шаҳру ноҳияҳо озмунҳои расмкашӣ, иншо ва мусобиқаҳои варзишии волейбол ва шохмот ҳамасола ташкил карда мешаванд.

Чунин тадбирҳо аз ҷониби вазорату идораҳои дахлдор ва ташкилотҳои байналмилалӣ ҷамъиятӣ бо фарогирии ҳазорон ҷавонон мунтазам доир мегарданд.

Лахзаҳо аз чараёни баргузори чорабаниҳо дар бахши саломатии чавонон

5.5.2. Марказҳои иттилоотӣ маърифатӣ хайрхоҳона ба ҷавонон

Воқеъист, ки хизматрасонии сифатнок ва суроғавӣ танҳо дар ҳолати мавҷуд будани шароити муносиб метавонад ташкил гардад.

Дар ҳамин радиф дар доираи татбиқи босамари Барномаи «Пешгирии нашъамандӣ ва сирояти ВИЧ/СПИД дар байни ҷавонон» барои солҳои 2002 - 2004 дар ҳамкориҳои байни Кумита ва Ҳазинаи нуфузи СММ солҳои 2002-2003 дар шаҳрҳои Душанбе, Қургонтеппа, Кӯлоб ва Хучанд Марказҳои захиравии ҷавонон оид ба солимии репродуктивии ҷавонон ва проблемаҳои ВИЧ/СПИД таъсис дода шуданд.

Ҳамчунин, дар доираи татбиқи Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 дар ҳамкорӣ бо ташкилоти байналмилалӣ (Каре Тоҷикистон) ва Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи Лоихаи солимии шахвонӣ ва репродуктивии наврасону ҷавонон дар шаҳрҳои Душанбе, Ваҳдат ва ноҳияи Ёвон 30 марказҳои иттилоотӣ маърифатӣ хайрхоҳона ва 8 марказҳои тиббию машваратӣ хайрхоҳона барои ҷавонон таъсис дода шудааст, ки ҳайати марказҳои мазкурро асосан ихтиёриёни ҷавон аз ҳисоби хонандагон, донишҷӯён ва бекорон ташкил медиҳанд. Онҳо пайваста миёни ҳамсолони худ дар самти тарзи ҳаёти солим, пешгирии омилҳои номатлуб ва тарбияи маънавию ахлоқии ҷавонон чорабиниҳои гуногуни маърифатӣ иттилоотӣ созмон медиҳанд. Барои татбиқи Лоихаи мазкур 2,2 млн. доллари ШМА ҷалб гардид. Дар соли 2010 мавриди анҷом ёфтани Лоихаи маблағгузорӣ идораи Марказҳои маърифатӣ-иттилоотӣ ба Кумита гузашт, ки Кумита дар навбати барои устувор гардонидани фаъолият ва ҳамроҳангсозии муттамарказ идораи марказҳоро ба КВД "Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон" вогузор намуд.

Лаҳзаҳо аз фаъолияти Марказҳои иттилоотию маърифатии хайрхоҳона ба ҷавонон

5.5.3. Маркази миллии имконоти ҷавонон

Дар доираи татбиқи Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2013 аз 7 январи соли 2011 бо ташаббускорию бевосита Лоиҳаи нав оид ба таъсиси Маркази миллии имконоти ҷавонон дар ҳамкорӣ бо Ҷамъияти Олмонӣ оид ба ҳамкориҳои байналмилалӣ ба имзо расид. Нимаи аввали соли 2011 Маркази миллии имконоти ҷавонон оид ба пешгирии ВНМО/БПНМ ва нашъамандӣ дар заминаи КВД «Маркази фарҳангии ҷавонон «Ориёно» таъсис ёфт. Марказ, чун миллии аст, масъулияти зиёде ба бор дорад. Фаъолияти он асосан ба таҳкими меъёрҳои ҳуқуқӣ ва назариявӣ амалӣ дар самти хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонон дар бахши саломатӣ, танзим, ҳамоҳангсозӣ ва дастгирии фаъолияти ташкилотҳои ҷавонон ва ташкилотҳои бо ҷавонон коркунанда, хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонони гурӯҳҳои осебпазир, хизматрасонии иттилоотӣ ва марҳамона ва ғайра дар сатҳи ҷумҳурӣ равона гардидааст. Ниҳоди Марказ замонавӣ буда, аз толори хурд ва калони омӯзишӣ ва маҷлисӣ, китобхона, маркази иттилоотӣ-компютерӣ, Хадамоти Телефони боварӣ, Гурӯҳи тренерон, Маҳфили эҷодӣ-фарҳангӣ ва бахши идорӣ-ҳамоҳангсозӣ иборат аст. Бо мақсади фарогирии ҷавонон, аз ҷумла ҷавонони аз гурӯҳҳои осебпазир ба хизматрасонии марҳамона дар назди Кумитаи Хадамоти «Телефони боварии ҷавонон» фаъолият дорад. Қори Хадамоти мазкур дар ҳамбастагӣ бо мутахассисони соҳаи раваншиносӣ, тиб ва ҳуқуқ, ҳамчунин соҳаи кор бо ҷавонон ба роҳ монда шудааст.

Дар соли 2011 Маркази мазкур тавонист қорҳои зиёдеро ба анҷом расонад, аз ҷумла тавассути Хадамоти «Телефони боварии ҷавонон» 90 наврасон ва ҷавонон бо хизматрасонии машваратӣ ва амалӣ фаро гирифта шуданд, 7 тренинги баргузор гардида 141 мутахассисони ҷавон ба ҳайси тренер/омӯзгор оид ба масъалаҳои ВНМО/БПНМ омода гардиданд, 4 семинаро баргузор гардида, сатҳи дониши 100 наврасон ва

чавони осебпазир оид ба масъалаҳои ВНМО/БПНМ баланд гардид, 14000 маводҳои иттилоотӣ оид ба ташаккули тарзи ҳаёти солим таҳия, чоп ва байни чавонон паҳн гардид, 160 наврасон ва чавонон аз гурӯҳҳои осебпазир бо малакаҳои кор бо компютер ва технологияҳои иттилоотӣ омӯзонида шуданд, ду озмунҳои маърифатӣ-фарҳангӣ дар шаҳри Қўрғонтеппа ва ноҳияи Дарвоз ташкил гардид, ки дар он 95 наврасон ва чавонони эҷодкор ширкат варзида, 700 чавонон баҳравар гардиданд, аз ҷониби ихтиёриён дар шаҳру ноҳияҳои Душанбе ва НТҚ 30 театрҳои сайёр ташкил гардида, 4070 наврасон ва чавонон бо иттилооти сифатнок оид ба тарзи ҳаёти солим, омилҳои муҳочирати меҳнатӣ ва танзими оила фаро гирифта шуданд, маҳфили фарҳанг ва эҷодиёт бо фарогирии гурӯҳҳои рассомӣ, дўзандагӣ, актёрӣ/санъаткорӣ, сурудхонӣ ва кор бо технологияҳои иттилоотӣ ташкил ёфта, ҳамарӯза чавонони эҷодкорро бо хизматрасонӣ фаро гирифтааст, китобхона бо муччаҳаз гардидани шароити муносиб ва адабётҳои алоқаманд ташаккул ёфт, ки барои дастрасии озоди чавонон пешниҳод гардидааст.

Лаҳзаҳои аз ҷаҳолияти Маркази миллии имконоти чавонон

5.5.4. Маҳфилҳои ихтиёриҳои чавон

Фаъолияти ихтиёрӣ, яке аз навъҳои фаъолияти хайрхоҳонаи муосир буда, дар Тоҷикистон дар давраи гузариш ба вучуд омадааст.

Солҳост, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти ихтиёрӣ амал мекунад, аммо дар шаклҳои гуногун. Вақте, ки як нафар мӯхтоҷ ба ёрӣ мегардад, феврал ба вай кӯмаки муносиб расонида мешавад. Ва ё агар дар ягон деҳа ягон шахс ба сохтмони хонааш шурӯъ кунад, тамоми истиқоматкунандагони деҳа ба кӯмаки вай ба таври «Ҳашар» ҳозир мешаванд.

Имрӯз «Фаъолияти ихтиёрӣ» тамоман як шакли дигар дошта, аз рӯи намуди ёрӣ дастрас ва васеъ мебошад. Вай бештар ба бартараф кардани мушкилоти одамон, кӯмаки хайрхоҳона ба наздикон ва ё тамоман одамони ба ӯ бегона ва мубориза бар зидди мушкилоти одамон равона гардидааст. Яъне, агар солҳои пеш «Фаъолияти ихтиёрӣ» фақат барои ҳалли мусбии ниёзи одамон равона меушд, пас имрӯз дар замони мутобиқшавӣ ба ҳаёти муосир ин намуди хизматрасонӣ бештар ба ниёзи ҷамъият, ки хусусияти манфӣ дорад, равона гардидааст. Нисбат ба мушкилоте, ки ҳама мубориза мебаранд, ҳаёти одамонро нобуд месозад, давлатро нобуд месозад ва ба бетартибии ҷамъиятӣ оварда мерасонад. Мисолҳои мантиқии ин ниёзҳо, мушкилоти ҷаҳонӣ – болоравии сатҳи бемории ВНМО/БПНМ, нашъамандӣ, терроризм, экстремизм, фалокати экологӣ, ҷанги шаҳрвандӣ шуда метавонанд.

Дар Тоҷикистон, ки 70% аҳолии онро чавонон ташкил медиҳанд, татбиқи ин механизм тадбири саривақтист. Дар замони ҷомеаи муосир муносибат ва рафтори мо нисбат ба насли чавон бояд махсус бошад. Чӣ хеле, ки маълум аст, имрӯз яке аз ҷунин муносибатҳо, ки рушди ҳаматарафаи чавонон ва истифодаи иқтисодии онҳоро таъмин менамояд, ин ҳаракати ихтиёрӣ мебошад, ки чӣ аз лиҳози иқтисодӣ ва чӣ аз лиҳози иҷтимоӣ барои ҷамъият манфиатнок ва дастрас мебошад.

Дар Тоҷикистон миёни чавонон аввалин маротиба ҳаракати ихтиёриён соли 2000 ба фаъолият шурӯъ намуд. Ташаббуси аввали онҳо ба самти тарзи ҳаёти солими чавонон равона шуда буд.

Айни замон ихтиёриён фаъолияти хешро ба самтҳои гуногуни ҳаёти ҷомеа аз ҷумла, пешгирии бемориҳои сироятӣ, тарзи ҳаёти солим, банақшагирии оила, экология, муҳити зист ва ғайра равона месозанд.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳам ташкилотҳои давлатӣ ва ҳам ҷамъиятӣ аз фаъолияти ихтиёрӣ зич истифода мебаранд.

Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар доираи татбиқи сиёсати давлатии чавонон дар кишвар ҳаракати ихтиёриро дар доираи татбиқи Стратегияи миллии «Ташаббуси хайрхоҳона ба чавонон» амалӣ менамояд. Фаъолияти ихтиёрӣ аз ҷониби сохторҳои Кумита, аз қабили 51 Маҳфилҳои ихтиёриёни чавон, 4 Марказҳои имконоти чавонон, 45 Марказҳои фарҳангии чавонон ва 30 Марказҳои маърифативу иттилоотӣ амалӣ гардонида шуда истодаанд. Ихтиёриёне, ки аз рӯи барномаҳои соҳавии Кумита фаъолият менамоянд, панҷ ҳазор нафарро ташкил медиҳанд. Танҳо ихтиёриёне, ки дар Маҳфилҳои ихтиёриёни чавон фаъолият доранд 1700 нафар мебошанд.

Ихтиёриёни мо бештар фаъолияти худро дар доираи татбиқи барномаҳои давлатӣ «Рушди саломатии чавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2013», «Чавонони Тоҷикистон барои солҳои 2010-2012» ва «Тарбияи ватандӯстии чавонони Тоҷикистон барои солҳои 2011-2013» амалӣ месозанд.

Ҳамин тавр, дар сатҳи Кумита 3 гурӯҳ ҳаракати ихтиёриён амал менамояд.

Гурӯҳи якум, ин ихтиёриёне, ки аз ҳисоби чавонони фаъоле, ки дар муассисаҳои таълимӣ таҳсил мекунанд ва чавонони бешугл аз рӯи принсипи «Ҳамсол ба ҳамсол» оид ба масъалҳои пешгирии бемориҳои сироятии ВНМО/БПНМ, нашъамандӣ ва бемориҳои сироятии ҷинсӣ гузаранда фаъолият доранд.

Гурӯҳи дуҷум, ин ихтиёриён - донишҷӯён, муҳассилини муассисаҳои таҳсилоти махсус ва муассисаҳои варзишии кишвар, ки барои кӯмак ба ҷомеаи шаҳрвандӣ ва мақомоти хифзи ҳуқуқ барои бартараф кардани бетартибӣ дар рӯзҳои чашнҳо ва ё санаҳои таърихӣ, роҳпаймоиҳо, бозиҳо ва мусобиқаҳои варзишӣ ҷалб карда мешаванд.

Гурӯҳи сеюм, ин «Ихтиёриён»-е, ки ихтиёран ба сафи Қувваҳои Муссалаҳи Тоҷикистон шомил мегарданд. Ин гурӯҳи ҷавонон, асосан синфҳои болоии мактабҳои миёна, ҷавонони 15-17 сола мебошанд. Ин гурӯҳи ҷавонон дар вақти адои хизмат дар Қувваҳои Муссалаҳ барои омода намудани онҳо аз нигоҳи ҷисмонӣ бештар дар асоси барномаи махсус «Ихтиёрӣ», ки сислсила ҷорабиниҳои маърифатӣ, фарҳангӣ-фароғатӣ доир карда мешаванд, ҷалб мегарданд. Бо ин тартиб «Ихтиёриён» барои артиши миллӣ намунаи ибрат буда, ҳамин тавр онҳо дигар ҷавононро барои хизмат ба Ватан ташвиқ менамоянд.

Бо дарназардошти ин метавон рушди ҳаракати мазкурро дар Тоҷикистон ва умуман дар кишварҳои ИДМ чун механизми муҳим, ки барои ҳалли масъалаҳои иҷтимоии аҳоли, аз ҷумла ҷавонон мусоидат менамояд, баҳогузорӣ намуд.

Боиси зикр аст, ки дар сохтори СММ Барномаи ихтиёриён амал мекунад, ки бори дигар муҳимияти вучуд доштани чунин ҳаракатро дар ҷаҳон исбот месозад. Дар ҳамин асно, соли 2001 аз ҷониби СММ «Соли байналмилалии ихтиёриён» эълон гардида буд, ки Тоҷикистон низ 10 солагии ташаббуси мазкурро дар сатҳи баланд таҷлил намуд.

Моҳи марти соли 2011 ба шаҳри Душанбе роҳбари Барномаи ихтиёриёни СММ Гулям Исакзай ташриф овард ва мо имкон пайдо намудем бо ӯ оид ба рушди ҳаракати ихтиёриён сӯҳбат доир намоем. Мавсуф оид ба баъзе стратегияҳои СММ вобаста ба фаълкунии ҳаракати мазкур дар кишварҳо, ки саҳми онҳо дар расидан ба ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола ва Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар ҷаҳон назаррас буда метавонад, маълумотҳои мухтасар дод.

Ҳамзамон боиси зикр аст, ки бо мақсади устувори иқтидори ихтиёриён дар кишвар дар назди Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Шӯрои Ҳамоҳангсозӣ оид ба рушди ҳаракати ихтиёрӣ дар Тоҷикистон бо аъзогии намоёндагони вазорату идораҳои давлатӣ, ташкилотҳои ҷамъиятиву байналмилалӣ таъсис дода шудааст.

Лаҳзаҳои аз фаъолияти Маҳфилҳои ихтиёриён ҷавонон

5.5.5. Лагерҳои истироҳатии тобистона

Бо мақсади дастгирӣ ва ҳавасмандгардонии ҷавонон дар айёми таътили тобистона ҳамасола барои хонандагон лагерҳои таълимӣ тарбиявӣ ташкил мегарданд.

Аз ҷумла, дар доираи Барномаи ҷавонони Тоҷикистон ҳамасола ин иқдом нисбат ба наврасони ғайбӣ ва хонандагони лаёқатманд амалӣ мегардад.

Барои мисол, аз 5 то 26 августи соли 2002 барои хонандагони лаёқатманд дар истироҳатгоҳи «Шарора»-и н. Варзоб лагери таълимӣ истироҳатӣ гузаронида шуд, ки дар он 76 барандагони стипендияи Президентӣ аз тамоми шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурии иштирок доштанд.

Соли 2003 низ дар ҳамкориҳои собиқ Кумитаи кор бо ҷавонон ва Федератсияи иттифоқҳои касаба моҳи август барои 70 нафар барандагони стипендияи Президентӣ лагери таълимӣ истироҳатӣ ташкил гардид.

Соли 2004 бо қарори Коллегии Кумитаи кор бо ҷавонон аз 7 июни соли 2004 барои барандагони стипендияи Президентӣ дар и.Қайроқум лагери таълимӣ истироҳатӣ ташкил карда шуд, ки басо хотирмон доир гардид.

Соли 2005 бо мақсади дастгирӣ ва ӯрсамар гузафтани таътили тобистона 63 нафар барандагони стипендияи Президентӣ аз 15 июл то 4 август дар Лагери таълимӣ фароғатӣ истироҳат намуданд.

Ҳамин тариқ, ҳамасола барои ҳавасмандгардонии наврасони лаёқатманд лагерҳои тобистона бо ҷорабиниҳои гуногуни маърифатӣ, фароғатӣ ва фарҳангӣ ташкил мегарданд.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни ҷорабиниҳо дар лагерҳои истироҳатии тобистона

5.5.6. Хадамоти «Телефони боварӣ» барои наврасон ва чавонон

Дар самти татбиқи принципҳои хизматрасонии хайрхоҳона ба чавонон, ки он аз таъмини хизматрасонӣ ба чавонон бо дарназардошти махфият (марҳамона), боварӣ, ихтиёрӣ ва баробарӣ иборат мебошад, дар назди Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз моҳи март соли 2005 дар доираи Барномаи рушди саломатии чавонон нисбат ба чавонон аз гурӯҳҳои осебпазир хадамоти «Телефони боварии чавонон» таъсис дода шуд. Кори хадамоти мазкур дар ҳамбастагӣ бо мутахассисони соҳаи равоншиносӣ, тиб ва ҳуқуқ, ҳамчунин соҳаи кор бо чавонон ба роҳ монда шудааст.

Чавонон ба ин Хадамот одатан бо мушкилоти ҳаётӣ муроҷиат кардаанд, ки муҳимтарини онҳо аз масъалаҳои хуб набудани муносибат бо волидон, муноқишаҳо бо шахси дӯстдошта ва масъалаи сироятҳои тавассути алоқаи ҷинсӣ интиқолшаванда иборат мебошад. Чунин хадамоти «Телефони боварӣ барои чавонон» дар заминаи ташкилоти ҷамъиятии «Зӯхро» низ таъсис ёфтааст, ки мунтазам мутахассисони он ҳам ба таври ғойбона ва ҳам шифохӣ бо чавонони ниёзманд кор мебаранд.

Ҳамчунин, бо мақсади дастрасии наврасону чавонон ба иттилооти муассир фаъолияти Хадамоти «Телефони боварии чавонон» дар ниҳоди Маркази миллии имконоти чавонон устувор гардонида шуд. Барои мисол, *дар соли 2011 ба Хадамоти мазкур ҳамагӣ 108 наврасон ва чавонон бо масъалаҳои гуногуни иҷтимоӣ муроҷиат карданд. Машваратчиён шахсони муроҷиаткардаро вобаста ба хусусиятҳои проблемаҳо ба хадамоти зарурӣ равона сохтанд.*

Дар назди Кумитаи кор бо занон ва оила низ Маркази «Боварӣ» ва Хадамоти дастгирии духтарон фаъолият мекунанд, ки мунтазам барои чавонон машварат медиҳанд.

Ташкили чунин навъи хизматрасонӣ имкон медиҳад, ки наврасон ва ҷавонон беамониат, бахусус бо пинҳон доштани ному насаби аслии худ вобаста ба мушкилоти ҳаётӣ мурочиат намуда, ба хизматрасонии алоқаманд таъмин гарданд.

5.5.7. Корхонаи воҳиди давлатии «Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон»

Чун Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳамчун мақоми ҷумҳуриявии ваколатдори давлатӣ масъули ҳамоҳанг сохтан, танзим, ташкили корҳои методӣ ва назариявӣ оид ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон мебошад, зарурат бар он ба вукӯъ омад, ки дар сатҳи ҷумҳурӣ ва маҳалҳо сохторҳои дар амал татбиқкунандаи сиёсати давлатии ҷавонон ташаккул ёбанд. Аз ҷумла, сохторҳои тамоюлноки ҷумҳуриявӣ вобаста ба татбиқи афзалиятҳои сиёсати давлатии ҷавонон таъсис дода шуданд.

Ҳамин тариқ, мутобиқи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 декабри соли 2006 №609, замимаи 4 сохторҳои ҷумҳуриявӣ ва ё ташкилотҳои системаи Кумита иборат аз 21 воҳид таъсис дода шуданд, ки 5 воҳид, аз ҷумла Корхонаи воҳиди давлатии «Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон» барои амалисозии афзалиятҳо дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон муқаррар гардиданд.

КВД «Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон» аз ин гузашта аз соли 1998 инҷониб фаъолият менамуд ва ҳамчун Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон «САМТ» шинохта мешуд. Яъне, дар баробари ташаккул ёфтани мақомоти давлатии ваколатдори соҳаи кор бо ҷавонон сохторҳои тамоюлноки ҷумҳуриявӣ барои корҳои амалӣ таъсис ёфтаанд.

Фаъолияти асосии Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон ба татбиқи ҷанбаҳои иттилоотӣ ва тамоюлнокии ҷавонон дар ҷумҳурӣ мебошад. Бо ин мақсад

корхонаи мазкур то имрӯз мунтазам чорабиниҳо, аз қабилӣ тадқиқотҳои сотсиологӣ, пурсишҳо, таҳқиқҳои таъҷилии вазъият, пешгирии бемориҳои сироятии чинсӣ, ВНМО/БПНМ, нашъамандӣ, ташаккули тарзи ҳаёти солим ва ғайра амалӣ гардонидаст.

Бахусус Марказ ташаккулдиҳанда ва татбиқгари Омори сиёсати давлатии ҷавонон дар кишвар мебошад, ки тамоми фаъолият дар самти беҳдошти вазъи иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва сиёсӣ фарҳангии ҷавонон аз он манша мегирад.

Дастоварди дигари назарраси корхона ин ҷалби наврасон ва ҷавонони оворагард ба ташаккули тарзи ҳаёти солим ва маърифати комил мебошад. Дар ин самт дар заминаи Марказ Маҳфили ихтиёриёни ҷавон аз ҳисоби фаъолҷавонони оворагард ташкил ёфтааст, ки ҳамасола байни ҳамсолони худ оид ба пешгирии омилҳои номалуб ва ҷалби онҳо ба ҳаёти муносиб кор мебаранд.

Ҳамчунин, Марказ дар тобеияти худ як филиал ва 30 марказҳои маърифатӣ-иттилоотии хайрхоҳона ба ҷавононро дорад. Ташкилотҳои зертобеи Марказ дар шаҳри Душанбе, шаҳри Ваҳдат ва ноҳияи Ёвон, аз ҷумла ҷамоатҳо онҳо дар самти татбиқи ҷанбаҳои иттилоотии сиёсати давлатии ҷавонон фаъолият доранд.

Дигар фаъолияти назаррас ин дар ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва ташкили давраҳои омӯзиши касбӣ барои ҷавонон мебошад. Дар ин раванд дар назди Марказ ва дар заминаи марказҳои маърифатӣ-иттилоотии хайрхоҳона ба ҷавонон 15 давраҳои омӯзиши малакаҳои дӯзандагӣ барои ҷавондухтарон ва 15 давраҳои омӯзиши забонҳои англисӣ ва русӣ ва малакаҳои компютерӣ барои ҷавонон фаъолият доранд, ки ҳамасола садҳо ҷавононро бо касбу ихтисосҳои алоқаманд фаро мегирад.

Фаъолияти корхона ба ташкили корҳои таҳия, ороишӣ ва ҷопӣ низ равона гардидааст, ки дар пайвастагӣ ба ин ҳар сол дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон 15-20 китобҳо,

дастурҳои методии амалӣ ва варақаҳои иттилоотӣ ҷоп ва нусхабардорӣ мегарданд.

Лаҳзаҳои аз ғайри...

5.6. Рушди имконоти ҷавонон барои меҳнат

Дар шароити демократикунонии ҷомеа меҳнат дар ҳаёти шахс мақоми хоса ишғол менамояд.

Агар дар сохти ҷомеаи Шӯравӣ (коммунистӣ) ҷойи кориро ба шахрванд давлат қафолат меод, пас дар сохти ҷомеаи демократӣ таъмингардӣ ба ҷойи алоқаманди корӣ бевосита аз ҳуди шахс вобастагӣ дорад, давлат бошад, барои ин шароити заруриро фароҳам меорад.

Дар ҳақиқат дар шароити ҷомеаи демократии Тоҷикистон новобаста аз паст будани сатҳи иқтисодӣ давлат барои бо ҷойи корӣ таъмингардӣ тамоми имкониятҳоро фароҳам овардааст. Ҳар нафаре, ки меҳодад кореро ташкил кунад, дар роҳи ӯ ягон мушкилоте монета намегардад ва ҳамин аст, ки ҳамасола сатҳи ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоии аҳоли бехтар гардида истодааст. Вале паҳлуи дигари масъала он аст, ки дар бозори меҳнат на ҳама кас қувваи кори худро бароварда метавонад, чун бозори меҳнати ҷомеаи муосир серталаб аст ва танҳо ашхоси соҳиби касб, қобилият ва ихтисоси муосир метавонад соҳиби кор гардад. Ҳамин тариқ, барои шахси бекасб, беихтисос ва ё соҳиби ихтисоси кӯҳнашуда (муосир набуда) дар бозори меҳнат дарёфт кардани ҷойи кори муносиб ғайриимкон аст. Барои мисол, касбҳои «Ҳуруфчин», «Чопкуни ҳуруф» (машинист), «Хатот» (писер) ва ғайра, ки дар бозори меҳнат мавҷуд нестанд ва ачибаш он аст ин амалиётро қариб ҳама кас метавонад (тавассути компютер), яъне нуфузи ин касбҳо гум шуда, ба малакаи оддӣ кор дар компютер иваз гардидаанд. Дар навбати худ ҳар нафаре, ки малакаи компютерӣ надорад дар бозори меҳнат муқовимат карда наметавонад.

Яъне, имрӯз моро мебояд гузаштаре дар ёд дошта бошем, вале ба пеш равем, бозори меҳнатро омӯзем, касбу ихтисоси дилхоҳ, ки ба он қобилият дорем интихоб намоем ва онро дар шароити муосир ҳамарӯза тақвият диҳем. Танҳо дар ҳамин ҳолат мо метавонем дар бозори меҳнат ва ҷомеаи муосир мавқеи хосаи хешро ишғол намоем.

5.6.1. Корхонаи воҳиди давлатии «Биржаи меҳнати чавонон»

Дар самти фароҳам овардани шароити мусоид барои ба кор таъмингардии чавонони бекор аз соли 1998 инҷониб дар назди Кумита КВД «Биржаи меҳнати чавонон» фаъолият дорад, ки тамоми масъалаҳои марбут ба шуғл ва кор фарогирии чавононро татбиқ менамояд.

Корхона дар ҳамкорӣ бо сохторҳои дахлдори давлатӣ ва ҷамъиятӣ ҳамасола тадбирҳоро дар самти ташкили ярмаркаҳои ҷойҳои кори ҳолӣ, баستاني шартномаҳо бо ташкилоту муассисаҳои ватанӣ ва хориҷӣ оиди ба кор таъминкунии чавонон, таъмини чавонони бекор бо ҷойҳои кори дар дохил ва хориҷи кишвар, муосидат ба таълими касбӣ, забонамӯзӣ ва ҳифзи иҷтимоии чавонон, бахусус чавонони дар муҳочирати меҳнатӣ буда, омӯзонидан ва иттилоотнокии чавонон оид ба бозори меҳнат ва талаботи он дар шароити ҷомеаи муосир ва ғайра меандешад.

Корхона дар вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои интиҳобӣ, ҳамчунин, дар вилоятҳои Федератсияи Русия, бахусус Москва, Санкт-Петербург, Екатеринбург, Иркутск намояндагӣҳои худро таъсис додааст, ки онҳо пайваста дар самти таъмини ҳифзи иҷтимоии чавонони бекор ва муҳочирони меҳнатӣ фаъолият менамоянд.

5.6.2. Маҳзани доимоамалкунандаи иттилоотӣ оид ба ҷойҳои кори ҳолӣ

Дар назди КВД «Биржаи меҳнати чавонон» Маркази иттилоотии доимоамалкунандаи ҷойҳои кори ҳолӣ бо нигоҳдошти 800 ҷойҳои кори ҳолӣ амал мекунад, ки дар асоси он мунтазам чавонони бекор ба шуғлҳои мувофиқ таъмин карда мешаванд.

5.6.3. Ярмакҳои ҷойҳои кори ҳолӣ

Дар ҷумҳурӣ дар раванди ба кор таъминкунии шахрвандони бекор ташкили мунтазами ярмакҳои ҷойҳои кори ҳолӣ ба ҳукми анъана даромадааст. Ярмакҳои ҷойҳои кори ҳолӣ сараввал дар се моҳ як маротиба, ҳоло ҳар моҳ баргузор мегардад. Ташкили ярмакҳо аз шаҳри Душанбе, пойтахти ҷумҳурӣ оғоз гардида, имрӯзҳо қариб ки дар ҳамаи шаҳру ноҳияҳои кишвар мунтазам ташкил карда мешавад. Ташкили ярмакҳо тақозои замон буда, талаботи корхонаҳоро барои ишғоли ҷойҳои корӣ, яъне дарёфти воҳидҳои алоқаманд ба зудӣ ва сарфаи вақт қонеъ мекунад.

Ярмакҳои ҷойҳои кори ҳолӣ ба таври озод ташкил гардида, дар он дилхоҳ ташкилоту корхона метавонад ҷойҳои кори холии худро ба бозор гузорад. Барои ин ташкилоту корхонаҳои манфиатдор пешакӣ, яъне пеш аз оғози ярмакаи навбатӣ ба хадамоти шугли аҳолии мурочиат намуда, номнавис мегарданд. Сипас дар рӯзи ташкили ярмака воҳидҳои кори холии худро ба намоиш ва интиҳоби мурочиаткунандагон мегузорад.

Ярмака, рӯз, ҷой ва вақти бургузори тавассути ВАО пешакӣ элон мегардад, ки дар он тамоми хоҳишмандон, аксаран бекорон бемамониат иштирок менамоянд ва ҷойи кори муносиби худро интиҳоб менамоянд. Дарҳол дар ярмака ба шахси ҷойи кор дарёфтнамуда роҳхат дода мешавад, ки тибқи он ӯ барои кор ба корхона ва ё ташкилоти алоқаманд сафарбар мегардад.

Барои мисол, ҷараёни ташкили баъзе ярмакҳои ҷойҳои кори холиро дар поён меорем.

" 20 апрели соли 2002 дар ҳамкорӣ бо Маркази шугли аҳолии н.Роҳи Оҳани ш. Душанбе ярмакаи хурди ҷойҳои холии корӣ гузаронида шуд, ки дар он масъалаи дар дохили ҷумҳурӣ бо ҷои кор таъмин намудани ҷавонон баррасӣ карда шуд. Дар ин ярмака зиёда аз 10 корхонаҳои саноатии ш. Душанбе иштирок намуданд.

Мувофиқи шартномаи ҳамкори байни Биржаи меҳнатии ҷавонони Кумита ва Маркази шугли аҳолии шаҳри Душанбе 27 октябр ва 11 ноябри соли 2003 ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ барои ҷавонони бешугли ҷумҳурии гузаронида шуд, ки дар он 64 корхонаҳои давлатӣ ва гайридавлатӣ зиёда аз 5410 вакансияҳо пешниҳод намуданд. Дар ярмарка 2900 нафар корҷӯяндагон иштирок намуданд. Аз ин миқдор 216 нафар бо роҳхат соҳибгардиданд, 43 нафар ба курсҳои бозомӯзӣ роҳхат гирифтанд ва 124 нафари дигар ба корҳои ҷамъиятии музднок ҷалб карда шуданд.

Соли 2004 мувофиқи Шартномаи ҳамкори байни Биржаи ва Маркази шугли аҳолии ш. Душанбе 16 март дар бинои Кумита ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ барои шаҳрвандони бешугл гузаронида шуд, ки 53 корхонаҳои давлатӣ ва гайридавлатӣ 3969 ҷойҳои корро пешкаш намуданд. 190 нафар барои кор ва 40 нафар ҷавонон ба курсҳои касбомӯзӣ роҳхат гирифтанд. Инчунин, 50 нафар ба корҳои ҷамъиятии музднок хоҳиши кор кардан пайдо намуданд. Дар таърихи 22.06.с.2004 дар бинои Кумита боз як ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ таъин карда шуд. Ин дафъа аз 65 таъинкору муассиса 5271 ҷойҳои кори ҳолии гуногун барои бекорон пешкаш карда шуд. Дар натиҷа 268 нафар барои кор, 70 нафар ба курсҳои бозомӯзӣ роҳхат гирифтанд ва 65 нафар хоҳиши пайдо намуданд, ки дар корҳои ҷамъиятии музднок кор кунанд. Ҷамъ дар ин ду ярмарка 458 нафар барои кор ва 110 нафар ба курсҳои бозомӯзӣ роҳхат гирифта, 115 нафар хоҳиши пайдо намуданд, ки дар корҳои ҷамъиятии музднок кор кунанд. Ярмаркаи ҷойҳои ҳолии кори навбатӣ 24 сентябр баргузор карда шуд, ки 67 корхонаҳои давлатӣ ва гайридавлатӣ 4858 ҷойҳои корро пешкаш намуданд. Дар натиҷа 238 нафар барои кор ва 28 нафар ҷавонон ба курсҳои касбомӯзӣ роҳхат гирифтанд.

Мувофиқи нақшаи фаъолияти Биржаи меҳнатии ҷавонони Кумита 30.06.с.2004 дар якҷоягӣ бо Идораи кор бо ҷавонони вилояти Хатлон ва Маркази шугли аҳолии шаҳри Қургонтеппа

дар маркази вилоят ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ доир гардид. Дар ин ярмарка 31 ташиклоту муассисаҳои гуногун барои бекорон 119 ҷойи кор пешкаш намуданд. Дар натиҷа 48 нафар барои худ ҷойи кори мувофиқ пайдо намуданд. Ба 50 нафар бекорон маслиҳатҳои ҳуқуқӣ оид ба меҳнат ва интихоби касб дода шуд. Ҳамчунин, бо 76 нафар бекорон шартнома барои ташики корҳои ҷамъиятӣ баста шуд.

Соли 2010 ҷиҳати бо ҷойҳои кори доимӣ таъмин намудани ҷавонон Корхонаи воҳиди давлатии «Биржаи меҳнатии ҷавонон» дар якҷоягӣ бо Хадамоти муҳоҷирати Вазорати корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон 14 ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ, ҷиҳати ҷалби корчӯён дар дохил ва хориҷи кишвар ва 7 семинар-маишаратҳо дар мавзӯи «Муҳоҷирати меҳнатӣ дар байни ҷавонон: мушилот ва роҳҳои ҳалли он», «Имоияи ҳуқуқи манфиатҳои муҳоҷирон дар хориҷи кишвар» ва «Раванди муҳоҷират тақозои замон аст» доир кард, ки дар натиҷа 3000 ҷавонон ба маълумотҳои зарурӣ фаро гирифта шуд.

Дар соли 2011 дар якҷоягӣ бо Раёсати агентии давлати ҳифзи иқтимоӣ, шугли аҳолии ва муҳоҷирати ноҳияи Исмоили Сомони шаҳри Душанбе дар пойтахти ҷумҳурӣ 8 ярмаркаҳои ҷойҳои кори ҳолӣ гузаронида шуд. Дар чорабиниҳои гузаронидашуда зиёда аз 1810 нафар корчӯён иштирок намуданд. Ба 357 нафар барои кор ба корхонаву муассисаҳои дохили ҷумҳурӣ роҳат дода шуд. Ҳамзамон, дар ин давра дар шаҳру ноҳияҳои Қўргонтеппа, Ҳисор, Шаҳринав, Турсунзода дар мавзӯҳои «Танзими раванди муҳоҷират» ва «Омода кардани муҳоҷирони меҳнатӣ барои фаъолияти корӣ дар хориҷи кишвар» ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ ва мизҳои мудаввар гузаронида шуд.»

Тавсияҳо

Дар шароити бозори меҳнати муосир бо мурури вақт ин навъи ба кор таъминкунии ҷавонон низ кӯҳна шуда истодааст.

Дар воқеъ дар ҳоли рушди имкониятҳо, бахусус истифода аз технологияҳои иттилоотӣ усулҳои гуногуни ташкили бозори

қойҳои кори ҳоли мавҷуд аст, ки дастрасӣ, каммасрафӣ, истифодаи самараноки вақт ва шаффофиятро таъмин менамояд.

Яке аз усулҳои муосир ин ташкили бозори қойҳои кори ҳоли дар шабакаи интернетӣ мебошад, ки он ба ҳар нафаре ки каме замонавӣ аст, дастрас аст. Замонавӣ будани шахрвандон тақозои замон аст. Замонавӣ будан, яъне малакаи муошират, кор дар дастгоҳҳои компютерӣ ва интернет доштан, донишдони қобилияти аслии худ, интихоби дуруст ва аз худ кардани касбу ҳунар ва ихтисоси муносиб ба тавоноии худ ва бозори меҳнат, худшинос будан ва баҳои худро донишдан ва эҳтироми хоса доштан нисбат ба Ватан-модар мебошад.

Дар ҳамин васила, имрӯз технологияҳои иттилоотӣ ба имконоти фарох фароҳам овардааст. Яке аз усулҳои мумкин аст, ки дар сатҳи кишвар Бозори рақамии (электронии) меҳнат дар шакли сомонаи интернетӣ ва маҳзани махсуси иттилоотӣ роҳандозӣ гардад. Бозори рақамӣ бояд дар ду самт фаъолият кунад (на дар як самти муқаррарӣ, ки танҳо кор бо ташкили қойи қорӣ аст), яке самти муқаррарӣ, ки ҳамаи мо онро медонем, ин ташкили қойи кори ҳоли ва самти дигар ин самти муосир, яъне ташкили маҳзани нерӯи меҳнатӣ – аз ҳисоби мутахассисон, коршиносон, машваратчиён ва ғайра.

Самти якум маълум аст, яъне **маҳзани қойҳои кори ҳоли** таҳия мегардад ва барои истифода ба шабакаи интернетӣ қой қунонида мешаванд. Тартиби истифода бошад, оғоз аз мурочиат ба таври сабти сурат гирад. Яъне, шахси мурочиатдошта, сараввал бояд худро ба қайд гирад, сипас тести (пурсиши) психологиро гузарад, ки тибқи он барои шахси мурочиатдошта тавсияҳо коргард гашта, пешниҳод гардад.

Ин барои чӣ лозим аст? Мисоли оддӣ, оё ҳамаи шахрвандон ва ниёзмандон замонавианд, яъне ҷавобгӯи талаботи боло ҳастанд? Албатта не, чун имрӯз кишвар дар ҳоли гузариш қарор дорад ва ҷомеа низ чун муқаррароти даврони Шӯравӣ дар вазъияти интизорӣ қарор доранд, на ҳама, аз ҷумла аксари ҷавонон роҳи меҳнатӣ-касбию ҳунарии худро интихоб

намудаанд. Тибқи мушоҳидаҳо 60-70% ниёзмандон чӣ ба имкониятҳои интернетӣ ва чӣ ба ярмаркаҳои ҷойҳои кориҳои холӣ таваккалӣ муроҷиат мекунанд. Дар воқеъ чӣ қор ҳам кунанд? Маълумоти касбӣ ва ё ихтисос надошта бошанд (дар соли 2011 тибқи омили расмӣ 31% бекоронро ҷавонон бо маълумоти миёнаи нопура ташкил додааст), қобилияти меҳнатӣ ва ё зеҳнӣ ҷисмонӣ худро надонанд, худшинос набошанд, пас чӣ бояд қард?

Бо дарназардошти ҳамин, зарур аст, ки Бозори меҳнати рақамӣ новобаста аз вазъи иҷтимоӣ шахси муроҷиатқардари имтиҳон кунанд ва ба ӯ тавсияҳо пешниҳод намояд. Дар сурати пай бурдани соҳибхтисосӣ ва соҳибкасбии муроҷиатқунанда ба таври худқор (автоматӣ) ӯро ба раваннаи алоқаманд равона созад, дар ҳолати баракс бошад, барои интиҳоби касб тавсия пешниҳод намояд. Сипас баъд аз гузаштан ва интиҳоби амиқи касби мувофиқ ба ӯ роҳхат дода шавад. Роҳхат дар навбати худ, бояд тамоми натиҷаҳои тестӣ ва нишонии шахси муроҷиатқардари дарбар гирад.

Ҳамин тариқ, дар як қамон метавон ҳам тавоноӣ, қобилиятҳои шахс ва ҳам мутобиқати ҷойи кориҳои холиро нисбат ба шахс баҳогузори намуд, ки ин донишҷу ва ё доштани ин нишондиҳандаҳо ҳам ба шахс ва ҳам ба дилқор қордиҳанда муҳим аст.

Самти дуом ин **маҳзани нерӯи қорӣ**. Яъне, зарур аст, ки ба воситаи самти якум ва бевосита бо иштироки шаҳрвандони бекори соҳибмалақа, соҳибкасб ва соҳибхтисос маҳзани иттилоотӣ ташкил ёбад. Маҳзан дар навбат метавонад бештар маълумоти хусусияти шахсидоштаро қамъоварӣ намояд. Фарқият байни ин ду самт дар он аст, ки агар дар самти якум шахсони ниёзманд барои қустуҷӯи ҷойи қор муроҷиат намоянд, пас дар самти дуом ташкилоту муассисаҳо барои қустуҷӯи мутахассис, шахси соҳибкасб ва соҳибхтисоси алоқаманд муроҷиат менамоянд.

Баргари ин ду самт аз якдигар дар он аст, ки бозори самти

дуом гаронгар ва дастрастар аст ва дар инчо танҳо нишони шахсони ҷавобгӯй ба нишондиҳандаи "шахси замонавӣ" гирд оварда мешавад.

Бар ҳамин васила, таманно дорам, ки тамоми шахрвандони Тоҷикистон замонавӣ бошанд ва дар ҷомеаи муосир эҳтироми хоса дошта бошанд.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни ташкили ярмаркаҳои ҷойҳои кори ҳолӣ

5.6.4. Таъмини корҳои мавсимӣ ва доимӣ ба ҷавонони бекор дар дохил ва хориҷи кишвар

Ба таъмини ҷои кор ба ҷавонон дар баробари оғози фаъолияти Кумита, ҳамчунин ба Биржаи меҳнати ҷавонон афзалият дода шуда буд.

Аз ин рӯ, ҳануз аз соли 1998 инҷониб пайваста тадбирҳои самти ташкили ҷойҳои корӣ андешида мешаванд.

Дар поён барои иттилоъ дастовардҳои солҳои фаъолият қисман оварда мешаванд.

Дар соли 2002 аз ҷониби Биржаи меҳнати ҷавонони Тоҷикистон дар самти интиқоли қувваҳои корӣ ба хориҷи кишвар, ба хусус ба Федератсияи Россия, соли раван 2652 нафар ҷавонон, аз ҷумла 417 мактаббачаҳо, сафарбар карда шуданд, ки зиёда аз 65%- интиқоли расмии қуваҳои корӣ ҷумҳуриро ташкил медиҳад.

Дар соли 2003 Биржаи меҳнати ҷавонони Кумита як қатор қарордодҳои ҳамкорӣ, аз ҷумла бо вилояти Твер (қарордоди №3 аз 2.9.2003) ва бо вилояти Волгоград (қарордоди №02 аз 8.5.2003) ба имзо расид. Мувофиқи шартномаи ҳамкорӣ байни Биржаи меҳнати ҷавонон ва Маркази шугли аҳолии шаҳри Душанбе (аз 27 октябри соли 2003) 11 ноябри соли 2003 ярмаркаи ҷойҳои кори ҳолӣ гузаронида шуд, ки дар он 64 корхонаҳои давлатӣ ва гайридавлатӣ зиёда аз 5410 вакансияҳо пешниҳод намуданд. Дар ярмарка 2900 нафар корҷӯяндагон иштирок намуданд. Аз ин миқдор 216 нафар бо роҳхат соҳиб гардиданд, 43 нафар ба курсҳои бозомӯзӣ роҳхат гирифтанд ва 124 нафари дигар ба корҳои ҷамъиятии музднок ҷалб карда шуданд.

Дар асоси қарори Раиси вилояти Сугд №134 аз 20.05.с.2003 бо мақсади ба низом даровардани ташкили корҳои тобиестонаи хонандагони мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ ва миёнаи махсус, Идораи кор ба ҷавонон дар ҳамҷоягии Умури меҳнати ихтиёрии ҷавонон санаҳои 5-9 майи соли ҷорӣ 470 нафар талабагони

мактабҳои таҳсилоти ҳамагонӣ ва миёнаи махсусро ба Федератсияи Руссия, вилояти Волгоград барои корҳои тобистона сафарбар намуд.

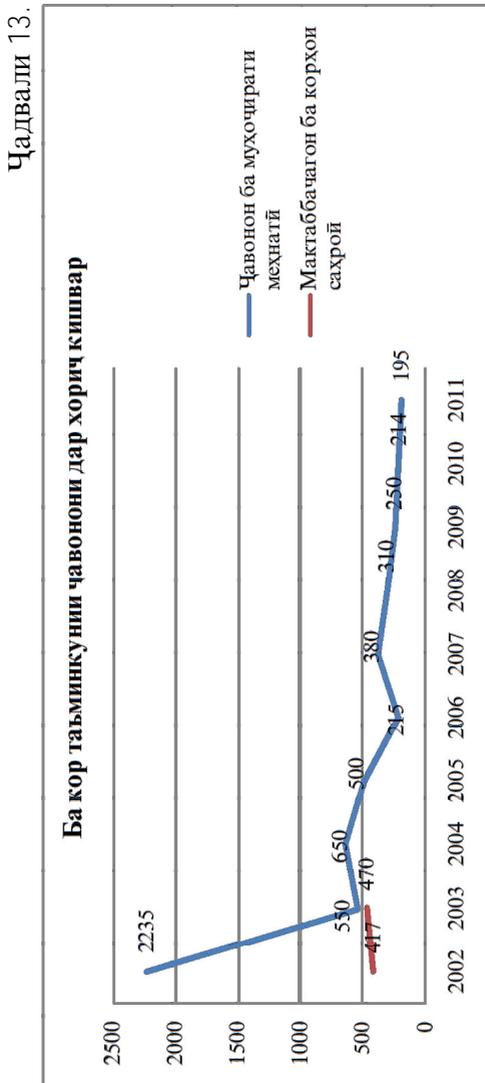
Дар соли 2004 бо мақсади расонидани ёрии ҳуқуқӣ ба муҳоҷирони меҳнатӣ Биржаи меҳнатӣ бо Маркази иттилоотии ташиклоти байналхалқии муҳоҷират (МОМ) шартномаи ҳамкорӣ ба имзо расонидааст, ки мувофиқи он Биржаи меҳнати ҷавонон мунтазам бо ҳуҷҷатҳои лозима таъмин карда мешавад. Ҳамин тариқ, ҳар ҷавоне, ки ба Федератсияи Русия аз тарафи Биржа ба кор фиристода мешавад, бо китобчаи иттилоотӣ барои муҳоҷирони меҳнатӣ бо номи «Ба Россия кор карданӣ меравед? Шумо бояд инро донед» таъмин карда мешавад. Дар ин китобча оиди ҳуқуқии муҳоҷирони меҳнатӣ ва ҳамаи ахборотҳои лозима гирд оварда шудаанд. Дар соли 2004 дар шаҳрҳои Волгоград барои 50 нафар, Ульяновск барои 50 нафар, Самара барои 50 нафар ва Екатеринбург барои 50 нафар Шартномаҳо оиди бо кор таъмин намудани ҷавонон ба имзо расонидааст.

Ҳамин тариқ то имрӯз тадбирҳои пайваста барои ба кор таъмингарди ҷавонон андешида шуда истодааст.

Дар соли 2011 бошад, Корхонаи воҳиди давлатии «Биржаи меҳнати ҷавонон» дар асоси шартномаҳои дуҷониба бо субъектҳои хоҷагидори Федератсияи Русия аз он ҷумла ба шаҳрҳои Волгоград, Иркутск, Самара, Рязан, Қазон, Якутия ҳамагӣ 195 нафар муҳоҷирони меҳнатӣ сафарбар карда шуд, ки аз ин теъдод 10 нафар зан мебошад. Ҳамчунин, дар ҳамкорӣ бо мақомоти давлатии ҳифзи иҷтимоӣ, шугли аҳолӣ ва муҳоҷирати шаҳри Душанбе 12 ярмаркаҳои ҷойҳои кории ҳолӣ гузаронида шуд. Дар чорабиниҳои гузаронидашуда зиёда аз 6850 нафар корчӯён иштирок намуда, 642 нафар барои кор ба корхонаву муассисаҳои дохили ҷумҳурӣ роҳхат гирифтанд. Ҳамчунин, дар ин давра дар асоси нақшаи корӣ дар шаҳру ва навоҳии Қўргонтеппа, Ҳисор, Шаҳринав, Турсунзода дар мавзӯҳои «Танзими раванди муҳоҷират» ва «Омода кардани

муҳочирони меҳнатӣ барои фаъолияти корӣ дар хориҷи кишвар» ярмаркаи ҷойҳои кории ҳолӣ ва мизҳои мудаввар.

Маълумоти муфассал оид ба таъмингардии ҷавонони бекор бо корҳои мавсимӣ ва доимӣ дар хориҷи кишвар дар Ҷадвали 13 оварда шудааст.

Аз чадвал маълум аст, ки сатҳи таъмингардӣ ба ҷойи корӣ паст гашта истодааст, гарчанде ҳамасола имконияти корхона хуб гардидаву шароитҳои ҳаётӣ ва ҷараёни таъмингардӣ ба шуғл дар умум беҳтар гардида истодааст.

Бояд зикр намуд, ки бо дарназардошти таҷриба ва таҳлилҳои мутаассифона манфиатдори муҳочирати расмӣ меҳнатӣ, бахусус ба Федератсияи Русия чӣ аз ҳисоби гурӯҳҳои мақсади (шаҳрвандони ба муҳочират майлдошта) ва чӣ аз ҷониби кишвари қабулкунанда (ташкilotҳо ва ё ширкатҳои қабулкунанда) ниҳоят кам аст. Сабаби ин бетарафӣ ва ё аниқтараш тарафдорӣ ба муҳочирати ғайрирасмӣ меҳнатӣ ба як омил асос меёбад, ки он ҳам бошад, ҳарчӣ бештар чалб ва истифода намудани қувваи кории арзон мебошад. Барои ин мақсад ширкату корхонаҳои кишвари қабулкунанда тамоми имконотро истифода мебаранд, то теъдоди майлдоштагон ба муҳочирати меҳнатии ғайрирасмӣ зиёд гардад.

Аз ин лиҳоз, ба Корхонаи воҳиди давлатии «Биржаи меҳнатии ҷавонон» имкон кам даст медиҳад, ки теъдоди зиёди ҷавонони бекорро ба муҳочирати расмӣ меҳнатӣ чалб намояд.

Масъали расмикунонии муҳочирати меҳнатӣ ба хориҷи кишвар бошад, мубрам ва нигароникунанда боқӣ мемонад.

Аз ин лиҳоз, хуб мешуд агар бо дарназардошти асноди байналмилалӣ масъалаи донишҷӯи забони кишвари қабулкунанда ва соҳибхиттосии шахси майли муҳочирати меҳнатӣ дошта, ҳамчунин суроғавӣ будани муҳочират ҳатмӣ кунонида шавад. Дар ин сурат мо метавонем ба зудӣ нуфузи миллат, давлат ва шахсияти шаҳрвандонро дар хориҷи кишвар таъмин намоем, ҳамчунин ин амал метавонад боиси коҳиш ёфтани муҳочирати меҳнатии шаҳрвандон ба хориҷ гардад.

5.6.5. Хизматрасонии машваратӣ ба муҳочирони меҳнатӣ

Дар ниҳоди сохторҳои кор бо ҷавонон, аз ҷумла Биржаи

меҳнатии чавонон ва намояндагиҳои он дар шахру ноҳияҳо ва хориҷи кишвар ҳадамоти машваратӣ ташаққул дода шудааст.

Мавриди ҳама гуна мурочиат, аз ҷумла пеш аз сафарбаркунӣ барои кор дар дохил ва хориҷи кишвар ба мурочиаткунандагон машваратҳо дар самти таъминоти иҷтимоӣ ва ҳифзи ҳуқуқ дода мешавад. То имрӯз тамоми машваратҳо ба таври ройгон, яъне бепул сурат мегирад, гарчанде аз мутахассисон заҳмати зиёд талаб мекунад.

5.7. Дастғирӣ ва рушди имконоти ҷавонон барои моликият ва фаъолияти соҳибкорӣ

Тамоми ҳаёти инсонӣ аз чизе вобастагӣ дорад ва маҳз вобастагӣ ҳаётро рангин менамояд, ба роҳе хидоят менамояд, марому мақсади муайянро пайдо менамояд, ки барои дарёфт ва дастрасии он инсон талош меварзад.

Яке аз ҷабҳаҳои асосии вобастагӣ ин манфиатнокӣ мебошад. Манфиатнокӣ дар навбати хеш ба чанд навъ чудо мешавад, аз қабилӣ иқтисодӣ (молиявӣ, моддӣ), маънавӣ, ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ ва сиёсӣ, ки дар ҳоли ҳозир дар ҳаёти ҷомеа манфиатнокии иқтисодӣ бартарияти бештарро касб кардааст.

Мафҳуми "Манфиат" ва ё "Манфиати иқтисодӣ" -ро аслан ҷомеа аз назари манфӣ дарк мекунанд ва ҳамеша мавриди баррасии ин ва ё он манфиатгузорӣ (манфиатчӯӣ) дур андеша накарда, суҳанҳои радкунандаро истифода мекунанд, ки он (қарори қабулкарда) дур давом намекунад ва ба пушаймонӣ меорад. Дар асл "Манфиатнокӣ ва ё Манфиатчӯӣ" хусусияти манфӣ надорад, чун он асоси зиндагӣ аст. Агар шахс манфиатчӯ набошад, пас ҳаёти ӯ маъно надорад ва ё хотима ёфтааст.

Дар мадди аввал моро зарур аст, ки ба мафҳуми "Манфиат" назари мусбӣ дошта бошем, чун он асоси ҳаёти инсонӣ аст, сипас мебояд ба даст овардани манфиати солим, адолатнок, ҷубронгардида ва лоикбударо омӯзем, то дар роҳи дарёфти он ба атрофиён зарар наорем. Маҳз дарёфти манфиати носолим ва нолоик, ки ба роҳи осон ба даст оварда мешавад, ба шахсон ва ё дар зехни инсон нафратро нисбат ба мафҳуми "Манфиат" ҷой кардааст, гарчанде дар воқеъ чун нест.

Дар ҳамин радиф, чун шахси ҷавон бештар манфиатчӯ аст ва ҳамеша дар роҳи дарёфтӣ он талош меварзад, ки дар бисёр мавридҳо нисбатан ба нобарорӣ дучор мегардад, дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон он ба он ба сифати "Мустақилияти иқтисодии ҷавонон" афзалият дода шудааст.

Дар даврони 20 соли Истиқлолияти давлатӣ дар самти

таъмини мустақилияти иқтисодии чавонон, корҳои зиёде ба анҷом расонида шуданд.

Бо ин мақсад дар назди Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Корхонаи воҳиди давлатии "Клуби соҳибкорони чавон" таъсис дода шуд, ки пайваста тадбирҳои алоқаманд амалӣ мегардонад.

Мунтазам дар доираи татбиқи Барномаи миллии "Чавонони Тоҷикистон" яке аз самтҳои афзалиятнок ба таъмини мустақилияти иқтисодии чавонон равона мегардад, ки пайваста дар доираи он чорабиниҳо амалӣ мегарданд.

Аз ҷумла, дар соли 2002 дар заминаи мақомоти маҳаллии кор бо чавонони вилояти МКБ аз ҷониби Ҳазинаи Огоҳон 8 лоиҳаю барномаҳои чавонон дар ҳаҷми зиёда аз 60,0 ҳазор доллари ШМА маблағгузори ғайбанд.

Соли 2006 бо мақсади рушди соҳибкорӣ Кумита дар яққоягӣ бо Иттиҳодияи ҷамъиятии «Ҳилол» озмуни беҳтарин лоиҳаи тиҷоратиро дар байни донишҷӯёни макотиби олии шаҳри Душанбе доир намуда, голибонро бо мукофотҳои пулӣ сарфароз гардонид. Ҳамчунин, ҳамин сол дар шаҳри Рогун корхонаи дӯзандагӣ ва қаҳвахонаи чавонон кушода шуд, ки 20 нафар чавононро бо кор фаро гирифт. Дар ноҳияҳои Ҷиргатол ва Тоҷикобод бригадаҳои меҳнати зарбдори картошкапарварӣ ва дар ноҳияи Муъминобод хоҷагии ёрирасони занбӯри асалпарварӣ аз ҳисоби чавонон ташкил карда шуд, ки дар маҷмӯъ 50 нафар чавонон бо кори мавсимӣ таъмин гардиданд.

Аз соли 1999 инҷониб ҳамасола барои дастгирии лоиҳаҳои иқтисодию иҷтимоии сохторҳои маҳаллӣ, ки мустақилияти иқтисодии чавононро таъмин менамояд, 20-60 ҳазор сомонӣ маблағ дар доираи Барномаи миллии "Чавонони Тоҷикистон" ҷудо гардид. Аз ҷумла, чорабиниҳо барои дастгирии ташкилотҳои махсусгардонидашудаи чавонон дар самти ташаккули малакаи соҳибкорӣ ва таъсиси ҷойҳои корӣ барои чавонон, инчунин баҳри ташаккули унсурҳои ибтидоии системаи хадомоти иҷтимоӣ ҷиҳати васеъ намудани доираи

хизматрасони таълимӣ, тиббию иҷтимоӣ, машваратӣ, иттилоотӣ ва ҳуқуқӣ ба оилаҳои ҷавон маблағгузорӣ шуданд. Бо ҷои қор таъмин намудани ҷавонон дар хориҷ ва дохили ҷумҳурӣ, инчунин муҳайё намудани шароити омӯзишӣ барои онҳо ба мустақилияти иқтисодии ҷавонон мусоидат менамояд.

5.7.1. Қорхонаи воҳиди давлатии "Клуби соҳибқорони ҷавон"

Қорхонаи воҳиди давлатии "Клуби соҳибқорони ҷавон" аз қабилӣ ташкилотҳои ҷумҳуриявии махсусгардонидашуда мебошад, ки аз соли 1998 инҷониб дар самти татбиқи соҳаи афзалиятноки сиёсати давлатии ҷавонон оид ба таъмини мустақилияти иқтисодии ҷавонон фаъолият дорад.

Клуб дар сафи худ беш аз 40 соҳибқорони ҷавонро ҷалб намудааст, ки мунтазам барои қорҳои машваратӣ ва методӣ ташкил менамояд ва онҳоро баҳри устувории фаъолият дастгирӣ менамояд.

Дар баробари ин Қулб барои рушди соҳибқорӣ дар байни ҷавонон мунтазам чорабиниҳои маърифатӣ иттилоотӣ амалӣ мегардонад.

5.7.2. Марказҳои имконоти ҷавонон - давраҳои омӯзишӣ соҳибқорӣ, таҷрибаомӯзӣ ва таъмини қарзҳои хурд

Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи дониши ҷавонон, аз ҷумла таълими иловагӣ ба ҷавонон дар шароити ҷомеаи муосир дар заминаи марказҳои имконоти ҷавонон давраҳои омӯзишӣ ташкил гардидаанд.

Дар ин марказҳо давраҳои омӯзишӣ, аз қабилӣ омӯзиши забонҳои хориҷӣ, англисӣ, русӣ, малақаҳои компютерӣ, қор бо технологияҳои иттилоотӣ, дӯзандагӣ ва соҳибқорӣ амалӣ карда истодааст. Давраҳои омӯзишӣ барои ҷавонони хоҳишманд, аз ҷумла наврасон ва ҷавонон аз оилаҳои камбизоат мунтазам

ташқал мегардад. Давраҳо аз соли 2007 инҷониб ташкил ва амалӣ гардида истодааст. Дар ҳар давра то 20 – нафар фаро гирифта шуда, дар мӯҳлати 3 моҳ барои як давра ташкил мегарданд. Хатмкунандагон бо сертификат таъмин мегарданд.

Ҳамин тариқ, бо ин навъи хизматрасонӣ дар ҷумҳурӣ 40 марказҳои ҷавонон, баҳусус 4 марказҳои имконоти ҷавонон фаъолият менамояд. То имрӯз дар натиҷа аз давраҳои омӯзишӣ 2560 наврашон ва ҷавонон бо малақаҳои алоқаманди забондонӣ, дӯзандагӣ ва кор бо технологияҳои иттилоотӣ фаро гирифта шудаанд.

Дар таносубият бо вазъияти воқеъӣ ин рақам, қатрае аз баҳр аст, вале ҳаст. Қадамҳои дигар ин устувор гардонидани нерӯи ташаккулёфта ва зиёд гардонидани теъдоди марказҳои ҷавонон ва бар ҳамин васила омӯзишӣ ҷавонон мебошад.

Дар баробари ин, дар заминаи марказҳои имконоти ҷавонон, баҳусус дар доираи татбиқи Лоихаи рушди имконоти иҷтимоӣ-иқтисодии ҷавонони Тоҷикистон ба таври озмоишӣ омӯзиши соҳибкорони ҷавон, таҷрибаомӯзӣ ва таъмини қарзҳои кӯтоҳмуддати имтиёзнок барои ташаккули фаъолияти соҳибкорӣ давоми солҳои 2010-2011 роҳандозӣ гардид. Дар натиҷа 250 ҷавонон ба ҳайси соҳибкор омода гардиданд.

Қарзҳои кӯтоҳмуддат барои соҳибкорони ҷавони минтақаҳои Ҳисор, Данғара ва Исфара ба маблағи то 2000 сомонӣ муқаррар гардида, то декабри соли 2011 ба 450 ҷавонон барои фаъолияти соҳибкорӣ таъмин гардиданд.

Аз ҷониби КВД "Клуби соҳибкорони ҷавон" низ мунтазам давраҳои омӯзишӣ оид ба малақаҳои соҳибкорӣ ташкил ва баргузор мегарданд, ки дар натиҷа ҳамасола то 300 ҷавонони соҳибкор фаро гирифта мешаванд.

Лаҳзаҳо аз фаъолият

5.8. Рушди фарҳанг ва тарбияи ватандӯстии ҷавонон

Фарҳанг омили ҳастӣ ва нишони ҷовидонию тамаддунофарии халқу миллатҳо мебошад. Фарҳанг буд, ки баъди ҳазорсолаҳо миллати тоҷик эҳё гардид ва дар арсаи ҷаҳонӣ шинохта шуд. Фарҳанг аст, ки ҳаёти инсоният мазмуну мӯҳтавои хоса пайдо намудааст ва байни ашхос эҳтирому самимият ва садоқат ҳукмфармо мебошад.

Дар шароити дигаргуниҳои муносибатҳо ва ташаккули давлати соҳибтамаддун иштироки ҷавонон дар ташаккули фарҳанги миллӣ ва хувияти ватандӯстӣ басо ногусастанист. Маҳз ҷавонон дар давраҳои алоқамандӣ ҳаёти метавонанд пойдевори фарҳанги миллӣ ва ватандориро созанд ва ба наслҳои дигар супоранд. Дар ҳамин васила, сатҳу сифати пойдевори фарҳангӣ тамаддунофарӣ аз садоқат, ҳамбастагӣ ва ғаълонокии насли ҷавон вобастагии зич дорад.

Аз ин рӯ, дар сатҳи кишвар дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон Барномаи давлатии тарбияи ватандӯстии ҷавонон пайваста амалӣ мегардад, ки дар доираи он тадбирҳои гуногуни алоқаманд ба тарбияи фарҳангӣ ва ватандӯстии ҷавонон мунтазам андешида мешаванд.

5.8.1. Фестивалҳои дӯстии ҷавонон

Яке аз усулҳои муттаҳидӣ ва рушди имконоти фарҳангии ҷавонон ин ташкили фестивалҳо ва форумҳои ҷумҳуриявӣ ва минтақавӣ мебошад, ки дар натиҷа садҳо насли ҷавони кишвар имкон пайдо мекунад, то аз ҳаёти ғаълолияти якдигар огоҳ бошанд ва таҷриба андузанд.

Бо ҳамин мақсад дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ҳамасола мунтазам фестивали дӯстии ҷавонон бахшида ба рӯзҳои таърихӣ баргузор мегарданд. Мавриди ташкили фестивал бахшида ба санаи муайяни таърихӣ ин худ

аллакай чалби чавонон ба шиносӣ, маълумотнокӣ ва пошдоштани фарҳанг ва тамаддуни миллӣ мебошад.

Дар зер маълумоти мухтассар оид ба фестивалҳои гузаронидашуда оварда мешавад.

19-21 августи 2002 бахшида ба таҷлили 10-умин солгарди Сессияи XVI таърихии Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар шаҳрҳои Қургонтеппа ва Сарбанд Фестивали чоруми чавонони Тоҷикистон бо шукӯҳу шаҳомати хосае ва дар партави дӯстии чавонони кишвар баргузор гардид, ки дар он расман зиёда аз 300 нафар чавонон аз манотиқи гуногуни мамлакат ширкат варзиданд.

Аз 10 то 12 июни соли 2003 дар асоси Шартномаи ҳамкориҳои байни Кумитаи кор бо чавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (собиқ) ва Кумитаи давлатии Қирғизистон оид ба варзиш, саёҳат ва сиёсати чавонон (собиқ) Фестивали дӯстии чавонони Тоҷикистону Қирғизистон доир гардид, ки дар он намоёндагони чавонони ҳарду мамлакат ширкат варзиданд. Мақсад аз баргузориҳои Фестивал раванқ бахшидани ҳаракати фестивалии чавонон, густариши додани робитаҳои дӯстӣ, фарҳангӣ ва ҷамъиятии чавонони ду кишвар мебошад.

Аз 16 то 17 ноябри соли 2004 Кумитаи Фестивали ҷумҳуриявии чавононро бахшида ба 80-солагии ба мақоми пойтахт сазовор шудани шаҳри Душанбе таҳти унвони «Душанбе бо чавонон» бо иштироки ҳайати намоёндагони чавонон аз шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ, роҳбарони иттиҳодияҳои ҷамъиятии чавонон, гурӯҳҳои ҷунарию эҷодии чавонон, донишҷӯёни пойтахт хотирмон доир намуд. Дар маросими кушодашавии Фестивал раиси шаҳри Душанбе ширкат варзида, суҳанронӣ намуданд.

Аз 15 то 21 сентябри соли 2005 бахшида ба 80-солагии Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ва 14-умин солгарди Истиқлолияти давлатӣ дар ВМКБ Фестивали чавонони Тоҷикистон гузаронида шуд. Ёдвар шудан бомаврид аст, ки

тахти шиори «Баҳри сулҳ ва дӯстии ҷавонони Тоҷикистон» соли 2000-ум дар Бадахшон Фестивали ҷавонони Тоҷикистон доир гардида буд. Шиору гояи Фестивали навбатии доиргашта бошад «Ташаббуси ҷавонон - ояндаи Тоҷикистон» муқаррар гардид, ки аз талаботҳои имрӯзаи ҷомеаи Тоҷикистон гояи Фестивал баромадааст, зеро Истиқлолияти кишвар дар назди ҷавонон вазифаҳои азиму ташаббускориро гузоштааст.

Ҳамин тариқ, соли 2011 низ (26-28 июн) бо ташаббуси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида ба Рӯзи Ваҳдати миллӣ ва 20-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон Фестивали дӯстии ҷавонони Тоҷикистон дар водии Раиш доир гарид. Баҳри пурсамар доир намудани чорабиниҳо ҷавонони Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон ба ноҳияи Тавилдара, ҷавонони вилояти Хатлон ба ноҳияи Тоҷикобод, ҷавонони вилояти Сугд ба ноҳияи Ҷиргатол, ҷавонони шаҳри Душанбе ба ноҳияи Раиш ва ҷавонони ноҳияи тобеи ҷумҳурӣ (Ҳисор, Шаҳринав, Турсунзода, Рӯдакӣ, Варзоб, Ваҳдат, Рогун, Файзобод) ба ноҳияи Нуробод сафарбар гардиданд.

Баргузориҳои чунин фестивалҳо дар таҳкими дӯстии ҷавонони ҷумҳурӣ саҳми арзанда хоҳад гузошт. Иқдоми мазкур дар шароити муносири ҷомеа саривақтӣ буда, барои ҷавонон ҷиҳати баланд гардидани сатҳи ҷаҳонбинӣ, худшиносӣ ва ҳисси ватандӯстӣ, ҳамчун як омили зарурӣ хизмат менамояд.

Лаҳзаҳо аз чараёни баргузори Фестивалҳои дӯстии чавнон

5.8.2. Фестивали сурудҳои ҳарбию ватандӯстона "Суруди сарбоз"

Бо мақсади тарбияи сарбозон дар рӯҳияи ватандӯстӣ ва эҷодкорию фарҳангдӯстӣ дар доираи барномаҳои давлатии соҳаи кор бо ҷавонон мунтазам чорабиниҳои фарҳангию фароғатӣ ва маърифатию эҷодӣ баргузор мегарданд.

Аз ҷумла, ҳамасола дар арафаи даъвати ҳарбӣ ва ҷашии Рӯзи қувваҳои мусаллаҳ дар Ҳафтаномаи "Ҷавонони Тоҷикистон" рубрика таҳти унвони «Сарбози Ватан» бо фарогирии мақолаҳои рангин нашр мегардад.

Соли 2005 иштирокчиёни Фестивали дӯстии ҷавонон аз якҷанд қисмҳои низомӣ дидан намуданд. Сӯҳбату мулоқотҳои вакилон бо сарбозон хизматчиёни ҳарбию рӯҳу илҳами тоза ато намуд.

Соли 2006 бо фармони Раиси Кумита дар мақомоти давлатии кор бо ҷавонон моҳи октябри соли равон «Моҳонаи ҳарбӣ – ватандӯстӣ» эълон гардид, ки дар доираи он чорабиниҳои гуногун дар самти тарбияи ҳарбию ватандӯстии ҷавонон таъкил ва баргузор намуда шуданд. Кумита бо иштироки васеи афсарону сарбозони мақомотҳои қудратии кишвар ва донишҷӯёни муассисаҳои таълимии ҷумҳурий фестивал – озмуни «Суруди сарбоз»-ро баргузор намуд.

Соли 2007 фестивал – озмуни «Суруди Сарбоз» бо иштироки санъаткорони ҷавони тамоми минтақаҳои мамлакат аз мақомотҳои қудративу низомӣ бо шукӯҳу шаҳомати хоса баргузор гардид.

Соли 2008 бо ташаббуси Кумита саёҳати хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумӣ ба қисмҳои низомии вазоратҳои мудофия, корҳои дохилӣ, адлия, ҳолатҳои фавқулодда ва мудофияи граждани, Кумитаи ҳифзи сарҳади давлатии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба роҳ монда шуд. Аз ҷумлаи чорабиниҳои мазкур Фестивал - озмуни «Суруди Сарбоз» аз тариқи се шабакаи телевизионӣ ва шаш шабакаи радиои сабт

гардида, тариқи телевизиони «Сафина» дар зарфи якуним соат намоиш дода шуд.

Соли 2011 Фестивал - озмуни сурудҳои ватандӯстонаи «Суруди сарбоз» миёни дастаҳои худфаъолияти бадеии қисмҳои ҳарбии вазорату идораҳои қудратӣ шурӯъ аз 5 май баргузор гардид. Фестивал 19 май дар Кохи «Ҷомӣ» ҷамъбаст гардида, голибон бо тӯҳфаҳои хотиравӣ қадрдонӣ гардиданд.

Ҳамин тариқ, баргузориҳои Фестивали "Суруди сарбоз" дар кишвар ба ҳукми анъана даромадааст, ки онро ҳамасола дар давраҳои таҷлили санаҳои таърихӣ алоқаманд тамоми сарбозон пазмон мешаванд.

Лаҳзаҳо аз ҷараёни баргузориҳои Фестивали сурудҳои ҳарбии ватандӯстона "Суруди сарбоз"

5.8.3. Рӯзҳои фарҳангии ҷавонон

Дар партави мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Чаноби Олӣ, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонон 23 майи соли 1997 ва бо қарори Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 22 майи соли 1998, №628 23 май Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон қабул гардид.

Ҳамин тариқ, аз соли 1998 инҷониб 23 май ҳар сол дар миқёси ҷумҳурӣ ҳамчун Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон бо шукӯҳи шаҳомати хосае ҷашн гирифта мешавад. Бахшида ба Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон ҳамасола дар сатҳи тамоми шаҳру ноҳияҳо ҷорабиниҳои гуногуни фарҳангӣ фароғатӣ ва маърифатӣ иттилоотӣ дар шакли "Моҳонаи ҷавонон", "Даҳрӯзаи ҷавонон" ва ё "Ҳафтаи ҷавонон" ташкил ва баргузор мегарданд. Ин ҷорабиниҳо барои ҷавонон ҳамчун муҳарриқи тозашаванда ва сол ба сол қаввишаванда шинохта мешавад. Дар ҳар давраҳои ҷашнӣ ҷавонон бори дигар мавқеаи хоса доштани худро дар бунёди ҷомеаи тозабунёд эҳсос мекунанд ва барои боз ҳам фаъол будан, камари ҳиммат мебанданд.

Дар зер ҷорабиниҳои бахшида ба Рӯзи "Ҷавонони Тоҷикистон" дар давоми 20 соли истиқлолият гузаронидашуда, дар алоҳидагӣ ба таври мухтассар ва дар шакли интихобӣ аз ҷараёни гуногунии он оварда мешавад.

Соли 2001 дар заминаи супориши Президенти мамлакат ва дастгирии раисони вилоятҳои Хатлон ва Суғд 13-15 май дар вилояти Хатлон «Рӯзҳои ҷавонони вилояти Суғд дар вилояти Хатлон» баргузор гашт. Тибқи Қарори Раиси шаҳри Душанбе аз 21.05.02, №49 дар шаҳри Душанбе 23 май ҷорабиниҳои калони фарҳангӣ бахшида ба 5-умин солгарди Рӯзи ҷавонон дар варзишгоҳи «Спартак» бо як шукӯҳу шаҳомати хосса гузаронида шуд.

Соли 2003 яке аз ҷорабиниҳои муҳими ҷумҳурӣ ин таҷлили ҷашни Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон буд. Таҷлили ҷашни мазкур дар тамоми ҷумҳурӣ доир гардид. Дар сатҳи шаҳри Душанбе

ҳамчун анъана чорабиниҳои хусусияти ҷумҳуриявӣ дошта дар шакли сифатан нав баргузор гардиданд. Аз 17 апрел то 23 май дар миқёси вилояти Суғд «Ҳафтаи Чавонон» эълон карда шуд, ки чорабиниҳои он дар сатҳи баланд доир гашиданд.

Соли 2004 дар саросари кишвар ҳафтумин солгарди Рӯзи чавонони Тоҷикистон таҷлил гардид. Бо қарори Коллегияи Кумита аз 26 апрели соли 2004 №2.27 «Оид ба таҷлили Рӯзи чавонони Тоҷикистон» дар ҷумҳурӣ «Ҳафтаи чавонон» эълон гардид. Чорабиниҳои асосии Рӯзи чавонон 23 май дар шаҳри Душанбе доир гардиданд. Рӯзи чавонон аз маросими гулчамбаргузорӣ дар пояи муҷассамаи Исмоили Сомонӣ оғоз ёфт. Дар ин рӯз маросими ботантанаи супоридани дипломҳои ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ ва стипендияҳои Кумитаи кор бо чавонон доир гашид. Ҳамзамон, ба 15 нафар стипендияҳои Кумита ботантана супорида шуд. Шоми 23 май дар Варзишгоҳи марказӣ бо ширкати собиқадорони ҳаракати чавонон, донишҷӯёну хонандагон, сарбозон, чавонони касбу кори гуногун, дорандагони Ҷоизаи ба номи Исмоили Сомонӣ, стипендиатҳои Президентӣ ва Кумитаи кор бо чавонон чорабиниҳои фарҳангӣ доир гардид. Дар чорабиниҳои чавонон намояндагони Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, вакилони халқ дар Маҷлиси Миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, намояндагони вазорату идораҳо, собиқадорони ҳаракати чавонон, сафоратхонаҳо, ташкилотҳои байналхалқӣ ва расонаҳои ахбори умумӣ ҷумҳурӣ иштирок намуданд. Муовини Сарвазирӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон Х.Мавлонова Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Э.Раҳмоновро ба саҳми иштирокдорон расониданд. Бо иштироки Сироҷиддин Фозилов, гурӯҳи ҳунарии "Авесто" ва Парвина Юсуфӣ ба ширкаткунандагони чорабинӣ барномаи ҷолиби консертӣ намоиш дода шуд.

Бо дастгирии ҳукуматҳои маҳаллӣ дар шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ дар доираи «Ҳафтаи чавонон», ки дар арафаи Рӯзи чавонони Тоҷикистон бо ибтиқори Кумитаи кор бо чавонон

эълон гардида буд, силсилаи чорабиниҳои гуногуни оммавию фарҳангӣ доир ғаитанд. Аз ҷумла, дар вилояти Сугд бо қарори Раиси вилоят аз 16 апрели соли 2004, №113 «Оид ба таҷлили Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон» даҳрӯзаи ҷавонон эълон гардид, ки он аз 14 май оғоз ёфта, 23 май дар варзишгоҳи марказии вилоят ҷамъбаст ғаит. Дар вилояти Хатлон тибқи Нақшаи чорабиниҳои тасдиқнамудаи Раиси вилоят аз 17 майи соли 2004 силсилаи чорабиниҳо таҳти унвони «Мо ҷавонему дили гарми ҷаҳонем» хотирмон доир гардиданд. Бо қарори мушовараи Идораи кор бо ҷавонони Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон аз 19 майи соли 2004, №4\2 дар саросари вилоят чорабиниҳои «Ҳафтаи ҷавонон» дар сатҳи баланди сиёсӣ ҷамъиятӣ доир ғаитанд. Бо қарори раиси ноҳияи Ҳисор аз 28 апрели соли 2004, №134 мувофиқи нақшаи таҳиянамудаи шӯъбаи кор бо ҷавонон 22 май дар саросари ноҳия Рӯзи ҷавонон ботантана таҷлил карда шуд. Дар шаҳри Турсунзода тибқи Нақшаи чорабиниҳои тасдиқнамудаи раиси шаҳр аз 2 майи соли равон силсилаи чорабиниҳои фарҳангӣ варзишӣ бахшида ба ҷашнвораи ҷавонон доир ғаитанд. Дар дигар шаҳру ноҳияҳо низ силсилаи чорабиниҳо бахшида ба Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон дар сатҳи баланди сиёсӣ ҷамъиятӣ доир шуданд. Қайд кардан зарур аст, ки дар мактабҳои оливу миёна, маҳаллаҳо ва муассисаҳои, ки шумораи зиёдашонро ҷавонон ташкил медиҳанд, чорабиниҳои Рӯзи ҷавонон бошукӯҳу шаҳомати хоса таҷлил гардиданд.

Соли 2005 16 май дар шаҳраки Ҳисор дар доираи «Ҳафтаи ҷавонон» бо мақсади дастгирии истеъдодҳои ҷавон Озмунӣ сарояндагони ҷавони сурудҳои халқӣ ва шашмақом гузаронида шуд. Дар асоси Нақшаи чорабиниҳои «Даҳ рӯзи ҷавонӣ» масъулони идора ва шӯъбаҳои кор бо ҷавонони шаҳру ноҳияҳои вилояти Сугд 124 оила ва маъҷубони ҷавонро аёдат намуда, табриқоти Президенти кишвар, раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва раиси вилояти Сугдро ба ифтихори Рӯзи ҷавонон ба онҳо расониданд.

Ҳамчунин, ба онҳо ёриш моддӣ расонида шуд. Бо мақсади дастгириши олимон ва муҳаққиқони ҷавон аз 16 то 18 май дар вилояти Сугд Конференсияи анъанавии ҳарсолаи вилоятии VII илмӣ олимон ва муҳаққиқони ҷавон гузаронида шуд.

Соли 2006 рӯзҳои 18–19 май дар доираи чорабиниҳои «Ҳафтаи ҷавонон» озмуни сурудҳои ватанпарастонаи «Навои Ватан» доир гардид, ки иштирокчиёни онро санъаткорони ҷавони тамоми минтақаҳои мамлакат ташиқил доданд. Чунин вохӯриҳо дар арафаи таҷлили ҷашни Ғалаба дар Ҷанги Бузурги Ватанӣ дар қисмҳои низомии вазорату кумитаҳои қудратӣ баргузор карда шуданд. Сохторҳои маҳаллии Кумитаи чорабиниҳои мухталифи варзиширо байни хонандагону донишҷӯён ва сарбозон таҳти унвони «Варзиши-қосиди сулҳ» доир намуданд. Ин иқдом махсусан дар ноҳияҳои тобеъи марказ дар сатҳу сифати баланд ба роҳ монда шуд. Аз тарафи бахшҳои кор бо ҷавонони шахру ноҳияҳои Тоҷикобод чорабиниҳои «Моҳонаи ҳарбӣ-ватанпарастӣ», Ваҳдат мусобиқаи варзишии «Ҷомии Ватан», ш. Душанбе семинар-маишварат дар мавзӯи «Ибтидои сарчашмаҳои ватандӯстӣ аз эҳтиром ба шахсият ва фардои ҷомеа», инчунин бо ташаббуси бахшҳои кор бо ҷавонони шахру ноҳияҳои Ванҷ, Ҳисор, Рӯдакӣ, Файзобод, Шӯрообод, Панҷакент ва шахру ноҳияҳои вилояти Хатлон чорабиниҳо хотирмон доир гашианд. Раёсати кор бо ҷавонони вилояти Сугд баҳри дастгириши иҷтимоии хизматчиёни ҳарбӣ 17 август ба 5 нафар ҳайати шахсии госпитали ҳарбии гарнизони ҳарбии вилоят тӯҳфаҳои хотиравӣ, инчунин аёниятҳои варзишӣ ва гигиенӣ тақдим намуд.

Соли 2008 аз 17 то 23 май бахшида ба Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон ва таҷлили сазовори ҷашнҳои фархунда дар доираи «Ҳафтаи ҷавонон» чорабиниҳои мухталифи оммавӣ, фарҳангӣ, варзишӣ ва сиёсӣ доир гашианд. Дар Дави миллӣ зиёда аз 160 ҳазор нафар шахрвандон, ки аксарияташон ҷавонон буданд, фаъолона ва бо майлу хоҳиши зиёд ширкат варзиданд. Бо мақсади татбиқи Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

аз 26 июли соли 2007 №291 «Дар бораи Соли забони тоҷикӣ ва 1150-солагии Абӯабдуллои Рӯдакӣ», банди 35-и қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 марти соли 2008 №100 «Дар бораи Нақшаи доир намудани машваратҳои илмӣ ва илмию техникӣ, конференсияҳо, симпозиумҳо, анҷуманҳо ва семинарҳо» Кумита дар ҳамкорӣ бо Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар дораи Нақшаи чорабиниҳои «Ҳафтаи ҷавонон» дар шаҳри Турсунзода Конфронси илмию амалии олимони ҷавони кишварро баргузор намуд. Дар чорабинӣ 120 нафар олимони аз мактабҳои олии муассисаҳои илмӣ кишвар дар бахшҳои илмҳои дақиқу табиӣ, биологияву тиб ва ҷомеашиносӣ ширкат варзида, бо маърӯзаҳо баромад намуданд. Дар қараёни Конфронс шишироқдорон аз ҷойҳои таърихӣ шаҳри Турсунзода дидан намуданд.

Соли 2011 23 май дар «Кохи Ҷомӣ» ҷамъомади тантанавӣ ба ифтихори Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон баргузор гардид, ки дар он муовини Сарвазири Ҷумҳурии Тоҷикистон Қурбонова Р.А. Паёми табриқоти Президентии мамлакат Эмомалӣ Раҳмонро ба ҷавонон қироат намуданд. Тамоми голибони озмуну мусобиқаҳои, ки дар доираи «Даҳрӯзаи ҷавонон» сурат гирифтаанд, дар ҷамъомади тантанавӣ бахшида ба Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон бо мукофоту тӯҳфаҳои таъсисдодаи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон сарфароз гардониданд.

Ҳамин тариқ, ҳамасола бахшида ба Рӯзи ҷавонони Тоҷикистон мунтазам чорабиниҳои фарҳангию фароғатӣ, илмию методӣ, маърифатӣ эҷодӣ, ҳарбию ватандӯстӣ ва варзишию оммавӣ доир мегарданд, ки дар натиҷа ҳазорон наврасону ҷавонон фаро гирифта мешаванд.

Лаҳзаҳо аз баргузори Рӯзҳои фарҳангии ҷавонон

5.9. Ҳамкориҳои байналмилалӣ

Дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, бахусус дар шароити ҷаҳонишавии муносибатҳо рушди ҳамкориҳои байналмилалӣ мавқеи хоса касб намудааст.

Бинобар ин, дар тамоми ҷабҳаҳои фаъолият, дар таҳризи нақшаҳои корӣ, таҳияи барномаҳои давлатӣ ва дастурҳои методӣ амалӣ ба ташаккули муносибатҳои байналмилалӣ афзалият дода мешавад. Бо ин мақсад дар ниҳоди Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ Шӯъбаи муносибатҳои байналмилалӣ ҳануз аз оғози фаъолият, яъне соли 1997 дар самти танзим ва рушди муносибатҳои байналмилалӣ фаъолият дорад.

5.9.1. Шартномаҳои ҳамкорӣ бо мақомоти ваколатдори кор бо ҷавонони кишварҳои хориҷӣ

Аслан татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон ҳамчун афзалият барои ҷаҳони муосир нав аст ва ҳар кишваре, ки ба он тавачҷӯҳ кардааст ба таҷрибаомӯзи ва омода кардани системаи фаъолият ниёз дорад.

Бо ҳамин мақсад, Кумита ҳамчун ваколатдори давлатии сиёсати давлатии ҷавонон ҳамкориҳо бо кишварҳои хориҷ, аз қабилӣ Федератсияи Русия, Хитой, Эрон, Беларусия, Украина, Молдова, Озарбойҷон, Арманистон, Қазоқистон, Қирғизистон, Мисри араб, Сурия ва ғайра ба роҳ мондааст. Давоми солҳои 1997-2011 бо кишварҳои хориҷ, аз қабилӣ Федератсияи Русия, Эрон, Беларусия, Украина, Озарбойҷон, Қазоқистон ва Қирғизистон шартномаҳои ҳамкорӣ ба имзо расонида шуд.

Ҳамчунин, Кумита аъзои фаъоли Шӯрои кор бо ҷавонони Иттиҳоди давлатҳои Мустақил ва Ташкилоти ҷавонони Созмони ҳамкориҳои Шанхай мебошад. Кумита бо дарназардошти фаъолнокии солҳои 2011-2012 раиси Шӯрои кор бо ҷавонони Иттиҳоди давлатҳои Мустақилро ба ӯҳда

гирифтааст.

Дар доираи татбиқи Шартномаҳои ҳамкорӣ ҳамасола даҳо чавонон барои таҷрибаомӯзӣ ва ба анҷом расонидани корҳои илмию тадқиқотӣ ба кишварҳои хориҷ сафар мекунад. Дар баробари ин, даҳо гурӯҳҳои чавонон барои иштирок дар чорабиниҳои алоқаманди байналмилалӣ дар кишварҳои гуногуни ҳамкор даъват мегарданд ва ин иқдом ба ҳукми анъана даромадааст.

Чумхурии Тоҷикистон бошад, ҳамчун узви чомаи чахонӣ чорабиниҳои гуногуни байналмилалиро доир намудааст, ки дар он низ садҳо мутахассисони соҳаи кор бо чавонон ширкат варзидаанд. Аз ҷумла, Фестивали дӯстии чавонон Тоҷикистон ва Қирғизистон, Форуми ихтиёриёни чавони ИДМ, Форуми экологони чавонон ИДМ, Форум ва конференсилии дар соҳаи гумманитарӣ ва ғайра.

5.9.2. Шартномҳои ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ/Лоихаҳои ҳамкорӣ бо чалби шарикони иҷтимоӣ

Бо дарназардошти татбиқи принципҳои чахонишвай Кумита дар самти амалигардонии сиёсати давлатии чавонон ҳамкориҳои зичро бо ташкилотҳои байналмилалӣ муқими Тоҷикистон ба роҳ мондааст. Аз ҷумла, чиҳати чалби маблағгузорӣ дар татбиқи соҳаҳои афзалиятноки сиёсати давлатии чавонон дар кишвар ҳануз аз соли 2000 инҷониб корҳои муайян ба анҷом расонида шудааст.

То имрӯз Кумита даҳо шартномаҳои ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ муқими Тоҷикистон, аз қабилӣ ЮНЕСКО, Ҳазинаи кӯдакони СММ, Ҳазинаи нуфузи СММ, Барномаи рушди СММ, Ҳазинаи Сорос, Ташкилоти умумичахонӣ тандурустӣ, Созмони байналмилалӣ муҳочират, Ташкилоти байналмилалӣ меҳнат, Бонки умумичахонӣ, Ҳазинаи глобалӣ оиди мубориза бар зидди СПИД, сил ва

табларза, КАРЕ Тоҷикистон, Чамбияти Олмони хамкориҳои байналмилалӣ, ОРА Интернешнл, ЮНОДК ба имзо расонида, амалӣ гардонидааст.

Дар доираи хамкориҳо бо ташкилотҳои байналмилалӣ ҳамасола Лоихаҳои махусусгардонидашуда амалӣ гардида, садҳо ҳазор сомонӣ бавосита ва бевосита амалӣ гардинад мешаванд. Аз ҷумла:

1. Лоихаи таъсиси марказҳои солимии репродуктивии наврасон ва ҷавонон.

Дар шаҳрҳои Душанбе, Қурғонтеппа ва Кӯлоб Марказҳои солимии репродуктивии наврасон ва ҷавонон таъсис дода шуданд. Мақсади лоиха ба баланд бардоштани сатҳи маълумотнокии ҷавонон оид ба масъалаҳои танзими оила ва солимии репродуктивӣ равона гардида буд.

2. Лоихаи пешгирии ВНОМ/БПНМ миёни ҷавонони дехот

Мақсади Лоиха ин паст кардани хавфи бемориҳои ВНОМ/БПНМ ва тавассути алоқаи чинсӣ гузаранда бо роҳи устуворгардонӣ ва истифодаи усулҳои қабулгардида дар амалигардонии чорабиниҳои маърифатӣ-иттилоотӣ, ки ба баланд гардонидани сатҳи маълумотнокӣ, дониш ва тағйир додани рафтори ҷавонон равона шудааст, мебошад.

Соҳаҳои афзалиятноки Лоиха:

1. Рушди имкониятҳои ҳайати асосии корӣ ва нерӯи захиравӣ-иттилоотии Лоиха

2. Баланд бардоштани сатҳи дониш ва малақаҳои ҳайати асосии корӣ дар сатҳи маҳалҳо аз рӯи принципи "Ҷамсол ба ҳамсол"

3. Васеъ гардонидани дастрасии ҷавонон (гузаронидани чорабиниҳои маърифатӣ-иттилоотӣ) ба иттилооти алоқаманд дар самти пешгирии бемориҳои ВНОМ/БПНМ ва тавассути алоқаи чинсӣ гузаранда дар байни ҷавонон 15-24 сола

4. Мусоидат ба рушди эҷодиёти ҷавонон оид ба масъалаҳои ташаккули тарзи ҳаёти солим

5. Арзёбӣ ва баҳодихии вазъият дар маҳалҳо

Механизми татбиқ

Лоиха тавассути хизматрасонии хайрхоҳона ба чавонон ва ташаккул ва рушди ҳаракати ихтиёриёни чавон дар маҳалҳо аз рӯи принсипи "ҳамсол ба ҳамсол" амалӣ мегардад.

Лоихаи пешгирии ВНМО миёни чавонони деҳот, ки аз соли 2007 инҷониб амалӣ гардида истодааст ва то имрӯз пайваста ҳазорон чавонон бо иттилоъи зарурӣ оид ба масъалаҳои ВНМО, БСЧ ва ташаккули тарзи ҳаёти солим фаро гирифта шудаанд. Барои мисол, дар натиҷаи татбиқи Лоиха дар соли 2011 чунин натиҷаҳоро ноил гардидем:

- Машғулиятҳои омӯзишӣ, семинарҳо - 1962 семинарҳои омӯзишии маҳаллӣ доир гардиданд, ки дар он беш аз 34450 нафар чавонон иштирок намуданд.

- Чорабиниҳои маърифатӣ-фарҳангӣ, озмунҳо - дар 1465 чорабиниҳои маҳаллию минтақавӣ 42253 нафар чавонон бевосита фаро гирифта шуда, мавриди баргузори чорабиниҳо 52750 маводи иттилоотии гуногун байни чавонон тақсим гардидааст.

- Чорбиниҳои варзишӣ - 3257 чорабиниҳои варзишию оммавӣ ба монанди футбол, волейбол, шохмот, шашка, тениси рӯи миз ва баскетбол доир гардида, 80670 нафар чавонро фаро гирифта шуд. Дар намуди чорабинӣ, ки хусусияти оммавӣ дорад, 194980 нафар шахрвандони ноҳияҳои интихобӣ ҳамчун тамошобин ширкат варзидаанд.

- Мулоқот ва вохӯриҳо - 16425 чорабиниҳои фардӣ ва 4583 чорабиниҳои гурӯҳӣ доир гардида, 91124 нафар чавонон фаро гирифта шуданд.

- Чорабиниҳо бахшида ба санаҳои таърихӣ - 1849 чорабиниҳо доир гардида, 61214 нафар чавонро фаро гирифтаанд. Мавриди баргузори чорабиниҳо 234572 маводи иттилоотии гуногун байни чавонон тақсим гардид.

- Чорабиниҳо тариқи воситаи ахбори омма - 974 тадбирҳо, аз қабилӣ нашри мақолаҳо дар рӯзнома маҷаллаҳои даврӣ ва барномаҳо дар шабакаҳои радио ва телевизионӣ андешида

шуда, тақрибан 15% гурӯҳҳои мақсадӣ, яъне ҷавонони деҳот бо иттилооти зарурӣ фаро гирифта шудаанд.

Дар ниҳоят дар доираи татбиқи Лоихаи мазкур дар солҳои 2007-2011 маблағ дар ҳаҷми \$21 763 64,00 ҷалб ва амалӣ гардид, ки ҳудудан 12-14% он ба буҷети давлат ба сифати андоз ворид гардидааст.

3. Лоиха оид ба таъсиси Маркази миллии имконоти ҷавонон.

Аз 7 январӣ соли 2011 бо ташаббускориҳои бевосита Лоихаи нав оид ба таъсиси Маркази миллии имконоти ҷавонон дар ҳамкорӣ бо Ҷамъияти Олмонӣ оид ба ҳамкориҳои байналмилалӣ ба имзо расид. Давоми соли ҳисоботӣ Маркази миллии имконоти ҷавонон оид ба пешгирии ВНМО/БПНМ ва нашъамандӣ дар заминаи КВД "Маркази фарҳангии ҷавонон "Ориёно" таъсис ёфт. Марказ, ҷун милли аст, масъулияти зиёде ба бор дорад. Фаъолияти он асосан ба таҳкими меъёрҳои ҳуқуқӣ ва назариявӣ амалӣ дар самти хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонон дар бахши саломатӣ, танзим, ҳамоҳангсозӣ ва дастгирии фаъолияти ташкилотҳои ҷавонон ва ташкилотҳои бо ҷавонон коркунанда, хизматрасонии хайрхоҳона ба ҷавонони гурӯҳҳои осебпазир, хизматрасонии иттилоотӣ ва марҳамона ва ғайра дар сатҳи ҷумҳурӣ равона гардидааст. Ниҳоди Марказ замонавӣ буда, аз толори хурд ва калони омӯзишӣ ва маҷлисӣ, китобхона, маркази иттилоотӣ-компютерӣ, Хадамоти Телефони боварӣ, Гурӯҳи тренерон, Маҳфили эҷодӣ-фарҳангӣ ва бахши идорӣ-ҳамоҳангсозӣ иборат аст. Бо мақсади фарогирии ҷавонон, аз ҷумла ҷавонони аз гурӯҳҳои осебпазир ба хизматрасонии марҳамона дар назди Кумитаи Хадамоти "Телефони боварии ҷавонон" фаъолият дорад. Кори Хадамоти мазкур дар ҳамбастагӣ бо мутахассисони соҳаи равоншиносӣ, тиб ва ҳуқуқ, ҳамчунин соҳаи қор бо ҷавонон ба роҳ монда шудааст. Давоми нӯҳмоҳи соли 2011 ба Хадамоти мазкур ҳамагӣ 78 наврасон ва ҷавонон бо масъалаҳои гуногуни иҷтимоӣ муроҷиат карданд. Машваратчиён шахсони муроҷиаткардари вобаста ба

хусусиятнокии проблемаҳо ба ҳадамоти зарурӣ равона сохтанд. Дар татбиқи Лоиҳа бевосита ва ба воситаи Кумита маблағ дар ҳаҷми \$239442,50 ҷалб ва амалӣ гардид, ки ҳудуди 4% он тавассути Кумита ба сифати андоз ба бучети давлат ворид гардидааст.

4. Лоиҳаи "Фароҳам овардани шароити мусоид барои рушди имкониятҳои иҷтимоӣ-иқтисодии ҷавонони Тоҷикистон"

Мақсади Лоиҳа беҳтар намудани имконияти иҷтимоӣ-иқтисодии ҷавонон, омӯзиши малакаи компютерӣ, забон, касбу ҳунари равона гардидааст мебошад.

Лоиҳа аз 3 бахш (компонент) иборат мебошад:

(i) таъмири таҷҳизонидани марказҳои ҷавонон дар ҷамоати Чоркуҳи шаҳри Исфара, ҷамоати Дурбати ноҳияи Ҳисор ва ноҳияи Данғара, дар марказҳои мазкур ташкил намудани курсҳои омӯзиши забонҳо, компютер, утокҳои маслиҳатҳои равонӣ ва ҳуқуқӣ дар соҳаи соҳибкорӣ;

(ii) ташаккули фаъолияти соҳибкорӣ ва шӯғли ҷавонон, ташкили таҷрибаомӯзии соҳибкорони ҷавон ва ҷавонони бекор дар корхонаю муассисаҳо;

(iii) баланд бардоштани нерӯи кадрӣ сохторҳои Кумита тавассути баргузори курсҳои тақмили ихтисос ва таъмини шароити мусоид барои фаъолият.

Лоиҳа давоми 3 солу 9 моҳ татбиқ ёфта 30 июни соли 2011 анҷом ёфтааст. Дар доираи Лоиҳа аз ҳисоби Бонки умумичӣ \$2102540,00 ҷалб гардидааст, ки он ба таъсиси се марказҳои маҷмӯии имконоти ҷавонон дар ноҳияҳои Ҳисор (ҷамоати Дурбат), Данғара ва шаҳри Исфара (ҷамоати Чоркуҳ) равона гардид.

5.9.3. Маҳфили ҷавонони хориҷӣ "Ҳамбастагӣ"

Дар назди Кумита бо мақсади ташаккули дӯстӣ ва муттаҳидии байни ҷавонони хориҷӣ, ки дар Тоҷикистон қору фаъолият ва таҳсил доранд бо ҷавонони Тоҷикистон Маҳфили

чавонон "Ҳамбастагӣ" таъсис ёфтааст. Маҳфили мазкур мунтазам ҳамасола бахшида ба санаҳои таърихӣ халқи тоҷик ва миллату халқиятҳои гуногун чорабиниҳои фарҳангӣ-вароғатӣ ва маърифатӣ ташкил менамояд. Азбӯғ ба Маҳфилро донишҷӯёни хориҷӣ аз кишварҳои Ҳиндӯстон, Афғонистон, Эрон, Русия, Қазоқистон, Ёзбекистон, Покистон, Ҳитой ва ғайра ташкил медиҳанд, ки ин ҳамоиш аллақай муттаҳидиро ташаккул додааст.

Лаҳзаҳо аз фаъолияти Маҳфили ҳамбастагӣ

5.10. Заминаҳои илмию методӣ ва иттилоотии сиёсати давлатии ҷавонон

Устувории дилхоҳ соҳаи фаъолият аз заминаи илмию методӣ ва иттилоотии он вобастагии зиҷ дорад. То чӣ андозае ки заминаи илмию методӣ ва иттилоотии соҳа устувор бошад, ба ҳамон андоза амалигардонии фаъолият устувор ва поянда аст.

Вобаста ба татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, ҳануз аз оғози фаъолияти мақомоти ваколатдори давлатӣ дар соҳаи кор бо ҷавонон ба андешидани тадбирҳо чихати ташаккули заминаи меъёрию ҳуқуқӣ тавачҷӯҳ равона гардида буд ва то имрӯз дар ин самт бевосита 3 корҳои илмии дисертатсионӣ ва дахҳо китобу дастурҳо ва мақолаҳои илмӣ ва таҳлилию амалӣ чоп гардидаанд.

Дар самти ташаккули заминаи илмии сиёсати давлатии ҷавонон олимони ҷавон, аз қабилӣ Раҳимов И.Ҳ. дар мавзӯи «Ташаккули сиёсати давлатии ҷавонон дар Тоҷикистон», Асадуллоев Р.Н. дар мавзӯи «Ҷавонон дар ҷараёни демократикунонии ҳаёти ҷамъиятии мамлакат» ва Миралиев Қ.А. дар мавзӯи «Ҳолат ва пешомадҳои ташкилотҳои ҷавонон дар Тоҷикистони муосир» саҳм гузоштаанд. Корҳои илмии мазкур дар тамоми фаъолияти мақомоти давлатии кор бо ҷавонон дар таҳия ва амалигардонии барномаҳои соҳавӣ, нақшаҳо ва таҳлилҳо мавриди дастур қарор доранд.

5.10.1. Китобҳои нашргардида

Китоби нахустин дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон, китоби Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон мебошад, ки бо номи «Ҷавонон ояндаи миллат» соли 1997 рӯи чоп омадааст. Китоби мазкур маърузаи Президенти кишварро дар мулоқот бо ҷавонон 23 майи соли 1997 фаро гирифта, он ҳамчун маводи таҳлилию методӣ

барои корбарӣ дар самти татбиқи босамари афзалиятҳои сиёсати давлатии ҷавонон истифода мегардад.

Китобҳои дигар, ки ҷараёни татбиқи сиёсати давлатии ҷавононро (то солҳои 2010-2011) натиҷагирӣ кардаанд ва барои ин самти фаъолият ҳамчун дурнамо истифода гардидаанд ва саҳми муносиб гузоштаанд, адабиётҳои зерин мебошанд.

Дар зер номгӯи адабиётҳо, соли барориш, ному насаб ва вазифаи мансуби соҳавии (гузашта ва ё ҳозира) муаллифгон оварда мешавад.

1. Ҷавонон ояндаи миллат – соли 1997 – Эмомалӣ Раҳмон, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

2. Ҷавонон ояндаи Тоҷикистони муосир – соли 1997 – Эмомалӣ Раҳмон, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон;

3. Ахбороти олимони ҷавон – ҳамасола, аз соли 1998 инҷониб – маҷмӯаи мақолаҳои илмӣ-методӣ дар самти татбиқи сиёсати давлатии ҷавонон;

4. Баъзе масъалаҳои сиёсати давлатии ҷавонон – соли 1998 – Ашуров Субҳониддин Бӯрҳонович, муовини раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2003, номзоди илмҳои физика-математика, Шамолов Абдувоҳид Абдуллоевич, сардори Идораи сиёсати иҷтимоии Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2002, доктори илмҳои фалсафа;

5. Сиёсати давлатии ҷавонон дар Тоҷикистон – соли 1999 - Набиев Ваҳоб Машрабович, доктори илмҳои таърих, Икромов Ғайбулло Икромович, сардори Идораи тарбияи ватандӯстии ҷавонон ва кор бо толибилмон дар солҳои 2000-2005, номзоди илмҳои таърих;

6. Навиҳолони боғи Истиқлолият – соли 2001 – Набиев Ваҳоб Машрабович, доктори илмҳои таърих;

7. Сиёсати давлатии ҷавонон: ҳолат ва пешомадҳо – соли 2002 - Ашуров Субҳониддин Бӯрҳонович, муовини раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2003, номзоди илмҳои физика-

математика;

8. Устуворгардонии асосҳои ҳуқуқӣ-меъёрӣ ва кадрӣ заминаи сиёсати давлатии ҷавонон дар маҳалҳо – соли 2002 - Ашуров Субҳониддин Бӯрҳонович, муовини раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2003, номзади илмҳои физика-математика, Раҳимов Ибодулло Ҳабибуллоевич, раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2002, номзади илмҳои сиёсӣ;

9. Қонуни асосии ҷавонони Тоҷикистон: ҳолат ва пешомадҳо – соли 2002 - Ашуров Субҳониддин Бӯрҳонович, муовини раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2003, номзади илмҳои физика-математика;

10. Ҷавонони Тоҷикистони соҳибистиклол – соли 2002 – Наср Бобо, олими ҷавон;

11. Ҷавонон дар ҷараёни демократикунонии ҳаёти ҷамъиятии кишвар - соли 2004 – Асадуллоев Раҳматулло Назруллоевич, раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2004-2006;

12. Сиёсати давлатии ҷавонон – соли 2003 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудири Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

13. Иттиҳодияҳои ҷамъиятии ҷавонон ва нақши онҳо дар ҷараёни демократикунонии ҷомеа – соли 2004 - Асадуллоев Раҳматулло Назруллоевич, раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 2004-2006, Ҳонов Абдурахмон Умарович, мудири Бахши тарбияи ватадӯтсӣ ва кор бо толибилмон дар солҳои 2004-2012;

14. Нақши усули интерактивии таълим дар ташаккул ва рушди ҳаёти иҷтимоии ҷавонон – соли 2005 – Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудири Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

15. Маҷмӯаи иттилоотӣ оид ба вазъияти иҷтимоии ҷавонони Тоҷикистон – соли 2006 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ, Қурбон Дилшод Музаффарович, сардори Раёсати кор бо ҷавонон, варзиш ва сайёҳии шаҳри Душанбе;

16. Омори сиёсати давлатии ҷавонон – соли 2006 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

17. Амалигардонии сиёсати давлатии ҷавонон ва нақши он дар устуворгардонии нерӯи ҳаракатҳои ҷавонони Тоҷикистон дар шароити ҷомеаи муосир – соли 2006 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

18. Амалигардонии Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010. Дастовардҳо, мушкилот ва дурнамо – соли 2010 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

19. Рушди сиёсати ҷавонон дар Тоҷикистон дар остонаи асри XXI – соли 2010 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

20. Маҷмӯаи асноди меъёрӣ – ҳуқуқӣ дар соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон двр Ҷумҳурии Тоҷикистон – соли 2011 – Ҷӯраев Кабирҷон Каримҷонович – муовини аввали Раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ.

5.10.2. Дастурҳои нашргардида

Дар воқеъ дар баробари китобҳои соҳавӣ саҳми дастурҳои методию амалӣ ва иттилоотӣ низ дар татбиқи босамари сиёсати давлатии ҷавонон, аз ҷумла омодаسازی ва баланд бардоштани савияи донишу малакаи кории мутахассисони соҳаи кор бо ҷавонон ногузир аст.

Дар ташаббуснокӣ ва таҳияи мунтазами дастурҳои методию амалӣ дар соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон саҳми мутахассисон ва ё коршиносони соҳа, аз қабили Ашуров С.Б., Шамолов А.А., Табаров А., Икромов Ғ.Х., Ҳонов А.У., Миралиев Қ.А., Бӯриев Н.С., Мирзоев И.Х., Қаҳорова Н., Ҳикматова П., Шерхонов И. ва ғайра назаррас аст.

Дар даврони истиқлолияти давлатӣ вобаста ба ташаккули заминаи методию амалии сиёсати давлатии ҷавонон дар кишвар дастурҳои зерин таҳия гардидаанд (номгӯи дастурҳои дастрасгардида оварда мешавад):

1. Устуворгардонии асосҳои ҳуқуқӣ-меъёрӣ ва кадрӣ заминаи сиёсати давлатии ҷавонон дар маҳалҳо – соли 2002 - Ашуров Субҳониддин Бӯрхонович, муовини раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2003, номзоди илмҳои физика-математика, Раҳимов Ибодулло Ҳабибуллоевич, раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2002, номзоди илмҳои сиёсӣ;

2. Роҳу усулҳои амалисозии стипендияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – соли 2003 - Ашуров Субҳониддин Бӯрхонович, муовини раиси Кумитаи кор бо ҷавонони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар солҳои 1997-2003, номзоди илмҳои физика-математика;

3. Нақши усули интерактивии таълим дар ташаккул ва рушди ҳаёти иҷтимоии ҷавонон – соли 2005 – Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудири Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

4. Маҷмӯаи иттилоотӣ оид ба вазъияти иҷтимоии ҷавонони Тоҷикистон – соли 2006 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ, Қурбонов Дилшод Музаффарович, сардори Раёсати кор бо ҷавонон, варзиш ва сайёҳии шаҳри Душанбе;

5. Омори сиёсати давлатии ҷавонон – солҳои 2006, 2008 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

6. Дастури методӣ-амалӣ барои ташкилотҳои ҷамъиятии ҷавонони Тоҷикистон чиҳати амалисозии лоиҳаҳо дар доираи барномаҳои давлатии соҳаи сиёсати давлатии ҷавонон – соли 2008 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

7. Дастури методӣ-амалӣ оид ба ҳамоҳангсозӣ ва рушди фаъолияти мақомоти кор бо ҷавонон, варзиш ва сайёҳӣ – солҳои 2008, 2009, 2010 ва 2011 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

8. Дастури методӣ-амалӣ “Дурнамо (стратегия) оид ба устуворгардонии фаъолияти Марказҳои маърифатӣ-иттилоотии хайрхоҳона ба ҷавонон” – соли 2009 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

9. Дастури методӣ-амалӣ оид ба амалисозии сиёсати иҷтимоии ҷавонони Тоҷикистон – соҳаи 2009, 2010 ва 2011 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шӯъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

10. Дастури иттилоотӣ “Маҷмӯаи иншоҳо” – соли 2010 -

Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шўъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ ва кормандони Гурӯҳи амалисозии Лоихаи пешгирии ВНМО/БПНМ дар байни ҷавонони деҳот Фақиров А., Одинаев Қ., Нуриддинова П., Сафолов Н., Гулов Т., Ганжалов К. ва Мирзоев И.;

11. Дастури методӣ амалӣ барои ихтиёриён “Рӯзномаи ихтиёрӣ” – солҳои 2008, 2009, 2010 ва 2011 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шўъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ ва кормандони Гурӯҳи амалисозии Лоихаи пешгирии ВНМО/БПНМ дар байни ҷавонони деҳот Фақиров А., Одинаев Қ., Нуриддинова П., Сафолов Н., Гулов Т., Ганжалов К. ва Мирзоев И.;

12. Амалигардонии Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010. Дастовардҳо, мушкилот ва дурнамо – соли 2010 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шўъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

13. Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2013 – соли 2011 - Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шўъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ;

14. Стратегияи сиёсати давлатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон – соли 2011 - Ҷўраев Кабирҷон Каримҷонович – муовини аввали Раиси Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Миралиев Қиёмиддин Абдусалимович, мудир Шўъбаи сиёсати иҷтимоии Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои сиёсӣ.

5.10.3. Ҳафтаномаи " Чавонони Тоҷикистон "

Ҳафтаномаи «Чавонони Тоҷикистон» майдони иттилоотии Кумитаи чавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, маълумоти заруриро оид ба сиёсати давлатии чавонон, дастовардҳо, мушкилот ва роҳҳои ҳал ҳар ҳафта рӯи чоп меорад. Ҳафтанома аз соли 1930 инҷониб нашр мегардад ва ҳар ҳафта матолиби гуногунро атрофи ҳаёту фаъолияти чавонони Тоҷикистон дар дохил ва хориҷи кишвар манзури хонандагон мегардонад.

Тӯғдоди наشري Ҳафтанома имрӯз ба 6893 адад мерасад ва он мунтазам ба тамоми маҳалҳо расонида мешавад.

Дастовардҳои Ҳафтанома дар баробари дастовардҳои соҳаи кор бо чавонон дар давраҳои гуногуни фаъолият, аз ҷумла ба расмият шинохта шудани Тоҷикистон ҳамчун ҷумҳурӣ, Ҷанги Бузурги Ватанӣ, ҳукмронии давлати Шӯравӣ, Комсомоли ленинӣ ва Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки имрӯз бист сол дорад, ҳамқадам аст. Аз ин рӯ, ҳар нафар, ки хоҳиши ошноӣ пайдо кардан аз ҳаёти чавонро дар давраҳо ва ё солҳои гуногун дорад, метавонад саҳифаҳои Ҳафтаномаи «Чавонони Тоҷикистон»-ро варақ занад.

5.10.4. Сомонаҳои интернетӣ

Дар шароити ҷаҳонишавӣ технологияҳои иттилоотӣ, аз ҷумла шабакаи фосилавӣ (интернетӣ) мақоми хоса пайдо намудааст. Шабакаи интернетӣ тақозои ҷомеаи муосир буда, дар охири асри XX пайдо гардид ва он ба сабук гардонидани мушкилот ва тез гардонидани сурати муоширати фосилавии одамон боис гардид. Дар воқеъ бо истифода аз имконоти шабакаи интернетӣ, шахс метавонад дар мӯҳлати кӯтоҳтарин иттилооти заруриро дастрас намояд, бо шахси дигар новобаста аз фосила дар як сония пайваст гардад, мактуб фириштад, сухан бигӯяд, бибинад ва гайра. Ҳамчунин, солҳои охир касбҳои махсуси кор

бо интернет пайдо гардидааст, ки ҳазоронро бо шуғл ва меҳнат таъмин кардааст. Ачиб он аст, ки кор бо интернет сарҳад надорад, коргоҳи махсус талаб намекунад, фақат компютер ва дастрасӣ ба пайвасти бо интернет. Дар баробари ин, касбҳои соҳаи интернетӣ фоидаовартар нисбат ба корҳои муқаррарӣ баҳогузорӣ гардидаанд. Мисол, Марк Тсукерберг, ки ихтироъкардаи сомонии муоширати "Facebook" мебошад, дар давоми 7 соли фаъолият ва дар 23 солаги аллакай яке аз миллиардерҳои ҷаҳон шудааст (Марка ихтироъи худро аз замони донишҷӯӣ дар хобгоҳ бо ҳамсоядонишҷӯёни худ эҷод кардааст). Чунин мисолҳо бисёранд, ки боиси шуғлноки, машҳургарди ва ҳаёти осоиштаи ҷавонон гардидааст ва гардида истодааст.

Шабакаи интернетӣ, ҳамчунин барои ташкилоту муассисаҳо ва шахсони алоҳида ба сифати фазо ва ё василаи тарғиботи истифода мегардад. Дар ҳоли имрӯз миллионҳо дар шабакаи интернетӣ сомонаҳои худро таҳия ва ворид намудаанд ва мавриди зарурат барои дастарсии маълумоти зарурӣ ба саҳифаи интернетии худ ишора мекунанд.

Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон низ дар ин шабака саҳифаи интернетии худро бевосита www.youth.tj ва бавосита, яъне саҳифаҳои зерсохторҳои худро, аз қабилӣ www.yrc.tj, www.nyrc.tj ва ғайра чой додааст. Ва ҳар нафаре, ки хоҳиши дастрас кардани маълумоти соҳаи кор бо ҷавононро пайдо мекунад, метавонад ба сомонаҳои интернетии болои ворид гардад.

VI. Таҳлили вазъияти чавонони Тоҷикистон

Дар давоми 20 соли Истиқлолияти давлатӣ дар ҳаёти чавонони Тоҷикистон, аз ҷумла вазъи демографӣ ва иҷтимоӣ тағйироти куллӣ ба амал омад. Барои баррасии ин масъала вазъияти воқеии ҳаёт ва фаъолияти чавонро вобаста ба афзалиятҳои сиёсати давлатии чавонон таҳлил менамоем.

Мувофиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи чавонон ва сиёсати давлатии чавонон» чавонон шахсони синну соли 14-30 сола мебошанд. Аз ин рӯ, таҳлили зерин бо дарназардошти ҳамина доираи синнусолӣ ва арқоми соҳаҳои алоқаманд дар асоси Омори солонаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Омори сиёсати давлатии чавонон таҳия гардидааст.

6.1 Демография

Тоҷикистон чавон аст, аз нигоҳи аҳоли 70% шаҳрвандонро чавонон, шахсони то 30 сола ташкил медиҳад ва аз нигоҳи сиёсӣ низ Тоҷикистон ҳамчун давлати мустақил ва ягона ҳамагӣ 20 сол дорад.¹⁶

Ҳамина тарик шумораи умумии чавонон (шахсони то 30 сола) дар соли 2011 5084400 нафарро ташкил додааст, ки он нисбат ба соли 1991 31,8% зиёд гардидааст. Шумораи чавонон 14-30 сола бошад, 2715000 нафарро ташкил медиҳад ва ин муносибат низ дар гули 20 соли таҳлилий то 60,3% афзоиш ёфтааст.

Воқеан ҳам аҷиб он аст, ки маҳз теъдоди чавонони болиғ, қувваи асосии корӣ ва дар ҳоли ҳам рӯҳан ва ҳам ҷисман рушд буда, бештар зиёд гардидааст. Ҳамина аст, ки новобаста аз тадбирҳои мунтазам андешида, мушкilotи иҷтимоии чавонон зиёд гардида истодааст. Бахусус сатҳи таъминот ба манзили истиқоматӣ, бекорӣ, ҷинояткорӣ, мубталогардӣ ба бемориҳои хавфнок ва ғайра дар ҳоли афзоиш қарор дорад, яъне тақозои

¹⁶ Омори солонаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2011, Омори сиёсати давлатии чавонон

хаёти чорӣ буда, пеш аз ҳама аз рукнҳои демографӣ вобастагӣ дорад.

Паҳлӯи дигари дар ҳоли афзоиш қарор доштани мушкилоти хаёти дар байни ҷавонон ин дар дурдаст ва ё тангдаст будани қисми зиёди ҷавонон ба ҳадамоти муосир мебошад. Тибқи омори расмӣ дар соли 2011 74,2% ҷавонро шахсони деҳотӣ ташкил медиҳад, ин таносубнокӣ дар гули 20 сол ҳудуди 4-5% тағйир ёфтааст, яъне муътадил боқӣ мондааст. Вале ин муътадилӣ қисми беши ҷавонро ташкил медиҳад, ки маҳз ҳамин кишр ба истифодаи ҳадамоти таҳсили муосир, тандурустӣ, технологияҳои иттилоотӣ, бахусус интернет, забонамӯзӣ, касбомӯзӣ, таъмингардӣ бо шуғл ва ғайра маҳдудият дорад, чун тамоми ҳадамоти муосир дар шароити шаҳр фароҳам оварда шудаанд.

Дар ҳаёт оила мавқеи хоса касб намуздааст. Оила созгори қисми зиёди муносибатҳо дар ҷомеа мебошад ва ногувории он дар навбати худ ба костагардии муносибатҳо оварда мерасонад. Дар соли 2011 теъдоди умумии никоҳ 100800 ҳолатро ташкил медиҳад, ки он мутаносибан дар гули 20 сол ба маротиб (78,4%) афзоиш ёфтааст. Теъдоди талоқ бошад, мутаассифона дар соли 2011 6000 ҳолатро ташкил кардааст ва он нисбат ба соли 2010 13,2% афзоиш ёфтааст. Шаш ҳазор ҳолат ин шаш ҳазор оилаҳои вайрон мебошад, ин тақрибан 18-20 ҳазор кӯдакони фориғ аз тарбияи комил, тарбияи оилаи солим мебошад, ки оқибат ба ногувории муносибатҳо дар ҷамъият боис мегарданд ва ин дар як сол.

Дар самти беҳдошти вазъи манзилӣ солҳои охир тавачҷӯҳи Ҳукумати Ҷумҳурӣ ва бевосита Президенти кишвар зиёд гардида истодааст. Дар ин росто, теъдоди оилаҳои барои сохтмони манзили истиқоматӣ бо қитъаи замин таъмингардида дар соли 2011 94610 оиларо (5676,6 гектар) ташкил медиҳад. Дар соли 2010 бошад, 316637 оила (18998,23 гектар) бо қитъаҳои замин таъмин гардидаанд.

Бурду бохти бисёр кишварҳо асосан дар таносубнокӣ ба

қувваи қорӣ ва ё аҳолии синнусоли қобили меҳнат баҳоғузурӣ мегарданд. Дар Тоҷикистон, ҷун кишвари ҷавон аст, аксариятро аҳолии синнусоли қобили меҳнат (4509900) ташкил медиҳад. Шумораи ҷавонони синнусоли қобили меҳнат бошад, 2622500 нафар ва ё 58% аз ҳисоби умумӣ мебошад. Ин таносубнокӣ хушбахтона, нисбат ба соли 1991 75% афзоиш ёфтааст. Вале мутаассифона бозори меҳнат ба фарогирии ин қувваи қорӣ тобиш карда натавониста истодааст ва ҳамин аст, ки муҳочирати меҳнатӣ дар ҳоли афзоиш аст ва он ҳамасола ҷавон гардида истодааст.

6.2. Шугл ва меҳнат

Ҷун қисми зиёди аҳолии синнусоли қобили меҳнатро ҷавонон ташкил медиҳанд, воқеист, ки теъдоди ҷавонони бекор нисбатан зиёд аст.

Ҳамин тариқ, дар соли 2011 шумораи ҷавонони бекор 26200 нафар ва ё 54,5% аз ҳисоби умумиро ташкил медиҳад. Дар соли 1991 ин таносубнокӣ 7100 нафарро фаро мегирифт, яъне сатҳи бекорӣ дар байни ҷавонон 297,2% афзоиш ёфтааст. Вале нисбат ба солҳои охир сатҳи бекорӣ коҳиш ёфта истодааст ва он нисбат ба соли 2010 3,7% коҳиш ёфтааст. Итминон дрем, ки маҳз ҳамин сатҳ идома меёбад ва бо мурури замон сатҳи бақортаъмингардии ҷавонон зиёд мегардад.

Яке аз омилҳои нигарониқунанда дар самти афзоишҳои сатҳи бекорӣ, мутаассифона ин сатҳи маълумотнокии ҷавонон мебошад. Тибқи омили расмӣ дар соли 2011 31200 ва ё 31,2% бекоронро ҷавонони бо маълумоти миёнаи нопурра ташкил додааст, дар ҳоле ки ин рақам дар соли 1991 ба 3200 нафар мерасид, яъне мутаносибан бекорон аз ҳисоби ҷавонони бо маълумоти миёнаи нопурра 875% зиёд гардидааст.

Ба қор таъмин қардани ҷавони бекори соҳибмаълумот ва ё соҳибқасб мушкилие надорад, вале чи бояд қард бо шахси ҷавони бе маълумоти қофӣ ва ё қасби зарурӣ. Маҳз ҳамин муносибат аст, ки новобаста аз муътадили бозори меҳнат,

хамасола мушкilotи бекорӣ зиёд гардида истодааст.

Дар сафи хизматчиёни давлатӣ чавонон (то 35 сола) низ фаъолият доранд ва теъдоди онҳо дар соли 2011 7179 нафар ва ё 40,6% аз ҳисоби умумиро ташкил медиҳад. Теъдоди чавонони роҳбарикунанда бошад, имрӯз 1020 нафарро ташкил додааст. Дар таносубнокӣ ба вазъияти демографӣ ин рақамҳо ҳоло ҳам каманд, вале дигар масъала он аст, ки хизматчии давлатӣ ва ё роҳбар таҷрибадор низ бошад.

Муҳочирати меҳнатӣ:

Тибқи таҳлилҳои таҳқиқотӣ мутаассифона сафи муҳочирони меҳнатӣ ҳамасола чавон гардида истодааст¹⁷. Агар дар соли 2005 44% муҳочирони меҳнатиро чавонон ташкил дода бошанд, пас ин муносибат дар соли 2009 аз ҳисоби чавонон 18-29 сола ба 67% расидааст.

Ба шуғл таъмин намудани чавонон низ ҳамасола афзоиш ёфта истодааст. Агар дар соли 2010 9664 чавонон ба кори доимӣ таъмин гардида бошанд, пас ин муносибат дар соли 2011 ба 14814 адад расидааст, яъне мутаносибан 53,3% афзоиш ёфтааст.

Яке аз масоили асосӣ ин таъмини насли чавон бо шуғли доимӣ мебошад. Ҷиҳати бо ҷойҳои кори доимӣ таъмин намудани чавонон Корхонаи воҳиди давлатии «Биржаи меҳнатии чавонон» давоми соли 2011 12 ярмаркаи ҷойҳои кории ҳолӣ бо иштироки 6850 нафар корчӯён гузаронидааст. Аз ҳисоби Кумита давоми соли равон 410 нафар чавонон ба муҳочирати меҳнати ба хоричи кишвар фиристода шуданд.

Дар соли 2010 агар 195 нафар чавонон ба кор таъмин шуда бошанд, ин шумора дар соли 2011 ба 214 нафар расид, ки ин нисбат ба соли 2010 9,7% зиёд гардидааст. Ҷамчунин дар назди Биржаи меҳнатии чавонон Маркази доимоамалкунандаи иттилоотӣ оид ба ҷойҳои кории ҳолӣ фаъолият менамояд, ки аз 933 ҷойҳои кории ҳолии корхонаю муассисаҳо, аз ҷумла 220 ҷой дар хоричи кишвар иборат буда, ҳамарӯза ба саҳми корчӯён

¹⁷ Маҷмӯаи маводи мизи мудаввар «Таъсири бӯҳрони молиявии ҷаҳонӣ ба муҳочирати меҳнатӣ аз Тоҷикистон», Душанбе, 2009

пешниҳод мегарданд.

Дар соли 2011 172 нафар ба курсҳои омӯзиши равона гардиданд, ки ин нисбат ба соли 2010 9,8% зиёдтар аст.

Сатҳи бекорӣ (тибқи Омори сиёсати давлатии ҷавонон) дар минтақаҳои кишвар гуногун аст. Агар вазъиятро барои соли 2009 баҳогузорӣ намоем он чунин аст. Сатҳи бекорӣ байни ҷавонон нисбат ба ҳисоби умумӣ ба ҷавонони ВМКБ 9,4%, ба вилояти Суғд 8,5%, ба вилояти Хатлон 44%, ба шаҳри Душанбе 2,4% ва ба НТҚ 39% рост меояд. Яъне, дар таносубнокӣ бо ҳисоби умумӣ, ки он дар соли 2009 57144 ҳолатро ташкил медиҳад, бекорӣ дар байни ҷавонон вилояти Хатлон ва НТҚ бештар мебошад.

Вале сатҳи бекорӣ нисбат ба аҳоли ва ё нисбат ба шумораи ҷавонон тамоман дигар ранг дорад. Боиси зикр аст, ки маҳз ҳамин тарзи ҳисобаробаркунӣ дақиқтар мебошад. Сатҳи бекорӣ байни ҷавонон нисбат ба ҳисоби умумӣ ба ҷавонони ВМКБ 8,2%, ба вилояти Суғд 0,8%, ба вилояти Хатлон 2,8%, ба шаҳри Душанбе 0,5% ва ба НТҚ 3,9% рост меояд. Яъне, дар таносубнокӣ ба ҳисоби ҷавонони ҳуди минтақаҳо, сатҳи бекорӣ дар байни ҷавонон ВМКБ ва НТҚ бештар мебошад.

Вазъи муҳочирати меҳнатӣ нисбат ба сатҳи маълумотнокӣ ногувор боқӣ мемонад. Тибқи таҳлилҳои тадқиқотӣ 19% муҳочирони меҳнатӣ дорой маълумоти олий ва ё олии нопурра, 28% маълумоти миёнаи махсус, 34% маълумоти миёнаи умумӣ ва 19% маълумоти ибидой ва ё маълумоти миёнаи нопурра мебошанд¹⁸. Яъне, аз инҷо бармеояд, ки нисб зиёди муҳочирони меҳнатӣ/шаҳрвандони Тоҷикистон бе касб ва бе ихтисоси муайян дар хоричи кишвар машғули фаъолияти меҳнатиянд.

ПЕШНИҲОДОТ:

Дар шароити бозори меҳнати муосир бо мурури вақт ин навъи ба кор таъминкунии ҷавонон низ кӯҳна шуда истодааст. Дар воқеъ дар ҳоли рушди имкониятҳо, бахусус истифода аз

¹⁸ Маҷмӯаи маводи мизи мудаввар «Таъсири бӯҳрони молиявии ҷаҳонӣ ба муҳочирати меҳнатӣ аз Тоҷикистон», Душанбе, 2009

технологияҳои иттилоотӣ усулҳои гуногуни ташкили бозори ҷойҳои кориҳои ҳоли мавҷуд аст, ки дастарсӣ, каммасрафӣ, истифодаи самараноки вақт ва шаффофиятро таъмин менамояд.

1. Яке аз усулҳои муосир ин ташкили бозори ҷойҳои кориҳои ҳоли дар шабакаи интернетӣ мебошад, ки он ба ҳар нафаре ки каме замонавӣ аст, дастрас аст. Замонавӣ будани шахрвандон тақозои замон аст. Замонавӣ будан, яъне малакаи муошират, кор дар дастгоҳҳои компютерӣ ва интернет доштан, донишдони қобилияти аслии худ, интихоби дуруст ва аз худ кардани касбу хунар ва ихтисоси муносиб ба тавоноии худ ва бозори меҳнат, худшинос будан ва баҳои худро донишдан ва эҳтироми хоса доштан нисбат ба Ватан-модар мебошад.

Дар ҳамин васила, имрӯз технологияҳои иттилоотӣ ба имконоти фарох фароҳам овардааст. Яке аз усулҳо мумкин аст, ки дар сатҳи кишвар Бозори рақамии (электронии) меҳнат дар шакли сомонаи интернетӣ ва маҳзани махсуси иттилоотӣ роҳандозӣ гардад. Бозори рақамӣ бояд дар ду самт фаъолият кунад (на дар як самти муқаррарӣ, ки танҳо кор бо ташкили ҷойи корӣ аст), яке самти муқаррарӣ, ки ҳамаи мо онро медонем, ин ташкили ҷойи кориҳои ҳоли ва самти дигар ин самти муосир, яъне ташкили маҳзани нерӯи меҳнатӣ – аз ҳисоби мутахассисон, коршиносон, машваратчиён ва ғайра.

Самти якум маълум аст, яъне **маҳзани ҷойҳои кориҳои ҳоли** таҳия мегардад ва барои истифода ба шабакаи интернетӣ ҷой кунонида мешаванд. Тартиби истифода бошад, оғоз аз мурочиат ба таври сабти сурат гирад. Яъне, шахси мурочиатдошта, сараввал бояд худро ба қайд гирад, сипас тести (пурсиши) психологиро гузарад, ки тибқи он барои шахси мурочиатдошта тавсияҳо коргард гашта, пешниҳод гардад.

Ин барои чӣ лозим аст? Мисоли оддӣ, оё ҳамаи шахрвандон ва ниёзмандон замонавианд, яъне ҷавобгӯи талаботи боло ҳастанд? Албатта не, чун имрӯз кишвар дар ҳоли гузариш қарор дорад ва ҷомеа низ чун муқаррароти даврони Шӯравӣ дар вазъияти интизорӣ қарор доранд, на ҳама, аз ҷумла аксари

чавонон роҳи меҳнатӣ-касбию хунарии худро интихоб намудаанд. Тибқи мушоҳидаҳо 60-70% ниёзмандон чӣ ба имкониятҳои интернетӣ ва чӣ ба ярмаркаҳои ҷойҳои кориҳои ҳолӣ таваккалӣ муроҷиат мекунанд. Дар воқеъ чӣ қор ҳам кунанд? Маълумоти касбӣ ва ё ихтисос надошта бошанд (дар соли 2011 тибқи омили расмӣ 31% бекоронро чавонон бо маълумоти миёнаи ноқурра ташкил додааст), қобилияти меҳнатӣ ва ё зехнию ҷисмонии худро надонанд, худшинос набошанд, пас чӣ бояд қард?

Бо дарназардошти ҳамин, зарур аст, ки Бозори меҳнати рақамӣ новобаста аз вазъи иҷтимоӣ шахси муроҷиатқардари имтиҳон кунанд ва ба ӯ тавсияҳо пешниҳод намояд. Дар сурати пай бурдани соҳибхитисосӣ ва соҳибкасбии муроҷиатқунанда ба таври худқор (автоматӣ) ӯро ба равангаи алоқаманд равона созад, дар ҳолати баръақс бошад, барои интихоби касб тавсия пешниҳод намояд. Сипас баъд аз гузаштан ва интихоби амиқи касби мувофиқ ба ӯ роҳқат дода шавад. Роҳқат дар навбати худ, бояд тамоми натиҷаҳои тестӣ ва нишонии шахси муроҷиатқардари дарбар қирад.

Ҳамин тариқ, дар як замон метавон ҳам тавоноӣ, қобилиятнокии шахс ва ҳам мутобиқати ҷойи кориҳои холиро нисбат ба шахс баҳогузори намуд, ки ин донишгани ва ё доштани ин нишондиҳандаҳо ҳам ба шахс ва ҳам ба дилқоҳ қордиҳанда муҳим аст.

2. Самти дуом ин **маҳзани нерӯи қорӣ**. Яъне, зарур аст, ки ба воситаи самти якум ва бевосита бо иштироки шахрвандони бекори соҳибмалақа, соҳибкасб ва соҳибхитисос маҳзани иттилоотӣ ташкил ёбад. Маҳзан дар навбат метавонад бештар маълумоти хусусияти шахсидоштаро қамъоварӣ намояд. Фарқият байни ин ду самт дар он аст, ки агар дар самти якум шахсони ниёзманд барои қустуҷӯи ҷойи қор муроҷиат намоянд, пас дар самти дуом ташқилоту муассисаҳо барои қустуҷӯи мутақассис, шахси соҳибкасб ва соҳибхитисоси алоқаманд муроҷиат менамоянд.

Бартари ин ду самт аз якдигар дар он аст, ки бозори самти дуҷум гаронтар ва дастратар аст ва дар инҷо танҳо нишонии шахсони ҷавобгӯй ба нишондиҳандаи "шахси замонавӣ" гирд оварда мешавад.

Бар ҳамин васила, таманно дорам, ки тамоми шаҳрвандони Тоҷикистон замонавӣ бошанд ва дар ҷомеаи муосир эҳтироми хоса дошта бошанд.

Бо дарназардошти асноди байналмилалӣ масъалаи донишони забони кишвари қабулқунанда ва соҳибхтисосии шахси майли муҳочирати меҳнатӣ дошта, ҳамчунин суроғавӣ будани муҳочират ҳатмӣ қунонида шавад. Зеро танҳо дар ҳамин сурат мо метавонем ба зудӣ нуфузи миллат, давлат ва шахсияти шаҳрвандонро дар хориҷи кишвар таъмин намоем, ҳамчунин ин амал метавонад боиси коҳиш ёфтани муҳочирати меҳнатии шаҳрвандон ба хориҷ гардад.

6.3. Таҳсилот

Дар шароити бозори меҳнат сатҳи ба маълумоти касбӣ фарогирии ҷавонон нугувор боқӣ мемонад. Дар қатори сабабҳои асосӣ вобаста ба сатҳи бекорӣ номувофиқатии ихтисос ва касбҳои омӯхтаи ҷавонон баҳогузори гардидааст. Дар шароити бозори меҳнат касбу ихтисосҳо ҳамарӯза нав шуда истодаанд ва бар ҳамин асно тағйирёбии барномаҳои таълимӣ зарурат пайдо мекунанд. Вале мутаассифона тағйир ва нав кардани барномаҳои таълимӣ дар системаи таҳсилоти касбии кишвар кам ба назар мерасад ва ҳамин аст, ки сафи бекоронро соҳибкасбон ва соҳибхтисосон бештар ташкил медиҳад.

Новобаста аз ин сатҳи ба таҳсил фаро гирифтани ҷавонон (14-24 сола) ҳамасола афзоиш ёфта истодааст. Дар соли 2011 ба таҳсили алоқаманд 738900 нафар фаро гирифта шудаанд, ки ин таносубнокӣ нисбат ба соли 1991 32,1% афзоиш ёфтааст. Аз ҳисоби умумии ҷавонон ин теъдод 27,4% фарогириро ташкил медиҳад, яъне аз се як нафари ҷавонон ба таҳсил машғуланд.

Дар шароити ҷаҳонишавӣ ва рушди муносибатҳои байналмилалӣ сатҳи таҳсилоти ҷавонон дар хориҷи кишвар афзоиш ёфта истодааст. Айни замон дар хориҷи кишвар 7000 ҷавонон, аз ҷумла 3107 нафар аз ҳисоби бурсияҳои давлатӣ таҳсил доранд. Дар соли 2011 1211 нафар барои таҳсил дар донишгоҳу донишкадаҳои олии касбӣ ба хориҷи кишвар сафарбар гардидаанд. Донишҷӯёни макотиби олий, коллеҷҳо ва омӯзишгоҳҳои касбӣ 151800 нафар, ки 29% онҳоро духтарон ташкил медиҳад.

Теъдоди муассисаҳои таҳсилоти умумӣ 3747 адад буда, он нисбат ба соли 1991 16% зиёд гардидааст. Яъне дар ҳоли 32% зиёд гардидани донишҷӯён бояд, ки теъдоди муассисаҳои таҳсилоти низ баробар зиёд мегардид ва ҳамин нобаробарӣ аст, ки норасоии толорҳои хониш ва ё барзиёд қабул гардидани докталабон нисбат ба ҷойи нишаст, ҷой дорад.

Таҳсилоти духтарон

Мутаассифона эҷод кардани маҳдудият аз ҷониби калонсолон, аз ҷумла волидон барои таҳсил фаро гирифтани духтарон ба ҳукми анъана даромадааст. Новобаста аз арқоми расмӣ сатҳи ба таҳсил, ба хусус таҳсили касбӣ фаро гирифтани ҷавондухтарон, аз ҷумла дар деҳотҷойҳо нигароникунанда мебошад. Теъдоди зиёди ҷавондухтарон бо сабаби таҳдидҳои калонсолон баъди синфи 5 ва ё дар ҳоли хуб баъди синфи 9 дигар таҳсилро давом намедиханд ва дар ниҳоят аз касбу ихтисос ва маълумоти кофӣ дур мемонанд.

Имрӯз тибқи омили расмӣ аз теъдоди умумии муҳассилин 43%-ро ҷавондухтарон ташкил медиҳанд, ки мутаносибан ин ҳолат нисбат ба соли 1991 10,5% коҳиш ёфтааст.

Аҷиб, сол аз сол шароити иҷтимоӣ беҳ гардида истодааст ва бояд, ки сатҳи фарогирии ҷавондухтарон бо таҳсил низ хуб гардад, вале ҷӣ тавре мебинед, вазъият баръакси ҳол сурат гирифтааст. Новобаста аз ин, нисбат ба соли 2010 сатҳи фарогирии духтарон бо таҳсилот 19% афзоиш ёфтааст, ки фоли нек аст.

Сатҳи таҳсилоти духтарон аслан дар марҳилаи фарогирии онҳо бо таҳсилоти касбӣ равшантар ба назар мерасад, ки он таносубан ба 29% баробар аст. Яъне, аз ҳисоби умумӣ сатҳи таҳсилоти духтарон то ба сатҳи таҳсилоти касбӣ то 12% коҳиш ёфтааст, ки ин нигароникунанда аст.

6.4. Чинояткорӣ

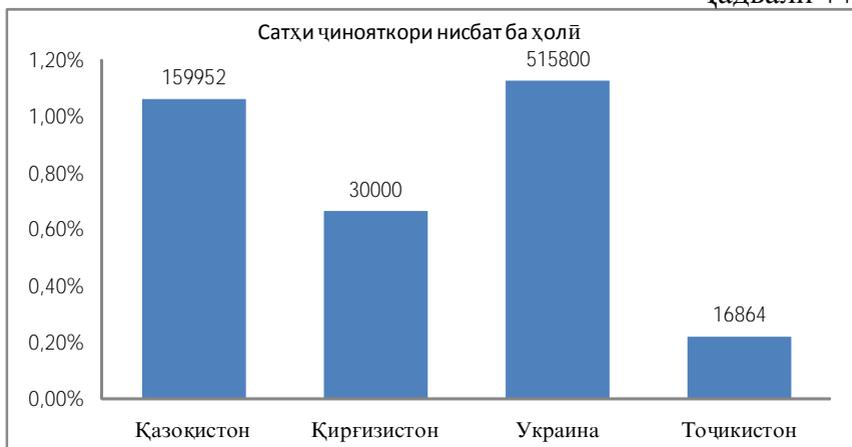
Дар баробари дигар омилҳои номатлуб сатҳи чинояткорӣ низ дар байни ҷавонон рӯ ба афзоиш дорад. Ин воқеъист, чун аксариятро ҷавонон ташкил медиҳанд ва теъдоди онҳо низ ҳама сола рӯ ба афзоиш аст.

Дар соли 2011 сатҳи чинояткорӣ дар байни ҷавонон 3474 ҳолат ва ё 23,8% аз ҳисоби умумиро ташкил додааст. Сатҳи чинояткорӣ нисбат ба соли 2010 21,6% зиёд гардидааст. Чинояткорӣ дар байни ноболигон 545 ҳолат мебошад, ки он нисбат ба соли 2010 2,8% зиёд гардидааст.

Вазъиятро агар нисбат ба воқеият, аз ҷумла рӯи демографӣ баҳо диҳем, пас он нигароникунанда ва ё боиси хайрат нест, чун аксариятро (70%) ҷавонон ташкил медиҳанд ва 23,8% ин тақозои муносибатҳо дар тарбия ва ҷомеа аст.

Ҳамчунин, вазъияти чинояткориро агар нисбат ба кишварҳои минтақа баҳо диҳем, пас дар инҷо ҳам ноговорӣ нисбат ба ҷавонони Тоҷикистон ҷой надорад. Барои мисол, агар дар Ҷумҳурии Қирғизистон дар соли 2011 30000 чинояткорӣ ба қайд гирифта шуда бошад, пас ин таносубнокӣ ба Тоҷикистон ба 16864 баробар аст, яъне як баробар камтар. Сатҳи чинояткорӣ нисбат ба аҳоли барои муқоиса бо Тоҷикистон дар Ҷадвали 14. ба таври возеҳ оварда шудааст.

Ҷадвали 14.

Худкушӣ ва сӯиқасд ба он дар байни ҷавонон дар соли 2011 282 ҳолат ва 50,7% аз ҳисоби умумӣ ба қайд гирифта шудааст, ки он нисбат ба соли 2010 16,6% коҳиш ёфтааст. Сабабҳои асосии ин омилҳои номатлуб бештар ба ноговории ҳаёти оилавӣ рабт дорад. Қисми зиёди наврасон бинобар ҷой доштани сабаб ва масъалаҳои муҳочирати меҳнатӣ, носозии волидон, ноговорӣ ва ё паст будани сатҳи иқтисодии оила, бепарасторӣ, овозагардӣ, бекоргардӣ ва зуроварии калонсолон нисбат ба онҳо ба худкушӣ даст мезананд. Яъне, омилҳои асосӣ ин аз тарбияи комил, сарпарастии иҷтимоӣ ва ҳавасмандии рӯҳӣ фарғ мондани ҷавонон мебошад.

Нашъачалобӣ дар байни ҷавонон дар соли 2011 314 ҳолат ва 36,3%-ро аз ҳисоби умумӣ ташкил медиҳад. Ин таносубнокӣ нисбат ба соли 2010 10,6% афзоиш ёфтааст.

Афзоиш ёфтани ва ё ҷой доштани омилҳои мазкур барои Тоҷикистон, ки ҳамсарҳади яке аз кишварҳои машҳури тавлидкунандаи маводи нашъадор мебошад, амри воқеият аст. Новобаста аз ин, сатҳи нашъачалобӣ дар Тоҷикистон нисбат ба кишварҳои минтақа ва Федератсияи Русия кам арзёбӣ гардидааст. Барои мисол, агар ҷиноятҳои муҳаддиротӣ дар соли 2011 ба 100 ҳазор аҳоли дар Русия 150, Озарбойҷон 30,

Қазокистон 26, Қирғизистон 35, Туркманистон 32 ва Ўзбекистон 28 ҳолат бошад, пас дар Тоҷикистон ин таносубноқӣ ба 12 ҳолат мерасад, яъне мутаносубан хело кам аст¹⁹.

Яке аз омилҳои номатлуб, ки боиси нанг ва ору номуси миллати бофарҳанги тоҷик гардидааст ин афзоишҳои ҳолатҳои фоҳишагӣ мебошад. Сатҳи фоҳишагӣ дар соли 2011 дар байни ҷавонон 831 ҳолат ва ё 57,5% аз ҳисоби умумиро ташкил медиҳад. Нисбат ба соли 2010 ин омил 4,9% афзоиш ёфтааст. Дар байни ноболиғон бошад, 50 ҳолати танфурушӣ ба қайд гирифта шудааст.

Сабабҳои ба танфурушӣ даст задани шахрвандон, аз ҷумла духтарон пеш аз ҳама бо роҳи осон ба даст овардани даромади муфт арзёбӣ мегардад. Чун амалиётҳои муштарак собит сохтанд, ки аксар ҷавондухтарони фоҳиша аз маоши моҳонаи муқаррарӣ қонеъ нестанд ва мавриди пешниҳод кардани ҷойи корӣ ва муайян гардидани маоши моҳонаи хос, дарҳол аз он худдорӣ мекунанд.

Дар воқеъ маоши ҳадди аққал ва миёна имрӯз қонеъкунандаи талаботи ҷомеаи нест, вале аксарият бо ҳамин шароит зиндагӣ доранд, чаро қисми ками ҷавондухтарон ба ин розӣ шуда наметавонанд? Ҷавоб маълум аст, чун бар ин васила ба осонӣ даромад ба даст меоранд ва худудан як шахси танфуруш моҳонаи имрӯзаи муқаррариро дар 2-3 рӯз ба даст меорад. Аз инчо хулоса бармеояд, ки сабаби асосӣ, ин на дар набудани ҷойи корӣ ва ё тангдастии иқтисодӣ, чи тавре посухи аввали танфурушон ба саволи, чаро ба танфурушӣ машғулед?, мебошад, балки дар тарбияи нодуруст ва ё дигар сабабҳои ҳаёти асос меёбад.

---

¹⁹Шарҳи вазъи вобаста ба маводи нашъадор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2011

6.5. Саломатӣ

Новобаста аз тадбирҳои мунтазам андешидашаванда ва афзоианда мубталогардии чавонон ба бемориҳои махсусан ҳафнок ногувор боқӣ мемонад.

Яке аз навъи бемориҳо, ин ВНМО/БПНМ мебошад, ки ҳамасола дар ҳоли афзоиш қарор дорад. ВНМО охириҳои асри XX ба вуҷуд омада даҳсолаи охир тамоми ҷаҳонро фаро гирифтааст.

Воқеан ҳам, новобаста аз қўшишу талошҳои зиёд масъалаи мубталогардии аҳоли ба ВНМО/БПНМ мубрам боқӣ мемонад. Имрӯзо, мутаассифона на танназул (камшавай), балки афзоиши ВНМО/БПНМ миёни одамон, аз ҷумла чавонон ҷой дорад, ки он ба чанде аз омилҳои объективӣ ва субъективӣ асос меёбад.

Дар сатҳи Тоҷикистон чун дар арсаи ҷаҳонӣ афзоишбӣи ҳолатҳои гирифтори ба ВНМО/БПНМ ба чунин сабабҳо асоснок мегардад:

1. Табобатнашавандагии ВНМО/БПНМ, ки оқибат ба марг оварда мерасонад, яъне танҳо дар сурати фавтидани шахси гирифтори БПНМ, ҳисоби ӯ аз ҳисоби умумӣ гирифта мешавад. Дар ҳоле, ки ҳар рӯз дар ҷаҳон 7400 одамон ба ВНМО мубтало мегарданду, ҳамагӣ 5500 одамон аз БПНМ дар як вақт мефавтанд. Яъне, ҳар рӯз теъдоди мубталоғаштагон ба ВНМО то 25,7% зиёд мегардад.

2. Муҳочирати байникишварҳо, аз ҷумла муҳочирати меҳнатӣ, ки бинобар сабаби муносибати шахвонии ҳифзнашуда доштан, одамон ба бемориҳои сироятӣ, аз ҷумла ВНМО гирифтор мешаванд ва он ба дигарон низ интиқол мегардад. Дар шароити Тоҷикистон ин омил ба таври возеҳ маълум аст.

3. Заиф будани системаи бақайдгирӣ ва бетарафии шаҳрвандон барои ташҳиси тиббӣ - дар кишвар чунин як ҳадамоти махсус оид ба мубориза бар зидди БПНМ мавҷуд набуд. Айни ҳол ҳудудан дар 60% ноҳияҳо чунин ҳадамот ташкил ёфтааст, ки дастрасии одамон ба ташҳис маҳдуд аст. Воқеан ҳам тибқи асноди байналмилалӣ ва қонунгузории ҷорӣ

кишвар шахсро барои гузаштан ба ташхиси тиббӣ маҷбур кардан лозим нест, дар баробари ин шахрвандони кишвар то ҳол сатҳи хавфнокии ин бемориро низ дарк накардаанд, ки дар натиҷа аз ташхис ва бақайдгирӣ оид ба доштани мақоми ВНМО худдорӣ мекунанд.

4. Паст будани сатҳи маълумотнокии аҳоли, ки таъсири асосии он ба косташавии саломатии инсон оварда мерасонад. Қисми муайяни аҳоли, аз ҷумла калонсолон аз донишҷуи (гирифтанӣ маълумот) мушкilotи вобаста ба ВНМО худдорӣ мекунанд ва ба ҷавонон низ ҷунин тавсия медиҳанд, ки ин хатогӣ ислоҳнашаванда аст нисбат ба ояндаи ҷомеа. Ва воқеист, ки оқибат ба каммаълумотӣ ва ниҳоят ба мубталоғардӣ ба ВНМО/БПНМ оварда мерасонад.

Ҳамаи нуқтаҳои боло ба афзоишҳои бемории ВНМО/БПНМ боис гардида истодааст ва ҷаҳониён пайваста кӯшиш бар он доранд, ки ҳадди аққал афзоишҳои ВНМО-ро нигоҳ доранд.

Тибқи омори расмӣ то 1 январи соли 2012 шумораи умумии мубталоғаштағони ВНМО/БНММ - 3846 ҳолат мебошад, ки 60% онҳо ба ҷавонони то 35 солаи рост меояд ва ин муносибат нисбат ба соли 2010 91,9% афзоиш ёфтааст, яъне суръати ниҳоят шадиди афзоишро касб намудааст.

Шумораи умумии мубталоғаштағони маводи нашъадорро бошад, дар соли 2011 ба 7117 ҳолат расидааст, ки 59% онҳо ба ҷавонони то 35 солаи рост меояд ва ин муносибат нисбат ба соли 2010 11,2% коҳиш ёфтааст. Дар воқеъ тибқи омори расмӣ коҳишҳои сатҳи нашъамандӣ дар кишвар ба назар мерасад, вале асли воқеа дигар аст. Имрӯз доираи истеъмол ва навъи маводи нашъадор дигар гардида истодааст, ки на ҳамаи онҳо дар феҳристи ягона ворид нагардидааст. Барои мисол, имрӯзҳо дар тамоми кишварҳо ва Тоҷикистон низ маводи нашъадор дар шакли ҳабҳо (таблеткаҳо) дар муомилот баромадаанд, ки онҳо аз маводи нашъадори муқаррарӣ дида, дастрасар ва камқимат мебошанд. Аз ин рӯ, арқоми дақиқ оид ба сатҳи нашъамандии ҷавонон кушода мемонад.

МУНДАРИҶА

ПЕШГУФТОР.....	3
I. ТАШАККУЛЁБИИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИИ ҶАВОНОН (1991-1996).....	6
II. МАҚОМОТИ ДАВЛАТИИ ВАКОЛАТДОРИ КОР БО ҶАВОНОН (1997-1998).....	11
III. МУЛОҚОТҲОИ ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОЧИКИСТОН БО ҶАВОНОН.....	13
3.1. 17 марти соли 1994: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонон дар Анҷумани якуми ҷавонони Тоҷикистон.....	13
3.2. 23 майи соли 1997: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонон «Ҷавонон ояндаи Тоҷикистони соҳибистиклол мебошанд».....	15
3.3. 16 майи соли 1998: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо ҷавонони лаёқатманд.....	22
3.4. 21 майи соли 2005: Мулоқоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон бо намоёндагони ҷавони мамлакат.....	27
IV. АСНОДИ МЕЪЁРИЮ ҲУҚУҚӢ ДАР САМТИ ТАТБИҚИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИИ ҶАВОНОН.....	57
4.1. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи ҷавонон ва сиёсати давлатии ҷавонон».....	57
4.2. Консепсияи миллии сиёсати давлатии ҷавонон.....	65
4.3. Стратегияи сиёсати давлатии ҷавонон то соли 2020.....	67
4.4. Барномаи «Ҷавонони Тоҷикистон».....	70
4.5. Барномаи «Тарбияи ватандӯстии ҷавонони Тоҷикистон»...	90
4.6. Барномаи «Рушди саломатии ҷавонон».....	98
V. СОҶАҲОИ АФЗАЛИЯТНОКИ ТАТБИҚИ СИЁСАТИ ДАВЛАТИИ ҶАВОНОН.....	117
5.1. Дастгирии иҷтимоии ҷавонон.....	117
5.1.1. Марказҳои ҷавонон.....	119
5.1.2. Кӯмак ба наврасон ва ҷавонони маъюб, бепарастор ва аз оилаҳои камбизоат.....	129
5.1.3. Танзими расму оинҳо ва маросимҳои миллии.....	133
5.2. Дастгирии давлатии ҷавонони соҳибистеъдод.....	137
5.2.1. Ҷоидаи ба номи Исмоили Сомонӣ барои олимони ҷавон....	138
5.2.2. Ҷоидаи Кумитаи ҷавонон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон.....	150

5.2.3.	Стипендияи Президентӣ.....	153
5.2.4.	Стипендияҳои расиони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва шахсони воқеӣ.....	154
5.2.5.	Фестивали сарояндагони ҷавон «Ориён, Сомониён, Тоҷикистон».....	156
5.2.6.	Озмунҳо.....	159
5.3.	Дастгирии давлатии оилаҳои ҷавон.....	160
5.3.1.	Барномаи давлатии озмоишӣ «Оид ба дастгирии оилаҳои ҷавон барои таъмини манзил» дар шаҳри Душанбе.....	162
5.3.2.	Дастгирии оилаҳои ҷавон оид ба таъмини манзил.....	163
5.4.	Рушди имконоти ҷавонон барои такмили дониш.....	166
5.4.1.	Қвотаҳои Президентӣ барои ҷавонони аз оилаҳои камбизоат ва ноҳияҳои дурдаст.....	169
5.4.2.	Фонди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ҷавонон барои таҳсил дар хориҷи кишвар.....	173
5.4.3.	Давраҳои омӯзиши иловагӣ дар Марказҳои ҷавонон.....	174
5.4.4.	Муассисаҳои таълимӣ барои ҷавонон.....	176
5.5.	Рушди имконоти ҷавонон барои истироҳат ва ҳифзи саломатӣ.....	177
5.5.1.	Барномаи рушди саломатии ҷавонон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2010 ва 2011-2013.....	178
5.5.2.	Марказҳои иттилоотию маърифатии хирхоҳона ба ҷавонон.....	187
5.5.3.	Маркази миллии имконоти ҷавонон.....	189
5.5.4.	Маҳфилҳои ихтиёриёни ҷавон.....	192
5.5.5.	Лагерҳои истироҳатии тобистона.....	198
5.5.6.	Хадамоти «Телефони боварӣ» барои наврасон ва ҷавонон..	200
5.5.7.	КВД «Маркази ҷумҳуриявии иттилоот ва тамоюли ҷавонон».....	201
5.6.	Рушди имконоти ҷавонон барои меҳнат.....	204
5.6.1.	КВД «Биржаи меҳнатии ҷавонон».....	205
5.6.2.	Маҳзани доимоамалкандои иттилоотӣ оид ба ҷойҳои кори ҳолӣ.....	205
5.6.3.	Ярмаркаҳои ҷойҳои кори ҳолӣ.....	206
5.6.4.	Таъмини корҳои мавсимӣ ва доимӣ ба ҷавонони бекор дар дохил ва хориҷи кишвар.....	213
5.6.5.	Хизматрасонии машварагӣ ба муҳожирони меҳнатӣ.....	216
5.7.	Дастгирӣ ва рушди имконоти ҷавонон барои моликият ва фаъолияти соҳибкорӣ.....	218
5.7.1.	КВД «Клуби соҳибкории ҷавон».....	220

5.7.2.	Марказҳои имконоти ҷавонон - давраҳои омӯзиши соҳибкорӣ, таҷрибаомӯзӣ ва таъмини қарзҳои хурд.....	220
5.8.	Рушди фарҳанг ва тарбияи ватандӯстии ҷавонон.....	223
5.8.1.	Фестивалҳои дӯстии ҷавонон.....	223
5.8.2.	Фестивали сурудҳои ҳарбию ватандӯстона «Суруди сарбоз».....	228
5.8.3.	Рӯзҳои фарҳангии ҷавонон.....	231
5.9.	Ҳамкории байналмилалӣ.....	238
5.9.1.	Шартномаҳои ҳамкорӣ бо мақомоти ваколатдори қор бо ҷавонони кишварҳои хориҷӣ.....	238
5.9.2.	Шартномҳои ҳамкорӣ бо ташкилотҳои байналмилалӣ ва Лоихаҳои ҳамкорӣ бо ҷалби шарикони иҷтимоӣ.....	239
5.9.3.	Маҳфили ҷавонони хориҷӣ «Ҳамбастагӣ».....	243
5.10.	Заминаҳои илмию методӣ ва иттилоотии сиёсати давлатии ҷавонон.....	246
5.10.1.	Китобҳои нашргардида.....	246
5.10.2.	Дастурҳои нашргардида.....	250
5.10.3.	Ҳафтаномаи «Ҷавонони Тоҷикистон».....	253
5.10.4.	Сомонаҳои интернетӣ.....	253
VI.	Таҳлили вазъияти ҷавонони Тоҷикистон.....	255
6.1.	Демография.....	255
6.2.	Шугл ва меҳнат.....	257
6.3.	Таҳсилот.....	262
6.4.	Ҷинояткорӣ.....	264
6.5.	Саломатӣ.....	265

Қиёмиддин МИРАЛИЕВ

**ҚАВОНОН ВА
20 СОЛИ ИСТИҚЛОЛИЯТ**

Нашрияти «САМТ», ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 112

Ба матбаа 15.06.2012 супорида шуд.

Ба чопаш 30.06.2012 имзо шуд.

Қоғази офсетии №1. Андозаи 60x84 1/16.

Чузыи чопӣ 17. Адади нашр 300